

พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ

วัดอรัญญวิเวก อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

วัดอุดมคงคาคีรีเขต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

อนุสรณ์พิพิธภัณฑสถานธรรม วัดป่าอัมพโรปัญญาวนาราม ในพระสังฆราชูปถัมภ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

๔๔๔ หมู่ ๔ บ้านหนองกลางดอน ตำบลคลองกiew อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา

พระอจลธมฺโม หลวงปู่ตื้อ

วัดอรัญญวิเวก อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

วัดอุดมคงคาศรีเขต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

อนุสรณ์พิพิธภัณฑสถานอนุสรณ์

วัดป่าอัมพโรปัญญาวนาราม ในพระสังฆราชูปถัมภ์

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา

พระอจลธมฺโม หลวงปู่ตื้อ ♦ พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

เลขมาตรฐานหนังสือ : ๙๗๘-๖๑๖-๔๔๕-๒๐๑-๕

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กันยายน ๒๕๖๐

จำนวนพิมพ์ : ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : มูลนิธิพุทธสมุนไพรวงศ์แผ่นดินไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....

สงวนลิขสิทธิ์ : ห้ามคัดลอก ตัดตอน เปลี่ยนแปลง แก้ไข ปรับปรุง
ข้อความใดๆ ทั้งสิ้น หรือนำไปพิมพ์จำหน่าย
หากท่านใดประสงค์จะพิมพ์เพื่อให้เป็นธรรมทาน
โปรดติดต่อขออนุญาตจากทางมูลนิธิพุทธสมุนไพรวงศ์แผ่นดินไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์

.....

พิมพ์ที่ : บริษัท ศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด
๖๑ ถนนเลียบคลองภาษีเจริญฝั่งเหนือ ซ.เพชรเกษม ๖๙
แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๔-๓๓๕๑-๙ โทรสาร ๐-๒๔๔๔-๐๐๗๘
E-mail: silpasiamprinting@hotmail.com www.silpasiam.com

คำปรารภ

เรื่องการจัดทำหนังสือมรดกกรรมยอดโอวาทคำสอนของสมณะนักปราชญ์
วิสุทธิเทวา (พระป่า) จัดทำขึ้น ๓๔ องค์ สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่างปี พุทธศักราช
๒๔๖๐-๒๕๕๔ โอวาทกรรมยอดแห่งคำสอนของวิสุทธิบุคคล ท่านแสดงบริสุทธิ
สมบูรณ์ไม่ว่ายุคใดสมัยใด นำผู้สนใจพยายามตั้งใจปฏิบัติตาม ย่อมก้าวล่วงทุกข์ไปได้
สมความปรารถนา คณะปสาทะศรัทธาเห็นควรจัดทำขึ้นสงวนรักษาไว้ เพื่อกุลบุตร
สุดท้ายภายหลังที่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดป่าอัมพโรปัญญาวนาราม บ้าน
หนองกลางดอน ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ผู้สนใจกรุณาเข้าไป
ศึกษาได้ตามโอกาส เวลาพอดี

ผู้ฉลาดยืดยัดหลักนักปราชญ์เป็นแบบฉบับพาดำเนินปกครองรักษาตน

คณะปสาทะศรัทธา

ห้ามพิมพ์เพื่อจำหน่าย สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ	๑
ชีวประวัติ พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ	๓
พระธรรมเทศนา พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ	๕๗
- หัวใจของพระพุทธศาสนา	๕๙
- เทศนาเรื่องหัวใจมนุษย์	๗๒

พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง	๗๕
ชีวประวัติ พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง	๗๗
พระธรรมเทศนา พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง	๒๑๓
ครูบาอาจารย์หลายๆ องค์ได้กล่าวถึงหลวงปู่ผางไว้ดังนี้	๒๓๙
ปีการจำพรรษาของหลวงปู่ผาง จิตตคุตโต	๒๔๘
บทเสริมประวัติพระหลวงปู่ผาง จิตตคุตโต	๒๕๐
องค์ธรรมชาตุ่มชาติไทย พระญาณสมปนโน หลวงตามหาบัว	๒๕๙

พระอจลธมฺโม หลวงปู่ตื้อ

วัดอรัญญวิเวก อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา

พระอจลธมฺโม หลวงปู่ตื้อ

ชีวประวัติ

พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมโม นามเดิมชื่อ ตื้อ นามสกุล ปาลิปัตต์ ท่านเป็น
ตระกูลชาวนา ถือกำเนิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๓๑ ตรงกับวัน
ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีชวด สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๕๐ ณ บ้านเช่า ตำบลบ้านเช่า
อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม บิดาชื่อ นายปา มารดาชื่อ นางปัดต์ มีพี่น้อง
ร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๗ คน ชาย ๕ หญิง ๒

การออกบวช

ท่านพระอาจารย์ตื้อเป็นผู้มีนิสัยรักความสงบ เข้าเป็นศิษย์วัดแต่ยังเด็ก และ
ได้รับการบรรพชาเป็นสามเณร เป็นผู้ใฝ่ใจในการศึกษา มีนิสัยตรงไปตรงมา และ
เป็นที่น่าสังเกตว่าในเครือญาติของท่านใฝ่ใจในการบรรพชาอุปสมบททั้งนั้น และ
ถ้าเป็นผู้หญิงก็เข้าบวชชีตลอดชีวิต สำหรับการบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนานั้น
เริ่มด้วยเมื่อท่านได้มีอายุ ๒๑ ปี บวชครั้งแรกเป็นฝ่ายมหานิกาย บวชนานถึง ๑๙ พรรษา
ครั้งที่ ๒ ได้ญัตติเป็นฝ่ายธรรมยุติกนิกาย จนถึงวาระสุดท้ายได้ ๔๖ พรรษา
รวมอายุได้ ๘๖ ปี ๖๖ พรรษา

ศุภนิมิตก่อนออกบวช

ก่อนที่ท่านพระอาจารย์ที่จะออกบวชเป็นพระภิกษุ นั้น ท่านได้เกิดนิมิตอันดีงาม แก่ตัวท่านเอง คือก่อนคืนที่ท่านจะออกบวชนั้น กลางคืนท่านได้นิมิตฝันว่า ได้มีชีปะขาว ๒ คนเข้ามาหาท่าน คนหนึ่งแบกครกหิน อีกคนหนึ่งถือสากหิน มาหยุดอยู่ตรงหน้าท่าน แล้ววางครกและสากลง คนแรกได้พูดว่า “ไอ้หนู แยกสากนี้ออกจากครกได้ไหม” ท่านตอบว่า “ขนาดต้นเสาใหญ่ผมยังแบกคนเดียวได้ ประสาอะไรกับของเพียงแค่นี้” แล้วท่านก็เดินเข้าไปพยายามยกเท่าไรๆ ก็ไม่สำเร็จ จนถึงวาระที่ ๓ จึงสามารถยกสากนั้นขึ้นได้ เมื่อยกได้แล้วก็ได้เอาสากนั้นตำลงที่ครก และตำเรื่อยไป มองดูที่ครก เห็นมีข้าวเปลือกเต็มไปหมด ท่านจึงได้พยายามตำข้าวเปลือกทั้งหลายเหล่านั้นจนกลายเป็นข้าวสารไปหมด แล้วชีปะขาวก็หายไป

เมื่อชีปะขาวหายไป จากนั้นปรากฏว่า得有พระเถระ ๒ รูป มีกิริยาอาการน่าเคารพ เลื่อมใสมาก ทั้งมีร่างกายเป็นรัศมี ท่านนึกว่าเป็นพระอริยเจ้าผู้วิเศษ เดินตรงมาหาท่าน แล้วพูดเบาๆ ว่า “หนูน้อยเจ้ามีกำลังแข็งแรงมาก” พูดเพียงแค่นั้นก็หายไปอีก แล้วท่านก็ตื่นนอน

รุ่งเช้า ท่านมาพิจารณาถึงเรื่องที่ท่านฝันเมื่อตอนกลางคืน เห็นเป็นเรื่องแปลก และพิสดารมาก นึกแต่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นหนอ แต่ท่านคิดแต่เพียงว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะต้องเกิดขึ้นกับท่านเอง แต่เมื่อนึกขึ้นได้ก็เป็นเวลาที่จะต้องไปนาเพื่อไถ่ควายให้มาอยู่ใกล้ๆ เพราะเป็นฤดูทำนาแล้ว แต่ในใจยังนึกถึงเหตุการณ์ที่ฝันไปเมื่อคืนนี้อยู่ว่าจะ

ต้องมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแน่นอน เป็นเพราะท่านมีนิสัยรักความสงบ อยู่แล้ว จึงคิดขึ้นมาว่า “สมควรที่เราจะต้องบวชเพื่อประพฤติกิเลสตัณหา คิดว่าวันพรุ่งนี้ เราจะต้องออกไปอยู่วัดอีกเพื่อจะได้บวชเป็นพระภิกษุ แล้วจะได้มีโอกาสประพฤติ ธรรมอย่างจริงจังบ้าง”

และก็เป็นเช่นที่คิด พอรับประทานอาหารเย็นวันนั้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว บิดาท่าน ก็บอกว่า “กินข้าวอิ่มแล้วให้รีบไปหาคุณปู่สิมเสีย เพราะปู่ท่านมาหาลูกถึงบ้านแต่เวลา ยี่งวัน” ท่านอาจารย์ตื้อนึกสงสัยว่าจะมีเรื่องอะไรก็ไม่ทราบ ท่านจึงรีบไปหาปู่สิมทันที เมื่อไปถึงบ้านปู่สิมเรียบร้อยแล้ว ปู่สิมก็เปิดประตูข้างในเรือนและเรียกให้ท่านเข้าไปหา พอท่านอาจารย์ตื้อเข้าไปในห้อง เห็นมีผ้าไตรจีวร บาตร และเครื่องบริขารสำหรับ บวชพระ แล้วท่านปู่ก็ยื่นขันดอกไม้มันที่เตรียมเอาไว้ให้พร้อมกับพูดว่า “เห็นมีแต่หลาน คนเดียวเท่านั้นที่สมควรจะบวชให้ปู่ เพราะปู่ได้เตรียมเครื่องบวชไว้เรียบร้อยแล้ว แต่หากคนบวชไม่ได้ จึงให้หลานได้บวชให้ปู่สัก ๑ พรรษา หรือได้สัก ๗ วันก็ยังดี ขอให้บวชให้ปู่ก็เป็นพอ จะนานเท่าไรก็ได้ไม่เป็นไร”

ท่านได้รับปากกับปู่สิมซึ่งเป็นปู่ของท่านทันที แต่ขอไปบอกลาพ่อแม่เสียก่อน เมื่อท่านอนุญาตให้ก็จะได้บวชตามที่ปู่ต้องการ พ่อแม่ของท่านเมื่อได้ยินลูกชายเล่าให้ ฟังเช่นนั้น จึงได้กล่าวคำอนุโมทนาสาธุการ แสดงความยินดีกับลูกชายเป็นอย่างยิ่ง

จากนั้น ท่านก็ได้เข้าไปอยู่เป็นศิษย์วัด และอยู่ต่อมาก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา แต่บันทึกตอนนี้อยู่ไม่แน่ชัดว่าท่านบวชที่ไหน และบวชกับใคร ได้กราบเรียนถามท่านครั้งหนึ่ง ท่านได้บอกว่าบวชฝ่ายมหานิกายที่อุปัชฌาย์คาน อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม และก็กลับไปอยู่ที่บ้านเดิม เพื่อศึกษาเล่าเรียนตามอุปนิสัย ที่ท่านถนัดอยู่แล้ว นิสัยของท่านชอบการศึกษาค้นคว้าพระธรรมวินัยอันเป็นคำสอน ของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างมาก เมื่อจำพรรษาแรกนี้ ได้ท่องสวดมนต์ได้หมดตามที่พระ เณรเล่าเรียนกัน หลังจากออกพรรษาแล้วเดือนเศษๆ ท่านได้เดินทางไปศึกษาวิชาธรรมะ ในทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่า “เรียนสนธิ์ เรียนนาม มูลกัจจายน์” อันเป็นวิชา ที่เรียนได้ยากในสมัยนั้น ถ้าหากใครเรียนได้จบตามหลักสูตรเรียกกันว่า “นักปราชญ์”

เป็นผู้แตกฉานในพระธรรมวินัย ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้เดินทางไปเรียนที่วัดโพธิ์ชัย อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม การเดินทางไปด้วยความลำบากมาก ทางคมนาคมไม่สะดวกเลย ต้องเดินไปด้วยเท้า (ระยะทางประมาณ ๕๑ ก.ม.) สำนักเรียนวัดโพธิ์ชัยมีชื่อเสียงมากในขณะนั้น เพราะมีท่านพระอาจารย์คานเป็นเจ้าสำนักเรียน

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้เข้าศึกษาเล่าเรียนวิชาบาลีสนธิ์ นาม และมูลกัจจายน์ ในสำนักวัดโพธิ์ชัยนี้ โดยความสนใจเป็นเวลานานถึง ๔ ปีเต็ม จึงจบตามการสอนของสำนักเรียน จึงได้ถือโอกาสกราบเรียนลาท่านพระอาจารย์ผู้เป็นเจ้าสำนักเรียน กลับสำนักเดิมคือวัดบ้านเช่า

เมื่อท่านกลับมาแล้วอยู่วัดได้ ๓ วันเท่านั้น ทั้งนี้คงเป็นเพราะนิสัยที่ท่านใฝ่ใจในธรรมชอบศึกษาค้นคว้าในคำสอนของพระพุทธเจ้า ท่านจึงได้เดินทางออกจากบ้านเพื่อจะไปเรียนพระปริยัติธรรมต่อที่กรุงเทพมหานคร อันเป็นแหล่งที่มีการศึกษาเจริญที่สุด ชักชวนได้พระภิกษุรูปหนึ่งในวัด ออกเดินทางจากวัดเดิมตรงดงคุ่มหน้าไปยังจังหวัดอุดรธานีก่อน คำไหนก็พักจำวัดสมาธิภาวนาที่นั่น เป็นเวลาหลายวันจึงถึงอุดรธานี

แต่พอเดินทางถึงจังหวัดอุดรธานี พระภิกษุที่เป็นเพื่อนเดินทางเปลี่ยนใจคิดถึงบ้าน อยากจะกลับบ้าน ไม่ยอมไปเรียนต่อที่กรุงเทพมหานครตามที่ตั้งใจเอาไว้ ถึงแม้จะพูดอย่างไรก็ตามก็ไม่ยอม มีแต่อารมณ์จะกลับบ้านอย่างเดียว ท่านต้องเป็นเพื่อนเดินทางส่งพระรูปนั้นกลับบ้านเช่า ถึงแค่อำเภอนหนองหาร จังหวัดอุดรธานีแล้วท่านพระอาจารย์ตื้อจึงเดินทางกลับมายังวัดโพธิ์สมภารณ์ อุดรธานีอีก แต่สมัยนั้นวัดโพธิ์สมภารณ์ หรือแม้จังหวัดอุดรธานี ก็ยังเป็นป่า ยังไม่ได้พัฒนาให้เจริญเหมือนอย่างทุกวันนี้

ออกเดินธุดงค์ปฏิบัติกัมมัฏฐาน

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม เมื่อได้เดินทางกลับมาถึงจังหวัดอุดรธานี คราวนี้ท่านได้เปลี่ยนใจจากการไปศึกษาพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพมหานคร เป็นการออกปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานแทน ท่านว่า **การออกเดินธุดงค์เป็นการเดินทางเส้นตรงต่อการบรรลุธรรมอย่างแท้จริง**

เมื่อได้เปลี่ยนใจเช่นนี้แล้ว ก็ได้ตั้งจุดที่อุดรธานี เดินมุ่งหน้าไปยังจังหวัดหนองคาย (ตอนนั้นบันทึกเขียนไว้ว่า) ท่านได้แวะพักโปรดญาติโยมเป็นระยะๆ ไป และพักทำกัมมัฏฐานที่พระบาทบัวบก อ.บ้านผือ บำเพ็ญภาวนาอยู่นานหลายวัน จึงออกเดินทางไปยังฝั่งลาว พักทำกัมมัฏฐานอยู่ที่บริเวณนครเวียงจันทน์เป็นเวลาหลายเดือน ท่านเล่าให้ฟังว่าได้ไปทำความเพียรที่เชิงภูเขาควาย ทำกัมมัฏฐานอยู่บริเวณนั้นเป็นเวลา ๔ เดือนเต็ม

คืนแรกที่ท่านไปถึงนั้น ได้ไปนั่งภาวนาอยู่ที่ถ้ำเล็กๆ แห่งหนึ่งในบริเวณนั้น พอนั่งสมาธิอยู่ไม่นานประมาณชั่วโมงเศษๆ เห็นจะได้ ได้ยินเสียงดังมาแต่ไกลคล้ายเสียงลมพัดอย่างแรง แต่พอลืมตาขึ้นดูไม่เห็นมีอะไร นอกจากตัวผึ้งเป็นหมื่นๆ ตัว บินวนเวียนอยู่เหนือศีรษะคล้ายเสียงเครื่องบิน ลักพักหนึ่งตัวผึ้งเหล่านั้นก็บินลงมาเกาะตามผ้าจีวรเต็มไปหมด ไต่ไปตามตัวจนได้เปลื้องจีวรออก ผีอังสะก็เปลื้องออก เท่านั้นยังไม่พอยังได้นั่งผ้าจีวรแบบโจงกระเบนรัดผ้ากับตัวให้แน่น ตามตัวมีแต่ตัวผึ้งเต็มไปหมด แต่

ได้ไปๆ มาๆ เฉยๆ ไม่มีแม่ตัวเดียวที่จะต่อเลย แต่ท่านบอกว่าในภาวะเช่นนั้นต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างยิ่ง ไม่นานประมาณ ๒๐ นาที หมู่ฝั่งเหล่านั้นทั้งหมดก็หายไป จากนั้นท่านก็นั่งภาวนาต่อไปนานประมาณ ๒ ชั่วโมงเศษๆ ในขณะนั้นเอง ปรากฏว่าเห็นมีศีรษะของคนใหญ่มาไกลมาทางที่ท่านนั่งภาวนาอยู่แต่ไกลมาก คนๆ นั้นโผล่ศีรษะขึ้นตามลำดับ พอเข้ามาใกล้จึงทราบว่าเป็นคนนั้นใหญ่โตมาก พอปรากฏทุกส่วนของร่างกายแล้วยืนอยู่นานพอสมควรแล้วหันหลังกลับเดินไป แต่การเดินกลับไปในนั้นดูเหมือนว่าเดินลีกลงไปสู่ที่ต่ำเพราะหายลับลงไปด้วยรวดเร็วมากจนมองตามไม่ทัน และท่านก็นั่งสมาธิอยู่ที่เดิม ไม่นานนักก็ได้ปรากฏว่ามีเทพเจ้าสวมมงกุฎสวยงามมากเข้ามาหาท่าน ๒ องค์ แล้วพูดขึ้นว่า “ท่านอาจารย์ ห่างจากนี้ไม่ไกลนัก มีพระพุทธรูปทองคำ ๑๐ องค์ เงิน ๑๕ องค์ ขอให้ท่านอาจารย์ไปเอาขึ้นมาเพื่อให้คนทั้งหลายได้กราบไหว้สักการบูชาบ้าง เพราะไม่มีใครรักษาแล้ว” พูดเท่านั้นเทพเจ้าทั้งสองก็หายไป

ท่านเล่าเรื่องต่อไปว่า คืบที่ไปนั่งภาวนาอยู่ที่เส้นทางข้างคึกของเจ้าอนุวงศ์นครเวียงจันทน์ หลายคืบ คืบหนึ่งมีวิญญาณหลงทางมาหามากมายจริงๆ เหตุที่ว่าเป็นวิญญาณหลงทางนั้น เพราะจะแผ่เมตตาให้อย่างไรก็ระลึกละคลายมานะทิฐิไม่ได้ ยังมัวเมาอยู่นั่นเอง วิญญาณพวกนี้โดยมากเป็นพวกทหารหนุ่มๆ ทั้งนั้น สังเกตเห็นว่าพวกนี้จะไม่ยอมกราบไหว้ ปรากฏขึ้นให้เห็นแล้วพวกยืนก็ยืน แต่วิญญาณเหล่านี้ยังสนุกสนานอยู่เป็นส่วนใหญ่ รุ่งเช้ามีโยมมาขอให้ท่านพักอยู่ต่อไปนานๆ จะสร้างกุฏิถวาย แต่ท่านหลวงตาถือไม่รับนิมนต์ ท่านบอกโยมว่า จะต้องเดินธุดงค์ไปเรื่อยๆ จนถึงจังหวัดเชียงใหม่ เมืองเหนือของไทยใหญ่

ท่านบอกว่านับตั้งแต่ออกจากพระบาทบัวบก อุดรธานี มาพักจำพรรษาอยู่ที่บริเวณเวียงจันทน์นี้ เป็นเวลานานถึง ๔ เดือนเศษๆ จากนั้นก็เดินทางแบบพระธุดงค์ก็มีภิกษุตามต่อไปยังเมืองหลวงพระบาง หนทางเดินลำบากที่สุด สภาพทั่วไปเป็นภูเขาบางวันเดินขึ้นภูเขาสูงๆ แล้วเดินลงจากหลังเขา ถ้าคิดระยะการเดินทางธรรมดา จะต้องเดินไปไกลกว่านั้น นี่เดินตลอดวันแต่ได้แค่เพียงครึ่ง ก.ม. เท่านั้น เพราะเดินตลอดวันก็กลับลงมาที่เดิม เดินตลอดวัน ตกเย็นมีดลก็กางกลดพักผ่อนทำความเพียรภาวนา

ได้อรุณก็ตื่นเดินทางต่อไป บางวันไม่ได้บิณฑบาตเลยเพราะไม่มีบ้านคน ท่านเล่าว่า
เดินไปด้วยกันคราวนี้รวมแล้ว ๖ รูป แต่ต่างคนต่างไป ไม่พบกันตั้งหลายวันก็มี บางที่
ก็พบพระซึ่งเป็นชาวพม่า ซึ่งท่านก็เดินธุดงค์เช่นกัน นานๆ พบกันทีหนึ่ง พบกันแล้ว
ก็แยกทางกันเดินต่อไป ท่านบอกว่าถนนหนทางยากที่สุด รยยนต์ไม่มีโอกาสจะไป
ได้เลย แม้แต่คนจะเดินไปก็ยังยาก และสมัยนั้นรยยนต์ไม่เคยมีในถิ่นนั้นเลย

วันหนึ่งในระหว่างการเดินทางจากหลวงพระบางจะถึงเมืองแมด เมืองกาสิ
เดินออกจากเขาลูกหนึ่ง บริเวณเชิงเขามีต้นไม้เตี้ยๆ เป็นป่าละเมาะ ท่านเดินไปเรื่อยๆ
ไม่นานก็มองเห็นเขาอีกลูกหนึ่งข้างหน้า และเมื่อมองไปข้างหน้าอีก ท่านก็มองเห็น
ชีปะขาวนั่งสมาธิอยู่บนก้อนหินใหญ่ก้อนหนึ่งแต่ยังไถลอยู่ ท่านจึงเดินตรงเข้าไปหา
พอประมาณว่าจะมองเห็นได้ชัด แล้วมองดูอีกกลับไม่เห็น มองไปข้างหน้าใหม่ก็เห็น
นั่งสมาธิเช่นเดิมอยู่ไถลเช่นเดิม ท่านก็เดินตรงเข้าไปหาใหม่ นึกแปลกใจเหมือนกันว่า
ทำไมยกก้อนหินเคลื่อนที่ไปได้ จ้องมองพลาง เดินตรงเข้าไปหาพลาง ไกลเข้าไปทุกที
แต่พอได้เข้าไปใกล้จริงๆ ไม่ใช่ชีปะขาวอย่างที่เห็นแต่แรก แต่เป็นก้อนหินมีรูปร่างคู้
บัลลังก์เหมือนคน มองไปอีกทางหนึ่งเห็นแอ่งน้ำธรรมชาติมีน้ำใสสะอาดเย็น และเวลา
ก็ตกเย็นแล้ว จึงกางกลดพักผ่อนเพื่อบำเพ็ญกัมมัฏฐาน เพราะเหนื่อยอ่อนมาหลายวัน

นั่งสมาธิกำหนดจิตอยู่ เกิดนิมิตเห็นชีปะขาวเหมือนที่เห็นเวลากลางวันเข้ามาหา
บอกท่านว่า “ขอนิมนต์ท่านอยู่ที่นี่สักนานๆ จะสอนวิชาเดินป่าที่ไม่อดอยากให้ และจะ
พาไปดูสมบัติต่างๆ ภายในถ้ำ อดอยากได้อะไรก็จะมอบให้หมด” ท่านจึงถามว่า “เมื่อเวลา
กลางวัน โยมนั่งสมาธิที่ก้อนหินนี้หรือ” ตอบว่า “ถูกแล้ว ที่ทำลายตัวห่างออกไปอีกนั้น
ก็เพราะต้องการอยากจะทำให้ท่านมาพักผ่อนตรงนี้ พวกข้าพเจ้านี้เป็นพวกกายทิพย์
มีวิมานอยู่ที่นี่”

ท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธโม จึงพูดตอบชีปะขาวไปว่า “อาตมาเป็นลูกศิษย์
ของพระพุทธเจ้า เดียวนี้กำลังปฏิบัติตามพระบรมครูอยู่ เราไม่ต้องการสมบัติทั้งหลาย
ที่ท่านจะให้หรอก แต่ว่าในขณะนี้เราต้องการอยากจะทำบารมีแต่ว่าเดินทางไปไหนถึงจะ
ถึงบ้านคนง่าย เพราะไม่ได้ฉันข้าวเป็นเวลา ๕ วันแล้ว”

ชีปะขาวคนนั้นตอบว่า “สิ่งที่ท่านต้องการยังอยู่ไกลมาก แต่ท่านพยายามเดินทางให้เร็วก็จะถึงเร็ว” กราบไหว้ท่านแล้วก็หายวับไป

ท่านพระอาจารย์เตือนท่านว่านั่งภาวนาตั้งแต่ไปถึงนี้ก็ไม่นาน แต่พอลืมตาขึ้นก็สว่างได้อรุณเสียแล้ว จึงเตรียมตัวเดินทางต่อไปตามที่ชีปะขาวบอก ไม่ไกลเท่าไรก็พบบ้านคนประมาณ ๑๐ หลังเรือน จึงหาที่พักได้แล้วเข้าไปบิณฑบาต คนพวกนั้นพากันใส่บาตรประมาณ ๕-๖ คน ท่านนึกว่าคงเคยมีพระธุดงค์เดินผ่านมาโปรดสั่งสอนแล้ว ขนาดว่าพูดกันไม่รู้เรื่องเลยก็ยังไม่บาตรพระ (คนเหล่านี้เรียกว่าพวกข้า) และวันนี้เป็นวันแรกที่ท่านได้ฉันภัตตาหารหลังจากเดินทางจากหลวงพระบางมา และพวกเขาได้แสดงอาการที่ต้องการให้ท่านอยู่ด้วย แต่ท่านก็แสดงอาการให้รู้ว่าไม่อยู่ด้วย เพราะว่าจะต้องเดินธุดงค์ต่อไปเรื่อยๆ

เมื่อท่านได้ฉันภัตตาหารเช้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เดินทางต่อไปตามภูเขาและดงไม้เข้าถึงหัวเมืองทั้งห้าทั้งหกเข้าสู่เขตของพม่า เข้าบริเวณเมืองเชียงตุง สมัยพระเจ้าเชียงตุงนับถือพระพุทธศาสนา ในสมัยนั้นพระสงฆ์ของพม่าก็มีมาก และเจริญมากด้วยนานๆ ก็พบพระเถระผู้เฒ่าบ้าง สามเณรบ้าง ทางกลดอยู่ตามภูเขา บางทีก็พักนั่งภาวนาร่วมกัน ท่านเล่าว่าชนชาวพม่าก็สนใจในธรรมกัมมัฏฐานมากพอสมควร พระแลสามเณรบางองค์บางท่านได้ออกเดินธุดงค์กัมมัฏฐานไม่กลับวัดเลย คือหายสาบสูญไปก็มีมาก และพระพม่านี้เก่งในทางคาถาอาคมมาก บางครั้งเมื่อพบพระชาวพม่าแล้ว เขามักสอนคาถาต่างๆ ให้เพื่อความปลอดภัยในการเดินทางที่ทุรกันดาร

การเดินทางในช่วงนี้ท่านบอกว่าลำบากที่สุด ไม่สะดวกหลายอย่างเกี่ยวกับพระวินัย การเดินทางที่สบายๆ ไม่มีเลย แต่วันไหนได้เดินตามเชิงเขาแล้วก็รู้สึกสบายบ้าง แต่การเดินทางนั้นจะมีระยะไม่เกิน ๒-๓ กิโลเมตร การเดินทางในวันหนึ่งๆ เฉลี่ยแล้วได้วันหนึ่ง ๗-๑๐ กิโลเมตรเท่านั้น ถ้าหากสุขภาพและจิตใจไม่แข็งแรง แล้วก็คงอาพาธป่วยใช้ลำบากมากกว่านั้น แต่การภาวนาตามป่าตามเขานั้นจิตสงบดีมาก แต่สัปปายะบางอย่างก็ลำบากมาก สำหรับสัตว์ร้ายผีสิงเทวดานั้นไม่เป็นปัญหาอันใดเลย กลับได้อารมณ์กัมมัฏฐานดีเสียอีก และก็ให้ประโยชน์ดีเหมือนกัน แต่ไม่สะดวกเกี่ยวกับ

พระวินัยบางข้อ ท่านจึงเดินกัมมัฏฐานมุ่งมาทางเมืองไทย เข้ามาทางจังหวัดน่าน เมืองแพร่ และเดินรุดงค์มาทางบริเวณจังหวัดเลยตอนเหนือ ระยะทางเดินหลายสิบกิโลเมตร เดินรุดงค์ถึงไหนก็พักภาวนาอยู่ที่นั่น เดินจงกรมนั่งสมาธิไม่ได้ขาดเลย และนับว่าดีอย่างหนึ่ง ในระยะนั้นสุขภาพก็แข็งแรงดี ไม่เคยเจ็บไข้ใช้ยาสักที

ในขณะนั้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เพชรเม็ดเอกน้ำหนึ่ง ของพระพุทธศาสนา และท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจนฺโท) มาพำนักสอนและอบรมกัมมัฏฐานอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อได้ทราบข่าวเช่นนั้น ก็ได้เดินรุดงค์กัมมัฏฐานจากจังหวัดเลยขึ้นสู่จังหวัดเชียงใหม่ ไปทางหล่มสัก หลายคืนจึงถึงจังหวัดเชียงใหม่ ถ้าจะขึ้นรถยนต์รถไฟ ก็อึดอัดปัจจัยและปัจจัยก็หายากมาก แม้รถยนต์ก็มีน้อยมากจนนับจำนวนได้ ในจังหวัดเชียงใหม่เวลานั้นมีรถยนต์ทั้งหมด ๒ คันเท่านั้น เป็นรถของหลวงอนุสารสุนทร และอีกคันหนึ่งเป็นรถของใครก็จำไม่ได้

ท่านพระอาจารย์ตื้อได้เดินทางถึงจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ได้ไปกราบท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และได้พักอยู่กับท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ที่วัดเจติยหลวง อำเภอเมืองเชียงใหม่ อยู่ไม่นานเท่าไร ก็ได้ญัตติเป็นฝ่ายธรรมยุต โดยมี ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจนฺโท) เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านพระครูศรีพิศาลสารคุณ เป็นกรรมวาจาจารย์ และท่านพระครูนที* เป็นอนุสาวนาจารย์ (เมื่ออายุได้ ๓๗ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๘ (น่าจะเป็น พ.ศ. ๒๔๖๘) ตรงกับวันขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๖ ตามที่ท่านได้เคยบอกและจดบันทึกเอาไว้)

เมื่อท่านได้บวชเป็นธรรมยุต และได้เป็นศิษย์ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโตแล้ว ก็ได้พักอยู่ที่วัดเจติยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อคอยออกเดินกัมมัฏฐานติดตามท่านพระอาจารย์มั่นต่อไป ในระหว่างนี้ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้ตั้งหน้าตั้งตาอบรมกัมมัฏฐานอยู่ที่วัดเจติยหลวงเป็นเวลาหลายเดือน และในที่สุดท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และสานุศิษย์ก็ออกเดินกัมมัฏฐานไปตามถ้ำต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่

* น่าจะเป็นพระครูนทีสี*

และท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ก็ได้ออกติดตามท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ไปในกองทัพธรรมครั้งนั้นด้วย

ท่านได้ติดตามไปกับท่านพระอาจารย์ใหญ่ (ท่านพระอาจารย์มั่น) ไปตามถ้ำต่างๆ หลายแห่ง เป็นลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ไว้ใจในการออกเดินธุดงค์ปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานมาก และท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ถามและพูดด้วยเสมอ ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม จึงเป็นลูกศิษย์ “เอก” ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งเป็นที่รู้จักกันไปเวลานั้น

ถ้าพระปัจเจกพุทธเจ้า

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้เดินธุดงค์กัมมัฏฐานไปกับท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ที่ถ้ำเชียงดาว อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ร่วมกับพระภิกษุสามเณรหลายรูป เดินธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ ในบริเวณถ้ำ นั่งภาวนาอยู่ร่วมกับท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต นานพอสมควร ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ได้มีมติเห็น “ถ้าพระปัจเจกพุทธเจ้า” อยู่บนดอยเชียงดาว เป็นถ้ำที่มีบริเวณกว้างขวางมากและสวยงามน่าอยู่มากทีเดียว แต่อยู่บนดอยสวยงามและสูงมาก ยากที่ใครจะขึ้นไปได้หากไม่มีความพยายามจริงๆ นอกจากอยู่บนที่สูงแล้ว ทางขึ้นไปเป็นหน้าผาชันมาก มีก้อนหินขรุขระเป็นหลุมเป็นบ่อ ยากแก่การที่จะขึ้นไปเพราะไม่มีทางขึ้นไปโดยตรง

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต พิจารณาเห็นว่าผู้ที่สมควรจะขึ้นไปดูถ้ำนั้น นอกจากท่านตื้อแล้ว คงไม่มีใครสามารถจะขึ้นไปดูได้ จึงได้มีเถรวาจาสั่งให้ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ขึ้นไปดูถ้ำดังกล่าวบนดอยสูงยอดเขาเชียงดาว

เข้าวันนั้นหลังจากฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม พร้อมด้วยพระ ๓ รูป จึงพากันเตรียมตัวขึ้นไปดูถ้ำตามที่ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สั่งไว้ การเดินทางต้องเดินตรงขึ้นเขาเลย เพราะไม่มีทางอื่นที่จะเดินลัดหรือเลาะเลี้ยวไปตามเชิงเขา เดินขึ้นเขายิ่งสายก็ยิ่งเหนื่อย ยิ่งเดินก็ยิ่งเหนื่อย บางแห่งทางแคบนิดเดียวต้องเดินเข้าไปที่ละคนเพราะมีช่องพอเข้าไปได้ที่ละคนเท่านั้น บางแห่งต้องปีนป่าย

และห้อยโหน เพราะไม่มีทางอื่นดีกว่า นับว่าการเดินทางต้องเสี่ยงอันตรายมาก เดินตั้งแต่เช้าถึงยอเดเขาเวลาก็ตกเย็นประมาณ ๕ โมง แต่ก็ไม่มีวี่แววว่าจะพบถ้ำ และยังไม่ทราบถ้ำอยู่ที่ไหน และบริเวณตรงนั้นไม่บ่งว่าเป็นลักษณะของถ้ำเลย ต้องเดินอยู่บนยอดเขาอีกประมาณ ๔ ชั่วโมงเศษๆ บนยอดเขานี้สิ่งธรรมชาติผิดปกติก็คือ ลมพัดแรงมาก ตกกลางคืนยิ่งพัดแรง จะปลิวไปตามลมเหมือนใบไม้เสียให้ได้ จึงได้หาที่หลบลม หาถ้ำเล็กๆ ก็ไม่มี คืนนั้นต้องนอนตากลมตลอดคืน ลมแรงถึงขนาดเวลานั่งสมาธิต้องเอาเชือกตากผ้าผูกตัวแล้วมัดไว้กับต้นไม้ เพราะลมแรงเหลือเกิน ยิ่งดึกก็ยิ่งแรง คืนนั้นทั้งคืนไม่ได้นอนเลย ต้องนั่งภาวนาตลอดคืน

พอรุ่งเช้าได้อรุณแล้ว มีญาติโยมที่ทำไร่อยู่บนดอยจัดภัตตาหารมาถวาย ทราบว่าชนพวกนั้นอยู่บนนั้นตลอดไปเลย เป็นพวกชาวเขาแท้ เมื่อฉันเสร็จแล้วก็พากันเดินทางต่อไป การเดินทางต่อไปนี้เดินบนหลังเขาทางลำบากมากที่สุด เหมือนกันกับทางที่ขึ้นมาครั้งแรก ถึงบริเวณแห่งหนึ่งเป็นเวลาตะวันตกเที่ยงพอดี นี่ก็อาจเป็นบริเวณถ้ำพระปัจเจกพุทธเจ้า ที่ตรงหน้าถ้ำเป็นสระน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ต้องอาศัยแพข้ามไปจึงจะไปได้ และก็ถึงถ้ำ พระที่ไปด้วยกันไม่มีใครกล้าจะไป มีท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธมโมคนเดียวอาสาจะไปดู แต่ก่อนจะข้ามไปนั้น ท่านได้นั่งสมาธิดูก่อน พอเข้าสมาธิจิตสงบแล้ว ได้ยินเสียงพูดเบาๆ พอเสียงเงียบหายไป ก็ปรากฏว่ามีอีกเสียงหนึ่งพูดแรงกว่า **“งูใหญ่”** ๒-๓ ครั้ง ท่านเงยหูฟังว่าจะมีอะไรอีกต่อไป พอเสียงนั้นเงียบหายไป ก็ปรากฏว่ามีชายเป็นคนที่สูงใหญ่ รูปร่างดำทึบ มายืนพูดว่า **“ท่านจะเข้าไปในถ้ำไม่ได้หรอกนะ เพราะมีงูตัวใหญ่มากเฝ้ารักษาอยู่”**

ท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธมโม จึงได้พูดขึ้นว่า **“ที่พวกข้าพเจ้าขึ้นมาที่นี่ ไม่ได้มาเบียดเบียนใคร ไม่ได้มุ่งมาจะเอาอะไร แต่ความประสงค์ที่ขึ้นมานี้ มาดูถ้ำเท่านั้น เพราะท่านอาจารย์ใช้ให้มาดู”**

พอท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธมโม พูดจบลง ชายคนนั้นก็หายไป ท่านพิจารณาเห็นว่าไม่มีอะไรอีกแล้วก็ออกจากสมาธิ แล้วท่านก็จัดแจงแพ เอาเทียนจุดไว้ที่หัวแพ เอาแพทาบติดอก ลอยนำข้ามไปทางฝั่งโน้น น้ำลึกมากหยั่งไม่ถึงเลย ลอยไปกับแพ

ที่มีเทียนติดบนหัวแพ นานพอสมควรจึงถึงฝั่ง ท่านเล่าว่าถ้าพระปัจเจกพุทธเจ้านี้เป็นบริเวณธรรมชาติที่สวยงามมาก สะอาดสะอาดน่าอยู่ ลักษณะของถ้ำกว้างและยาว ลึกเข้าไปข้างในเขา หลังถ้ำมีแอ่งน้ำธรรมชาติ น้ำใสสะอาดน่าดื่มกิน ถ้ำสะอาดเหมือนมีคนเฝ้ารักษาอยู่ประจำ แต่ไม่มีคนเฝ้ารักษาอยู่เลย

ท่านเดินเข้าไปในถ้ำ ภายในสว่าง คือมีแสงสว่างในตัว ลึกเข้าไปเท่าไรก็ไม่มีดีมีแสงสว่างไปในตัวและเป็นลักษณะพิเศษของถ้ำ หลังถ้ำออกไปจริงๆ มีป่าไม้ประเภทยามีผล สดชื่น มีใบเขียวชะอุ่มเหมือนมีการรดน้ำอยู่ทุกวัน และบนหลังถ้ำที่สูงอันเป็นหลังถ้ำจริงๆ นั้น มองขึ้นไปแล้วชันมาก คงไม่มีใครจะขึ้นไปได้ นอกจากว่าขึ้นไปก็ต้องลงมาอีก ท่านออกมาจากถ้ำ ก็เลยตัดสินใจว่าจะนั่งภาวนาและจะพักอยู่ถ้ำนี้ให้นานๆ

ขณะที่อยู่ถ้ำพระปัจเจกพุทธเจ้านี้ ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม เล่าว่า ท่านได้นั่งภาวนาอยู่ตลอด มีพวกกายทิพย์เข้ามาหาเสมอ และได้พบว่ามีวิญญาณชีปะขาวน้อยองค์หนึ่ง ได้รับทราบว่าเป็นผู้เฝ้ารักษาปฏิบัติถ้ำนี้ ท่านได้สอบถามชีปะขาวน้อยองค์นั้นว่า “ท่านพระปัจเจกพุทธเจ้าอยู่ที่นี่ เดียวนี้ท่านไปอยู่ที่ไหน” ชีปะขาวน้อยตอบว่า “ท่านไปอยู่ที่อื่นแล้ว” แล้วชีปะขาวน้อยก็หายไปทางหลังถ้ำ

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม พักอยู่ที่ถ้ำพระปัจเจกพุทธเจ้าครบ ๕ วัน แล้วพร้อมทั้งหมู่คณะที่ขึ้นไปทำความเพียรนั้นก็เดินทางกลับลงมาทางเดิม พอลงมาถึงท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ถามว่า “เป็นอย่างไร น่าอยู่ไหม”

ท่านพระอาจารย์ตื้อกราบเรียนว่า “ถ้าสวยงามน่าอยู่จริงๆ แต่ไม่มีบ้านคนเลย พวกกระผมฉันไปไม่ตลอด ๕ วัน บ้านคนไม่มีไม่รู้ว่าจะไปบิณฑบาตที่ไหน อีกประการหนึ่งที่สำคัญมากก็คือลมพัดแรงมาก พัดหุพัดตา อยู่ลำบาก ถ้าหากอยู่ในถ้ำก็สบายดีขอรับ”

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงพูดขึ้นว่า “ทำไมพวกคุณจึงไม่เลยพากันขึ้นไปดู ‘บ่อน้ำทิพย์’ ที่อยู่ข้างบนหลังถ้ำนั้นด้วยละ บ่อน้ำทิพย์ศักดิ์สิทธิ์นั้น ถ้าหากใครได้

อาบและดื่มเป็นการชุบตัวแล้ว จะมีอายุยืนถึงห้าพันปี สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ด้วย”

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม กราบเรียนว่า “กระผมขึ้นไปเหมือนกันขอรับ แต่พอขึ้นไปบนหลังถ้ำนั้น ปรากฏว่ามีทางขึ้นเป็นหน้าผาสูงและชันมาก สูงราวๆ ลิบวา ลิบห้าวา ขึ้นไปไม่ได้ขอรับ เพราะหน้าผาชันจริงๆ ทางอื่นที่จะขึ้นไปก็ไม่มี กระผมเดินดูรอบๆ ตั้งสองสามรอบ ถ้าหากขึ้นไปได้ก็คงลงมาไม่ได้”

ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงกล่าวตอบว่า “พวกเราคงไม่มีบุญวาสนาที่จะเหาะได้ละมั้ง จึงได้พากันเดินลงมาจนเท้าแตกหมด ถ้าหากว่าขึ้นไปได้ก็คงลงมาไม่ได้ แต่ขึ้นไปได้และลงมาได้อย่างนี้ก็สามารถมากแล้วละ”

เหตุการณ์ที่บ้านพร้าว

ต่อจากนั้น เมื่อเดินทางออกจากถ้ำเชียงดาวแล้ว ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ก็เดินธุดงค์ขึ้นไปทางบ้านพร้าว ผู้ร่วมเดินทางมีท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ท่านพระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ แห่งวัดดอยแม่ปิง เชียงใหม่ (และมีพระภิกษุสามเณรติดตามด้วย ตามบันทึก) ในระหว่างเดินทางก็ถึงที่แห่งหนึ่งเป็นช่องแคบที่จะไต่ขึ้นเขา พอดีมีช้างเชือกหนึ่งยืนขวางหน้ากำลังพลัดพลินอยู่กับการกินใบไผ่ตรงกลางช่องแคบ พอดี คณะกองทัพนครไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี ไม่มีทางอื่นที่จะเดินลัดหลีกได้ ช้างกับคน ห่างกันประมาณ ๑๐ วา เห็นจะได้ หรืออาจจะไกลกว่านั้นเพียงเล็กน้อย

ในขณะนั้นมีเสียงหนึ่งลงความเห็น ว่า พวกเราควรจะกลับเสียก่อนแล้วจึงค่อย มาใหม่ ทันใดนั้น ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงกล่าวขึ้นว่า “ท่านตื้อ ลองพูดกับ ช้างดูบ้างซิ”

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม จึงพูดขึ้นว่า “พี่ชายขอพูดด้วย” เท่านั้นเอง ช้างเชือกนั้นก็หยุดชะงักหยุดกินใบไผ่ทันที “พี่ชายขอพูดด้วย” เป็นคำบอสอง ช้างหัน มาทางพระกองทัพนครทันที มีท่าทางหูกางออก ยืนนิ่งไม่กระดุกกระดิกเลย

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม จึงพูดต่อไปว่า “พวกเราขอทางเดินหน่อย พี่ชาย มายืนกินใบไผ่อยู่ที่นี่ พวกเราจึงไม่มีทางเดินเพราะพี่ชายยืนปิดทาง พวกเรากลัวพี่ชายมาก ขอให้หลีกทางให้เราหน่อย”

พอพูดจบลง ช้างเชือกนั้นก็รีบหันหน้าเข้ากอไผ่ข้างทาง ประหนึ่งแสดงให้เห็นว่าได้หลีกทางให้แล้ว พวกท่านทั้งหลายจงไปเถิด เราไม่ทำอะไรแล้ว โดยอาการที่ก้มศีรษะลง

เมื่อช้างหลีกทางให้แล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม เดินออกหน้า ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เป็นอันดับ ๒ และท่านพระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ เดินตามหลังพากันค่อยๆ เดินผ่านกันช้างเชือกนั้นไป เมื่อผ่านช้างไปแล้ว ก็พากันเดินต่อไป เดินต่อไปเรื่อยๆ แต่ท่านพระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ พอผ่านช้างไปประมาณวาเศษๆ เท่านั้นขอเหล็กสำหรับแขวนกลดชุดงัดของท่านไปเกี่ยวกับกิ่งไผ่เข้าพอดี จะปลดอย่างไรก็ไม่หลุด พยายามอยู่ตั้งนานก็ไม่หลุดได้ ถ้าจะทำแรงก็กลัวช้างจะตกใจตื่น แต่ช้างแสนรู้ตัวนั้นก็ไม่ได้แสดงอาการอย่างไร คงยังยืนนิ่งในท่าเดิมอยู่ จะเป็นเพราะเหตุไรก็ไม่ทราบได้ ท่านพระอาจารย์แหวนก็ปลดขอที่เกี่ยวกับกิ่งไผ่ไม่หลุด ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต หันกลับไม่เห็น จึงเรียกให้ท่านพระอาจารย์ตื้อหยุด และให้กลับไปหาท่านพระอาจารย์แหวน ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม กลับไปเห็นท่านพระอาจารย์แหวนยังติดอยู่จึงเข้าไปช่วย เมื่อหลุดออกมาแล้ว ก็พากันเดินไปหาท่านพระอาจารย์ใหญ่ แล้วก็หยุดพักผ่อนสนทนากันถึงเรื่องช้างเชือกนั้นว่าเป็นสัตว์ที่แสนรู้น่ารักน่าเอ็นดูที่น่าสงสาร

ในขณะนั้นเองจึงมีเถรวาจาว่า “ท่านตื้อก็เก่งมาก สามารถพูดให้ช้างตัวใหญ่เก็บอาวุธร้ายแล้วรีบหลีกทางให้ แล้วพวกเราไม่กำหนดดูใจของมันบ้าง ช้างตัวนั้นเวลาท่านตื้อพูดขอทางจากมันจบลง ที่แรกมันก็ตกใจ รีบหันหน้ามาทางเราโดยเร็ว มันคงคิดว่าเป็นศัตรูของมัน แต่พอมันเห็นถนัดเป็น **“ผ้ากาสาฬหพัตตร์”** ครองอยู่ ก็รู้ทันทีว่าเป็น **“เพศที่สงบเย็น ไม่เบียดเบียนใคร และเชื่อใจได้”** ก็หลีกทางให้แต่โดยดี”

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้เป็นลูกศิษย์ **“เอก”** ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ได้ติดตามท่านพระอาจารย์ไปทุกหนทุกแห่ง ในขณะที่ท่านพระอาจารย์มั่นอยู่บำเพ็ญกัมมัฏฐานและเผยแผ่อบรมศีลธรรมคำสอนในภาคเหนือและภาคอีสาน จนกระทั่งท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เดินชุดงัดกัมมัฏฐานกลับมาทางภาคอีสาน

เพราะท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ (จูม พนฺธุโล) เจ้าอาวาสวัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี เป็นผู้นิมนต์กลับเพื่อเผยแผ่อบรมกัมมัฏฐานแก่ชาวภาคอีสาน แต่ท่านพระอาจารย์ตื้อยังไม่กลับ และท่านชอบอากาศทางภาคเหนือ ท่านว่าเย็นสบายดี เหมาะที่จะแสวงหาความสงบทางใจต่อไป

หลังจากท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต กลับมาแล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อก็ได้บำเพ็ญกัมมัฏฐานสร้างบารมีต่อไปที่ภาคเหนือ ท่านได้สร้างวัดป่ากัมมัฏฐานขึ้นหลายแห่ง เช่น วัดป่าดาราภิรมย์ อ.แมริม เชียงใหม่ วัดป่าสามัคคีธรรม อ.แม่แตง เป็นต้น วัดป่าสามัคคีธรรมนี้ ท่านพระอาจารย์ตื้อได้อยู่จำพรรษามากกว่าทุกแห่งหลังจากที่ท่านได้หยุดเดินธุดงค์แล้ว เพราะวัดนี้เป็นสถานที่วิเวกและสงบดี และวัดนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น **“วัดป่าหลวงตาตื้อ อจลธมฺโม”** แล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ท่านที่อยู่ภาคเหนือมานานจนเป็นที่เคารพนับถือของคนทั้งภาค และทุกๆ ไปที่ไหนก็ทราบกันดีว่า **“ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม”** เป็นผู้ปฏิบัติพระกัมมัฏฐานเคร่งครัดมาก เป็นผู้ไม่กลัวต่อเหตุการณ์เฉพาะหน้า จะเป็นการตอบปัญหาหรืออันตรายในระหว่างปฏิบัติธรรมก็ตาม ท่านก็ทำได้จนเป็นที่พอใจ และสนใจในธรรมตามสมควร

ต่อไปนี้เป็นการบินที่ที่ท่านเล่าให้ฟัง โดยกราบเรียนและมีการบอกเล่าบ้าง ซึ่งไม่สามารถจะลำดับเรื่องได้ จึงต้องลงไว้เป็นบทๆ

รูดงค์ภายในถ้ำเชียงดาว

ครั้งหนึ่ง ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม เข้าไปรูดงค์ในถ้ำเชียงดาว อำเภอเชียงดาว เชียงใหม่ เพื่อจะได้สำรวจดูข้างในถ้ำเพื่อเป็นที่บำเพ็ญกัมมัฏฐาน มูลเหตุที่จะเข้าไปภายในถ้ำเชียงดาว ก็เพราะว่าท่านพระอาจารย์อินทวัชชวนท่าน ทั้งนี้เพราะว่าถ้ำเชียงดาวนี้เป็นถ้ำที่มีความยาวมาก และไม่มีใครจะสามารถเข้าไปตรวจดูภายในถ้ำโดยตลอดได้ เพราะถ้ำมีความยาวมากที่สุดในบรรดาถ้ำทั้งหลาย มีคนเข้าไปได้ก็แค่ ๒-๓ กิโลเมตรเท่านั้น เมื่อตกลงกันว่าจะเข้าไปแล้ว ก็ได้จัดเสบียงเดินทาง มีข้าวตู่ ข้าวแห้ง และหาใบฉำฉาเพื่อโปรยเวลาเข้าถ้ำป้องกันการหลงทาง และท่านพระอาจารย์อินทวัชเป็นหมองู สามารถจับงูและป้องกันงูกัดได้ด้วย และเป่าแก้พิษงูได้ด้วย แต่ถ้าหากเรื่องผีสาธนางไม่แล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อเป็นผู้รับรองป้องกัน เป็นที่เลื่องลือกันทั่วไปว่าท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ผีสาธนางไม่กลัวเป็นที่สุด

เมื่อท่านทั้งสองได้เสบียงครบแล้ว ก็เริ่มออกเดินทางตามจุดประสงค์ต่อไป พอเข้าถ้ำก็โรยใบฉำฉาไปเรื่อยๆ ครั้งละใบสองใบ ภายในถ้ำมืดเป็นส่วนมาก ต้องระมัดระวังเรื่องงูเป็นพิเศษ เพราะในถ้ำเป็นที่อยู่ของงูชนิดต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งเล็กและใหญ่ ท่านหลวงตา (ท่านพระอาจารย์ตื้อ) เล่าว่า เข้าไปก็พบงูทันที แสดงว่างูมากทีเดียวที่มีอยู่ในถ้ำ ตัวใหญ่ๆ ขนาดต้นเสาก็มี แต่พอพบงูที่ไร ท่านพระอาจารย์อินทวัชก็บอกว่า “ไม่ต้องกลัว เดินข้ามไปเลยและอย่าไปถูกต้องมัน”

การเดินทางสำรวจถ้ำคราวนี้ จุดประสงค์ของท่านพระอาจารย์อินทวังก็อยากจะไปดู **“แท่นหลวงคำแดง”** ซึ่งเป็นที่เลื่องลือของคนในถิ่นนั้นว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่อยู่ของชาวลับแล

ในระหว่างเดินทางวันหนึ่ง ได้พบแม่น้ำไหลผ่านและลัดเลาะไปตามถ้ำ และทางที่จะเดินต่อไปนั้นก็ต้องลุยน้ำไป เมื่อดูตามลายแทงแล้ว บอกว่าเป็นแม่น้ำไม่ลึก ลุยน้ำข้ามไปได้ จึงได้พากันลุยน้ำข้ามไป มีสิ่งหนึ่งที่ควรสนใจในระหว่างนั้นก็คือ มีช่วงเดินระยะหนึ่ง ถ้าหากไม่สังเกตแล้วก็จะหลงทาง เพราะว่าเดินไปนานๆ แล้วกลับมาทางเดิม ท่านเล่าว่าในระหว่างการเดินทางนั้น มีการข้ามแม่น้ำถึง ๗ แห่ง และเดินต่อไปจนถึงต้นโพธิ์ ในระหว่างนี้เบาะจำกั๊กหมด เสบียงที่ไปก็หมด แต่ยังไม่พากันกลับ คงเดินต่อไปอีก แต่ก็ยังไม่พบ **“แท่นหลวงคำแดง”** ตกลงพากันกลับออกมาทางเดิม

ท่านพระอาจารย์ต่อเล่าต่อไปว่า ภายในถ้ำเชียงดาวนั้นมีด ไม่เหมาะที่จะบำเพ็ญกัมมัฏฐาน การเดินทางทั้งไปและกลับรวม ๗ วัน ๗ คืนพอดี บางครั้งเดินตลอด เพราะไม่ทราบว่าเป็นกลางวันหรือกลางคืน เพราะความมืดสนิทภายในถ้ำ ไม่เหมือนถ้ำพระปัจเจกพุทธเจ้า

ผู้บำเพ็ญบารมี

ที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้บำเพ็ญกัมมัฏฐาน ณ สถานที่วิเวกแห่งหนึ่งเป็นเวลาหลายคืน มีอยู่คืนหนึ่งขณะที่ท่านพระอาจารย์ตื้อเดินจงกรมกัมมัฏฐานตามปฏิบัติของ “พระฤๅษี” มีชีปะขาวองค์หนึ่งมาหาท่านในท่าทางของเทพดา เพราะว่าลอยมาทางอากาศ พอเห็นท่านเดินจงกรมอยู่ก็ลำแดงตนลอยสูงขึ้นไต่ยืนหยุดอยู่บนยอดไม้ใหญ่ต้นหนึ่งข้างทางเดินจงกรมของท่านยืนอยู่บนนั้นนานพอสมควร จะทำอะไรก็ไม่ทำ อยู่เฉยๆ ท่านก็เดินจงกรมตามปกติ เทพดาองค์นั้นก็ไม่ได้หนีไปไหน

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม จึงพูดถามขึ้นว่า “เทพดาผู้มีศีลธรรมอันดีงามทำไมท่านจึงยืนอยู่บนที่สูง คืออยู่ที่สูงกว่าๆ อาตมาผู้เป็นลูกศิษย์ของพระสมณโคดมผู้ปฏิบัติธรรมอยู่แล้ว ทำไมไม่ลงมากราบไหว้ถวายความเคารพเล่า”

เทพดาองค์นั้นก็นิ่งเฉย ท่านพระอาจารย์จึงถามต่อไปอีกว่า “เทพเจ้าผู้มีศีลธรรม จารวัตรอันดีงาม ท่านเป็นฤๅษีหรือ หรือว่าเป็นอรหันต์”

เทพดาองค์นั้นก็แสดงอาการกางแขนออก แล้วก็ทำอาการบู้ยไ้มาทางท่านแล้วแบมือออก ท่านพระอาจารย์ตื้อจึงถามอีกว่า “เทพดาผู้เจริญ ท่านเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าหรือ” เทพเจ้าองค์นั้นก็แบมือออก ปรากฏว่าที่ฝ่ามือทั้งสองข้างมีรูปดอกบัวอยู่ทั้งสองข้าง

ท่านพระอาจารย์ตื้อจึงแน่ใจว่าเทพยดาองค์นี้เป็นพระปัจเจกพระพุทธเจ้าแน่แล้ว แต่เทพยดาองค์นั้นก็แสดงอาการเอียงอาย แล้วก็เหาะหนีจากไป

เรื่องเทพยดาองค์นี้ ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม เมื่อมีโอกาสก็ได้กราบเรียนถามท่านพระอาจารย์ใหญ่ คือท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต ท่านพระอาจารย์ใหญ่ แก่ปัญหาของลูกศิษย์ว่า “เป็นวิญญานของผู้กำลังสร้างสมบุญบารมีเพื่อความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าอยู่” และเรื่องอื่นๆ อีกว่า เช่นเรื่องผีสาวเทวดานางไม้ต่างๆ ที่ท่านพระอาจารย์ตื้อได้พบเห็นในที่ต่างๆ ที่ท่านได้พบเห็นมา เรื่องเช่นนี้ท่านพระอาจารย์ใหญ่ก็รับรองว่าเป็นเรื่องจริงและมีจริง สำหรับเทพยดาองค์ที่มีรูปดอกบัวบนฝ่ามือนั้น เป็นผู้กำลังสร้างบารมีเพื่อความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าอยู่ และก็อีกไม่นานหรอกก็จะได้สำเร็จ คงไม่มีมากหรอกเรื่องเช่นนี้ นานๆ จึงจะได้พบทีหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรจะสนใจให้มากกว่าเทพยดานั้นบางองค์ก็มีศีลธรรมอันดีงาม เพราะเคยได้ประพฤติธรรมมาก่อนหลายชาติแล้ว ละจากร่างกายอันเน่าเหม็นของมนุษย์แล้วยังประพฤติธรรมอยู่ เพราะสันดานเป็นศีลเป็นธรรมแล้ว เทพยดาองค์นี้ไม่ก่ชาติหรอกก็จะได้สำเร็จเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า

เดินธุดงค์ไปแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่อยู่ไกลความเจริญมากในสมัยนั้น หนทางเดิน แม้แต่ของคนที่ยังเดินลำบาก คมนาคมไม่สะดวกเลย การเดินทางไปลำบากมากที่สุด ท่านพระอาจารย์เตือนท่านได้แล้วว่า หลวงตาเดินธุดงค์จากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลาหลายวันจึงถึง เมื่อไปถึงก็เลือกหาสถานที่พักบำเพ็ญเพียรภาวนาได้ที่เหมาะสมตามสมควรแล้ว ก็ได้พักภาวนาอยู่ที่นี่เป็นเวลาหลายคืน อากาศก็ดี สถานที่ก็ดี คือเงียบสงบดี การภาวนาเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย

แต่มีคืนหนึ่งขณะที่ท่านบำเพ็ญกัมมัฏฐานอยู่นั้น มีวิญญาณพวกเทพยดา มารบกวนลองดีกันก็มีมาก โดยเฉพาะที่ถ้าผาบ่อง คืนแรกเท่านั้น ก็ต้องขับเคี่ยวกัน กับพวกวิญญาณพวกโอปปาติกะ หมายถึงพวกผีทั้งหลาย คืนนั้นท่านว่านั่งภาวนาจิต ค่อยสงบแล้ว พวกผีมีบาปกรรมก็มากระทำการแสดงฤทธิ์ทำเหมือนสายรุ้งเป็นสีต่างๆ จนแสงจ้าไปหมดครอบมุ้งกลดกัมมัฏฐาน ระยะนั้นรู้สึกที่กำลังของมันแผ่ปกคลุมบีบ เข้าไปถึงจิตใจ มีทั้งหายใจฝืดและหายใจไม่ออก ลมมันตันไปหมด ร่างกายธาตุชั้น อ่อนลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ท่านไม่ได้ลดละการภาวนา ตั้งใจภาวนาอย่างไม่ลดละ คงตั้งใจภาวนาให้จิตมันคงอยู่กับ **พุทโธ ธัมโม สังโฆ** ไม่นานเท่าไร แสงประกาย เหมือนสายรุ้งนั้นก็ค่อยคลายลงและมลายหายไป

ครูนั้นเอง ปรากฏว่าเมื่อแสงนั้นหายไปแล้ว ก็มีนิ้วมือขนาดใหญ่มากเท่าลำตาล เห็นจะได้ ครอบลงที่กลดมุ้งธุดงค์อีก ตอนนั้นท่านว่าถึงกับมีหัวใจสั่นหวิวๆ เกิดอาการ

กลัวขึ้นมาและอยากจะหยุดทำความเพียร แต่แล้วท่านก็ตั้งใจมั่นเอาเป็นเอาตาย มันอยู่กับพุทโธ พุทโธๆ จะตายก็ขอให้ตายด้วยศีลด้วยธรรม จิตก็ค่อยสบายขึ้นมา ไม่นาน นิ้วมือนั้นก็หายไปอีก

และต่อมาอีกไม่นาน ก็ปรากฏเห็นรูปคนตัวดำๆ สูงประมาณ ๑๐ ศอก แต่งตัวเหมือนพระราชา เดินเข้ามาใกล้พอสมควรแล้วก็หยุดอยู่ที่เงามืด ท่านพระอาจารย์ก็ถามว่า “ใครอยู่ที่นั่น” ไม่มีเสียงตอบ ยืนอยู่เฉยๆ และก็ไม่แสดงอาการอะไร ครูเดียวก็หายไปและแล้วก็กลับมาอีก แต่คราวนี้เปลี่ยนเครื่องแต่งตัวใหม่กลายเป็นหนุ่มขาว ค่ะเนอายุประมาณ ๒๗ หรือ ๒๘ ปี เพราะดูท่าทางยังหนุ่มอยู่มาก มาคราวนี้มาด้วยอาการสงบเสียงมเรียบร้อย มาใกล้แล้วคุกเข่าลงกราบด้วยความเคารพ และดูท่าทางเลื่อมใสในท่านพระอาจารย์ เมื่อกราบไหว้แล้วก็นั่งลงเรียบร้อย ท่านพระอาจารย์ก็ถามว่า “ท่านเป็นใคร ท่านมาจากไหน” “มาหาท่านพระอาจารย์นี่เอง”

ท่านพระอาจารย์ก็ถามต่อไปว่า “ใครเป็นผู้ทำสายรุ้งครอบมุ้งกลดของเรา ใครเป็นผู้ทำนิ้วมือใหญ่ครอบมุ้งกลดของเรา และใครแสดงตนเป็นพระราชา”

เขาตอบท่านว่า “ทั้งหมดนี้นั้นเราเป็นผู้ทำทั้งหมด”

“ทำเพื่อประโยชน์อันใด” ท่านพระอาจารย์ก็ถามอีก

“ทำเพื่อทดลองจิตใจของท่านเล่นเฉยๆ” เขาตอบเป็นเสียงชาวเหนือ

ท่านพระอาจารย์ก็ถามว่า “การที่จะทดลองลูกศิษย์ของพระมหาสมณโคตมให้กลัวนั้น ไม่มีผลเสียแล้ว เพราะสมณะอย่างเราไม่กลัวอะไรเสียแล้ว จะตายก็ไม่เสียตายอะไร เพราะว่าได้นับถือพระพุทธเจ้า รู้จักการเสียสละ การทำบุญสร้างบุญบารมี จะตายก็ไม่หลงตาย จะอยู่จะตายก็เป็นประโยชน์ทั้งนั้น จะไม่เป็นผู้หลงตายเลย เทพยดา มนุษย์ สัตว์นรก รักเคารพต่อพระพุทธเจ้าทั้งนั้น รักนับถือต่อบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมทั้งนั้น นอกจากวิญญูณที่หลงตายเท่านั้นที่มาหลอกกันให้ยืดยาว เสียเวลาในการสร้างบุญบารมี”

ในที่สุด วิญญาณดวงนั้นก็ขอรับศีลรับพรจากท่านพระอาจารย์ด้วยอาการเคารพ นอบน้อม ท่านก็แผ่เมตตาให้ตามประสงค์ วิญญาณกราบเรียนท่านว่า “แต่ก่อนข้าพเจ้า เป็นพระราชาอยู่เมืองตองฮู้ ระยะแรกเมินเฉยต่อพระธรรมคำสอนเพราะโลภมาก ในสมบัติ แต่ระยะหลังๆ บั้นปลายของชีวิตได้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระองค์เสด็จ มาโปรด ข้าพเจ้าก็ได้รับศีลรับพรจากท่าน และขอให้พระพุทธเจ้าได้ประทับรอยพระบาท ไว้เพื่อเป็นที่สักการบูชา พระองค์ก็ทรงประทับรอยพระบาทไว้อยู่ห่างจากนี้ไม่ไกล อยู่กลางแม่น้ำ ที่ฝายหนึ่งหินกลางแม่น้ำๆ นี่ลึกท่วมหลังช้างเท่านั้น ไม่ลึกมากเท่าไร แม่น้ำนี้อยู่ใกล้เมืองประดู่ขาว” (ปัจจุบันแม่น้ำนี้เรียกชื่อว่าแม่น้ำปอน และเมืองประดู่ขาว เปลี่ยนเป็นเมืองรั่ว) วิญญาณนั้นบอกย้ำอีกว่า “รอยพระพุทธรูปนั้นอยู่กลางแม่น้ำนั้น นิมนต์ไปดูและนมัสการด้วย ถ้าท่านนับถือพระพุทธเจ้าจริงๆ แล้วก็จะบอกหนทาง เดินให้ แต่อย่าลืมนะว่าตรงปากทางเข้าไปจะถึงแม่น้ำนั้น จะมีถ้ำอยู่แห่งหนึ่ง เมื่อเข้าไปใน ถ้ำนั้นจะเห็นหินยารมีลักษณะคล้ายงู แต่เป็นก้อนหินธรรมดา มนุษย์ทั่วไปเข้าใจว่า เป็นงูเพราะมีแต่ความกลัวเป็นใหญ่ ให้เดินข้ามไปหรือเหยียบไปเลยก็ได้ และภายใต้ หินก้อนนั้น มีไฉเงินและทองคำอยู่ ๔ ไห ถ้าหากท่านพระอาจารย์จะเอาไปเพื่อเป็นการ เมตตาต่อข้าพเจ้าแล้ว ก็ขออน้อมถวายเลย” เมื่อพูดเพียงนี้แล้วก็หายไป

ท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธมโม ได้พักภาวนาอยู่เป็นเวลาพอสมควรแล้ว ก็เดินทาง ไปเพื่อดูรอยพระพุทธรูป ใช้เวลาเดินทางตามที่วิญญาณบอก ๑ วันก็ถึง ปากถ้ำทางเข้า ไปเพื่อดูรอยพระพุทธรูป ท่านได้สังเกตเห็นก้อนหินยาวเหมือนรูปงูจริงๆ แต่มัน ก็เป็นก้อนหินธรรมดานั่นเอง เดินต่อไปเรื่อยๆ จนถึงริมแม่น้ำก็มองเห็นก้อนหินใหญ่ เหมือนงูเขาค้างอยู่กลางน้ำเลย และก็ได้พบรอยพระพุทธรูปตามคำบอกเล่าจริงๆ รอยพระพุทธรูปนี้ยาวประมาณ ๘ ศอก กว้าง ๖ ศอก สูง ๔ ศอก โดยประมาณ เห็นจะได้ เป็นรอยพระพุทธรูปที่พระพุทธเจ้าทรงประทับไว้บนก้อนหินใหญ่

ทุกคืนที่ท่านหลวงตาพักภาวนาอยู่ที่บริเวณป่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้ เกือบทุกคืน จะต้องมิเหตุแปลกๆ มารบกวนการบำเพ็ญภาวนาของท่านอยู่เสมอ ท่านก็ใช้ความ อดทนอดกลั้นต่อผู้ช้ชนะไปทุกราย เมื่อเป็นผู้ชนะแล้ว สิ่งที่มารบกวนเหล่านั้นก็บอก

ให้ท่านไปเอาสมบัติต่างๆ ที่พวกตนเฝ้ารักษาอยู่ แต่ท่านก็ไม่เคยสนใจตามคำบอกเล่าเหล่านั้น มุ่งแต่ทำความเพียรภาวนาอย่างเดียว เพราะตั้งแต่ท่านบวชมาในพระพุทธศาสนา ท่านก็ได้ดำเนินตามปฏิปทาในทางปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ไม่เคยท้อถอย ท่านบอกว่า จงสละไปเถิดวัฏฏกรรมเพื่อความดี คือ **“พระธรรม”** อันเป็นความดีที่สุดของชีวิต

สังเกตได้ว่า นับตั้งแต่ท่านได้ออกเดินธุดงค์ครั้งแรกก็พบเจ้าที่เจ้าทางทดลองเพื่อเอาชนะเสมอทั้งเหตุภายในและภายนอก แต่วิสัยลูกศิษย์ของพระตถาคตแล้ว ท่านไม่เคยลดละความพยายามเลย ต้องต่อสู้เพื่อจุดประสงค์ของสิ่งทดลองว่าเพื่ออะไรเสมอ นับว่าการเดินธุดงค์ของท่านเป็นการผจญภัยใกล้ต่ออันตรายชีวิตเสมอ บางครั้งไม่ได้ฉันข้าวฉันน้ำเป็นเวลา ๗ วัน ๑๕ วัน เพราะมีแต่การเดินทาง ไม่เคยพบบ้านคนเลย เพราะเดินไปตามป่าตามภูเขา แต่ก็มิใช่ว่าท่านหรือพระอาจารย์ธุดงค์กัมมัฏฐานทั้งหลายไม่มีความพอใจในการกระทำเช่นนั้น ท่านทำไปเพื่อความเห็นแจ้งตามแนวทางของพระธรรม เลื่อมใสในพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่ตั้ง เวลาท่านเดินธุดงค์กัมมัฏฐานไม่เจอบ้านคนนั้น ท่านนึกเอา **พุทโธ** เป็นอารมณ์ ทำให้ท่านเป็นผู้มีกำลังใจขึ้น หายจากความทวิภวระวนกระวายลงได้ ไม่มีอะไรที่จะเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานของท่านเลย เพราะความมุ่งหวังอันเด็ดเดี่ยวของท่านนั้นมีจุดประสงค์ที่ดีกว่านั้น

นิสัยของท่านหลวงตาอีกอย่างหนึ่งก็คือ ท่านชอบรู้สิ่งต่างๆ ที่เร้นลับ เช่น พวกกายทิพย์ ผีสิง เทวดา เปเรต เป็นต้น ท่านเคยเล่าให้ฟังเสมอเกี่ยวกับพวกกายทิพย์นี้ เมื่อฟังท่านเล่าแล้วก็อดที่จะสงสัยไม่ได้เพราะเป็นเรื่องที่มนุษย์สามัญไม่สามารถจะรู้ได้ แต่เปรียบเทียบกับหลักในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ท่านหลวงตาพูดเล่าไปตามความเป็นจริง เช่น เรื่องเสือที่มารบกวนการภาวนาในเวลากลางคืนนั้น ท่านว่าเสือเป็นอาจารย์ในการปฏิบัติกัมมัฏฐาน เป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้พระธุดงค์เป็นผู้ไม่ประมาทในหน้าที่ของตน ท่านว่าเสือคือเทพเจ้าที่คอยรักษาเราให้ปลอดภัยจากการเดินธุดงค์นั่นเอง เพราะเสือแสดงตัวเหมือนกับภูษาคน เวลาที่เสือมาหาเราในป่า เราก็อธิภาวนาจิตยึดใน **“พุทโธ”** เป็นอารมณ์ ไม่ฟังชาน จิตสงบเป็นสมาธิ เสือที่คอยจ้องมองเรา

ก็ถอยห่างออกไป ไม่แสดงอาการจะกินเลือดกินเนื้อ แต่ถ้าหากเราห่างจากการยึดเอา “พุทฺโธ” เป็นอารมณ์คราวใด เลือดตัวนั้นก็จ้องมองจะตะครุบเราเอาไปกินให้ได้ หลวงตา ท่านจึงไม่กลัวเลือด ท่านถือว่าเลือดเป็นอาจารย์สอนให้เราภาวนา การภาวนาถ้าหากใคร กลัวเลือด ก็ให้ไปอยู่ป่าที่มีเลือดมากๆ เพราะเลือดจะได้สอนให้เรา รู้จักคุณของ “พุทฺโธ” รู้จักคุณของจิตใจสงบ และถ้าหากใครกลัวผี ก็ให้ไปอยู่ป่าช้าจะได้มีเวลาภาวนามาก มีเวลานอนน้อย เพราะอยู่ในที่เช่นนั้นถ้าหากนอนมาก ผีก็จะบีบคอตายจึงต้องนั่งภาวนา ตลอดคืน เมื่อความกลัวไม่มี จิตก็ได้เป็นสมาธิ จิตไม่กระวนกระวาย ตรงนี้เอง เรียกว่าเรานั่งภาวนาเป็นเพื่อน (เสียว) กับผีสา่ง เปอต ได้

จำพรรษาที่พระบาทบัวบก

บันทึกเรื่องในตอนนี ท่านหลวงตาท่านได้เมตตาเล่าให้ฟังว่า เมื่ออยู่จำพรรษาที่พระบาทบัวบก มีพระภิกษุสามเณรร่วมเดินทางด้วยหลายรูป บางรูปขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่ พระบาทบัวบกสภาพทั่วไปในขณะนั้น เป็นป่าดงดิบหนาทึบเป็นส่วนมาก สภาพทั่วไปเหมาะเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าที่ดุร้าย มี ช้าง เสือ เป็นต้น ค่ำลงจะมีแต่เสียงเสือร้ายตัวใหญ่ๆ มาร้องให้ฟังเป็นประจำเกือบทุกคืน แต่ร่องอยู่ของมันต่างหาก และก็ไม่ใช่อุปสรรคในการปฏิบัติธรรมของพระอาจารย์รุดงค์กัมมัฏฐานแต่อย่างใด เหตุการณ์เช่นนั้นท่านเล่าว่ายิ่งเป็นการดี จิตจะได้ไม่แสดงอาการฟุ้งซ่านรำคาญ การปฏิบัติกัมมัฏฐานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยดี เข้าขึ้นก็ออกเที่ยววิณฑาตามสมณวิสัย จันอาหารวิณฑาแล้ว ก็นั่งสมาธิภาวนาพิจารณาอาการ ๓๒ ของร่างกายที่เราหลงใหลว่าเป็นของสะอวดดงาม เมื่อรู้สึกง่วงก็เดินจงกรมภาวนาเพื่อป้องกันนิรโทษครอบงำ สำหรับเวลากลางคืนนั้น บำเพ็ญความเพียรโดยตลอด เวลาพักผ่อนจำวัดมีน้อยมาก ทำกิจวัตรอย่างนี้ไม่เคยขาด ทำอยู่เสมอ และทำด้วยความพอใจที่สุด ไม่ได้ห่วงหน้าห่วงหลัง ยึดพุทโธเป็นสรณะตลอด ไม่เคยประมาท ทำอยู่อย่างนี้เป็นเวลาหลายวันก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ชีวิตของพระรุดงค์กัมมัฏฐานเช่นท่านแล้ว ก็ต้องมีเหตุการณ์เกิดขึ้นแปลกๆ เสมอ เช่นเรื่องที่จะเล่าให้ท่านผู้อ่านได้ฟังดังนี้

ในคืนวันหนึ่งขณะที่ท่านกำลังเดินจงกรมอยู่ มีงูใหญ่ตัวหนึ่งลอยเลื้อยมาที่จงกรมของท่าน พอท่านเดินมาถึง ก็ชูคอจ้องดูท่าน ท่านก็เดินจงกรมไปๆ มาๆ

ตามปกติ ดูเหมือนว่าไม่สนใจอะไรเลย เจ้าผู้ใหญ่นั้นคงจ้องมองดูท่านอย่างไม่ลดละ มันคงจะคิดว่าท่านกำลังทำอะไรอยู่ เดินกลับไปกลับมาเฉยๆ ช่างไม่มองดูเราเลย เราก็อุตส่าห์มาเยี่ยมถึงที่ ท่านน่าจะต้อนรับพูดจาปราศรัยบ้าง เมื่อมันจ้องมองดูท่านแล้วเห็นท่านไม่ทำอะไร เจ้าผู้ใหญ่นั้นจึงเลื้อยมาที่จงกรมใกล้กว่าเดิม พอเลื้อยมาแล้ว ก็ขดตัวเป็นขนดซ้อนกันขึ้นแล้วชูคอมาจ้องมองท่าน

ท่านพระอาจารย์ตื้อเมื่อเจอเหตุการณ์เช่นนั้น ท่านก็ไม่กลัวอะไร คงเดินจงกรมตามปกติ ทำเหมือนไม่สนใจ แต่ก็สังเกตเห็นในใจว่าเจ้าผู้ใหญ่นี้จะอย่างไรต่อไป เมื่อเห็นเราไม่สนใจและไม่กลัวมัน ไม่นานนักผู้ใหญ่นั้นก็คลายขนดเลื้อยหายเข้าป่าไปข้างทางเดินจงกรม และประเดี๋ยวเดียวเท่านั้นเองก็ปรากฏว่าได้มีคนสูงใหญ่ส่วนสูงประมาณ ๑๐ วา ยืนทางขาครอบที่เดินจงกรมอยู่ ขาใหญ่มาก แต่ก็ห่างจากที่จงกรม กว้างพอเดินไปมาได้สบาย ยืนเป็นผู้ยิ่งใหญ่แสดงตนว่าเป็นเจ้าพ่อที่พระบาทบัวบกนี้ แต่ท่านก็เดินจงกรมตามปกติ

ท่านบอกว่ารู้สึกขนพองสยองเกล้านิดๆ หน่อยๆ แต่ที่ทนไม่ได้ก็เพราะมีกลิ่นเหม็นสาบมาก และเหม็นมากขึ้นทุกที ทนต่อทุกขเวทนาต่อตัวนี้ไม่ได้เพราะมีกลิ่นเหม็น ท่านจึงพูดให้ผีตัวนั้นหนีไป แต่จะไล่อย่างไรมันก็ไม่หนีสักที แต่ท่านก็ใช้ความอดทนและอดกลั้นอย่างแรงทนเดินจงกรมต่อไป แต่ทนสู้กลิ่นเหม็นของเปรตไม่ได้ ท่านจึงพูดและขับไล่ผีตัวนั้นต่อไปด้วยการกำหนดจิตต่อสู้อยู่นานพอสมควร แต่ก็ไม่ได้ผล ท่านจึงหยุดเดินจงกรมแล้วพูดขึ้นว่า “ให้มันรออยู่ตรงนี้ก่อน เดี่ยวจะได้ลองดีกัน” ท่านจึงขึ้นไปบนกุฏิกระท่อม แล้วเอาเทียนติดปลายไม้เท้าแล้วจุดไฟ แล้วก็พูดตะโกนไปว่า “ให้มันหนีไปเด้อ ถ้าไม่หนีจะเอาไฟจุดดากมันเดี๋ยวนี้ละ” ผีตัวนั้นก็ยังยืนอยู่ที่เดิม และปรากฏว่ามีเสียงหัวเราะเยาะท่านดังขึ้นมาจากผีตัวนั้น ท่านจึงเดินลงจากกุฏิเดินตรงไปที่จงกรม แล้วเอาไฟเทียนฟุ้งเข้าใส่ผีตัวนั้นโดยเร็ว ผีตัวนั้นหลบไปจากที่นั้น และก็ไปปรากฏขึ้นที่ต้นไม้ใหญ่อีกต้นหนึ่งแต่ก็ไม่ไกลนักจากที่เดินจงกรม ยิ่งมีกลิ่นเหม็นขึ้นกว่าเดิม จะเดินจงกรมก็ไม่ได้ จึงไล่ด้วยไฟเทียนต่อไปอีก จึงได้หนีไปไกลกว่านั้น ท่านจึงกลับมาเดินจงกรมตามปกติ ดูท่าที่ว่าผีเปรตตัวนั้นจะแสดงอะไร

อีกต่อไป ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ท่านเดินจงกรมต่ออีกจนได้เวลาอันสมควร ท่านจึงได้ขึ้น
พักเดินจงกรมแล้วนั่งภาวนาสมาธิต่อไป

ขณะที่ท่านนั่งสมาธิอยู่นั้นไม่นานประมาณครึ่งชั่วโมงเห็นจะได้ ท่านเล่าว่ามีใคร
มาเป่าที่หูขวาและเวลารู้สึกตัวแล้วก็กลับมาเป่าหูซ้าย ท่านพยายามเฉยๆ มันก็รับกวน
อยู่นั่นเอง พอเห็นเรากอยะวังอยู่อย่างนั้น มันก็หัวเราะชอบใจ ท่านจึงขับไล่ต่อไปอีก
และมันก็หนีไป และไม่นานก็กลับมาอีก มาทำล้อเล่นอย่างเดิม จะทำอย่างไรก็ไม่หยุด
และไม่หนีไปที่อื่น ถ้าหากว่าหนีไปก็ไม่นานแล้วก็กลับมาอีก จะนั่งภาวนาก็ไม่ได้
เพราะพอเริ่มจะภาวนาเท่านั้น เจ้าผีตัวนั้นก็มารบกวนเสมอ ท่านจะแผ่เมตตาให้เท่าไร
ก็ไม่ได้ผล มีแต่รบกวนอยู่เรื่อยไปและไม่ยอมหนี หนีไปก็กลับมาอีก จึงนึกหาอุบาย
อยู่ว่าจะอย่างไรต่อไปดีจึงจะขับผีตนนี้ให้หนีไปได้ ท่านจึงคิดจะเอาน้ำมาสาธตใส่มัน
เพื่อให้หนีไป พอคิดแล้วก็ลุกไปจากที่เพื่อหาขันน้ำตักเอาน้ำมาสาธตผีบ้าง แต่พอไปหา
ที่เก็บเอาไว้ ไม่มีขันน้ำเลย แต่จำได้แน่นอนมากกว่าอยู่ที่นี้จริงๆ เพราะในที่นั้น
ไม่มีใครอื่นนอกจากท่านเท่านั้น คนอื่นไม่มีอีก คิดว่าผีเอาไปซ่อนไว้ที่อื่นเสียแล้ว
ไม่นานก็ได้ยินเสียงหัวเราะเบาๆ เมื่อหาขันน้ำไม่พบก็เลยคิดจะเอาไม้ขีดเผาหัวผี
แต่คว่ำหาไม้ขีดก็ไม่เจออีก ก็มันเล่นตลกจริงๆ เจ้าผีตัวนี้ จะเอาอะไรก็เอาไปซ่อน
เราหมด เจ้านี้มันเก่งจริงๆ ได้ยินเสียงหัวเราะผิงเบาๆ อีก ก็ไม่รู้จะอย่างไรต่อไป
นึกไม่ออก เพราะจะทำอะไรๆ เจ้าผีตนนั้นมันรู้หมดเลย

ท่านจึงเอามุ้งกลดลงนั่งภาวนาต่อไป และไม่นอนเลยตลอดคืน เพราะถ้านอน
เจ้าผีตนนั้นอาจจะทำให้เรารู้ไม่ทันก็ได้ จึงนั่งภาวนาต่อไปจนได้อรุณ แล้วผีตนนั้น
จึงได้หนีขึ้นไปทางยอดเขาแล้วร้องบอกว่า “เรายอมแพ้ท่านแล้ว”

(บันทึกตอนนี้มี ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เป็นประธานในที่นั้นด้วย)

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม พอได้เวลาออกบิณฑบาต ท่านก็เข้าไปหาหมู่คณะ
มีท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต เป็นประธานในที่นั้นด้วย พอท่านพระอาจารย์ตื้อมาถึง
ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงถามว่า “ท่านตื้อ คือนี่คุณทำอะไรอยู่”

ท่านพระอาจารย์ตื้อจึงกราบเรียนว่า “กระผมพบกับผีขอรับฯ” และกราบเรียนต่อไปว่า “กระผมทำอะไรเจ้าผีตนนั้นก็ไม่มีหนี่ จนได้อรุณรุ่งสว่าง เจ้าผีตนนั้นจึงหนีขึ้นเขาไป” ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต จึงพูดว่า “ดีแล้วท่านตื้อ ผีมันปลุกเราให้ภาวนา”

จากนั้นก็แยกย้ายออกเที่ยวบิณฑบาตตามสมณกิจ จันบิณฑบาตแล้วก็นั่งภาวนาตามกิจวัตรของนักบวชผู้มุ่งปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง

ท่านพระอาจารย์ตื้อเล่าต่อไปว่า “ผีตนนี้เป็นผีเจ้าที่ที่ยิ่งใหญ่จริงๆ เราชนะมันได้จึงได้รอด แต่ถ้าหากเราชนะมันไม่ได้ก็คงลำบาก และจากนั้นเจ้าผีตนนั้นก็ไม่มีมาอีกเลย ถ้าหากเรายอมแพ้มันแล้ว มันก็จะมารบกวนทุกคืน แต่ในเหตุการณ์เช่นนั้นจึงต้องอาศัยความอดทนอดกลั้นเป็นที่สุด จะท้อถอยไม่ได้เลย อารมณ์เข้าออกก็ต้องมี พุทโธ เป็นประจำขาดไม่ได้ คำว่า พุทโธ นี้เอง ผีกลัวมากที่สุด”

จากนั้นท่านได้เล่าเหตุการณ์ที่ท่านไปภาวนาที่บ้านภูดินให้ฟังอีก

เหตุเกิดที่บ้านภูดิน

ท่านเล่าว่าในระหว่างที่พักภาวนาอยู่ที่บ้านภูดินนั้น คื่นแรกเลยทีเดียวยลื้อใหญ่ ลายพาดกลอนมาร้องให้ฟัง และทราบว่ายลื้อตัวนั้นกินคนมาไม่นาน เป็นลื้อที่ดุร้ายมาก คื่นนั้นได้ยินเสียงว้าวควายแตกตื่นกันตลอดทั้งคื่น และคนก็ได้ยินเสียงร้องแล้วก็พากันแตกตื่นตลอดคื่นเช่นกัน ชาวบ้านมาบอกให้ระมัดระวังบ้าง เพราะกลัวลื้อมันจะรบกวน และรังแก ท่านตอบโยมไปว่า “อาจารย์ลื้อมาช่วยสอนกัมมัฏฐานหรือ” ท่านก็ไม่ได้ประมาทเลย ระมัดระวังเช่นกัน แต่จะไปกลัวมากกว่าชาวบ้านไม่ได้ ในเหตุการณ์เช่นนั้น ท่านต้องเป็นที่พึ่งทางใจของเขาได้

พอดีก็สวด เสียงลื้อร้องก็เงียบหายไป นั่งสมาธิไปจนถึงเวลาไก่ขันตื่น ในขณะนั้น ได้มีวิญญูณของพระอาจารย์ครูคำป้อมมาหาท่านบอกว่า ท่านหลวงทหารและหลวงชาเอาของมาฝากไว้ใต้ต้นค้อเมื่อครั้งสมัยเมืองเวียงจันทน์แตก ท่านพระอาจารย์จะเอาไปก็ได้ แต่ก่อนจะเอาไป ให้สวดมงคลสูตรเสียก่อน และไม่ต้องมีเครื่องบูชาอะไรหรอก แล้วบอกสถานที่ให้ เมื่อท่านเดินไปจากที่นี่ถึงต้นค้อแล้ว ให้ยกเอาหินที่วางซ้อนกัน ๓ ก้อนออก แล้วชุดลึกลงไปประมาณ ๓ คอกเท่านั้น ในนั้นมีพระเงินและพระทองคำหลายองค์ เพราะในขณะนั้นท่านหลวงทหารและหลวงชาเมื่อนำมาฝากแล้วไม่รู้ว่าไปไหน และเจ้าปู่เองก็จะไปที่อื่นเสียแล้ว ต่อไปจะไม่มีใครเฝ้ารักษาแล้ว ท่านก็นั่งอยู่เฉยๆ ไม่ได้ตอบว่าอย่างไร ลักครูหนึ่งก็หายไป

และต่อมาอีกไม่นาน ก็มีคนสูงใหญ่รูปตัวดำมาก ท่านว่าดำเหมือนถ่านไฟเสียอีก มาปรากฏอยู่ข้างหน้าท่าน แล้วก็พูดว่าอย่างไรก็ฟังไม่ชัด ท่านจึงถามว่า “เป็นชาติอะไร” ตอบว่า “เป็นเผ่ากุกยอมองกะเร” ท่านไม่เข้าใจ ถามอีกว่า “เป็นเทวดาหรือ”

ก็ตอบด้วยความเดิม ไม่รู้ว่าเป็นชาติอะไร จึงบอกให้นั่งลงและกราบไหว้พระชะ ผีตนนั้นมีแต่ยิ้ม ไม่ยอมไหว้ ท่านพระอาจารย์จึงพูดว่า “ถ้าอย่างนั้นก็จงหนีไปเถิด” เขาทำท่าจะนั่งลงแต่ไม่ไหว หากเป็นการย่อตัวลงแล้วก็หนีไป

ท่านทำความเพียรอยู่ที่ภูดินต่อไปเรื่อยๆ ในคืนหนึ่งมีเทพเจ้าองค์หนึ่งนามว่า ที่ฆาตุโส และประกาศตนว่าชาติก่อนเป็นเจ้านครเวียงจันทน์ เข้ามาหาท่านแล้วถามว่า “เจ้าหัวลูกมาจากไหน แต่ทราบที่ท่านได้เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรมมาก สมัยเวียงจันทน์ครั้งก่อนนั้น ชาวเมืองได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลกันดีมาก แม้เจ้าเมืองก็ใส่บาตรทุกวันและถวายอาหารบิณฑบาตทุกวันด้วย เจ้าปู่เห็นท่านไปบิณฑบาตแล้วไม่ค่อยจะมีคนใส่บาตรเลย จึงน่ายกย่องสรรเสริญท่านมากที่ไม่ทอดทิ้งในการบำเพ็ญกัมมัฏฐานไม่เห็นแก่ได้ บางวันเจ้าหัวลูกไม่ได้ฉันบิณฑบาตเลย” เสร็จแล้วเจ้าปู่จึงกล่าวว่า “วันนี้เป็นวันที่เจ้าปู่จะต้องไปจากที่นี่แล้ว” ว่าเท่านั้น เจ้าปู่เทพเจ้าองค์นั้นก็หายวับไปอย่างรวดเร็วมาก

คืนต่อมา ท่านหลวงปู่ก็กลับไปนั่งภาวนาที่พระบาทบัวบกอีก ขณะที่ท่านนั่งภาวนาอยู่ มีก้อนหินตกลงมาจากที่สูงหลายสิบก้อน แต่ตกห่างจากที่ท่านเดินจงกรม ท่านก็เดินจงกรมต่อไป ไม่นานก็ปาก้อนหินมาอีก คราวนี้ตกใกล้กว่าที่เดิม ท่านนึกว่าใครจะมารบกวนอีก แล้วก็มีก้อนหินปามาอีก ท่านจึงพูดแรงๆ ว่า “ใครเก่งก็ให้ออกมาต่อสู้กันเลย” คราวนี้ได้ยินเสียงก้อนหินตกรอบตัวหลายสิบก้อนเช่นครั้งแรก จึงหยุดเดินจงกรมเข้ามั่งกลดนั่งสมาธิต่อไป และขณะที่นั่งภาวนาอยู่นั้น ก็ได้ยินเสียงก้อนหินตกเรื่อยๆ ไม่รู้ว่าใครขว้างมา ในคืนวันนั้นมีญาติโยมจากบ้านมารักษาอุโบสถศีลด้วยกัน ๕ คน ท่านพระอาจารย์ชื่อ อจลธมโม จึงให้พระเถระอีกรูปหนึ่งที่ร่วมเดินธุดงค์ไปด้วยกันให้มาอยู่ใกล้ๆ เมื่อท่านหลวงตาได้เพื่อนอยู่ใกล้แล้ว ไม่นานเลยก็มีก้อนหินตกเหมือนกับฝนตก ตกรอบๆ บริเวณนั้น ตกแล้วตกอีก ได้ยินเสียงก้อนหินตกเป็นระยะๆ ไป จึงมองไปรอบบริเวณก็เป็นหินจริงๆ ถ้าตกถูกหัวก็แตกจริงๆ นั้นแหละ นอกจากหัวเหล็กหัวขาง ไม่นานก็มีเสียงดังคล้ายมีคนผลักก้อนหินกลิ้งลงมาจากยอดเขา แต่เสียงนั้นอยู่ไกลพอสมควร ท่านได้สมาธิดู ปรากฏว่าได้มีชายร่างใหญ่ผลักก้อนหินลงมาจากยอดเขาจริงๆ จุดประสงค์อะไรก็ไม่ทราบได้ คือกำหนดรู้ไม่ได้ และ

ในขณะนั้นเองก็มีแสงไฟเทียนสว่างขึ้นในมุ้งของพระอาจารย์องค์ที่มาเป็นเพื่อนเพื่อ
ล้างเกตุการณ์ด้วยกันและไม่ดับตลอดคืน ท่านพระอาจารย์องค์นั้นก็ได้เอนหลังเลย
คงนั่งภาวนาตลอดคืนเช่นเดียวกัน คืนนั้นไม่ได้นอนเพื่อพักผ่อนร่างกายเลย ผีปลุกให้
ภาวนาตลอดคืน ท่านเล่าว่า พอนึกถึงคำพูดที่ท่านพระอาจารย์ใหญ่ (พระอาจารย์มั่น) ว่า
“ผีปลุกเราให้ภาวนาแล้ว มีกำลังแข็งแรงทั้งกายและจิตทุกครั้งไป” พอสว่างแล้วก็
เตรียมตัวเพื่อออกเที่ยวบิณฑบาต วันนั้นได้ไปเที่ยวบิณฑบาตที่บ้านตัว อ.บ้านผือ
พอฉันเสร็จแล้ว ท่านพระอาจารย์องค์ก็ไปเป็นเพื่อนด้วยในคืนนั้นเตรียมตัวจะหนีไป
อยู่ที่อื่น ท่านพระอาจารย์ตื้อจึงถามว่า “ท่านจะไปที่ไหน” ท่านองค์นั้นตอบว่า “ผมอยู่
ไม่ได้หรอก เพราะตลอดคืนมีแต่ก้อนหินตกลงมา จะภาวนาก็ไม่สะดวก”

ท่านพระอาจารย์ตื้อจึงแก้ว่า “เมื่อสมัยพระพุทธเจ้าแสดงธรรมเรื่องเวสสันดรชาดก
เมื่อท่านกล่าวคาถาขึ้นเท่านั้น ก็มีฝนเงินฝนทองตกลงมาเป็นพุทธบูชา และเมื่อมีการ
แสดงธรรมเวสสันดรทุกวันนี้ พระท่านกล่าวคาถาขึ้นเท่านั้น พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย
ก็โปรยข้าวตอกดอกไม้เป็นเครื่องบูชาเช่นกัน ก็เมื่อคืนนี้ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า
ภาวนา **“พุทธโธ”** เทวดาเขาก็อนุโมทนาโปรยดอกไม้ทิพย์เป็นเครื่องสักการบูชา”

ท่านพระอาจารย์องค์นั้นกล่าวว่า “ดอกไม้ทิพย์อะไร เห็นแต่ก้อนหินเท่านั้น
ก็เรื่องข้าวตอกดอกไม้มันเป็นเรื่องที่เราเห็นด้วยตาและรู้สาเหตุที่มาด้วย แต่นี้ไม่เห็นอะไร
พากันข้าหัวเราะแล้วก็ไปสู่ที่พักของตน” และท่านพระอาจารย์รูปนั้นก็หนีจากท่าน
พระอาจารย์ตื้อไปหาที่พักที่อื่น ท่านยังอยู่ที่เดิม บอกว่าจะอยู่ที่นี้ไปก่อนเพราะเพิ่งมาถึง
คืนแรกเท่านั้น จะห่อถอยกลั้วมันแล้ว เจ้าผีจะหัวเราะเอาว่าเรากลั้วมัน และเมื่อคืนนี้
เราก็ไม่ได้เจ็บกายอะไรเพราะการกระทำของมันเลย เพียงแต่มันรบกวนให้เราได้รับ
ความรำคาญเท่านั้นเอง และถ้าหากว่าเราไปสู่ที่อื่นแล้ว เจอเจ้าที่ที่อื่นอีกก็ต้องลองดีกัน
เรื่อยไป เราต้องทำความเข้าใจเป็นที่ๆ ไป แล้วท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมโม ท่านก็พัก
บำเพ็ญกัมมัฏฐานอยู่ ณ ที่นั้นต่อไป

และในคืนวันนั้น ก็ในราว ๓-๔ ทุ่มเท่านั้นเอง ท่านนั่งภาวนาอยู่ก็ได้ยินเสียง
คล้ายเสียงม้าเดินไปเดินมาอยู่รอบกลดมุ้งที่พักของท่าน เสียงเดินนั้นดังอยู่ที่ก้อนหิน

เป็นจังหวะเหมือนเสียงม้าเดิน หนักเข้าก็เข้ามาใกล้ท่าน ใกล้จนชิดมุ้ง ท่านพระอาจารย์ จึงเปิดมุ้งออกดู ก็เห็นเป็นม้าสีขาวใหญ่เดินหนีไปทางอื่น และท่านจึงเอามุ้งลงนั่งภาวนาต่อไป มัณก็มาทำรบกวนแบบเก่าอีก ท่านจึงออกจากมุ้งกลดเดินจงกรมในบริเวณนั้น ก็ได้ยินเสียงนั้นเดินห่างออกไป และก็เดินรอบๆ อยู่ห่างๆ ไม่กล้าเข้ามาใกล้ท่านเลย ท่านก็เดินจงกรมต่อไปตามปกติ เสียงนั้นก็หายไป และในขณะนั้นเอง ตามทางที่จงกรมของท่านเต็มไปด้วยงูหลายสิบตัวจนท่านเดินจงกรมไม่ได้ งูเหล่านั้นสีดำสนิทเลย ถ้าหากเดินจงกรมก็ต้องเหยียบบรูตตาย ท่านจึงหยุดเดินจงกรมและยืนอยู่เฉยๆ ในที่เดินจงกรมนั้น กลับตาเพ่งดูงูเหล่านั้นว่าจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงบ้าง ท่านยืนอยู่นานมาก ก็เห็นงูเหล่านั้นยิ่งมากขึ้นกว่าเดิม แต่งูเหล่านั้นทั้งหมดไม่ได้เลื้อยมาใกล้ท่านเลย อยู่ห่างจากท่านประมาณ ๑ วาเศษๆ ท่านจึงตั้งใจว่าจะต้องยืนอยู่นั้นจนกว่างูเหล่านั้นจะหนีไปหมด เสร็จแล้วก็ไม่ได้สนใจเรื่องงูเหล่านั้นว่าจะมีมากน้อยเท่าไร ยืนกำหนดจิตภาวนาอยู่ นั้น จึงได้มีบุรุษคนหนึ่งมาบอกท่านว่า “ท่านจงเดินจงกรมต่อไปเถิด ธรรมดาจะจับงูทั้งหมดเหล่านี้ไปหมด จะเอาไปให้พระยาครุฑเป็นอาหาร” ว่าแล้วบุรุษคนนั้นก็เก็บเอางูทั้งหมดนั้นใส่ลงในถุงที่ถือมาได้เต็มถุงใหญ่ แล้วก็เดินหายไป ท่านมองดูที่จงกรมก็ไม่มีงูแม้แต่ตัวเดียว ท่านจึงเดินจงกรมต่อไป และได้ตั้งใจว่าในคืนนั้นจะไม่นั่งและไม่นอน จะเดินจงกรมและยืนอยู่ที่จงกรมนี้จนสว่าง

แล้วท่านพระอาจารย์ก็เดินจงกรมต่อไปนาน ดึกสงัดมาก ยิ่งดึกก็ยิ่งสงบมากขึ้น ดึกมากจนได้ยินเสียงไก่ขันก็ยังเดินจงกรมอยู่ที่เดิม และต่อมาไม่นานท่านก็ได้ยินเสียงคนพูดกัน เสียงคุยกันประมาณว่ามีคน ๔-๕ คน แต่ไม่ได้สนใจฟังว่าเขาพูดอะไรกัน และครุ่นนั่นเองก็เห็นคนถือไฟเดินลงมาจากก้อนหินใหญ่ข้างหน้า แล้วก็เลี้ยวขึ้นไปทางหลังเขา ปรากฏว่ามีคนเดินตามหลังด้วยก็มี ท่านนึกว่าคงเป็นเสียงที่คุยกันเมื่อตะกี้นี่เอง แล้วก็หายไปพร้อมๆ กัน ท่านก็จงกรมภาวนาอยู่ที่เดิมต่อไปเรื่อยๆ จนได้อรุณ แล้วก็เตรียมตัวเข้าไปเที่ยวบิณฑบาต กลับจากหมู่บ้านที่เที่ยวบิณฑบาตถึงที่โรงฉัน ชาวบ้านเล่าให้ท่านพระอาจารย์องค์หนึ่งที่เป็นประธานในที่นั้นฟังว่า “คืนนี้วิญญูณเจ้าปู่เข้าสิงชาวบ้าน พูดชัดถ้อยคำว่า เจ้าหัวธรรมมารบกวนที่อยู่ ลูกหลานทั้งหลายเดือดร้อนมาก ไม่ได้หลับนอนตลอดคืน และให้เจ้าหัวธรรมหนีไปเสียจากที่นี่ ถ้าไม่หนี จะทำให้ฝนตก

และมีฟ้าผ่าลงมาให้ได้รับความเดือดร้อนกว่าเดิม เจ้าหัวธรรมชุดนี้เราจะขับไล่อย่างไรก็ไม่หนี ถ้าเขาไม่หนี ก็จะต้องทำฝนให้ตกเพื่อให้อยู่ไม่ได้”

ท่านพระอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้า (ขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่) พูดว่า “ถ้าฝนตกและมีฟ้าผ่าอาตมาจะกินขวานเจ้าปู่เลย” ท่านพระอาจารย์พูดต่อไปว่า “ผีมันโกหกเฉยๆ พูดไม่จริงหรอก ไม่มีอะไรจะจริงเหมือนพระพุทธรูปเจ้าเลยในโลกนี้” เมื่อท่านพูดเช่นนั้นชาวบ้านก็นิมนต์ให้อยู่ที่นั่นต่อไปอีกเพื่อพิสูจน์ความเป็นจริง และท่านเหล่านั้นก็พักอาศัยป่าอันวิเวกวังเวงอยู่เพื่อปฏิบัติธรรมกรรมฐานต่อไปอีกหลายราตรี และก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นตามคำบอกของวิญญาณเลย ชาวบ้านเหล่านั้นจึงได้นับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งต่อไป เลิกถือผี พวกเขาส่งวัดเพื่อให้เป็นที่พักของพระสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ตามความเป็นจริงแล้ว วิญญาณเหล่านั้นหากมารู้ตามความเป็นจริงแล้วก็จะไม่หลงวนเวียนอย่างนั้น กิเลส ทิฐิ มานะ นี่ร้ายกาจมาก มันสามารถดึงเอาคนตกเป็นทาสของมันวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารได้อย่างง่ายดายมาก ในโลกนี้คนที่ตกเป็นทาสของมันมีมากเพราะขาดจากการนับถือพระรัตนตรัย การนับถือผีสงฆ์อันเป็นจำพวกวิญญาณที่หลงทางเดินเมื่อตายแล้วนั้น เป็นการเชื่อแบบขอความอ้อนวอน จึงเป็นการเชื่อถือที่ไม่แน่นอน พระพุทธรูปของท่านจึงทรงแนะนำไม่ให้พุทธศาสนิกชนของท่านเชื่อในเรื่องเช่นนี้เสีย ให้เชื่อกรรมคือการกระทำของตนเองดีกว่า ท่านพระอาจารย์ท่านก็สอนลูกศิษย์ของท่านด้วยทำนองนี้มาโดยตลอด

ตอนหนึ่งท่านหลวงตาท่านเล่าให้ฟังว่า เรื่องของวิญญาณต่างๆ ในโลกนี้มีหลายจำพวกเหลือเกิน บางพวกเป็นวิญญาณที่มีความเป็นอยู่ดีมากมีศีลมีธรรม แต่พวกเราชอบเรียกรวมไปหมดว่าผี ความจริงผีหรือวิญญาณต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติธรรมเลย เพราะในโลกนี้มีทั้งน่ารัก น่าชัง ทั้งหัวเราะร้องไห้ ครบอยู่แล้ว เหตุการณ์ทั้ง ๔ อย่างนี้มีครบอยู่ในโลกและมีพร้อมๆ กันเลย มันก็น่าแปลกคนเราเวลาตายเกิดอารมณ์ร้องไห้ทำให้เศร้าใจ แต่เวลาเกิดกลับหัวเราะชอบใจทำให้ดีใจ คนที่หัวเราะก็หลง คนที่ร้องไห้ก็หลง หลงในฐานะที่ไม่รู้อะไรเป็นเหตุเป็นผลความจริง “ตายเกิด” ก็อันเดียวกันนั่นเอง เป็นแต่ว่าเขาเปลี่ยนกันทำหน้าที่เท่านั้นเอง

บันทึกการเดินทางครั้งใหม่ที่หลวงพระบาง

ท่านพระอาจารย์ต้องได้เล่าเรื่องที่ท่านได้ไปจำพรรษาพักภาวนาอยู่ที่ประเทศลาว ณ วัดวิชุนธาตุแตงโม เรื่องนี้ท่านได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเมื่อคราวไปกราบคารวะท่านที่ วัดป่าสามัคคีธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ที่วัดวิชุนธาตุแตงโม เมืองหลวงพระบางนั้น นอกกำแพงวัดออกไป มีต้นตาลอยู่ไม่ห่างไกลจากวัดเท่าไร ประมาณว่า ๑๐ วา เห็นจะได้ ตรงนั้นมีเรื่องแปลกๆ เสมอ พวกชาวบ้านชอบเรียนถามท่านเสมอว่า “ท่านสาธุมาภาวนาอยู่วัดนี้เป็นอย่างไร” ท่านก็ไม่ค่อยจะสนใจบอกเท่าไร ท่านเมื่อถูกถามบ่อยๆ จึงย้อนถามโยมว่า “ที่ตรงนั้นมีอะไรหรือ” ชาวบ้านบอกว่า “มีผีเจ้าที่อยู่ตรงนั้น แต่เดี๋ยวนี้ก็ยังอยู่หรืออย่างไรก็ไม่ทราบได้” ในเวลานั้นท่านพระครูสาธุสิงห์ (ชาวอุบลราชธานี) ซึ่งอยู่เป็นสมภารวัดนั้นนาน จึงเรียนถาม ท่านว่า “ข้า่น้อยมาเป็นสมภารอยู่วัดนี้นับได้ ๓๐ ปีแล้ว ทราบว่าผีพวกนี้เป็นวิญญาณแผ่รักษาเมือง โดยมากเป็นทหารแผ่รักษาประเทศวังธาตุแตงโม วิญญาณพวกนี้ไม่ยอมไหว้ไม่ยอมกราบเลย เรื่องนี้มีปรากฏทั่วๆ ไปคือทราบกันดีแล้วของชาวเมืองหลวงพระบาง”

ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าตรงที่ป่าโน้นไม่มีบ้านคนเลย มีธารน้ำไหลจากภูเขาไม่ขาดสาย ทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน พอค่ำลงก็จะได้ยินเสียงคนพูดกันมีทั้งชายและหญิงเป็นหลายๆ ลิบเสียง ได้ยินเสียงตักน้ำ ได้ยินเสียงน้ำกระทบกระบอกไม้ไผ่สำหรับใส่น้ำ ภาษาชาวบ้านเขาเรียกว่า “บั้งทิง” ชาวบ้านพยายามพากันแอบดูหลายๆ ครั้ง ก็ไม่ปรากฏว่ามองเห็นอะไร แต่ได้ยินเสียง ตอนกลางวันเงียบสงัดไม่มีเสียงอะไรเลย ห่างจากนั้นจะมีเขาลูกหนึ่ง ชาวบ้านเล่าว่ามีคนรูปร่างสูงใหญ่อยู่ในถ้ำแห่งภูเขานั้น ๗ วันจะ

ปรากฏตัวให้เห็นที่หนึ่ง มีสมภารวัดหลายองค์พยายามเข้าไปในถ้ำนั้นแต่ไปไม่ได้ โดยตลอด เพราะมืดและอากาศเย็นมาก เมื่อเดินลึกเข้าไปจะรู้สึกแสบหูกมาก พยายามเข้าไปอย่างไรก็ไม่สำเร็จ

หลังจากนั้นมาได้ ๗-๘ ปี เห็นจะได้ ได้มีพระภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งเดินทางมาจาก เมืองไทย เสร็จครัดต่อระเบียบวินัยของพระกัมมัฏฐานมาก และดีที่สุดในที่สุดก็คือเป็นที่เคารพนับถือและเลื่อมใสของชาวเมืองหลวงพระบางมาก ได้พยายามเข้าไปและเข้าไป ได้โดยตลอด เดินเข้าไปนานถึง ๗ วัน จึงออกมา มีบันทึกไว้ว่าท่านเดินเข้าไปเรื่อยๆ ก็ไม่ปรากฏว่าเห็นมีอะไร เดินเข้าไปจนถึงที่สุด พอมองขึ้นไปข้างบนเห็นเป็นทาง ขึ้นไป มีรอยขึ้นลงใหม่ๆ บนก้อนหิน ท่านขึ้นไปตามก็ไม่มีอะไร เสียงฆ้องใหญ่ที่ ชาวเมืองได้ยินทุก ๗ วันนั้น ก็ไม่เห็นมี จึงเดินกลับออกมาตามทางเดิม และท่านก็ รู้สึกแปลกใจมากที่พอกลับออกมาก็พบว่าทางที่เดินเข้าไปเมื่อก่อนนี้ แต่บัดนี้มีบ้านคน เต็มไปหมด และมีชายคนหนึ่งนิมนต์ท่านให้นั่งลงบนอาสนะที่เขาปูเอาไว้ นึกว่า หลงทางก็ไม่ใช่ เมื่อกำหนดดูอย่างละเอียดแล้ว ท่านจึงถามโยมว่า “ท่านอยู่ที่นี่นาน แล้วหรือ” เขาคนนั้นตอบท่านด้วยพยักหน้า จึงถามต่อไปว่า “เมื่ออาตมาเข้าไปเดิน ผ่านมาทางนี้ ทำไมจึงไม่เห็น” แต่เขาตอบตรงกันข้ามว่า “ท่านมาที่นี่ต้องการอะไร” ตอบว่า “ไม่ต้องการอะไร แต่อยากจะได้เห็นฆ้องที่โยมตีอยู่ทุก ๗ วัน เพราะฆ้องใบนั้น มีเสียงดังไกลเหลือเกิน” โยมคนนั้นจึงไปหยิบมาให้ดู ใบไม้ใหญ่เท่าไร และได้มอบถวาย ให้ท่านพระอาจารย์องค์นั้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ จากนั้นโยมคนนั้นก็พาเที่ยวไปตามถ้ำ มีอะไรแปลกตาหลายอย่างมาก โยมคนนั้นอธิบายว่า “สมบัติเหล่านี้เป็นของกลาง และจะมีอยู่อย่างนี้ตลอดไปชั่วกาลนาน”

พระอาจารย์องค์นั้นก็อ้าโลมคนนั้นกลับ และได้นำฆ้องใบนั้นกลับออกมาด้วย และได้เก็บไว้เป็นอนุสรณ์ที่คนในถ้ำมอบให้ และเป็นพยานหลักฐานที่ว่ามิใช่ผู้เข้าไปในถ้ำ ได้ฆ้องใบนั้น เดียวนี้ยังเก็บไว้ที่วัดวิชุนธาตุดงโม ในเมืองหลวงพระบาง จนทุกวันนี้ ฆ้องใบนั้นก็ไม่ใหญ่เท่าไร แต่มีเสียงดังกว่าฆ้องธรรมดาที่เท่ากันและใบใหญ่กว่า และ น้ำหนักก็หนักกว่าฆ้องธรรมดาที่เท่ากัน

ท่านหลวงตาเล่าว่า วิญญาณพวกนี้เป็นพวกเทพที่มีที่อยู่เป็นทิพย์ต่างๆ ไม่รบกวนพวกมนุษย์เลย มีศีลธรรมดีมาก บางครั้งก็พบบันกับพวกเรา แต่เราไม่รู้ว่าเป็นใครเท่านั้นเอง ตกเย็น ท่านหลวงตาก็ได้นั่งสมาธิกำหนดดูเรื่องนี้ ปรากฏว่าเจ้าหัวหน้าเทพเหล่านั้นมาราบอาราธนาท่านให้อยู่เพื่อจำพรรษาด้วย และได้กราบเรียนท่านว่า “ที่พวกผมอยู่นั้น มีวัดพระพุทธศาสนาด้วย” (ในเรื่องนี้ชาวเมืองเขาเล่าว่า พระภิกษุหนุ่มรูปนั้น หมายถึงพระภิกษุที่ไปเอาข้อมมา เมื่อเอาข้อมมาแล้วก็หายไป ไม่มีใครรู้ว่าท่านหายไปไหน มีหลายมติลงความเห็นว่าหายเข้าไปอยู่จำพรรษาในเมืองลับแลแห่งนั้น) ท่านหลวงตาท่านไม่รับคำนิมนต์ โดยบอกให้เขาทราบว่ามีฐานะที่จะต้องประกาศพระพุทธศาสนาต่อไปยังเมืองเชียงใหม่ รับนิมนต์ไม่ได้หรอก เพราะขณะนี้ยังไม่มีที่อยู่เป็นที่เป็นทาง และต้องการที่จะต้องแสวงหา “พระธรรม” ต่อไปอยู่ ท่านหลวงตาก็แสดงธรรมให้ฟัง

เคยถามท่านว่า “ท่านหลวงตาแสดงธรรมอะไรโปรดพวกเทพเหล่านั้น” ท่านจึงตอบว่า “เทพพวกนี้โดยมากนี้กว่าตนเป็นผู้มีกายทิพย์ ไม่ค่อยมองเห็นความทุกข์ทางกาย ไม่เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หลวงตาก็พูดให้เขาฟังในแง่นี้ ให้มีความคิดว่าสภาพที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ไม่แน่นอน ถึงจะมีอายุยืนเท่าไรก็ตกอยู่ในสภาพนี้”

การเดินธุดงค์มัจฉานุของท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมโม จะนำมาเล่าโดยละเอียดทุกแง่ทุกมุมนั้น เป็นการที่เป็นไปได้ยากที่สุด เพราะท่านเดินธุดงค์นับตั้งแต่บวชได้เพียงหนึ่งพรรษาเท่านั้น และก็ท่านได้หยุดการเดินธุดงค์เมื่อก่อนท่านจะมรณภาพมาเพียง ๓-๔ ปี เท่านั้นเอง จึงเป็นการยากที่จะรู้ได้ว่าท่านได้เดินไปที่ไหนบ้างที่นำมาเล่านี้จึงเรียงอันดับกันไม่ได้เลย ต่อไปนี้จะเป็นการเล่าถึงเรื่องท่านได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างอื่น เช่น การสร้างวัด และแสดงธรรม

งานการสร้างวัดและเผยแผ่

เมื่อท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ได้ออกเดินธุดงค์มัมภูฐานไปในที่ต่างๆ ร่วมกันกับท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต และหลังจากท่านพระอาจารย์มั่นกลับจากภาคเหนือแล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อก็เดินธุดงค์ไปตามสถานที่ต่างๆ หลายแห่ง เป็นเวลานานประมาณ ๕๐ ปีเศษ การที่จะบันทึกให้หมดทุกแห่งทุกมุมนั้นก็เป็นการยากอย่างยิ่ง ดังที่กล่าวมาแล้ว เพราะไม่มีโอกาสจะกราบเรียนถามท่าน แม้ว่าเวลาที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม ก็มุ่งความเคารพเป็นที่ตั้ง เมื่อท่านได้หยุดการเดินธุดงค์แล้ว ท่านได้สร้างวัดขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่หลายแห่งด้วยกัน สำหรับวัดที่ท่านอยู่จำพรรษามากที่สุดคือ วัดป่าสามัคคีธรรม อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ซึ่งท่านปรารภว่าเพื่อจะได้อยู่เป็นที่ เป็นทางเพราะชราภาพมากแล้ว และท่านได้ประกาศศาสนาด้วยการแสดงธรรมสั่งสอนผู้ที่สนใจในธรรม ส่วนผู้ที่สนใจในเรื่องการธุดงค์มัมภูฐานนั้น ท่านก็อบรมให้คำแนะนำ และก็ปรากฏว่านอกจากการเดินธุดงค์มัมภูฐานแล้ว ท่านพระอาจารย์ตื้อยังแนะนำสั่งสอนดี

ส่วนการแสดงธรรมนั้น ท่านชอบพูดตรงไปตรงมา พูดความจริงที่มีอยู่ ยกอุทาหรณ์ในปัจจุบันให้เห็นได้ง่ายๆ ผู้ที่ฟังธรรมจากท่านโดยตรงแล้ว เมื่อฟังและพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่า **สิ่งจะเป็นความจริงทั้งนั้น** ท่านผู้อ่านบางท่านคงจะได้รับฟังธรรมจากท่านมาแล้ว วิธีการแสดงธรรมของท่านนั้น มุ่งจุดประสงค์คือ **“รู้จริง”** ให้ความรู้จริงเข้าไป กระทบจิตของท่านผู้ฟัง การรู้จริงจะน้อยนิดเดียวก็ตาม ท่านบอกว่ามีประโยชน์ทั้งนั้น

การรู้ไม่จริงนั้น รู้มาก ๆ ก็ไม่สำเร็จประโยชน์อะไรได้ ท่านขอบพูดว่า “ธัมมะธัมโมนั้น มีอยู่ดาษดื่น คนส่วนมากมองข้ามไปหมด” ท่านหลวงตาท่านแปลบาลีก็ไม่เหมือน พระเถระองค์อื่นๆ หากผู้ใดได้รับรสพระธรรมเทศนาจากท่านแล้ว และการฟังนั้น ก็ให้ฟังอย่างละเอียดและให้ปฏิบัติตามให้เข้าถึงธรรมอย่างจริงจังแล้ว จะได้ชื่อว่าเป็น นักธรรม นักกัมมัฏฐาน ที่แท้จริง ไม่เหลวไหล ไม่เลอะเทอะ

ท่านสอบถามพระเถระที่ไปหาท่านเสมอว่า “ที่พวกคุณภาวนานี้ พวกคุณได้ **พุทโธ** หรือยัง” ถ้าหากผู้ใดไม่แน่ใจ หรือโดยมากก็ชอบกราบเรียนท่านว่า “ยังขอรับ” และ บางคนก็ชอบกราบเรียนว่า “ได้แล้ว” ท่านขอบย้อนถามว่า “ได้แน่จริงหรือ ถ้าหากว่า ได้แล้ว ก็ให้ฟังและพิจารณาอย่างนี้ก่อน ถ้าหากว่าเขาดำเราว่า **ไอ้หัวทอก** เราลองนั่ง ชั่งดูใจของเราว่า **เราโกรธเขาไหม** ถ้าเรายังโกรธอยู่ ก็หมายความว่าเรายังรับรู้การดำของ เขาอยู่ นั่นหมายถึงเราเอาจิตออกมารับการดำ เราก็คอดทนไม่ได้ เราก็คือโกรธ หมายถึงว่า เรายังไม่ถึง คือยังไม่ได้ **พุทโธ** อย่างแท้จริงนั่นเอง

ลักษณะการสอบกัมมัฏฐานของท่าน มีบางคนที่ไปฝึกกัมมัฏฐานกับท่าน ท่านจะ ให้ท่อง **พุทโธ** เท่านั้นจนขึ้นใจ เพราะบางทีคำว่า **พุทโธ** ยังไม่ฝังในใจของผู้ใด ท่านว่า เราจะต้องให้ **พุทโธ** มั่นในใจของเราและมีความเชื่อมั่นจริงๆ เมื่อเราพิจารณาตามธรรมะ ที่ท่านสอนแล้ว จะเห็นได้ว่าธรรมะที่ท่านสอนทุกครั้งเป็นเรื่องจริงและสมควรที่จะ นำมาปฏิบัติปรับปรุงแก้ไขจิตของเราให้มองสภาพธรรมที่มีพร้อมๆ กับการตั้งโลก โดยแท้ แต่ทว่าบางคนไปฟังธรรมคำสอนของท่านแล้ว มักซุบซิบกันว่าท่านเอาอะไร มาสอน ไม่เห็นเป็นธรรมเป็นหนทางเลยสักหน่อย นี่ก็แสดงให้เห็นว่าจิตของผู้พูดเช่นนั้น ยังไม่เข้าถึงธรรมคือความจริงนั่นเอง ท่านเทศน์ไม่เคยยกย่องยอใคร เทศน์แต่เรื่อง ที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบันที่เป็นของจริง

นอกจากจังหวัดเชียงใหม่แล้ว หลังจากออกพรรษาแล้ว ท่านได้รับนิมนต์ให้ไป แสดงธรรมเสมอ จังหวัดที่ท่านได้รับนิมนต์บ่อยที่สุดคือ สมุทรปราการ ที่วัดอโศการาม สมัยนั้นท่านพระอาจารย์ลี เป็นเจ้าอาวาส ได้นิมนต์ท่านหลวงตาตื้อไปแสดงธรรม อยู่เสมอ ท่านชอบพักอยู่วัดนี้นานๆ ด้วย เพราะมีญาติโยมนิมนต์ไว้เพื่อโปรดนานๆ

เพราะท่านพระอาจารย์ถือท่านเป็นลูกศิษย์ของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต รุ่นอาวุโส เป็นผู้ถ่ายทอดการปฏิบัติธรรมจากท่านพระอาจารย์มั่นโดยตรง และเป็นผู้ใกล้ชิดมาก

สำหรับการแสดงธรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพระอาจารย์ตื้อนั้น สำหรับความเห็นแล้วเห็นว่าท่านแสดงธรรมโดยตรงตรงที่เราสงสัย แสดงความจริงไม่มีการอ้อมค้อม ตรงไปตรงมา แต่ลักษณะทำทางนั้นอาจจะไม่ใช่เพราะ ทั้งนี้ก็เพราะว่าพวกเรา ยังไม่ชินกับเหตุการณ์เช่นนั้น เพราะท่านเดินธุดงค์มัญฐานผ่านไปในที่หลายแห่ง มีประสบการณ์และอารมณ์แปลกๆ บางครั้งเจอและสนทนากับผีบางนางไม้บ้าง บางครั้งก็พบกับพวกเทพ มีเทวดารักษ์บ้าง บางครั้งก็พบกับวิญญาณเจ้าที่เจ้าทางบ้าง ท่านต้องประสบกับเหตุการณ์เหล่านี้ ในระหว่างนั้นอารมณ์ ทำทาง คำพูด จะออกมาในรูปไหนนั้น ก็ยากที่จะกำหนดได้ แต่สำหรับผู้ที่เคยพนันถือในท่านแล้ว ยิ่งมีความเคารพและเลื่อมใสในธรรมของท่านมากขึ้น

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านพระอาจารย์ตื้อได้รับนิมนต์ให้ลงไปกรุงเทพมหานคร และท่านได้เลยลงไปพักที่วัดโคศคาราม สมุทรปราการ มีคุณโยมทางกรุงเทพมหานคร ถวายพระพุทธรูปท่านหลายองค์ และท่านก็ปรารภว่าจะนำพระพุทธรูปที่มีผู้ถวาย ทั้งหมดไปประดิษฐานไว้ตามวัดต่างๆ เพื่อเป็นที่สักการบูชาของชาวนครพนมอันเป็น บ้านเกิดเมืองนอนของท่าน จึงได้มีผู้บริจาคถวายท่านรวมทั้งหมด ๖๘ องค์ นับว่าเป็น บุญบารมีของชาวจังหวัดนครพนมอย่างมาก และก็นับเป็นการสร้างบารมีของท่านอย่าง ใหญ่หลวง และก็เป็นที่ประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่งในด้าน **“พัฒนาจิตใจ”** เพราะจะเป็นหลักทางใจได้เป็นอย่างดี เมื่อท่านได้รวบรวมพระพุทธรูปจำนวน ๖๘ องค์ แล้ว ท่านก็ได้อัญเชิญพระพุทธรูปทั้งหมดจากกรุงเทพมหานครไปยังนครพนม แล้ว ก็ได้นำไปถวายประจำไว้ตามวัดต่างๆ ในจังหวัดนครพนม ส่วนท่านก็ได้พักอยู่ ณ วัด อรัญญวิเวก บ้านข่า อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม อันเป็นแดนมาตุภูมิของท่าน ลูกหลาน ญาติโยมทั้งหลายทั้งบ้านใกล้และบ้านไกลได้กราบอาราธนาใจให้ท่านได้อยู่ จำพรรษาเพื่อสงเคราะห์ลูกหลานทางนี้ด้วย เพราะนับเป็นเวลานานร่วม ๕๐ ปีเศษๆ แล้วที่ท่านไปอยู่จำพรรษาที่อื่น และเพิ่งกลับมาที่บ้านเกิด ท่านจึงได้อยู่จำพรรษาที่

บ้านเกิดในปีนี้ และในพรรษานี้ ท่านหลวงตากี้ได้วางโครงการเพื่อจะสร้างวัดอุ้มงคล อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านถิ่นนี้ ท่านจึงได้สร้างเจดีย์เพื่อเป็นสถานที่บรรจุ **“พระบรมสารีริกธาตุ”** โดยท่านได้นำเอาช่างมาจากเชียงใหม่มาเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง ในพรรษานี้มีพุทธศาสนิกชนทั้งกรุงเทพฯ เชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง มารับการระว่ ท่านมิได้ขาด ท่านก็ได้แสดงธรรมตามทัศนะของท่าน มีคนชอบฟังมาก ตลอดพรรษา ไม่เคยเว้น จนลูกศิษย์ได้กำหนดเวลาพักผ่อนจำวัดไว้เพื่อไม่ให้ญาติโยมรบกวนเกินไป เพราะท่านก็ชราภาพมากแล้ว ท่านบอกว่าหลวงตากี้จะแสดงธรรมเพื่อให้ลูกหลาน ลูกศิษย์ทั้งหลายได้เข้าถึงธรรมอันแท้จริง และท่านได้อบรมกัมมัฏฐานพระภิกษุ สามเณรให้เป็นนักธรรม นักกัมมัฏฐาน อย่างแท้จริงด้วย

แต่หลังจากออกพรรษาแล้ว ศรัทธาญาติโยมทางจังหวัดเชียงใหม่ก็ได้มานิมนต์ ท่านให้กลับไปอยู่ที่เชียงใหม่อีก โดยปรารภท่านว่า “ท่านหลวงตาชราภาพมากแล้ว สุขภาพก็ไม่ค่อยแข็งแรง ต้องการจะให้ได้พักผ่อน เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะได้พยาบาล รักษาและต้องการให้ท่านหลวงตาได้อยู่ใกล้โรงพยาบาล ทั้งนี้เพื่อจะได้ตอบแทน บุญคุณในการอุปัฏฐากปฏิบัติรักษาด้วย”

ตอนนั้นท่านตอบว่า “อยู่ใกล้หมอยา ถ้าหากเราไม่กินยาโรคก็ไม่หาย เราต้องอาศัย ตัวของเราเอง” พูดแล้วก็หัวเราะตามนิสัยของท่าน แต่ญาติโยมได้กราบเรียนท่านว่า “ที่วัดสร้างเจดีย์ สร้างพระพุทธรูป ศาลาฟังธรรม เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็เลยตั้งใจจะจัด ให้มีการฉลองและมีการทำบุญด้วย และขอให้ท่านหลวงปู่ได้นำพระบรมสารีริกธาตุ ไปบรรจุด้วย” ท่านหลวงตากี้ได้รับนิมนต์ไปจังหวัดเชียงใหม่ และอยู่จำพรรษาที่นั่นอีก ๑ พรรษา

ตามปกติแล้ว ท่านชอบอากาศของภาคเหนือมากเพราะมีอากาศเย็นสบาย และ มักจะไม่มีอุปสรรคใดๆ มาขัดขวางในการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐาน ญาติโยมก็สนใจ ในธรรมดีมาก เป็นคนใจบุญสุนทาน ท่านบอกว่าท่านได้เดินธุดงค์ไปทุกหนทุกแห่ง ในภาคเหนือนี้ จนชินกับความหนาวเย็นของภาคเหนือ เป็นอันว่า ปี ๒๕๑๔ ท่านได้ จำพรรษาที่จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากออกพรรษาแล้ว ลูกหลานและทายาทภิกขาชาวนครพนมก็ได้ไปกราบนิมนต์ท่านให้กลับไปจำพรรษาที่จังหวัดนครพนมอีก และกราบขออาราธนานิมนต์ให้ท่านได้อยู่จำพรรษาที่นครพนมตลอดไป เพราะท่านได้เดินธุดงค์จากบ้านจนแก่มากก็ไม่กลับบ้าน ท่านหลวงตากีรับนิมนต์ และกลับมาจำพรรษาที่วัดอรัญญวิเวก บ้านข่า อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม และมาครั้งนี้ท่านได้นำนายช่างผู้ทำการก่อสร้างเจดีย์มาด้วย และท่านก็ได้จำพรรษา ณ แดนมาตุภูมิโดยตลอด (จนถึงวาระสุดท้าย)

ถึงปี ๒๕๑๖ เจดีย์ก็สร้างสำเร็จ และก็มี การบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในองค์เจดีย์นั้นด้วย ปี ๒๕๑๖ นี้เอง ชาวบ้านก็ได้จัดงานฉลองสมโภชของค์เจดีย์ที่สร้างใหม่ มีการบวชชีพราหมณ์จำนวน ๒๓๐ คน การจัดงานครั้งนี้ จัดแบบเทศน์อบรมกัมมัฏฐานตลอดคืน และศิษยานุศิษย์ได้รับการอบรมกัมมัฏฐานจากท่านพระอาจารย์เป็นจำนวนมาก ในปีนี้ท่านไม่เคยว่างเว้นเลย แสดงธรรมโปรดญาติโยมโดยตลอด อบรมกัมมัฏฐานญาติโยมผู้สนใจ ฝึกพระเณรให้รู้จักการปฏิบัติกัมมัฏฐานอย่างแท้จริง ถึงชราภาพขนาดนั้น ท่านยังลงท้าวตรสวดมนต์ เทศน์ที่ศาลาการเปรียญเป็นประจำ ไม่เคยขาดกิจวัตรอันสำคัญเลย และดูเหมือนว่าท่านพระอาจารย์มีสุขภาพแข็งแรงดี เพราะท่านไม่เคยบ่นว่าเหนื่อยและลำบากอะไรเลย

เมื่อท่านมาพักจำพรรษาอยู่ที่วัดอรัญญวิเวก บ้านข่า อ.ศรีสงคราม นครพนม นี้ข้าพเจ้าได้ไปกราบคารวะท่าน (และข้าพเจ้าเรียกท่านว่า “หลวงตา”) เป็นประจำ และได้กราบเรียนถามถึงการทำท่านได้ออกเดินธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ และท่านก็ชอบเล่าให้ฟังเสมอ เพราะท่านหลวงตาท่านเดินธุดงค์ตั้งแต่บวชมาจนถึงวัยชราภาพด้วยความมุ่งมั่นในพระธรรมอย่างเด็ดเดี่ยว มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว ท่านชอบเดินเข้าไปในดงเสือร้าย ชอบนั่งภาวนาในป่าช้า ชอบธุดงค์ไปพบผีเจ้าที่ ผีเจ้าปู่ เป็นผู้มีวิชาที่ผีบอกให้ ท่านเคยบอกคาถาป้องกันไฟให้และเคยใช้ได้ผลมาแล้ว เมื่อข้าพเจ้าเข้าไปกราบท่านหลวงตา ท่านชอบเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ให้ฟังเสมอ และท่านหลวงตาชอบเทศน์ให้ฟังยาวๆ ถึง ๒-๓ ชั่วโมงเสมอ ซึ่งก็เป็นความประสงค์ของผู้ฟังที่อยากฟังเช่นนั้น ครั้งหนึ่งท่านได้เล่าเหตุการณ์ที่ท่านเดินธุดงค์ไปตามภูเขาให้ฟังแบบเทศนาให้ฟังว่า

“หลวงตาได้ออกเดินกัมมัฏฐานมาหลายปีแล้ว จะเล่าให้ฟัง เมื่อครั้งไปจำพรรษา ที่ภูลังกา อำเภอบ้านแพ่ง นครพนม ได้เร่งทำความเพียรที่ภูลังกา นั้นจนไม่ได้ฉันข้าว จันน้ำ ตั้งใจแน่วแน่ว่าจะให้เห็นแจ้งต่อโลก พอจิตสงบบรรลุถึงโคตรภูญาณแล้ว รู้ไปถึงวิญญานหลายพวกว่าเป็นอยู่อย่างไร นี่แหละหลาน เราบรรพชาอุปสมบทมา ต้องเร่ง ทำให้รู้และเร่งทำให้ได้ เมื่อได้แล้วจะหมดสงสัยในการบรรพชา และจะลืมโลกอันมี ระบบการเดินทางอันยืดยาวนี้เลยเด็ดขาด โลกนี้เรามีเครื่องผูกอันเหนียวแน่นยากที่จะตัดได้ด้วยอย่างอื่น นอกจากพระธรรมของพระพุทธเจ้า มนุษย์เราเกิดมาก็ต้อง ทำบาป เมื่อทำแล้วก็ต้องได้รับผลกรรมที่เราทำไว้ พ่อแม่เรานั้นทำกรรมมา เราเกิดมาก็ทำกรรมไป อะไรคือที่สุดของกรรม ไม่มีใครรู้ได้ ทำบาปแล้วมีตัวอย่างให้เห็นมากมาย”

๑. จิตตานุปัสสนา จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตก็เป็นโสดาบรรค จิตก็เป็นโสดาผล
๒. จิตตานุปัสสนา จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นพระสกิทาคามีบรรค จิตก็เป็นพระสกิทาคามีผล
๓. จิตตานุปัสสนา จิตไม่คิดมีผัวเมีย ออกบวช จิตก็เป็นพระอนาคามีบรรค จิตก็เป็นพระอนาคามีผล
๔. จิตตานุปัสสนา จิตไม่กล่าวมุสาวาท จิตก็เป็นพระอรหัตตบรรค จิตก็เป็นพระอรหัตตผล

๑. จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจของเราทุกคน
๒. จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจของเราทุกคน
๓. จิตออกบวช จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจของเราทุกคน
๔. จิตไม่ขี้ปด จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพานอยู่ที่หัวใจของเราทุกคน

ท่านหลวงตาท่านเล่าว่า “สัตว์บางพวกในโลก หัวเป็นไก่ ท่อนตัวเป็นคน หัวเป็นควาย ตัวเป็นคน เป็นต้น ตามแต่บุญแต่กรรมที่ตนทำเอาไว้ วิญญาณเหล่านี้ ถ้าหากพ้นจากสภาพนี้แล้ว คงไม่ได้กลับมาเกิดเป็นคน คงด่าลงไปที่ต่ำกว่าภูมิที่ตนอยู่ นักธรรม นักกัมมัฏฐาน พระมหาเปรียญ ถ้าหากยังไม่บรรลุนิโคตรญาณแล้ว ก็คงไม่มีโอกาสได้รู้ได้เห็น ท่านพระครู ท่านเจ้าคุณ สังฆราช ก็เช่นกัน เพราะจิตนั้นไม่มี **พุทธโธ ธัมโม สังโฆ** และยังเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่ได้ พระพุทธเจ้าประสูติกับพวกเรา เกิดต่างกันที่ตรงไหน ก็ต่างกันตรงที่พระพุทธเจ้าไม่หลงโลกไม่ติดอยู่ในโลกเหมือนพวกเราทั้งหลายในทุกวันนี้ พระพุทธเจ้าท่านรู้แจ้งรู้จริง คือรู้ที่เกิดที่ตายของพวกสัตว์ด้วยปัญญา ทั้งนี้ก็เพราะท่านรู้และตรัสรู้ของจริงตามความเป็นจริงนั่นเอง แต่เมื่อถึงเวลาแล้ว พระองค์ก็จากโลกนี้ไปเข้าสู่พระนิพพานไม่มีการมาเกิดอีก เหลือไว้แต่ความดี ให้พวกเราได้ดำเนินระลึกถึงเพื่อไม่ให้เป็นผู้หลงตาย อย่างนี้เราจึงเคารพเลื่อมใสกราบไหว้อย่างไม่จิตจาง ยอมมอบกายถวายชีวิต พวกเราทั้งหมดก็เกิดมาด้วยบุญวาสนาจึงได้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นเวไนยชนอันหาได้ยาก เป็นที่รู้ๆ กันอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าจึงสอนไม่ให้ประมาท ไม่ให้ลืมหัด ไม่ให้ลืมนิยามของตน คือไม่ให้ลืมหัดในการสร้างคุณงามความดี เพราะถ้าเราไม่สร้างคุณงามความดี ใจเราก็ไม่มี **พุทธโธ ธัมโม สังโฆ** อันจะเป็นเหตุให้ต่อภพต่อชาติเป็นมนุษย์ต่อไป เมื่อบารมีไม่แก่กล้า หากเราไม่เชื่อมั่นในพระรัตนตรัย เราก็คงพากันไปสู่ภพที่ต่ำทรมานก็ได้”

หลายสิบครั้งที่ได้รับฟังเทศน์ของท่านหลวงตา ปรากฏว่าไม่มีใครที่จะแสดงธรรมได้อย่างท่าน และท่านก็แสดงธรรมได้ไม่เหมือนใคร ท่านหลวงตากล้าพูดๆ ในสิ่งที่เป็นความจริงมาก ตรงไปตรงมา เมื่อท่านได้แสดงธรรมจบลงแล้ว ท่านชอบอธิบายซ้ำอีกเพื่อความแจ่มแจ้งในการปฏิบัติธรรมให้ชัดขึ้น ท่านหลวงตาเทศน์ได้ดีตามทัศนะของนักฟังความจริง และท่านได้เล่าเรื่องแปลกๆ ให้ฟังเสมอ โดยเฉพาะท่านชอบสั่งสอนว่า

“ธรรมะคือคำสอนของพระพุทธเจ้า พวกเรามองข้ามไปเสียหมด อยู่ที่ตัวของเรานี้เองมิใช่อื่น พุทธะคือผู้รู้ ก็ตัวของเรานี้เองมิใช่ใครอื่น เช่นเดียวกันกับไข่ ไข่อยู่ข้างใน

ของเปลือกไข่ ทำให้เปลือกไข่แตก เรากก็ได้ไข่ พิจารณาร่างกายของเราให้แตก แล้วเราจะได้อะไร”

“ธรรมะจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องการทำอะไรที่จริงจัง คือการตัดสินใจอย่างแน่วแน่อนลงไป แล้วเลือกเฟ้นธรรมะปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่นานหรอก เราก็จะได้พบสิ่งที่เราต้องการ ความกลัวทุกอย่างจะหายไปหมด ถ้าเราตัดสินใจอย่างใดแล้ว คือเราต้องเป็นคนมีจุดมุ่งหมาย อย่างหลงตานับตั้งแต่บวชมา ได้ตัดสินใจปฏิบัติธรรมะอย่างจริงจัง จนทุกวันนี้ไม่เคยสลดและท้อถอยเลย”

“นักธรรม นักกัมมัฏฐาน ต้องมีนิสัยอย่างเสือโคร่ง คือ ๑. น้ำจิตน้ำใจต้องแข็งแรงแรงกล้าหาญ ไม่กลัวต่ออันตรายใดๆ ๒. ต้องเที่ยวไปในเวลากลางคืนได้ ๓. ชอบอยู่ในที่สงัดจากคน ๔. ทำอะไรลงไปแล้วต้องมุ่งความสำเร็จเป็นจุดหมาย”

“สัตว์เดรัจฉานมันดีกว่าคนตรงที่มันไม่มีมายา ไม่หลอกหลวงใคร มีครูอาจารย์ก็คือคน เป็นสัตว์ที่น่ารักน่าสงสาร คนเราขี้โกง เป็นพุทธะได้ แต่หลอกหลวงตนเองว่าเป็นไม่ได้ ร่างกายก็มีให้พิจารณาว่าเป็นของเน่าเป็นของเหม็น แต่เราพิจารณาว่าเป็นของหอมน่ารัก โง่โง่คนเรา”

ท่านบอกว่า “ผู้ที่สงสัยในกรรมหรือไม่เชื่อว่าจะต้องส่งผล คือคนที่ลืมนอนลืมตาย กลายเป็นคนมืดคนบอด คนประเภทที่ว่ามานี้ย่อมช่วยอะไรเขาไม่ได้เลย แม้เขาจะมีกำเนิดสูงส่งสักปานใด ได้รับการทะนุถนอมเลี้ยงดูมาอย่างวิเศษเพียงไรก็ตาม หากเขาไม่มองเห็นคุณข้าว คุณน้ำ คุณบิฑา มารดาแล้ว นั่นเขาเรียกว่าคนรกโลก และก็ไม่รู้ด้วยว่าตนเองเป็นคนรกโลก และก็ไม่สนใจจะรู้ด้วย คิดเห็นแต่ว่าเพียงเขาเกิดมาและเจริญเติบโตมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันด้วยการดื่มการกินอาหารบำรุงเลี้ยงร่างกายจนเติบโตใหญ่ เป็นเพราะมันจะต้องเป็นไปในทำนองนั้น มิได้คิดไปว่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นเป็นตัวตนเพราะคุณของบิฑา มารดาทั้งสองป้องกันรักษาให้ชีวิตและร่างกายแก่ตนมา การทำความดีแม้แก่รูปร่างกายเรานี้ โดยกระทำความดีให้ถูกให้ควรว่าอะไรเป็นอะไร อะไรเป็นกุศล อุกุศล สิ่งที่บ้านดาลให้ร่างกายเราเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ถ้าไม่เรียกว่า

เป็นผล เราสมควรจะเรียกว่าเป็นอะไรจึงจะถูกต้องตามความเป็นจริง ตามจริงความดี ความชั่ว สุข ทุกข์ ที่สัตว์โลกได้รับกันมาโดยตลอดสาย ถ้าปราศจากแรงหนุนเป็นต้น ก็คงอยู่เฉยๆ ฉะนั้น นักธรรม นักกัมมัฏฐาน ขอจงได้พิจารณาตามธรรมชาติของ พระพุทธเจ้าคือ **พุทธ ัมโม สังโฆ** เป็นที่อยู่ที่อาศัยของจิตนั้นให้มันคงถาวร”

และเมื่อเทศน์จบลง ท่านชอบถามผู้ฟังว่า “ฟังเทศน์หลวงตาดีไหม” คำถามเช่นนี้ เคยกราบเรียนท่านว่า “หมายถึงอะไร” ท่านบอกว่า “หมายถึงการฟังธรรมครั้งนี้ได้รับความสงบเย็นของจิตไหม และเกิดสังเวชในความชั่วไหม”

ท่านพระอาจารย์ชอบตักเตือนเสมอว่า “การปฏิบัติธรรมนั้น อย่างที่ท่านบูรพาจารย์ทั้งหลายดำเนินมานั้น ท่านพยายามไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการปฏิบัติธรรม พยายามให้เกิดความสนใจในธรรมปฏิบัติอยู่เสมอ การที่เราเกิดความเบื่อหน่ายในธรรมปฏิบัตินี้ เป็นการที่เราจะดำเนินไปไม่ได้นาน และจะเป็นอันตรายต่อการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก แต่เกิดความสังเวชในธรรมบางอย่างนั้นเป็นการดี เพราะจะเป็นประโยชน์แก่เราผู้ปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง แต่ถ้าเบื่อหน่ายในความชั่วไม่เป็นไร เพราะถ้าเบื่อหน่ายในความชั่วแล้ว ก็เร่งพยายามทำความดีต่อไป”

ผลงานครั้งสุดท้าย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒-๒๕๑๔ และ ๒๕๑๗ ท่านพระอาจารย์ตื้อได้อยู่จำพรรษาที่แดนมาตุภูมิ คือที่วัดอรัญญวิเวก บ้านข่า อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ในระหว่างที่ท่านอยู่จำพรรษาที่บ้านท่านเป็นเวลานานติดต่อกันเป็นเวลา ๔ ปีนี้ ท่านได้แสดงธรรมโปรดลูกหลาน คิษยานุศิษย์ ญาติโยมทั้งไกลและใกล้ไม่ขาดเลย ถึงจะมีอายุมากอยู่ในขั้นชราภาพแล้วก็ตาม ถ้าหากมีญาติโยมทั้งใกล้และไกลมาหาท่านแล้ว ท่านจะทำการสนทนาธรรมและแสดงธรรมโปรดเสมอ

ในระหว่างนี้ ท่านได้สร้างเจดีย์ขึ้นที่วัดอรัญญวิเวก บ้านข่า ๑ องค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เป็นที่สักการบูชาของชนในถิ่นนั้น ลี้เงินค่าก่อสร้างประมาณ ๔ หมื่นบาทเศษ เป็นเจดีย์ที่สร้างด้วยอุปกรณ์ทันสมัยแน่นหนาถาวรดีมาก และมีปัจจัยที่มีผู้นำมาถวายก็เป็นจำนวนมาก ท่านจึงได้ให้ชาวบ้านได้สร้างอุโบสถประจำวัดขึ้น และท่านก็ได้มอบให้ท่านพระครูสถิตยธรรมวิสุทธิ วัดทิพยรัษฎนิมิตร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พร้อมทั้งกรรมการชาวบ้าน ดำเนินการสร้างอุโบสถ ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ดังที่ปรากฏแก่สายตาของท่านผู้มาเห็นในขณะนี้ (พ.ศ. ๒๕๑๗)

และครั้งหนึ่ง ท่านหลวงตาตื้อได้ปรารภว่า วัดศรีวิชัย บ้านศรีเวินชัย ของท่านพระครูอดุลธรรมภาณ ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ประจำอำเภอศรีสงครามนี้ สมควรที่จะสร้างอุโบสถไว้ประจำวัดเพื่อบวชลูกหลานสืบต่อเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

ท่านพระครูอดุลธรรมภาณ และลูกศิษย์ จึงได้ขออนุญาตท่านสร้างวัดถุ้มงคลชุดของท่านขึ้น ท่านก็อนุญาต ท่านพระครูอดุลธรรมภาณ จึงได้สร้างวัดถุ้มงคลเป็นรุ่นไตรมาสของท่านขึ้น วัดถุ้มงคลชุดนี้มีดังนี้

๑. พระกริ่งรูปเหมือนของท่าน มีเนื้อเงิน ๑๒ องค์ เนื้อนวโลหะ จำนวน ๕๐๐ องค์

๒. พระผงรูปเหมือนของท่าน เนื้อว่านสีเหลือง ๒,๐๐๐ องค์ ชนิดกลม จำนวน ๑,๒๐๐ องค์

๓. เหรียญเนื้อทองแดงและชุบนิเคเก็น ๑๕,๐๐๐ เหรียญ เนื้อเงิน ๕๐ เหรียญ เนื้อนวโลหะ ๒๐๐ เหรียญ

สร้างเสร็จเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๑๗ แล้วนำไปให้ท่านปลุกเสกเดี่ยวจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต นับเป็นวัดถุ้มงคลชุดสุดท้ายจริงๆ เมื่อท่านได้มรณภาพแล้วก็ได้จัดงานพิธีพุทธาภิเษกอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันทำบุญครบ ๑๐๐ วัน ที่วัดอรัญญวิเวกบ้านข่า อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม มีพระอาจารย์สายกัมมัฏฐานของภาคอีสานหลายท่านร่วมพิธีพุทธาภิเษกด้วย จุดประสงค์ในการสร้างเหรียญนี้ก็เพื่อนำปัจจัยไปสร้างอุโบสถของวัดท่าน และวัดศรีวิชัยที่กำลังก่อสร้างอยู่ วัดถุ้มงคลชุดนี้มีเครื่องหมายเป็นตัว “ร-ร” (ตัวอะ) ทุกเหรียญ

วาระสุดท้ายของชีวิต

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ นับเป็นปีที่ ๔ ที่ท่านหลวงตาได้อยู่จำพรรษาที่วัดอรัญญวิเวก บ้านเช่า แดนมาตุภูมิของท่าน ในพรรษานี้ใครเลยจะนึกว่าท่านจะจากพวกเราไปอย่างไม่มีวันกลับ

ก่อนเข้าพรรษาท่านเคยพูดเสมอว่า “ใครต้องการอะไรก็ให้เร่งรีบสร้างเอา คุณงามความดีทั้งหมดอยู่ที่ตัวของเราแล้ว ชั้นนี้ ๕ นี้ เมื่อมันยังไม่แตกดับก็อาศัยมันประกอบความดีได้ แต่ถ้ามันแตกดับแล้วก็อาศัยอะไรมันไม่ได้ ชั้น ๕ ของหลวงตาก็คะดับแล้วเหมือนกัน” และท่านได้พูดอย่างมั่นใจว่า “ธาตุลมของหลวงตาได้วิบัติแล้ว บางครั้งมันเข้าไปแล้วก็ไม่ออกมา นานที่สุดจึงออกมา และเมื่อมันออกมาแล้วก็ไม่อยากจะเข้าไป”

เรื่องเช่นนี้ไม่มีใครเลยจะนึกว่าท่านพูดเพื่อให้เราได้ทราบวันมรณภาพไว้ล่วงหน้า เพราะสุขภาพของท่านก็แข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บอะไร และท่านไม่ได้อาพาธอะไรเลย เมื่อท่านพูดแล้วก็หัวเราะ ยิ้มอย่างคนมีอารมณ์ดี และลุกไปไหนมาไหนได้ตามธรรมดา แต่ก็มีลูกศิษย์เป็นห่วงสุขภาพของคนชรา ประคับประคอง จะไปไหนมาไหนก็ต้องติดตามท่านเสมอ ทำเพื่อความเคารพนับถือท่านและเป็นห่วงเป็นใยต่อท่านในฐานะศิษย์และอาจารย์ ดุจเดียวกับลูกรักเคารพและเป็นห่วงต่อพ่อและแม่

พ่อแม่ครูอาจารย์มีพระคุณมากล้นเหลืออนันต์ มีวิธีใดที่จะตอบแทนบุญคุณได้ ก็ต้องรีบทำเพื่อเป็นการตอบแทน ไม่เคยมีความรังเกียจแม้แต่น้อย รักท่านเป็นห่วงท่าน

ดูชีวิตของตนเอง จะเป็นอย่างไรก็ตามจะไม่ยอมให้ท่านตระท่าลำบาก ยอมตายเพื่อท่านได้

ก่อนวันเข้าพรรษา มีคณะสงฆ์จากวัดต่างๆ หลายวัด ได้ไปถวายดอกไม้ธูปเทียนเพื่อ **“ทำวัตร”** ตามประเพณีอันดีงามของชาวพุทธเป็นประจำทุกพรรษามีได้ขาด ท่านเมื่อรับการถวายเครื่องสักการบูชาแล้ว ท่านต้องแสดงธรรมสั่งสอนโปรดญาติโยมเสมอไม่เคยขาด ในพรรษานี้เกือบทุกครั้งเมื่อท่านเทศน์จบแล้ว ท่านชอบพูดเสมอว่า **“ลมไม่ค่อยดี ลมไม่ค่อยเดินสะดวก ลมของหลวงตาวิบัติแล้วลูกหลานเอ๋ย”** พูดแล้วก็ยิ้มและหัวเราะ แต่ท่านไม่เคยบ่นว่าเหนื่อย หรือว่าลูกนั่งไปไหนมาไหนลำบากเลย คงแสดงธรรมตามสำนวนโวหารตามทัศนะของท่านโปรดญาติโยม และแก่คณะสงฆ์อยู่เสมอ ในเวลากลางคืนอันเป็นเวลาประชุมพระภิกษุสามเณรและญาติโยมชาวบ้าน ท่านจะต้องลงมาจากกุฏิแสดงธรรม ไม่เคยว่างเว้นแม้วันเดียว จะไม่มีคำว่าท่านหลวงตาอาพาธแสดงธรรมไม่ได้ และมีลูกหลานศิษยานุศิษย์พูดเสมอว่า **“ท่านหลวงตาถึงจะมีอายุมากก็ยังแข็งแรงดี”**

เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๑๗ ก่อนเข้าพรรษา ข้าพเจ้าและคณะศิษยานุศิษย์ได้ไปกราบถวายความเคารพและถวายเครื่องสักการะเพื่อขอคารวะต่อหลวงตา ท่านก็ยังแข็งแรงดี ลูกขึ้นนั่งและก็แสดงธรรมให้ฟังตามสมควร นับว่าเป็นการฟังเทศน์ของท่านเป็นกัณฑ์สุดท้าย กัณฑ์นี้ดูเหมือนท่านจะตั้งใจแสดงให้ฟังโดยเฉพาะเมื่อเทศน์จบท่านบอกว่า **“กัณฑ์เทศน์กัณฑ์นี้เป็นกัณฑ์สุดท้าย และเป็นหัวใจกัมมฐานของนักบวช”** ซึ่งก็ได้บันทึกเอาไว้ด้วย แต่ไม่ได้นำมาพิมพ์ลงในที่นี่ พอสรุปได้ว่า ท่านได้เจาะจงต่อข้าพเจ้าจริงๆ เพราะมีตอนหนึ่งท่านได้พูดแรงมากกว่า **“มันไม่มาหาสักทีนานๆ มันจึงมาหาทีหนึ่ง หลบไปหลบมา วันนี้จึงฟังเทศน์ให้ดีๆ เอาไว้ เพราะต่อไปจะหาฟังได้ยาก ในโลกนี้ไม่มีใครจะแสดงธรรมได้เหมือนหลวงตาหรอก”**

จึงทำให้คิดมากเอาทีเดียว เพราะนับตั้งแต่หลวงตาได้มาอยู่จำพรรษาที่บ้านข่านี้ ได้มากราบท่านและฟังเทศน์จากท่านหลายครั้งหลายคราว ข้าพเจ้ารักท่านหลวงตามาก ท่านได้แสดงธรรมโปรดเสมอ และท่านแสดงแต่ละครั้งแสดงนานมาก ท่านได้สงเคราะห์

ทั้งวัตถุธรรมและนามธรรม ท่านได้ให้อะไรสารพัดอย่างแก่ข้าพเจ้าอยู่เสมอ ท่านชอบเรียกข้าพเจ้าว่า “หลานน้อย” ท่านได้พูดเช่นนั้น เมื่อมาคิดโดยเหตุผลแล้วจะทำให้ดีใจมาก

ในการฟังธรรมวันนั้น บางครั้งท่านได้หยุดในระหว่างเมื่อเทศน์จบลงแล้ว ท่านบอกว่า “ชั้นธ ๕ จะดับแล้ว ธาตุลมวิบัติแล้ว” จึงได้กราบเรียนถามท่านว่า “ท่านหลวงตาไม่เหนื่อยหรือ” ท่านบอกว่า “ชั้นธ ๕ จะให้หยุดการแสดงธรรมเหมือนกัน แต่จิตไม่หยุด มันก็หยุดไม่ได้ การแสดงธรรมเป็นหน้าที่ของเรา เกิดมาก็เพื่อทำประโยชน์ ทั้งนั้น ได้ความดีแล้วก็ต้องทำความดีเพื่อความดีอีก คนเกิดมารู้จักพุทโธ ธัมโม สังโฆ จึงจะเป็นคน ไม่ใช่สัตว์ เราต้องรู้จักพระธรรมให้ดีที่สุด จึงจะเรียกได้ว่า พระมหาเบริยญ พระนักธรรม พระกัมมัญฐาน”

บันทึกเหตุการณ์ ๓ วันก่อนมรณภาพ

หลังจากเข้าพรรษาไปได้ ๑๑ วัน เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๗ เวลาประมาณเที่ยงวัน มีคณะสงฆ์จากวัดป่าอุดมสมพร อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร นำโดยท่านอาจารย์เว่น ธนปาโล ได้ไปถวายดอกไม้ธูปเทียนคารวะตามประเพณีอันดีงาม และท่านได้เทศน์ ๑ กัณฑ์ หลังจากเทศน์จบลงแล้ว สังเกตท่านหลวงตาเหนื่อยมาก อาการเช่นนี้มีมาแต่วันที่ ๑๕ แล้ว แต่ท่านไม่เคยออกปากพูดเลยว่า “หลวงตาเหนื่อย” แต่ท่านพูดว่า **“เทศน์วันนี้มีหัวใจธรรม”** ต่อจากนั้นท่านเอนหลังลงเพื่อพักผ่อน ดูอาการปฏิกิริยาของท่านหลวงตาแล้วเหนื่อยจริงๆ มีอาการตัวร้อน ลูกศิษย์ถวายยาแก้โรค ท่านก็ฉัน แต่บอกว่า “ยานี้รักษาใจไม่ได้ แต่รักษาชั้น ๕ ได้ แต่ชั้น ๕ ของหลวงตาจะดับแล้วละ”

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ท่านอาจารย์อุ่น จากวัดอุดมรัตนาราม อ.อากาศอำนวย จ.สกลนคร มาเฝ้าเยี่ยมหลวงตาเพื่อถวายดอกไม้ธูปเทียนเป็นการแสดงถึงความเคารพต่อท่าน ท่านหลวงตาได้แสดงธรรมเทศนาโปรด ๑ กัณฑ์ เรื่องอายตนะภายใน อายตนะภายนอก สอนให้รู้อายตนะภายใน อายตนะภายนอก พร้อมทั้งสอนให้รู้อาการเป็นไปต่างๆ ของอายตนะทั้ง ๒ สุดท้ายท่านแสดงว่า “อายตนะของหลวงตาจะดับดับแล้วละ” ท่านอาจารย์อุ่นเดินทางกลับเวลาประมาณ ๑๗.๐๐ น.

จากเหตุการณ์วันนี้ สังเกตเห็นว่าท่านหลวงตาเหนื่อย พูดเบา บางครั้งก็พักหายใจยาวๆ แล้วพูดต่อ ลูกศิษย์ลูกหลานกราบเรียนให้ท่านพักผ่อน ท่านเอนหลังลงแล้ว

ก็เทศน์สั่งสอนลูกศิษย์ไปเรื่อยๆ ไม่หยุด ในระยะนี้ได้ถวายยาแก่ท่าน ท่านบอกว่า “ยามีประโยชน์แก่ร่างกายก็ต่อเมื่อร่างกายต้องการเท่านั้น”

เช้าวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ท่านฉันเช้าตามปกติแต่ก็ไม่มากนัก สังเกตดูอาการท่านเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียมากทีเดียว นับแต่เวลาเข้าไปท่านพักผ่อนเล็กน้อย แสดงธรรมตลอดแต่พูดเบามาก ขณะที่ท่านกำลังเทศน์อยู่นั้น มีพระภิกษุสามเณรจากต่างวัดมาถวายสักการะและรับฟังโอวาท ท่านให้ลูกศิษย์ช่วยพยุลงลุกขึ้นนั่ง เมื่อลุกขึ้นนั่งแล้ว ท่านหลวงตาพูดว่า “สังขารไม่เที่ยง หลวงตาเกิดมาก่อนก็ต้องไปก่อนตามธรรมดา” เทศน์ประมาณ ๑๕ นาที คณะสงฆ์นั้นก็กลับไป ขณะนั้นเวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ท่านเหนื่อยมากที่สุด พูดเบามาก ท่านบอกว่า “ลมวิปริตแล้ว ไม่มีแล้ว”

จากนั้นท่านหลวงตาได้ให้พรลูกศิษย์ว่า พุทฺโธ สุโข ฌโม สุโข สงฺโฆ สุโข จตฺตาริ ฌมฺมา วฑฺฒนติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ แล้วท่านหลวงตาก็อหวัชระและยิ้มให้ลูกศิษย์ อันเป็นลักษณะเดิมของท่านหลวงตา แสดงว่าท่านมีอารมณ์ดี ไม่สะทกสะท้านต่ออาการที่เกิดขึ้น ในขณะนี้มีท่านอาจารย์อุ่น ท่านอาจารย์วาน และพระภิกษุสามเณรหลายสิบรูป ฝ้าดูอาการของท่านด้วยความตกใจเป็นที่สุด แม้ท่านจะเหนื่อยมาก ลักปานใดก็ตาม แต่ท่านก็ยังพูดอยู่เรื่อยๆ ถึงเสียงจะเบา ก็ยังพอรู้ได้ว่าท่านแสดงธรรมโปรดลูกศิษย์ และในทันทีนั้นท่านก็พูดพอได้ยินว่า “ธาตุลมในหลวงตาวิปริตแล้ว”

จากนั้นท่านไม่พูดอะไรอีก กิริยาอาการทุกอย่างสงบเงียบ ทุกคนแน่ใจว่าท่านหลวงตาได้ถึงมรณภาพแล้วเวลา ๑๙.๐๕ น. ท่านกลางสานุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยความอาลัยยิ่ง แต่เชื่อมั่นเหลือเกินว่าท่านหลวงตาได้ไปถึงสันติสุขที่สุดแล้ว สิริรวมอายุได้ ๘๖ ปี

พระธรรมเทศนา

พระอจลธมโม หลวงปู่ตื้อ

ภาคธรรมเทศนา

ท่านพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ท่านแสดงธรรมไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน ผู้ฟังธรรมท่านต้องฟังถึงความจริงในเนื้อหาสาระของพระธรรมเทศนา ท่านชอบแสดงธรรมยกเอา **“เรื่องจริง”** มาแสดง เป็นธรรมะที่เป็นของจริงที่พวกเราองเข้าไป และผู้ที่ฟังเทศน์ของท่านจะได้ฟังเรื่องแปลกๆ เสมอ และคำพูดใหม่ๆ เสมอ มีหลายท่านผู้ฟังด้วยกันที่ชอบพูดว่า ท่านพระอาจารย์ตื้อแสดงธรรมไม่รู้เอาอะไรมาพูด ไม่เห็นมีอะไรเป็นหลักเป็นหนทางบ้างเลย จะจับเอาสาระที่ตรงไหนก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นคนเหล่านั้นหรือท่านผู้นั้นก็ยังไม่รู้จักความจริงในเนื้อหาสาระของธรรมที่ท่านแสดงนั้น เพราะฉะนั้น เมื่อฟังธรรมของท่าน เราต้องฟังถึงหลักความจริงเป็นประธาน ฟังเอาจริงเป็นหลัก พิจารณาให้รู้ตามความเป็นจริงแล้วจะเห็นว่าท่านแสดงตามหลักเดิมอันเป็นความจริง ที่เรียกว่า **“สังกรรม”** จริงๆ

และอีกประการหนึ่ง ท่านชอบแสดงตามหลักความเป็นจริงในเหตุการณ์นั้นๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า แสดงตามเหตุการณ์ที่มีผู้ถามอย่างที่ท่านชอบเปรียบเทียบกับบางครั้งบางขณะสัตว์ยังดีกว่าคนเสียอีก จึงมีผู้ถามว่า สัตว์ดีกว่าคนได้อย่างไร ดังนี้ เป็นต้น ท่านก็แสดงเรื่องสัตว์ดีกว่าคน เช่น หมาดีกว่าคน ว่าหมามันดีหลายอย่างเป็นสัตว์ที่คนเลี้ยงและก็มีคุณต่อคนที่เป็นนายของมัน ท่านก็แสดงความดีของหมาให้ฟัง ดังที่ผู้เคยได้ฟังธรรมของท่านจะต้องได้ยินเสมอว่า **“มงคลของหมา ของเบ็ดของแมว”** เป็นต้น ความเป็นจริง หมาก็ไม่เห็นจะดีที่ตรงไหนตามที่เราคิดตามธรรมดา แต่ท่านก็แสดงให้เห็นความดีของมันได้ตั้งหลายอย่าง

ต่อไปนี้จะเป็นการนำพระธรรมเทศนาของท่านพระอาจารย์มาลงไว้บ้างเล็กน้อย เพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีครบทุกอย่าง แต่จะนำมาลงให้หมดทุกกัณฑ์นั้นก็เกินไปไม่ได้ เพราะท่านแสดงธรรมไว้เป็นจำนวนมาก และมีผู้สนใจพิมพ์แจกเป็นธรรมทานอยู่แล้วก็มาก จึงขอเชิญท่านผู้อ่านได้รับฟังเทศน์ของท่านเลย ดังนี้

หัวใจของพระพุทธศาสนา

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ จบ)

จิตดวงเดียวแสดงเป็นสี่ดวง พระโสดาภรรคจิตดวงเดียวนี้แหละ พระสกทาคามี-
มรรคจิตดวงเดียว พระอนาคามีมรรคจิตดวงเดียว พระอรหันตมรรคจิตดวงเดียว
ที่ว่าเป็นสี่นี้ว่าตามธาตุ ตามวิญญาณ ธาตุก็สี่ วิญญาณก็สี่ ได้ชื่อว่า จิตตานุปัสสนา
กับจิตแยกออกจากกันไม่ได้ หูกับจิตออกจากกันไม่ได้ ส่วนตาไม่ใช่จิต เรียกว่า
วิญญาณตา หูไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณหู จมูกไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณจมูก
ปากไม่ใช่จิต เรียกว่าวิญญาณปาก จิตเราจะไปไหน ไปทำบุญหรือทำบาป ก็ต้องอาศัย
วิญญาณตา จะดูรูปก็ต้องอาศัยตา จะฟังเสียงร้องรำทำเพลงเพื่อให้เพลิดเพลินก็ต้อง
อาศัยวิญญาณหูเป็นผู้ฟังว่าจะเพราะพริ้งเพียงไร จิตเป็นผู้รู้ จะดมกลิ่นเหม็นกลิ่นหอม
จิตเป็นผู้รู้ จึงใส่ชื่อว่า **“จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานัง”** ตากับจิตออกจากกันไม่ได้
ตายเมื่อใด พ้นเมื่อนั้น

นี้แหละท่านทั้งหลาย **๑. จิตไม่ฆ่าสัตว์** จิตนั้นก็พระโสดาจิต สกทาคาจิตก็เป็น
อนาคาจิตก็เป็น อรหันตจิตก็เป็นพระพุทธโฆ จิตดวงเดียว **๒. จิตไม่ลักทรัพย์** จิตนั้นก็พระ
โสดา เป็นพระสกทาคา เป็นพระอนาคา เป็นพระอรหันตา **๓. จิตออกบวช ชาติจาก
ผิวจากเมีย** จิตนั้นก็พระโสดา เป็นพระสกทาคา เป็นพระอนาคา เป็นพระอรหันตา
๔. จิตไม่ขี้ปด ไม่กล่าวมุสาวาท จิตนั้นก็พระโสดา เป็นพระสกทาคา เป็นพระอนาคา
เป็นพระอรหันตา **๕. จิตไม่กินเหล้า** จิตก็เป็นพระโสดา เป็นพระสกทาคา เป็นพระอนาคา
เป็นพระอรหันตา อันนี้อธิบายเป็นพระสูตร ขอให้รักษารวม นักกัมมัฏฐานทั้งหลาย
จงดูทุกพระองค์เถิด จะอธิบายเป็นพระปรมาัตถ์อยู่ที่หัวใจของเราทุกคน **๑. จิตไม่ฆ่าสัตว์**
จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉาน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่ใจของเราทุกคนทุกพระองค์

๒. จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคน และทุกพระองค์ **๓. จิตออกบวช ขาดจากผ้าจากเมีย** จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **๔. จิตไม่ขี้ปด (มุสาวาท)** จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **๕. จิตไม่กินเหล้า** จิตก็เป็นศีล จิตก็เป็นฉน จิตก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์

พุทฺโธเป็นศีล **พุทฺโธ**เป็นฉน **พุทฺโธ**ก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **ธมฺโม**เป็นศีล **ธมฺโม**เป็นฉน **ธมฺโม**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **สงฺโฆ**เป็นศีล **สงฺโฆ**เป็นฉน **สงฺโฆ**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **กรรฺณา**เป็นศีล **กรรฺณา**เป็นฉน **กรรฺณา**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **มฺหิตตา**เป็นศีล **มฺหิตตา**เป็นฉน **มฺหิตตา**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **เมตตตา**เป็นศีล **เมตตตา**เป็นฉน **เมตตตา**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **อุเบกขา**เป็นศีล **อุเบกขา**เป็นฉน **อุเบกขา**เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **จิต**มีรูปไม่รักรูป **จิต**ก็เป็นศีล **จิต**ก็เป็นฉน **จิต**ก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **จิต**มีเวทนา **จิต**ไม่รักเวทนา **จิต**ก็เป็นศีล **จิต**ก็เป็นฉน **จิต**ก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์ **จิต**มีสังขาร **จิต**ไม่รักสังขาร **จิต**ก็เป็นศีล **จิต**ก็เป็นฉน **จิต**ก็เป็นนิพพาน อยู่ที่เราทุกคนทุกพระองค์

พระองค์เจ้าพระคุณคือใคร **เจ้าพ่อของเรา** **เจ้าแม่ของเรา** พระลัสมาลัสมพุทฺธเจ้าของเราทุกคนเกิดจากเจ้าคุณพ่อ หมายถึง พระสุทฺธโธนะ เจ้าคุณแม่ หมายถึง พระนางเจ้าสิริมหามายาเป็นที่เกิด ธรรมะอันประเสริฐสูงสุดพิเศษอยู่ที่เราอันเกิดมาจากพระบิดา พระมารดา ถ้าใครเชื่อ เอาหมุเป็นเมีย ปีกุนแปลว่าหมู หมูดีกว่ามนุษย์ มนุษย์สู้หมูไม่ได้ หมูดีกว่ามนุษย์ ขาหมูมนุษย์กิน แต่ขามนุษย์ไม่มีใครกิน ทำหมูมนุษย์กิน แต่ทำมนุษย์ไม่มีใครกิน หีหมูมนุษย์กิน หีมนุษย์ไม่มีใครกิน หีหมู คนปากไม่ซัด (คือคนลั่นไกลั่น พูดอ้อแอ้) กินแล้วจะดีขึ้น น้ำมันหมูเป็นสินค้า

ทั่วราชอาณาจักรไทย เป็นอาหารทั่วไปไม่เลือกชาติไหนกินกันทั้งนั้น แต่น้ำมันมนุษย์
ไม่มีใครกิน ชี้หมูเอามาทำปุ๋ยใส่ในนา ใส่ผัก ใส่สวน ได้ทั้งนั้น แต่ชี้มนุษย์ไม่มีใคร
ต้องการ หัวหมู ตับหมู มนุษย์กิน หัวคนตายไม่มีใครกิน หัวหมู จมูกหมู ลิ้นหมู
มันสมองหมู ต้มกินได้ทุกชาติ ปากคน ลิ้นคน มันสมองคน หัวคน ไม่มีใครกิน แต่
ใส่หมูทำเป็นไส้กรอกกินได้ ตับหมู พุงหมูกินได้ แต่ตับคน ไส้คน พุงคน ไม่มีใครกิน
ชนหมูเป็นสินค้า ทำแปรงทาสีได้ทั่วไป แต่ชนผมของมนุษย์ตัดทิ้งเสียเปล่าๆ ไม่มีใคร
ต้องการ ผมของอุบาสกต้องตัดเดือนละครั้งสองครั้ง เสียเงินครั้งละ ๔-๕ บาท ยิ่งเป็น
ผมของเจ้านายก็แพงขึ้นไปยิ่งกว่านี้ แล้วก็ค่าน้ำมันเดือนละขวด เมื่อจะหมดบุญก็ต้อง
เสียเงินหลายพันบาท เมื่อตายไปไฟกินหมด นี่แหละ นักรธรรม นักกัมมัฏฐานทั้งหลาย
ข้าพเจ้าพระอาจารย์ตื้อ หรือหลวงปู่ตื้อ ขอถวายปัญญาวิปัสสนาญาณไว้แสดงให้
ทั่วถึงกัน มีเจ้านาย ข้าราชการ อุบาสก อุบาสิกา เป็นต้น ถ้าไม่จริงอย่างหลวงปู่ว่า
ขอให้อมขึ้นมาเป่าหน้าเถิด

หนึ่ง ผู้เจริญญาณ ให้รู้จักฌาน ถ้าไม่รู้จักฌาน จะนั่งเอาฌานจนเอวหักก็ได้
นิพพานตามความปรารถนา **สอง** ผู้เจริญญาณ ให้รู้จักฌาน จึงจะได้นิพพาน เพราะฌาน
กับนิพพานเป็นคู่กัน จะแยกออกจากกันไม่ได้ เหมือนเดือนกับดาว เดือนอยู่ที่ไหน
ดาวอยู่ที่นั่น ที่ว่าการไม่รู้จักฌาน ไม่รู้จักนิพพาน เป็นอาการของจิต เรียกว่า **“โลกียจิต”**
สอง “โลกุตตรจิต” จิตจะรู้จักฌาน พระโสดาผล เป็นฌานที่หนึ่ง พระสกทาคามีบรรค
พระสกทาคามีผล เป็นฌานที่สอง พระอนาคามีบรรค พระอนาคามีผล เป็นฌานที่สาม
พระอรหัตตบรรค พระอรหัตตผล เป็นฌานที่สี่ ฌานเป็นที่อยู่ของพระอรหันต์
นิพพานก็คือใจของพระอรหันต์เจ้า นั่นแลฌานเหมือนเค้าตันของผม (เกศา) นิพพาน
เหมือนเส้นผมนั่นแล จึงจะสมสวณะนะ

ที่หนึ่ง บริกรรม พุทโธเป็นศีล พุทโธเป็นฌาน พุทโธเป็นนิพพาน

ที่สอง อุปจารเป็นที่อยู่ของจิต ัมโมเป็นศีล ัมโมเป็นฌาน ัมโมก็เป็นนิพพาน

ที่สาม สังโฆเป็นศีล สังโฆเป็นฌาน สังโฆเป็นนิพพาน

ที่สี่ อนุโลมญาณ จงดูลมหายใจเข้าออก โทสะ ใจอย่าได้ขี ใจโมหะ ใจขีทิฏฐิ

ก็หมดไป ใจชี้โทะสะ ใจก็เป็นอรหันต์ ใจชี้โมหะ ใจก็เป็นอรหันต์ ใจชี้ทิฏฐิ ใจนี้เป็นอรหันต์

ที่ห้า โคตะ อยู่ในรูปไม่ผิดรูป อยู่ในเวทนาไม่ผิดเวทนา อยู่ในสัญญาไม่ผิดสัญญา อยู่ในสังขารไม่ผิดสังขาร อยู่ในวิญญูณไม่ผิดกับวิญญูณ ใจเราก็เป็นพระนิพพาน

ที่หก โสตามรรคก็ใจ โสตามลก็ใจ สกทาคามิมรรคก็ใจ สกทาคามิมลก็ใจ อนาคามิมรรคก็ใจ อนาคามิมลก็ใจ อรหัตตมรรคก็ใจ อรหัตตมลก็ใจ ละอุปาทิสส-
นิพพาน ก็เลสขาดจากสันดานหมดไป โมหะก็เลสหมดไป ทิฏฐิกิเลสหมดไป ยังเหลือแต่ใจสะอาดปราศจากกิเลสเหมือนพระจันทร์ เดินอยู่บนท้องฟ้าอากาศ ไม่มีอะไรจะทำลายได้ วาโยธาตุ แปลว่า ลมจากทิศทั้ง ๔ จะทำลายพระจันทร์ไม่ได้ ลมก็เป็นลม พระจันทร์ไม่แตกไม่ดับ พระจันทร์ก็อยู่อย่างนั้นแหละ อาโปธาตุ แปลว่า น้ำ ฝนตกลงมาเม็ดเล็กเม็ดน้อยเม็ดใหญ่จะทำลายพระจันทร์ไม่ได้ เปรียบเหมือนที่เราเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ดังเช่นเปรียบกันได้กับไบบอน ตามธรรมดาไบบอนนั้น น้ำชำระแรกแทรกเข้าไปในไบบอนย่อมไม่ได้ ถึงฝนจะตกลงมาถูกต้องไบบอนสักเพียงไร น้ำฝนก็มีอาจแทรกซึมเข้าไปในไบบอนได้ฉนั้น เพราะไบบอนไม่อุดเอาน้ำเข้าไปเลย เหมือนดังกับพระจันทร์ พระจันทร์เดินไปเมืองม่าน (พม่า) พวกม่านทั้งหลายทั้งน้อยและใหญ่พากันกราบไหว้พระจันทร์ พระจันทร์ก็เฉยๆ ไม่รับรองล้นของพวกม่านมาเป็นสรวงแต่อย่างไร ไปเมืองมอญ พระจันทร์ก็เฉยเสีย พวกมอญจะติฉินนินทาว่าล้นทั้งบ้านเมืองมอญ พระจันทร์ก็เฉยเสีย นี่แหละ นักธรรม นักกัมมัฏฐานเจ้าทั้งหลาย จึงเรียกได้ว่า **“จบพรหมจรรย์”** คือ

๑. ไม่ฆ่าสัตว์ พุทธพรหมจรรย์
๒. ไม่ลักทรัพย์ พุทธพรหมจรรย์
๓. ไม่เสพงาม เรียกว่า พุทธพรหมจรรย์
๔. ไม่ซี้ปด (คือกล่าวมุสาวาท) เรียกว่า พุทธพรหมจรรย์
๕. ไม่กินเหล้า (สุรา) เรียกว่า พุทธพรหมจรรย์

เปรียบเหมือนดวงพระจันทร์นั้นแหละ พระจันทร์ไม่ฆ่าสัตว์ พระจันทร์ไม่ลักทรัพย์ พระจันทร์ไม่เสพงาม พระจันทร์ไม่กล่าวมุสาวาท พระจันทร์ไม่ดื่มสุรา ก็เรียกว่า **“จบ**

พรหมจรรย์” (เสียง **จันทร์** กับ **จรรย์** ออกเสียงเหมือนกัน ท่านจึงนำมาเปรียบเทียบ เช่นนี้) พระอรหันต์เจ้าทั้งหลาย นั่งก็นั่งอยู่ในนิพพาน นอนก็นอนอยู่ในนิพพาน เดินก็เดินอยู่ในนิพพาน กินก็กินอยู่ในนิพพาน แต่ชั้นที่ ๕ ที่เป็นอุปาทานยังไม่ดับ พระอรหันต์ลัทธิมาลัมพุทธเจ้าของเราทั้งหลายนี้ จึงพาชั้นห้าของคุณตาคุณยาย สะพายบาตรประกาศพระศาสนาอยู่ ๔๕ ปี เรียกว่า **อุปาทิเสสะ** เข้าพระนิพพานพ้นจากชาติกันดาร ไม่ต้องมาเกิดอีกต่อไป **เตสํ รูปสโม สุโข** เวทนาแตกเวทนาตาย สัญญาแตกสัญญาตาย สังขารแตกสังขารตาย วิญญาณแตกวิญญาณตาย พระพุทธเจ้าโคตมะ ไม่ได้ฆ่ารูป รูปก็แก่เฒ่า เวทนาจึงแก่เฒ่า สัญญาก็แก่เฒ่า วิญญาณก็แก่เฒ่า ใจเราเท่านั้นที่ไม่แก่เฒ่า **รูปัง อนิจจัง** รูปเกิดขึ้นเป็นของไม่เที่ยง ยักย้ายผันแปรแตกต่างกัน ไปมาเป็นธรรมดา จิตจะร้องขออย่างไรก็ไม่ได้รับฟัง **อกาลิโก** อาการของธาตุเขาเป็นอยู่อย่างนั้น **จักขุนะหริยัง** ตูตาของเราซิ ตามันแตกตามันตาย จะห้ามตาไว้ไม่ได้ **โสตินะหริยัง** ตูหูของเรา หูมันจะเฒ่า หูมันจะตาย ห้ามหูไว้ไม่ได้ **ฆานินะหริยัง** ตูจมูกของเรา (สูด) จมูกมันจะเป็นหวัดคัดจมูก หรือเป็นริดสีดวงจมูก เราจะห้ามไว้ก็ไม่ได้ **ชีวนินะหริยัง** ตูลิ้นของเรา ปากและลิ้นก็เป็นหวัดเป็นไอ เดินก็ไอ กินข้าวก็ไอ กินน้ำก็ไอ ไอไปไอมา **อานาปา** เป็นภาษาบาลี ภาษาไทยเรียกว่าลม รูปก็ลม เวทนาจึงลม สัญญาก็ลม สังขารก็ลม วิญญาณก็ลม หมดลมแล้วเรียกว่าตาย มีเงินมีคำมีแก้วก็ตาย ละเสียจากเงินทองเหล่านั้น มีลูกสาวก็ตายจากลูกสาว มีลูกชายก็ตายจากลูกชาย มีผิวก็ตายจากผิว มีเมียก็ตายจากเมีย มีพ่อก็ตายจากพ่อ มีแม่ก็ตายจากแม่

ถ้าเราจะมีเงินถึงแปดหมื่นเก้าหมื่น ก็เป็นแต่ของกลางเท่านั้นที่มีอยู่ในโลก เราตายเสียแล้วก็ทิ้งหมด ถ้าเมื่อเรายังไม่ตาย จงมาพากันสร้างบุญสร้างกุศลให้พอ เมื่อเราตายไปแล้ว บุญนั้นก็จะเป็นที่พึ่งของเรา เป็นที่อาศัยของเรา บุญเกิดทางกายนั้นประการใด จะขยายให้เป็นพระสูตร **อะนะวัชชานิ กัมมานิ** บุคคลเกิดมาในโลกนี้ ทำการงานปราศจากโทษ มีแต่ประโยชน์ทั้งชาตินี้และชาติหน้า เป็นปัจจัยแก่เราผู้สร้างบารมี หนึ่ง สร้างพระพุทธรูป สร้างพระเจดีย์ สร้างวัดวาอาราม โบสถ์ วิหารไว้ในพระศาสนา ผู้ใดหากได้ทำแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้เลิศผู้ประเสริฐ ไม่เสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์

พบพระพุทธศาสนา **ฉายาวะ** เปรียบเหมือนเงาที่ตามตัวเราตลอดเวลา ตามธรรมดา
เรานั่ง เงาก็นั่ง เรานอน เงาก็นอน เราเดิน เงาก็เดิน บุญกุศลที่เราสร้างเอาไว้ก็ห่อ
ตัวใจของเราไว้ เราได้รับศีล ๕ ได้ เรานั่งเราก็นั่งในศีล ๕ เรานอนเราก็นอนในศีล ๕
เราเดินเราก็นั่งในศีล ๕ เราได้รับศีล ๘ เราจะยืน เดิน นั่ง นอน ไปไหนๆ ก็ไปด้วยศีล ๘
ทั้งสิ้น ศีล ๑๐ ก็เหมือนกันนั่นแหละ ถ้าเราได้รับศีล ๒๒๗ นอนก็นอนในศีล ๒๒๗
เราจะยืน เดิน นั่ง นอน ก็อยู่ในศีล **เมื่อได้ “พุทโธ” แล้ว นั่งก็นั่งพุทโธ นอนก็นอน
พุทโธ เดินก็เดินพุทโธ “ธัมโม” เมื่อได้แล้ว นั่งก็นั่งธัมโม นอนก็นอนในธัมโม
เดินก็เดินในธัมโม “สังโฆ” ทั้งนั้น** เติลัง ตายแล้วทั้งหมด เกศา ผมหักไฟไหม้ เอามัน
ไปก็ไม่ได้ โลมา ขนก็ไฟไหม้ นขา เล็บตีนเล็บมือไฟก็ไหม้หมด **ทันตา** เขี้ยว
ครกตำหมาก สากตำน้ำพริก ไฟกินหมด ตะไคร้ หนั่งไฟก็กินหมด มังสา ชัน (เนื้อ)
ก็เนา ไฟก็กินหมด **นหารู** เอ็น เอ็นขา เอ็นแขน เอ็นคอ เอ็นทั้งหมด ไฟก็กินหมด
อัญญิ กระดุกสามร้อยท่อน กระดุกแข่ง กระดุกขา กระดุกแขน กระดุกข้าง กระดุกคอ
กระดุกคาง กระดุกเขี้ยว กระดุกหัว ไฟก็กินหมด **หะทะยัง** หัวใจ ที่อยู่ของใจ
ไฟก็กินหมด อะไรๆ ไฟก็กินหมด จะเป็นของเรานั้นไม่ใช่สักอย่าง

นี่แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐานเจ้าทั้งหลาย ผู้ชายก็นักธรรม ผู้หญิงก็นักธรรม
ให้หมั่นพิจารณาว่า ถ้าทำบุญก็ได้บุญ ทำบาปก็ได้บาป ทำนาได้กินข้าว เอาผ้าเอาเมีย
ก็ได้ลูกชายลูกสาวคำฐพระพุทธศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่แหละนักธรรม
นักกัมมัฏฐานทั้งหลาย **โอปนยโก** ให้น้อมมาดู ดูอะไร ดูใจของเราทุกคน เมื่อได้พุทโธจริง
ที่อยู่ของพุทโธคือสวรรค์ ๖ มีชั้นจาตุมาหาราชิกา ชั้นดาวะติงสา ชั้นยามา ชั้นดุสิตา
ชั้นนิมมานรดี ชั้นประระนิมมิตะวะสะวะตี สวรรค์ ๖ ชายพุทโธ หญิงพุทโธ อยู่ชั้นไหน
ได้ตามความปรารถนา พรหมปาริสาชชา ถึงอกนิฏฐา พรหม ๑๖ อยู่ได้ตามความปรารถนา
ชายสังโฆ หญิงสังโฆ ที่อยู่ของพระสังโฆ ชั้นสุทธาวาส อนาคามีมรรค อนาคามีผล
สิ้นชีพวายนมเข้าสู่พระนิพพาน **เอตัง พุทธศาสนันติฯ**

พระอาจารย์ตื้อ หรือ หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านเจ้าคุณ
พระอุบาลีฯ วัดสุปัฏน พระปิยมหาราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ได้อาราชนามาอยู่ที่วัดเทพศิรินทราวาสเจริญแล้ว พระองค์ที่สอง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกพรรณประยูรรัตนโยธิน ได้เสด็จมาประทับที่วัดเทพศิรินทราวาสด้วย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ พระองค์ได้เสด็จมาประทับที่วัดเทพศิรินทราวาสด้วย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๕

พุทธคุณคาถาที่อาตมาได้นำมาถวายเป็น พุทธบูชา ธัมมบูชา สังฆบูชา แก่ พระคุณเจ้าทั้งหลาย ทั้งอุบาสก อุบาสิกา เช่นว่ามานี้ หากข้าพเจ้ากล่าวผิดเพี้ยนบ้าง ประการใด ขอให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย พร้อมทั้งอุบาสกอุบาสิกา พระคุณเจ้าทุกพระองค์ จงอโหสิกรรมให้แก่ข้าพเจ้าเถิด ถ้าหากพระธรรมเทศนาที่ข้าพเจ้าได้อธิบายมานี้ เป็นที่ถูกต้องตามพระบัญญัติ ไม่ขัดกับหลักแห่งพระสงฆ์ไทย ก็ขอให้พระคุณเจ้า ทั้งหลาย จงอนุโมทนาสาธุการด้วยเถิด และจงน้อมนำเอาพระธรรมคำสอนที่ข้าพเจ้า ได้อธิบายมาแล้วนั้น ปฏิบัติลงที่กาย วาจา ใจของท่านทั้งหลาย ทั้งอุบาสก อุบาสิกา

“นิพพานัง ประมะรัง สุขัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ” ข้าพเจ้าจะขออธิบายถึงผู้ที่เข้าสู่ พระนิพพาน พ้นจากชาติกันดาร ไม่ต้องกลับมาเกิดอีก ซึ่งเรียกว่า **“วิมุตตिसุข”** อันพ้น จากโลกนี้ พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ให้แก่เรา นักธรรม นักกัมมัฏฐาน ผู้ตั้งใจเอาพระนิพพาน ให้รู้แจ้งขาดจากความสงสัย **“อุปสมานุสสติ”** ให้ระลึกถึงคุณพระนิพพาน พระนิพพาน ก็อยู่ที่ใจของเรา ใจไม่ฆ่าสัตว์ ใจดี เป็นศีล เป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ลักทรัพย์ ใจเป็นศีล ใจเป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจออกบวช ขาดจากผัว จากเมีย ใจก็เป็นศีล เป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ขี้ปด ใจเป็นศีล เป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่กินเหล้า (สุรา) ใจก็เป็นศีลเป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่กินข้าวเย็น ใจก็เป็นศีล เป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ตีฆ้อง ตีกลอง ดิดลี้ตีเป่า ใจก็เป็นศีลเป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่ลุ่มไ่ลัซโลมทาของหอมอย่างชาวบ้าน ใจก็เป็นศีล เป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน ใจไม่เอนนอนยังที่นอนภายในยัดด้วยนุ่นและล้าลิ้นสูงอันใหญ่เหมือนของพระราชามหากษัตริย์ ใจก็เป็นศีลเป็นฉันท ใจก็เป็นนิพพาน **“ชาตรูปราชชะตะ”** รูปเปียหรือ

กระดาดเศษที่นักปราชญ์เขาทำกันออกมาใช้ทุกวันนี้ เป็นทรัพย์สินของพระราชอาเมริกา เป็นผู้ทำช่วยประเทศไทยให้เจริญ มีก็ใช้ ไม่มีก็ไม่มีใช้ ใจเราก็เป็นศีลเป็นฉาน ใจก็เป็นนิพพาน

นี่แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐาน วิปัสสนาญาณทั้งหลาย จงรู้ด้วยใจเถิด พาลฆ่าสัตว์ ไม่มีแก้ใจ พาลลักทรัพย์ไม่มีแก้ใจ พาลขี้บดไม่มีแก้ใจ พาลเสพกามไม่มีแก้ใจ พาลกินเหล้าไม่มีแก้ใจ พาลกินข้าวเย็นไม่มีแก้ใจ พาลตีฆ้องตีกลองตีดลีสตีเป่าไม่มีแก้ใจ ใจไม่พาลทาของหอมไม่มีแก้ใจ ใจไม่พาลนอนที่นอนอันยัดด้วยขนุนและสำลีอันสูงอันใหญ่ไม่มีแก้ใจ พาลชาตะรูปะรัชชะตะ รูเปีย (เงินตรา) ไม่มีแก้ใจ ใจจึงจะเป็นนิพพาน **“เตสัง วูปะสะโม สุโข”** รูปแตกรูปตายตั้งแต่หัวถึงตีน ตั้งแต่ตีนถึงหัว ธาตุดินคือกระดูกกับเนื้อ (ขึ้น) ไม่ใช่พระนิพพาน **“เตสัง”** ธาตุน้ำ ๑๒ ไม่ใช่พระนิพพาน **“เตสัง”** สัญญา ลมหายใจเข้าออก รูลม รูลมูก ลมเข้าลมออก จะห้ามลมไว้ไม่ได้ รูปาก รุกอ เป็นที่อยู่ของลม รุกวารหนัก ทวารเบาถ่ายปัสสาวะ ทวารหนักถ่ายอุจจาระออก จะห้ามลมไว้ไม่ได้ **“เตสัง”** สังขารเบื้องต้น ได้แก่ขา จะห้ามขาไว้ไม่ให้แก้มไม่ได้ สังขารท่ามกลาง ได้แก่แขนบน ได้แก่ศีรษะหรือหัว จะห้ามไว้ไม่ให้แก้มไม่ได้ นี่แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐาน จิตเป็นของไม่ตาย ตัวตายนั้นคือรูปเป็นตัวยาย ตัวตายตัวเวทนา ตัวตายตัวสัญญา ตัวตายคือตัวสังขาร ตัวตายตัววิญญาน ตัวไม่ตายได้แก่จิตที่เป็นนิพพาน อสังขตธรรม ได้แก่รูปธรรม เวทนาธรรมไม่มีแก้จิต อสังขตธาตุ เวทนาธาตุไม่มีแก้จิต อสังขตปัจจัย ใจพ้นจากรูป ใจพ้นจากเวทนา ใจไม่มีเวทนา ใจพ้นจากสัญญา ใจไม่มีสัญญา ใจพ้นจากสังขาร ใจไม่มีสังขาร ใจพ้นจากวิญญาน ใจไม่มีวิญญาน ใจก็เป็นนิพพานนั่นแหละ **เมื่อใจเป็นนิพพานแล้ว ชาติ ความเกิดไม่มี แก้อใจ ชรา ความแก่ไม่มีแก้ใจ พยาธิ ความเจ็บไข้ตัวร้อนตัวหนาวไม่มีแก้ใจ มรณะ ความตายความเกิดไม่มีแก้ใจ ใจก็เป็นพระนิพพาน พ้นจากความเกิด ความแก่ ความตาย ไม่ต้องกลับมาเกิดให้มันทุกข์มันยากลำบากในโลกนี้**

ในคัมภีร์นิพพานสูตร พระอนุรุทธาจารย์ องค์การเผยแผ่ที่เฝ้ากระดูกของพระพุทธเจ้า และแจกจ่ายพระบรมสารีริกธาตุสิบหกพระนครที่มาในเมืองไทยเรา

คือ กรุงกัมพูชา หรือ นครจำปาศักดิ์ ทางเหนือมีเมืองหลวงพระบาง เมืองเชียงขวาง เชียงคำ อุเหนือถึงเมืองเชียงรุ่ง อุใต้ถึงเมืองนครจำปาศักดิ์ แว่น (ตอน ท่อน) หลวงเมืองอาภัสสรฯ เวลานี้อาภัสสรฯหาย กลายมาเป็นจังหวัดสกลนคร หายหนที่สองไล่ชื่อจังหวัดนครพนม ชาติหั่วอกของพระพุทธเจ้า ชาติหั่วนมก้าขวลิบสององค์ ชาติหั่วนมก้าขัยลิบสององค์ พระอรหันต์กัสสปะเป็นผู้นำมาบรรจุไล่ไว้ จึงตั้งชื่อว่า ชาติพนม ในสมัยพระเจ้าอะมังผู้เป็นใหญ่ในแว่น (แคว้นนี้) แปลเป็นภาษาไทย **นิพพาน ประมัญญ์ สุตัญญ์** รูปสุตัญญ์ เวทนากัสสุญญ์ สัตถัญญ์ กัสสุญญ์ สังฆารกัสสุญญ์ วิญญูญญ์ กัสสุญญ์ จิตยังมียอยู่ **นักขัตตะโต วา มนุสสะโต วา** เหมือนดังดาวนักขัตฤกษ์ เดือนดาวมียอยู่ในอากาศ มนุษย์ผู้มีจักขุประสาทคือตา แหงนหน้าขึ้นไปในอากาศเห็นเดือนดาวเต็มอยู่ในท้องฟ้า ตั้งฟ้าตั้งแผ่นดินมา พระพุทธเจ้ากฤษโธสร้างบารมีอายุยืนหกหมื่นปี เพราะท่านสร้างบารมีถึงสิบหกอสงไชยแสนมหากัป ก็ได้เข้านิพพานไปแล้ว ได้ไว้ศาสนาหกหมื่นปีเท่าอายุ รวมเป็นหนึ่งในแสนสองหมื่นปี เดือนก็ไม่ตาย ดาวก็ไม่ตาย ยังมีอยู่อย่างนี้ (พระพุทธเจ้าองค์ที่สอง มีพระนามโกนาอะมะโน) พระพุทธเจ้ากัสสปะสร้างบารมีเจ็ดอสงไชยแสนมหากัป บารมีแก่กล้าแล้วมาเกิดในโลกนี้อายุยืนหมื่นปี ได้ไว้ศาสนาหนึ่งหมื่นปี รวมศาสนาสองหมื่นปีก็นิพพานแล้ว เดือนไม่ตาย ดาวไม่ตาย ยังมีอยู่อย่างนี้

พระพุทธเจ้าโคตโมสร้างบารมีสี่อสงไชยแสนมหากัป มาอุบัติบังเกิดขึ้นในโลก สอนมนุษย์และเทวดาอุบาสก อุบาสิกา เอาลูกชายมาถวายเป็นลูกศิษย์ชั้นที่หนึ่ง พระยาอำมาตย์หกหมื่นสี่พันได้เป็นพระอรหันต์ชั้นที่สอง สามหมื่นสามพันชั้นที่สาม สองหมื่นสี่พัน มีกาฬุทายีอำมาตย์ โลพูทายีอำมาตย์ ในวงศ์กบิลพัสดุ์ เป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น นางภิกษุณีมีผิวแล้ว มีลูกตั้งสองตั้งสาม ก็ยังได้เป็นพระอรหันต์ และนางสาวพรหมจารีบวชเป็นสามเณรี เมื่ออายุครบ ๒๐ ก็มอบให้นางโคตมิผู้เป็นแม่น้า นางยโสธราพิมพาอุปัชฌาย์บวชเป็นนางภิกษุณีทั่วไป ในสิบหกพระนครได้เป็นพระอรหันต์ก็มาก เมื่อพระองค์เข้าพระนิพพานไปแล้วได้สามพรรษา พระมหากัสสปะได้นิมนต์พระสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ให้ชาวไทยของเรา ที่อำเภอเมืองธาตุพนม จังหวัดนครพนม เวลานี้ พระเจ้าพระยาจันทร์เป็นเจ้าเมืองสกล ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เวลานั้นมีโยม

ผู้หญิงคนหนึ่งอายุได้ ๑๘ ปี ได้ไปบวชเป็นนางชีหรือแม่ขาว สมัยก่อนนั้นคุณพ่อของแกได้ไปบวชเป็นลูกศิษย์พระกัสสปะ ได้เป็นถึงพระอนาคา คุณพ่อของแกได้ไปเกิดเป็นพรหม ส่วนลูกสาวอยู่สวรรค์ชั้น ๖ เมื่อเสื่อม (ถึงเวลาจุติ) ได้ลงมาเกิดในเมืองเก่า (เกิดมาชาตินี้ได้เป็นพี่สาวใหญ่) มีน้องสาวห้าคน น้องชายห้าคน ส่วนพี่สาวใหญ่ได้รักษาศีล ๘ เป็นประจำตลอดชีวิต ธรรมของแกยังไม่เสื่อม คัมภีร์รัตนสูตร อิทัมปิ พุทธะ รตนัง มงคลสูตร เรียกว่า มาตาปิตุฯ ธรรมจักร สวรรค์ ๖ พรหม ๑๖ เวลาที่คุณยายก็ตายไปแล้ว เมื่อคุณยายยังไม่ตาย คุณยายเคยเข้ามาแล้วคุณพ่อที่เป็นพระอนาคาอยู่ชั้นสุทธาวาสส่งวิมฺญานทิพย์ จิตทิพย์ ลงมาสอนลูกสาวได้ ส่วนลูกสาวก็มีตาทิพย์ หูทิพย์ ใจก็ทิพย์ก็รับกันได้ นี่แหละนักธรรม นักกัมมัฏฐาน ผู้ที่ปฏิบัติจริงทำจริงแล้วย่อมเห็นอยู่ที่ใจของตนเอง (ตรงกับที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในข้อที่ว่า **มะโน-บุพพังคะมา ธัมมา มะโนเสฏฐา มะโนเมयाฯ** ทุกสิ่งสำเร็จด้วยใจ ใจเป็นใหญ่เป็นประธานวิมฺญาน (ใจ) เป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง)

ที่สอง แม่ของท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ พอถึงวันแปดค่ำ ก็หนุ่มขาวหม่นขาว แต่วันธรรมดาก็หนุ่มดำเหมือนชาวบ้าน เมื่อจะถึงแก่กรรมได้ภาวนาอยู่ในห้องจำศีลภาวนาอยู่ตลอดวัน ได้ยินเสียงทางหูว่า “อินาย ขึ้นมาเกิด” คุณยายก็ตอบว่า “รอก่อน รอก่อน” อยู่อย่างนี้พูดอยู่คนเดียว ฝ่ายลูกสาวสงสัย จึงให้หลานสาวไปกราบเรียนท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ ท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ ก็บอกความให้หลานสาวไปหาน้องชายหล้า (น้องสุดท้อง) คือท่านเจ้าคุณศีลวรคุณ เมื่อท่านเจ้าคุณศีลวรคุณได้ทราบแล้ว ก็จุดธูปจุดเทียนไหว้พระพุทธรูป ไหว้พระธาตุ ตั้งสัจจะอธิษฐาน ขอบุญกุศลไปช่วยคุ้มครองรักษาวิมฺญานของคุณแม่ เสร็จแล้วจึงออกจากวัดไป เมื่อไปถึงแล้วก็ถามตามภาษาภาคอีสานว่า “แม่ออกแล้วอียังเว้ากับไผ่ทางคีนมาเว้าอยู่อุมๆ คนเดียว บ่แม่นแม่ออกเพลอบ” (คุณแม่พูดกับใครในตอนกลางคืน พูดอยู่พึมพำๆ คนเดียวใช่ไหม คุณแม่ไม่รู้สิก็ตัวใช่ไหม) ส่วนแม่ก็ตอบว่า “เจ้าคุณลูกเอ๋ย แม่ออกบ่เพลอดอก แม่ออกเว้ากับแม่เฒ่าใหญ่ คือนางสุชาดากับนางวิสาขา เขามาเอ็น้แม่ออกไป แม่ออกก็เลยบอกเขาว่ายังไม่ไปเทื่อ เขาก็ยังเอ็น้อยู่เสมอๆ เขายังบอกว่าลูกของอินายได้บวชคำฐาคาสนาดีทุกคนแล้ว ลูกชายดีมากกว่าอินาย แม่ออกเว้ากับแม่เฒ่าใหญ่ ก่อนเจ้าหัวลูกจะมาหาแม่ออก เจ้าหัวลูกได้

จุดรูปเทียนบูชาพระพุทธรูป บูชาพระเจดีย์ บูชาพระบาท ได้อธิษฐานขอบุญผู้ข้าที่ได้บวช
แล้วนี้ จงไปช่วยแม่ออกผู้ขายยาให้ตาย เจ้าคุณลูกว่าอันใด แม่ออกอยู่ที่นี่ และเจ้าคุณ
ลูกเอ๊ย เดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ แม่เฒ่าใหญ่ นางสุชาดา และนางสุธรรมา จะเอาอยู่คำ
มารับเอาแม่ออกแล้ว” พอถึงเดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ คุณยายก็อาบน้ำชำระกายนุ่งขาว
ห่มขาว รับอาหารข้าวต้มประมาณสี่ช้อนห้าช้อนเรียบร้อย แล้วก็เข้าภาวนา ใจก็ไปสวรรค์
ชั้นที่ทั้งไว้ พอถึงวันขึ้นแปดค่ำ ก็เอาศพของคุณยายไปเผาจี๋เรียบร้อยแล้ว ส่วนโยมพ่อ
ของท่านเจ้าคุณก็นุ่งขาวห่มขาวไปเผาศพของคุณยายด้วย พอกลับมาสามทุ่มเศษ
พ่อของท่านเจ้าคุณสั่งว่า “ลูกหลานเอ๊ย แม่เฒ่าสุไปแล้ว ภูจะไปตามแม่เฒ่าสุหน้อ”
พวกลูกหลานก็ถามพ่อเฒ่าว่าจะไปไหน ตอบว่า “ภูจะไปอยู่ป่าช้าคือตายละสุ ไปคืนนี้แหละ”
พวกลูกหลานก็ว่า “บ่แม่นพ่อเฒ่าเฒ่าเล่นบ่ หรือเฒ่าหยอกหลานสาวบ่” พ่อเฒ่าย้ำอีกว่า
“ภูบ่เคยบอกสุว่าอย่างนั้น” พอแจ้งสว่าง (เช้าตรู่อรุณรุ่งแสงสว่าง) ขึ้น ลูกหลานไปดู
ก็เห็นพ่อเฒ่านั่งในท่าภาวนาหมอบติดอยู่กับหมอน เดือนสิบเอ็ด ออกห้าค่ำ ถ้าจะว่า
ตามโลก เรียกว่า ตาย เอาใจไปสวรรค์ แต่ชั้นนี้ตัวตาย วันแปดค่ำ พ่อของท่านเจ้าคุณตาย
แต่ใจไปสวรรค์ ความอันนี้ท่านเจ้าคุณอุบาสีฯ ท่านเป็นผู้เล่าให้อาตมาฟังเอง

มารดาของครูอาจารย์มั่น ปฏิบัติศีล ๘ อยู่กับท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ นั่งก็
ภาวนา นอนก็ภาวนา ได้สามวันสามคืน ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ก็เข้ามาช่วย
ฤทธิ์ของมารดาก็กลับคืนมาได้ ท่านอาจารย์มั่นจึงถามมารดา มารดาตอบว่า “นางภิกษุณี
นางโคตมี นางอุบลวรรณเถรีภิกษุณี นางยโสธราพิมพาภิกษุณีได้มาเยี่ยม นับตั้งแต่นี้
ไปอีกยี่สิบวัน แม่ออก (หมายถึงโยมมารดาของอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ) จะได้ละชั้น”
ถึงเวลานั้นพอครบวันที่ยี่สิบ แม่ออกของท่านอาจารย์ก็ทิ้งชั้นตามที่แม่ออกกล่าวไว้
จริงๆ อันนี้จึงเป็นเครื่องแสดงว่า แม่ออกของท่านอาจารย์ยกจิตไปสู่สันติสุข พ้นจากทุกข์
ในสงสาร เรื่องนี้ท่านอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ท่านก็เล่าให้อาตมาฟังด้วยเหมือนกัน

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนานี้เคยมีเรื่องเล่าไว้เป็นหลักฐาน ดังนั้น จึงขอให้พวก
นักปราชญ์ และนักธรรม นักกัมมัญฐาน จงยกใจของตนเองทุกๆ คน ให้เป็นพระพุทโธ
ให้เป็นพระธัมโม พระสังโฆ เมื่อใจของพระคุณเจ้าทั้งหลายได้พระพุทโธ สวรรค์ ๖ เกิด

จากพระพุทธโพ พรหม ๑๖ เกิดจากพระธัมโม ชั้นสุทธาวาส เกิดจากพระสังโฆ ที่สุดวิญญาน
คับแค้นใจ (หมายถึงจิตรวมแนวแน่ดีแล้ว) ก็เข้าพระนิพพาน ข้าพเจ้าอาตมาภาพ
พระอาจารย์ตื้อๆ พุทธคุณ ธัมมคุณ สังฆคุณ ขอถวายไว้เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา
สังฆบูชา แต่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทุกพระองค์ พระศาสดาพระลัมมาสัมพุทธเจ้า
เมื่อพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้บัญญัติศีล ๕ บัญญัติศีล ๘ บัญญัติ
ศีล ๑๐ บัญญัติศีล ๒๒๗ บัญญัติสวรรค์ ๖ พรหม ๑๖ พระไตรสรณคมน์ไว้ให้
แก่อุบาสก อุบาสิกา ศรัทธาทั้งชายทั้งหญิง ทั้งน้อยทั้งใหญ่ ทั้งบ่าว ทั้งสาว บุคคลผู้ใด
รับศีล ๕ ได้ ก็เป็นญาติของพระพุทธเจ้า ถ้าหากรับไม่ได้ ก็เป็นธรรมดา (ยังอยู่ใน
โคตรบุद्धชน) ถ้าผู้ใดรับศีล ๘ ก็เป็นโยมของพระพุทธเจ้า ถ้าหากผู้ใดรับไม่ได้ ก็เป็น
ธรรมดาไป ถ้าผู้ใดรับศีล ๑๐ ได้ต้องมีครูมีอาจารย์ จะบวชเป็นสามเณรต้องบวชโดยมี
ครูอาจารย์ บวชเป็นพระภิกษุ จะต้องมีการอุปสมบท กรรมวาจาจารย์ ถ้าเราบวชเอา
คนเดียวมันไม่ได้ จะสึกเอาคนเดียวอีกก็ไม่ได้ ต้องสึกขาลาเพศ ลาครูบาอาจารย์
เสียก่อนจึงสึกได้และถูกต้องตามพระบัญญัติ ถ้าสึกคนเดียวบวชคนเดียวท่านว่า
จะไปเป็นเลี้ยว (เพื่อน) กับเทวดา จะไปอยู่เวจิมหานรก ไม่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์
เป็นมนุษย์นี้ดีที่สุด เราต้องการอะไรได้ทั้งนั้น อยากกินข้าวก็มีกิน อยากกินน้ำก็มีกิน
เราอยากทำบุญหรือทำบาปก็ได้ทั้งนั้น ถ้าเราไปอยู่เวจิมหานรกแล้ว ไม่มีข้าวมีน้ำกิน
กินแต่ไฟ (หมายถึงไฟราคะ โทสะ โมหะ) เป็นอาหาร เมื่อใจกินไฟแล้ว ตา หู
ปาก ลิ้น ตลอดทั้งร่างกาย มีแต่ไฟลุกไหม้อยู่ตลอดเวลา ไม่มีวันที่จะดับลงได้
ภาษาบาลีว่า กุปปะธัมโม อกุปปะธัมโม เกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดอยู่อย่างนี้ ในโลก
(โลกียะ) อันนั้นนับล้านนับแสนปีก็ยังหลุดพ้นไม่ได้

ในคัมภีร์มหาปัจจกริกล่าวไว้ว่า นางเทพยดามาชมดอกปาริชาติ เพลอพลาดตกลง
มาเกิดเป็นมนุษย์ในเมืองมนุษย์ คือเมืองลังกาทวีป เป็นลูกสาวมหาเศรษฐีนั้นไชย
เศรษฐีใหญ่ เมื่อเติบโตแล้วได้มีสามีอย่างมนุษย์เรา ได้ลูกสาวห้าคน ลูกชายห้าคน
เมื่อใหญ่ (เจริญวัย) แล้ว ได้พร้อมกันกับลูกสาวหลานชายสร้างวัดขึ้นใหม่ใส่ชื่อว่า
เชตวันาราม บวชลูกบวชหลาน อายุของคุณยายนั้นได้ถึง ๑๐๐ ปี เหาวิญญานไปสวรรค์
ถึงต้นไม้ปาริชาติ ทางเทพยดาเจ้าก็ถามนางว่า “คุณพี่ไปไหนมา” คุณยายก็ตอบว่า

“ไปลังกาทวีป อายุได้ ๑๐๐ ปีแล้วจึงขึ้นมา เป็นหนึ่งชั่วโมงของสวรรค์” ร้อยปีของมนุษย์ เป็นหนึ่งชั่วโมงในสวรรค์ พันปีของมนุษย์เป็นสิบชั่วโมงของสวรรค์ หนึ่งชั่วโมงในสวรรค์เป็นหนึ่งนาทีก็นรก สองชั่วโมงในสวรรค์เป็นสองนาทีก็นรก

นี่แหละ นักธรรมเจ้าทั้งหลาย พระศาสดาของเราอย่างนี้ ได้บัญญัติพระศาสนาไว้ ทำพันธิ แต่เทศนาสั่งสอนมนุษย์อยู่สี่สิบห้าปี รวมโลกิยมมนุษย์ เมื่อเป็นพระเจ้าแผ่นดิน โลกุตตรมนุษย์ได้เป็นพระอรหันต์เข้าพระนิพพานไปแล้ว พระนิพพานก็ยังมีอยู่ ไม่เสื่อมสูญ พระพุทธเจ้าเข้านิพพานก็มีอยู่ในพระนิพพานนั้นแล พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร และพระอนนุธา พระอาณนที เข้านิพพานก็มีอยู่ในพระนิพพานนั้นแล นางภิกษุณีทั้งหลายได้บวชกาย วาจา ใจ ใจก็เป็นพระนิพพานแล้วเข้าพระนิพพานได้ด้วย เหมือนกับพระจันทร์ พระจันทร์ไม่มีเกิดไม่มีแก่ พระจันทร์ไม่มีเจ็บ พระจันทร์ไม่มีร้อน ไม่มีหนาว ดาวไม่มีเกิด ไม่มีตาย คนเรานี้เป็นบอเป็นบ้า คอยาว ตาขาว ลิ่นยาว ไข้ไม่ได้ ส่วนพระธรรมคำสั่งสอนเกิดจากหัวใจของพระพุทธเจ้า เกิดจากหัวใจของพระอรหันตาเจ้าทั้งหลาย ทำไมพวกเราและท่านทั้งหลายจึงไม่รู้ ทำไมเราทั้งหลายจึงไม่เห็น ถ้าเราเป็นพระอรหันต์ เป็นพระโสดาบัน เป็นพระอนาคา เมื่อใด ก็เมื่อนั้นแหละจึงจะเห็นจะรู้ ที่อยู่ของพระพุทธเจ้า ที่อยู่ของพระอรหันตาเจ้าทั้งหลาย

เมื่อเป็นมนุษย์ ตาก็เป็นมนุษย์ หูก็เป็นมนุษย์ จมูกก็เป็นมนุษย์ ปากก็เป็นมนุษย์ กายก็เป็นมนุษย์ ตาเป็นมนุษย์ เห็นเงินก็อยากได้เงิน เห็นคำก็อยากได้คำ เห็นแก้วก็อยากได้แก้ว เห็นแหวนก็อยากได้แหวน เห็นลูกสาวก็รักลูกสาว เห็นหลานก็รักหลาน ตลอดถึงเหลนไม่มีที่สิ้นสุด เป็นมนุษย์ฟังเสียงขับ เสียงล่า เสียงแคน เสียงแสดง ธรรมเทศนา ถ้าขัดคอก็ผิดผิญี่ปุ่นผีย่า หูขวาหูซ้ายเป็นของผิดตาผียาย โกรธง่ายหายเร็ว พุทโธก็อยู่ที่มนุษย์ ัมโม สังโฆ ก็อยู่ที่มนุษย์ทั้งนั้น เราจะทำอย่างไรจึงจะไม่มองข้าม ตัวมนุษย์นี้ไป ถ้าเรามองข้ามไป เราก็ไม่พบมนุษย์พุทโธ ไม่พบมนุษย์ัมโม ไม่พบมนุษย์สังโฆได้

เทศนาเรื่องหัวใจมนุษย์

ผู้หญิงเป็นพระอรหันต์ได้ ผู้ชายเป็นพระอรหันต์ได้ ฉายานามว่า มนุษย์ สะวาโต แปลว่า ลม ลมเป็นที่เกิด อิตถิ แม่ของเราก็คือลม พ่อของเราก็คือลม พระพุทธเจ้าอาศัยลมเป็นที่เกิด เมื่อเป็นพระโพธิสัตว์เวสสันตะระได้เกิดจากลม พระเจ้าสญชัย พระนางเจ้า ผุสดี เป็นพระเจ้าแม่ชั้น ๕ ของพระองค์ พระองค์เกิดจากชั้นพระเจ้าสญชัย และพระนางผุสดี นางผุสดีได้รับแล้วพรแก้วสิบประการ มือสิบนิ้วนี้แหละเรียกว่า พรบุตรทิพย์ ได้แก่พระยาเวสสันตะระ รูปทิพย์ หมายถึงชั้น ๕ เสวยสุขอย่างมนุษย์นิยม ได้นางมัทรีได้ดอกบัวสองดอก ดอกหนึ่ง “ชาลี” ดอกสอง “นางกัณหา” เกิดจากคุณยาย ตายแล้วทิ้งกระดูกเน่า ใจมีทาน มีศีล มีธรรม ที่อยู่ของพระโพธิสัตว์มหาพรหมา เทวดานั่ง ลัทธมนุสสาเวสูง มหาพรหมมานั่ง ลัทธัง สุตวา พรหม ๔ พรหมที่ ๑ ได้แก่ตัวพระองค์ พรหมที่ ๒ ได้แก่พระนางมัทรี พรหมที่ ๓ ได้แก่เจ้าชาลี พรหมที่ ๔ ได้แก่นางกัณหา ผู้เป็นลูกสาวเหล่า ในขณะที่พ่อให้ทาน ขอพ่อพระยายอแม่มัทรีมาก่อน พ่อก็พูดว่า ไป อีนาย ไปอีนาย ชาตินี้เจ้าเป็นลูกพระยาเวสสันตะระ ชาตินี้หน้าของผู้ข่อย่าได้มาเกิดเป็นลูกพระยาเวสสันตะระเจ้า แต่ไปเกิดกับพ่อใหม่ แม่ใหม่ ใส่ชื่อว่า นางอุบลวรรณา แปลเป็นภาษาไทยใหญ่ชาวเชียงใหม่ นางดอกบัวนี้แหละ ไปที่ไหนอาศัยลมเป็นที่เกิด เมื่อลงมาชาตินี้ พระโพธิสัตว์อาศัยลม พระเจ้าสุทโธทนะ อาศัยลมพระนางสิริมหามายา เป็นที่เกิดได้ ๗ วัน ลมของคุณยายสิริมหามายาแตก เรียกว่าตายทิ้งกระดูกไว้ ใจของคุณยายก็ไปเกิดเป็นนางเทวดาชั้น ประณีตมิตวะสะติ (ชั้นดุสิต) เทวา ลัทธมนุสสาเวสูง ประณีตมิตวะสะวัตตีนัง เทวานัง ลัทธัง สุตวา

นี้แหละ นักรรรม นักกัมมัฏฐานทั้งหลาย เมื่อเป็นพระศรีธาตุเรียกพระเจ้าจักรพรรดิ
อานิสงส์ทานชาลีลูกชายคนเดียวแก่พราหมณ์เฒ่า เมื่อเป็นจักรพรรดิได้อำมาตย์
๘๔,๐๐๐ พระองค์ไม่ขาดทุน ทานลูกสาวเหล่า นางกัณหาแก่พราหมณ์ เมื่อออกบวช
ได้นางภิกษุณี ๘๔,๐๐๐ นางไม่ขาดทุน ทานนางมัทรีเมียที่ดีของพระโพธิสัตว์ได้
นางมเหสีที่ ๑ เสวยสุขอย่างมนุษย์นิยม ได้บุตรชายคนหนึ่ง เจ้าพระราหูลุมุมาร
ส่วนนางอุบลวรรณามีวีจิกรรม พ่อไม่ให้อนุญาต แต่ไปตามวิญญานของผู้หญิง
มาเกิดชาตินี้จึงถูกนายโจรข่มเหง เสียพระทัยร้องให้จึงไปไหว้พระพุทธรเจ้า พระพุทธรเจ้า
จึงตัดสินลูกสาวของเราไม่มีบาป ไม่มีอาบัติ ไม่ให้อุปาทานอันใดมาผูกใจของ
ลูกผู้หญิง เมื่อหายสงสัยแล้วได้พระอรหันตา เข้าพระนิพพานได้

พระนางยโสธราพิมพา ก็เป็นพระอรหันต์ นางโคตมีแม่เลี้ยงผู้เลี้ยงพระองค์นั้น
ก็ได้เป็นพระอรหันต์ พระพุทธรเจ้าไปเทศนาโปรดพระราชบิดา ขอให้พระเจ้าพ่อทรง
รับเอา พระพุทธร ธัมโม สังโฆ พุทธรเป็นมรรค พุทธรเป็นผล เพราะอานิสงส์เจริญ
พุทธร จึงได้เป็นพระโสดา ธัมโมเป็นมรรค ธัมโมเป็นผล อานิสงส์ธัมโมได้เป็น
พระสกิทาคามีมรรค สังโฆเป็นมรรค สังโฆเป็นผล อานิสงส์ที่เจริญสังโฆ จึงได้ถึง
อนาคามีมรรค อนาคามีผล ชันธ์แตกแล้วได้ถึงพระนิพพาน ถ้าพระอรหันต์ทั้งหลาย
เป็นไปแล้วแต่ก่อนก็เรียกว่า อนาคา เพราะสมบัติพระมารดายังไม่หมดอายุ ต้อง
บิณฑบาตเลี้ยงชันธ์ของคุณตาคุณยายอยู่ เมื่อชันธ์คุณตาคุณยายแตกไม่รับอาหารแล้ว
พระอรหันต์ชันธ์ตายแตกแล้วจึงเข้านิพพานได้ นี่แหละหัวใจของพระพุทธรศาสนา

.... **ธัมมานุปัสสนาสติปัญาณัง ทำบุญก็ได้บุญไปจนได้สวรรค์ ทำบาปก็ได้**
บาปไปจนถึงนรกอเวจี ตัวอย่างพระเจ้าอชาตศัตรู จับพระเจ้าพิมพิสารเข้าคุก ทรมาน
ไม่ให้พ่อกินข้าว ใช้ตัวยาวจา ตกโรธูระนรก ๘ หมื่น ๔ พันปี มีไฟเป็นอาหาร นี่แหละ
นักรรรม นักกัมมัฏฐานเจ้าทั้งหลาย การสอนกรรมฐานนอกกริตนอกรอย ผิดไป ให้โทษ
แก่เราผู้สอน ให้โทษแก่คนผู้นับถือ และจะหลงกันไปนอกกริตนอกรอย เหมือนเต่าตก
น้ำบ่อ ผู้เป็นครูก็เป็นเต่าตกน้ำบ่อ ผู้เป็นศิษย์ก็เป็นศิษย์ตกน้ำบ่อ (คงหมายถึงวนเวียน
อยู่ในวัฏสงสาร ใจยังไม่ได้พบพระธรรม) เลยไม่ได้อรียเมตตรัยมาเป็นพระอรหันต์
ไม่ทันพระพุทธรเจ้า แต่เห็นศาสนา อย่างเราทำนทุกคนวันนี้แหละ ๒๕๑๔ จึงได้มาเกิด

พบพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ท่านก็ได้กินข้าว เอาสามภรรยาที่ได้บุตรชาย
ลูกหญิง (ทำอะไรก็ได้อย่างนั้น) ตามความปรารถนา นี่แหละพระธรรม พระธรรม
คือใจของเราทุกคน

๑. จิตตานุปัสสนา จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตก็เป็นพระโสดาบรรค พระโสดาผล
๒. จิตตานุปัสสนา จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นสกทาคามีบรรค สกทาคามีผล
๓. จิตตานุปัสสนา จิตออกบวช ไม่มีผ้ามีเมีย จิตนั้นก็ใช้อนาคามีบรรค
อนาคามีผล
๔. จิตตานุปัสสนา จิตไม่กล่าวมุสาวาท จิตเป็นพระอรหันตามรรค อรหันตาผล

หนึ่ง จิตไม่ฆ่าสัตว์ จิตก็เป็นศีล จิตเป็นฌาน จิตเป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจของเรา
ทุกคน

สอง จิตไม่ลักทรัพย์ จิตก็เป็นศีล จิตเป็นฌาน จิตเป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจของเรา
ทุกคน

สาม จิตออกบวช จิตก็เป็นศีล จิตเป็นฌาน จิตเป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจของเรา
ทุกคน

สี่ จิตไม่ขี้ปด จิตก็เป็นศีล จิตเป็นฌาน จิตเป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจของเราทุกคน

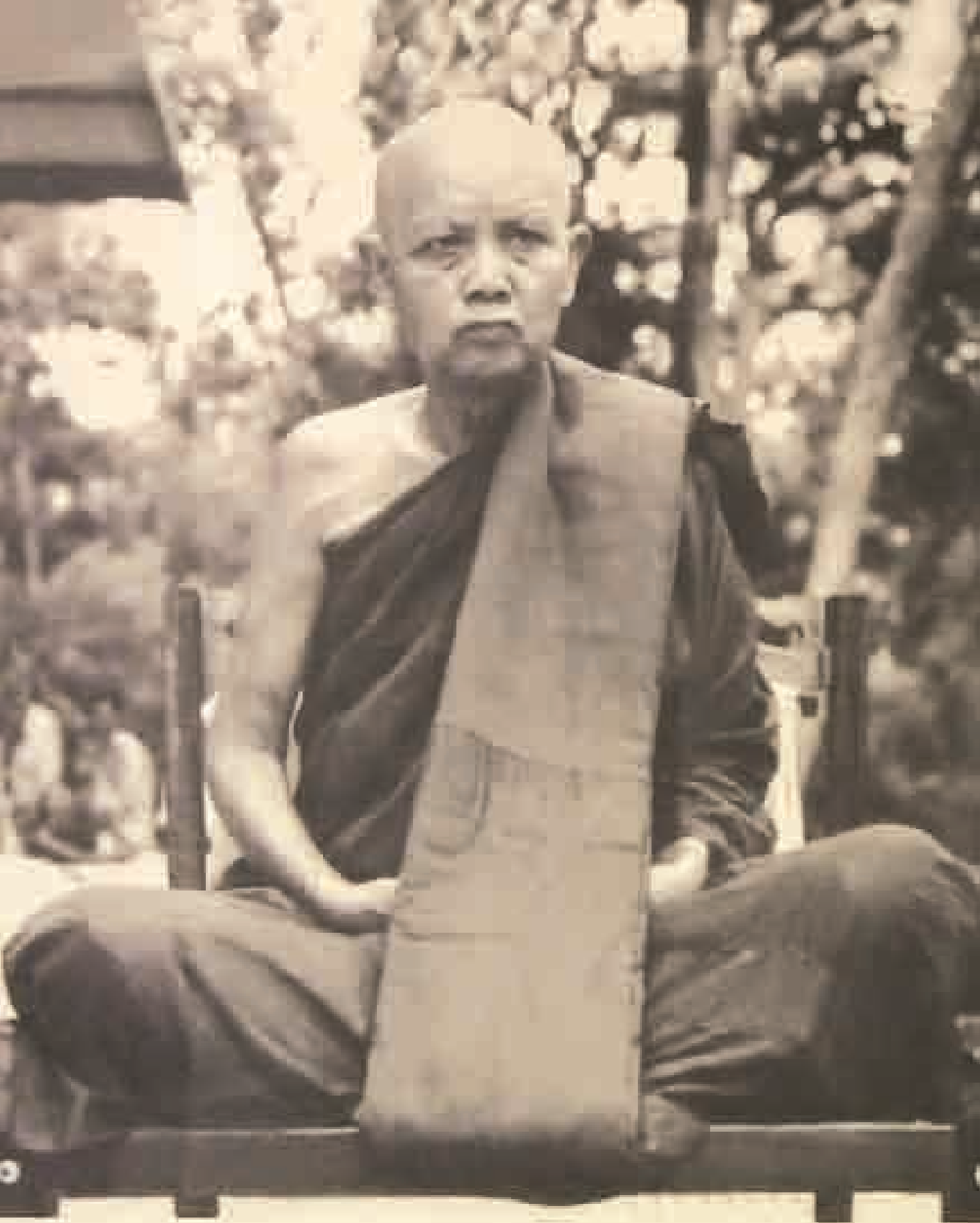
ห้า จิตไม่กินเหล้า จิตก็เป็นศีล จิตเป็นฌาน จิตเป็นนิพพาน อยู่ที่หัวใจของเรา
ทุกคน

ขอให้ภิกษุ ภิกษุณี ฆราวาส จงเจริญธรรมให้มากๆ ตั้งพุทธโฆ ใจของท่านทั้งหลาย
จะรู้จักพระพุทธเจ้า ตั้งธัมมโฆ ใจของท่านทั้งหลายจะได้บรรลุโลกุตตรธรรม ตั้งสังฆโฆ
จะได้ตัดสังขาร ตัดอุปาทานแล้ว ใจของท่านทั้งหลายจะได้พระอรหันต์ ขอนิมนต์
พระคุณเจ้าตั้งพุทธโฆ นิ่งก็นั่งพระพุทธโฆ กินก็กินพระพุทธโฆ พุทธโฆคือใจของพระคุณเจ้า
นั่นแหละ นิ่งก็นั่งพระธรรม นอนก็นอนพระธรรม พระธรรมคือใจของพระคุณเจ้าทุกคน
นิ่งก็นั่งสังฆโฆ สังฆโฆคือใจของพระคุณเจ้าทุกพระองค์ เดินก็เดินอยู่ในพระสังฆโฆ
นั่นแหละ คือหัวใจพระศาสนา พระอาจารย์คือ อจลธัมมโฆ ให้ไว้เป็นประโยชน์ในพระศาสนา
สวัสดี ดีพุทธโฆ ให้ดีจริงๆ ดีสังฆโฆ ให้ดีจริงๆ

พระจิตฺตคุตฺโต หลวงปู่ผาง

วัดอุดมคงคาคีรีเขต อำเภอเมืองจัตุมะ จังหวัดขอนแก่น

ชีวประวัติและพระธรรมเทศนา

พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

ชีวประวัติ

พระจิตตคุตโต หลวงปู่ผาง

ชาติภูมิ

นามเดิมชื่อ ผาง นามสกุล ครองยุติ
นามบิดาชื่อ ทั่น นามมารดาชื่อ บัพพา

ชาติกาล เกิดวันอังคารที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๔๕ ตรงกับวันขึ้น ๒ ค่ำ เดือน ๙ ปีชาล ณ บ้านกุดกะเลี่ยน ต.เขื่องใน อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี มีพี่น้องร่วมมารดาบิดา ๓ คน

ครอบครัวของท่านยึดอาชีพเกษตรกรรมคือทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักตามสภาพของท้องถิ่นในสมัยนั้นเป็นหลัก อาชีพอื่น เช่น ค้าขาย เป็นต้น เป็นอาชีพรอง

ปฐมวัยและการศึกษา

หลวงปู่เป็นลูกชายคนสุดท้าย เมื่อท่านอายุได้ ๕ เดือน พ่อของท่านได้ถึงแก่กรรม มารดาของท่าน ตา ยาย และญาติๆ ได้ช่วยกันประคับประคองเลี้ยงดูท่านมา

เมื่ออายุถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียน ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดในสมัยนั้น หลวงปู่เคยเล่าว่า ตอนเป็นเด็กนักเรียนท่านเป็นคนที่เรียนเก่งกว่าเพื่อนๆ ในชั้น สอบได้ที่ ๑ ทุกปี หลังจากจบประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้ว ท่านได้ช่วยครอบครัวทำมาหากิน หลังจากโยมบิดาถึงแก่กรรม โยมมารดาของท่านก็ไม่แต่งงานใหม่ แม้ว่าจะมีหนุ่มๆ มาสนใจอยู่หลายคนก็ตาม

ตอนเป็นเด็กท่านเป็นคนเลี้ยงง่าย ไม่ค่อยเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นคนดีมากๆ แต่ไม่เคยทะเลาะดุด่าพี่สาวและพี่ชายเลย

ท่านเป็นคนที่มีความอดทนเป็นเลิศ ดังจะเห็นได้มีอยู่ครั้งหนึ่ง โยมแม่ของท่านเอาข้าวไปขายที่อำเภอพิบูลมังสาหาร โยมยายเป็นคนดูแลหลานๆ แทน การจะรู้จักนิสัยอุปนิสัยของหลานๆ บางครั้งก็ต้องทดลองด้วยวิธีต่างๆ ยายของท่านเป็นคนฉลาด อยากจะดูว่าหลานทั้งสามคนนี้ใครจะเป็นคนมีน้ำอดน้ำทน จึงออกอุบายปิ้งข้าวจี๋ (ปิ้งข้าวเหนียวขนาดเท่ากำปั้นทาไข่ ปิ้งหรือย่างบนถ่านไฟให้สุกออกสีเหลือง รสชาติอร่อยทั้งกรอบทั้งมัน ภาษาอีสานเรียกข้าวจี๋ หรือข้าวจี้) ให้หลานคนละปิ่น และพูดว่า

“ถ้าผู้ใดฮักกู อย่าฮ้องให้เต้ จังลีได้กินข้าวก็” (ถ้าใครรักยาย อย่าร้องไห้ นะ จึงจะได้กินข้าวเหนียวปิ้ง) พร้อมกับเอามือบิดแขนหลานไปด้วย พี่ชายของท่านทนเจ็บไม่ไหว ร้องให้ขึ้นว่า “เจ็บปานนี้บ่กินแม่มันดอก” (เจ็บอย่างนี้ไม่กินหรอก) แต่ท่านกลับทนเจ็บได้เลยได้กินข้าวก็

ส่วนโยมพี่ชาย หลังจากจบการศึกษาแล้ว ได้เข้ารับราชการเป็นตำรวจในเบื้องต้น ต่อมาได้โอนมารับราชการเป็นครู จนเกษียณอายุราชการ (สมัยนั้นครูบรรจุใหม่ เงินเดือน ๔ บาท) ส่วนโยมพี่สาวได้ช่วยรับภาระดูแลครอบครัว และในบั้นปลายชีวิต ได้บวชเป็นแม่ชี ปฏิบัติธรรมอยู่ที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต จนกระทั่งถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ท่านเป็นคนรูปร่างลั่นทัด ผิวเนื้อดำแดง สมัยท่านเป็นหนุ่ม ถ้าพูดถึงเรื่องความองอาจกล้าหาญ จิตใจนักเลง พูดจริงทำจริง กล้าได้กล้าเสีย ถึงลูกถึงคน ปากว่ามือถึงแล้ว ท่านเป็นคนที่ได้รับคำร่ำลือคนหนึ่งในหมู่บ้านแถบนั้น ท่านเป็นคนพูดจริง ทำจริง ไม่เกรงกลัวผู้ใด ถ้าว่าดีก็ดีเลย ถ้าว่าต่อยก็ต่อยเลย แต่ก็ไม่เคยเกราะกะระรานใครก่อน ในงานบุญประเพณีรื่นเริงหรืองานวัดที่ไหน ถ้าได้ยินว่ามีเรื่องชกต่อยกันหัวร้างข้างแตกละก็จะต้องมีชื่อท่านปรากฏกับเขาด้วย แต่ก็ไม่เคยทำเขาให้ถึงตาย ผู้คนเกรงกลัวท่านมาก ในขณะเดียวกันได้ยินว่าท่านเป็นคนเจ้าชู้ หาตัวจับยากคนหนึ่งทีเดียว

บวชทดแทนพระคุณ

เมื่ออายุได้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๕) ท่านได้อุปสมบทเพื่อทดแทนพระคุณบิดา มารดา สังกัดคณะมหานิกาย ณ วัดเชิงกลาง บ้านเชิงใน ต.เชิงใน อ.เชิงใน จ.อุบลราชธานี มี**พระครูตวน** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระอาจารย์ดี** เป็นพระกรรมวาจาจารย์

“การบวช” ในพระพุทธศาสนา เป็นการเข้ามาฝึกฝนอบรมตนเองจาก**คนดิบ** เมื่อผ่านกระบวนการบวชมาแล้ว เรียกว่าเป็น**คนสุก**

คนดิบ หมายถึง คนที่ยังมีการกระทำ การพูด และความคิด ที่ขาดศีลธรรมและ จริยธรรมที่พึงงามตามหลักพระพุทธศาสนา การกระทำที่ดี การพูดหรือความคิดใดๆ ก็ดี จึงยังตกอยู่ในอำนาจแห่งกิเลสอย่างหยาบ ๓ อย่าง คือ โลภะ โทสะ และโมหะ เป็นอย่างมาก ผลแห่งการกระทำ การพูด และความคิด ของคนดิบ จึงทำให้คน รอบข้าง หรือคนที่คบค้าสมาคมด้วยเป็นทุกข์ เศร้าใจ ไร้ความสุข เป็นระยะเสมอมา เหมือนกับผลไม้ที่ยังดิบก็อาจขมขึ้น เบี้ยว และไร้รสชาติแห่งความหอมหวาน เป็นต้น

ส่วน**คนสุก** ก็คือคนที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับคนดิบ คือ มีการกระทำ การพูด และความคิด ที่บริบูรณ์ด้วยศีลธรรมและจริยธรรมที่พึงงามตามหลักพระพุทธศาสนา การกระทำที่ดี การพูดหรือความคิดใดๆ ก็ดี มักประกอบไปด้วย ศีล สมาธิ และ

ปัญญา อันเป็นรากเหง้าของกุศลหรือคุณงามความดี ๓ อย่าง คือ ไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง

เพราะฉะนั้น ผลแห่งการกระทำ การพูด และความคิดของคนสุข จึงทำให้คนรอบข้างหรือคนที่ประสบพบเห็นมีความสุข ได้รับความสบายใจ ได้รับความทุกข์มีแต่ความสุขและเบิกบานใจเสมอมา เหมือนกับผลไม้ที่สุกแล้วย่อมหอม หวานกลมกล่อม เมื่อรับประทานแล้วย่อมได้รับผลคือความอิ่ม เป็นสุข และสบายใจในที่สุด

เมื่อบวชได้ ๑ พรรษา จึงได้สึกออกมา

เข้ากรุงมุ่งหางานทำ

ต่อมาได้มีโอกาสเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ สมัยนั้น (ปลายสมัยรัชกาลที่ ๖) ในกรุงเทพฯ มีทั้งรถไฟและรถราง ส่วนรถเมล์ รถยนต์ ก็พอจะมีวิ่งให้เห็นตามถนนไม่มาก ผู้คนและบ้านเมืองหนาแน่นบ้างก็ในเขตพระนคร นอกนั้นมีแต่ทุ่งนาทั้งนั้น ท่านทำงานเป็นลูกจ้างทำนาแถวๆ หนองจอก เห็นว่าคงจะไม่เจริญก้าวหน้า จึงได้เดินทางกลับอีสาน ส่วนตามหัวเมืองภาคอีสานรถยนต์ยังไม่ค่อยมี จะมีก็แต่รถไฟ กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ยังเป็นรถจักรไอน้ำอยู่ วิ่งไปถึงไหนน้ำหมด ฟืนหมด ก็ต้องจอดเติมน้ำ เติมฟืน การเดินทางไปกรุงเทพฯ ถ้าไม่ขึ้นรถไฟก็ต้องเดินด้วยเท้าทั้งนั้น การเดินทางไกลต้องมีหมู่มีเพื่อน เพราะข้างทางมีแต่ป่าแต่เขา มีสัตว์ป่าดุร้าย เช่น เสือ หมี ช้างป่า ชุกชุมมาก

หลวงปู่ได้เคยเล่าประสบการณ์ในการเดินทางให้ฟังว่า แถวอำเภอปากช่อง ปัจจุบันนี้ สมัยนั้นเพิ่งจะมีหมู่บ้านคน ๓-๔ หลังคาเรือนเอง ครั้งหนึ่งเดินทางไปถึงดงพญาเย็น สมัยก่อนเรียกดงพญาไฟ ถึงแถบเทือกเขาใหญ่ พลบค่ำพอดี ได้หยุดพักค้างคืนกลางทางในป่า ก่อนนอนก็สูมไฟกองใหญ่ไว้เพื่อให้เกิดความอบอุ่นแก่คนและสัตว์ด้วย เพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายด้วย ต่างคนต่างก็นอนข้างกองไฟนั้นแหละ

ตกกลางดึก ทุกคนที่กำลังหลับปายเพราะเหน็ดเหนื่อยทั้งวันจากการเดินทางไกล ก็ต้องตกใจตื่นเมื่อได้ยินเสียงร้องสุดเสียง เป็นเสียงร้องของหมาชาวบ้านที่ตามมากับคณะเดินทางนั่นเอง พร้อมกับได้ยินเสียงผีทำวืงหนีหายเข้าไปในป่า “เสือมันมาคาบเอาหมาไปกิน พวกมันถือคบไฟไล่กวาดก็ไม่ทัน มันไม่ยอมปล่อย ตื่นเข้ามาตามหาดู เห็นแต่ซากหัวของมัน” ท่านเล่า

สู้ชีวิตมรณวาส

พออายุได้ ๒๓ ปี ได้แต่งงานกับนางสาวจันดี สายเสมา คนบ้านแดงหม้อ ตำบลแดงหม้อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ครั้นมีครอบครัวแล้ว นิสัยของท่านได้เปลี่ยนไปจากเดิมมาก คือจากที่ไม่ค่อยได้ช่วยงานการทางบ้าน ก็กลับเป็นคนขยันหมั่นเพียรทำการงาน มุมนะอดทน สร้างเนื้อสร้างตัว ลงทำงานตั้งแต่ตะวันยังไม่ขึ้น จนกระทั่งถึงเย็น ก่อนจะกลับบ้านก็หาปลา หากบ เพื่อมาทำเป็นอาหารเลี้ยงดูครอบครัว ความสามารถพิเศษของท่าน คือเป็นหมอรักษาโรคได้หลายอย่าง เช่น โรคปวดท้อง เป็นต้น โดยใช้ยาสมุนไพร ตำรายากลางบ้านแผนโบราณ โรคกระดูกแตก แขนหักขาหัก โดยท่านเสกเป่าด้วยคาถา หรือทำน้ำมันดัดให้ โรคนั้นก็หาย แม้แต่วัวควายขาหัก ท่านก็ต่อให้ได้

อยู่กินกันมา ๒๑ ปี ไม่มีบุตรสืบสกุล ท่านก็เลยไปขอบุตรของญาติมาเป็นบุตรบุญธรรม บุตรบุญธรรมคนแรกชื่อ **บุญปราง** อยู่ได้ไม่นานก็ตายจากไป ต่อมาจึงได้ไปขอลูกของญาติอีกคนมาเป็นบุตรบุญธรรม เป็นหญิง ชื่อว่า **หนูพาน** ปัจจุบันอายุ ๖๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๕) แต่งงานและมีครอบครัวอยู่บ้านกุดกะเลี่ยน ตำบลเขื่องใน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

บ้านกุดกะเลี่ยน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำชี อยู่ทางทิศเหนือแม่น้ำมูลประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ชาวบ้านแถบนั้นนอกจากทำนาแล้ว บางครั้งก็ได้ประกอบอาชีพค้าขายทางเรือ เรือแต่ก่อนยังเป็นแบบโบราณเรียกกันว่า **“เรือโซ่เกว”** มีฝีพายทั้งข้างหน้าข้างหลัง ประมาณ ๘-๙ คน สินค้าที่นำไปขายในสมัยนั้นก็คือ ข้าวสาร เกลือ ได้

สีย้อมผ้า เป็นต้น บรรทุกใส่เต็มลำเรือล่องไปขายตามลำน้ำขึ้นไปถึงลำน้ำมูล ล่องไปขายถึงตัวเมืองอุบลราชธานี และเรือยไปถึงอำเภอพิบูลมังสาหารก็มี เมื่อขายของหมดแล้วก็เลือกซื้อหาสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นหรือขาดแคลนนำกลับมาขายอีกสมัยนั้นชาวบ้านมักตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ใกล้กับแม่น้ำ ล่องเรือไปถึงหมู่บ้านไหนตำบลใด ก็หยุดขายสินค้าที่นั่นไปเรื่อยๆ

เกือบไม่รอด

ประสบการณ์ในการค้าขายทางเรือที่หลวงปู่เล่าให้ฟัง ก็น่าจะเป็นคติเตือนใจ เป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ที่ได้ยินได้ฟังหรือผู้อ่านอยู่ไม่น้อย

เมื่อพูดถึง “แซนศอกผี” พ่อค้าทางเรือ หรือผู้คนที่ต้องล่องเรือผ่านไปมาระหว่างแม่น้ำชีกับแม่น้ำมูลต่างก็รู้จักเป็นอย่างดี เพราะเป็นบริเวณค้ำน้ำที่แม่น้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกัน ลักษณะหักเหมือนข้อศอก มีเกาะแก่งอยู่ ชาวบ้านเรียก “แซนศอกผี” ก็เพราะว่าบริเวณค้ำน้ำนี้เคยมีซากศพคนลอยมาติดอยู่ หรือมีคนจมน้ำตายที่บริเวณนี้

มีอยู่ครั้งหนึ่ง เป็นเหตุการณ์ที่ฝังใจหลวงปู่มากไม่รู้ลืม ท่านกับคณะเกือบ ๒๐ คน พร้อมกับเรือโซ่แถว ๒ ลำ บรรทุกสินค้าล่องไปขายเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา หลวงปู่นั่งเรือลำแรก แต่นั่งเป็นผีพายอยู่คนท้ายสุด ต่างคนต่างก็ช่วยกันพายเรือไปเรื่อยๆ พอมาถึง “แซนศอกผี” เผอิญหมวกบนหัวพลัดตกหล่นลงไปในน้ำ เอามือฉวยไว้ก็ไม่ทัน ด้วยความเสียดายหมวกใบเดียวแท้ๆ ท่านว่าไม่ได้คิดหน้าคิดหลัง กระโดดลงเอาหมวกในน้ำ เพื่อนๆ ที่พายเรืออยู่ก็ไม่รู้ ต่างก็พายเรือไปเรื่อย ชั่วพริบตาเดียวเท่านั้น ยังไม่ทันร้องเรียกให้เพื่อนๆ ช่วย เรือก็ลัดตาไปแล้ว เพราะเป็นบริเวณที่แม่น้ำหักเหมือนข้อศอก กระแสน้ำก็ไหลเชี่ยว ท่านแม้จะยังหนุ่มแน่นก็ตาม การลอยน้ำทั้งมีเสื้อผ้าสวมอยู่ ลอยคอพลุๆ โพล่ๆ อยู่ได้ไม่นานท่านก็หมดแรง

“สุดสิ้นกันที่ชีวิตนี้ อนิจจา เราจะต้องมาจมน้ำตายหมดราคาค่าเรือค่าแคนี่เชียวหรือ เพราะความเสียดายหมวกใบเดียวแท้ๆ”

เมื่อหมดอาลัยตายอยาก หมดที่พึ่งแล้วเช่นนั้น ท่านก็เลยตั้งจิตอธิษฐานถึงบุญญา-
บารมีที่เคยได้สั่งสมอบรมมา คุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์
ขอได้ช่วยลูกหลานให้พ้นจากความตายครั้งนี้ด้วยเถิด

ขณะเกือบจะจมน้ำตายอยู่แล้ว น้าอัครธรรพ์ใจยิ่งนัก พอท่านอธิษฐานจบลง
ความรู้สึกก็เหมือนกับว่ามีกอบานมาหนุนร่างท่านให้ลอยขึ้นมาได้สูดอากาศ
หายใจเต็มท้อง ก็พอดีเรือลำหลังผ่านมาถึงช่วยชีวิตของท่านไว้ได้ทันเวลา

นี่แหละ ท่านถึงว่าผู้ที่มีบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว ถึงจะตกน้ำก็ไม่ไหล ตกไฟก็ไม่ไหม้
เหมือนในครั้งพุทธกาล ก็มีพระสาวกหลายๆ องค์เป็นตัวอย่าง เช่น พระพากุลเถระ
เป็นลูกเศรษฐี ครึ่งท่านเป็นทารกอยู่ พี่เลี้ยงนางนมนำไปอาบน้ำในแม่น้ำคงคา
ถูกปลาใหญ่ชุกกินกินเข้าไปอยู่ในท้องปลาที่ยังไม่ตาย

หลังจากที่ท่านได้ประสบเหตุการณ์ที่แทบจะเอาชีวิตไม่รอดในครั้งนั้นแล้ว ทำให้
ท่านเกิดสลดสังเวชใจยิ่งนัก คิดย้อนหน้าย้อนหลังถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต
คนเราเกิดมาไม่ยากแก่ เจ็บ ตาย ยากมีชีวิตยั่งยืนถาวรชั่วนิรันดร์ ในขณะที่
เดียวกันเราก็ต้องตายไป ทั้งลูกทั้งเมียที่รักไว้ไปแต่ตัวผู้เดียว ตายแล้วไม่เห็นใคร
หาบเอาเงินเอาทองไปได้ซักสตางค์ จะติดตัวเราไปได้ก็แต่ความชั่วความดีบุญกุศล
เท่านั้น สิ่งเหล่านี้ก็มีให้เห็นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ไม่เป็นเขาก็ต้องเป็นเรา คงต้องถึงคราว
เข้าสักวันหนึ่งจนได้

ไม่เฉพาะแต่อาชีพค้าขายทางเรือเท่านั้น ท่านยังหาซื้อวัวควายแล้วต้อนไปขาย
ที่เขมรต่ำ (ประเทศกัมพูชา ภาษาอีสานเรียกว่า เขมรต่ำ) อีกด้วย ท่านพยายามลงทุน
ลงแรงสร้างฐานะให้แก่ครอบครัวด้วยความมุมานะพากเพียรพยายาม หนักเอา
เบาสู้เสมอมา อาชีพไหนที่เชื่อว่ารายได้ดี มีรายได้เป็นกอบเป็นกำ แม้จะเสี่ยงบ้าง
ก็ไม่หวั่น ท่านเป็นผู้ที่รักษาความเป็นธรรมให้แก่หมู่คณะที่ทำมาค้าขายร่วมกันเสมอมา
ในละแวกบ้านนั้น ครอบครัวท่านก็ถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่พอมีอยู่มีกินครอบครัวหนึ่ง
ทีเดียว

ออกบวชครั้งที่ ๒

สาเหตุที่ทำให้ออกบวชอีกเป็นครั้งที่สองนั้น ท่านก็เคยเล่าว่า มีครอบครัวอยู่กินกันมานานปีแล้ว แต่ไม่มีลูกด้วยกันสักคนเลย จะมีก็แต่ลูกบุญธรรมเท่านั้น พยายามประกอบอาชีพทุกอย่างที่พอจะทำได้ ทำมาค้าขาย ทำนาทำสวน มีอยู่วันหนึ่งได้เอาควายลากเกวียน ขับเกวียนไปนา (ทางภาคอีสานบางแห่งก็นิยมใช้ควายลากเกวียน) คนที่มีธรรมชาติภายในใจ เห็นอะไรคิดอะไรมักจะคิดเป็นอรรถเป็นธรรม เป็นคติเตือนใจเสมอ ขณะที่ขับเกวียนไปตามทางอยู่นั้น มองเห็นสภาพของควายที่ต้องมาทนทุกข์ทรมาน ต้องลากล้อ ลากเกวียน ลากแอก ลากไถ ต้องยอมให้มนุษย์ใช้การใช้งานต่างๆ นานา ทำให้เกิดความรู้สึกสงสารควายมาก คิดไปคิดมาก็ยิ่งสงสาร แต่ก็คิดว่าคงเป็นเพราะทั้งมนุษย์และสัตว์ต่างก็ต้องเกิดมาใช้กรรมกรรมมัง

กำลังคิดอยู่เช่นนั้น ก็เห็นชายหุคตเขี้ยวใจเดินผ่านมาคนหนึ่ง ท่าทางอิดโรย ผ่ายผอม นุ่งผ้าเก่าๆ ซอมซ่อ ก็ยิ่งทวีความสงสารชายผู้นั้นเป็นกำลัง พลังคิดถึงเรื่องพระเวสสันดรที่ท่านสามารถสละให้ทานทรัพย์สินเงินทอง ช้างม้า ตลอดจนบุตรภรรยาได้ ก็เพราะความเมตตาสงสารผู้อื่นมากๆ อยากให้เขาพ้นจากความทุกข์อย่างนี้

คิดได้ดังนั้น จึงตัดสินใจยกควายและเกวียนให้ชายคนนั้นไป ตัวเองเดินตัวเปล่ากลับบ้านด้วยความปิติยินดี มีความสุขเบิกบานใจตลอดทาง อาจจะเป็นช่วงชีวิต

ของท่านในระยะนี้ที่หลวงปู่เคยเล่าว่าเรื่องจิตสงบเป็นสมาธินั้น ท่านสามารถทำได้ตั้งแต่ครั้งเป็นฆราวาสแล้ว เคยเข้าวัดภาวนาอยู่เป็นนิจมิได้ขาด คงเป็นเพราะเหตุนี้กระมังจึงทำให้ท่านครุ่นคิดถึงเรื่องการออกบวชอีกครั้งแล้วครั้งเล่า เมื่อเดินกลับถึงบ้าน ครั้นนางจันตีถามทราบเรื่องราวแล้ว แทนที่จะคัดค้านหรือต่อว่า กลับกลายเป็นยินดีปรีดาอนุโมทนาด้วย ก็จึงได้ปรึกษาถึงเรื่องที่จะออกบวชด้วยกันทั้งสองคนกับภรรยา

หลังจากนั้นท่านได้เดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนนางจันตีภรรยาของท่านได้ออกบวชเป็นชี้ไปก่อนแล้ว และได้เดินทางไปอยู่กับญาติพี่น้องที่เมืองเวียงจันทน์ประเทศลาว พอท่านกลับมาจากทำงานที่กรุงเทพฯ ทราบว่าภรรยาบวชแล้ว จึงได้มอบสมบัติทรัพย์สินเงินทองทั้งหมดให้แก่นางหนูพาน ผู้เป็นลูกบุญธรรม ซึ่งแต่งงานมีครอบครัวแล้ว

ส่วนท่านเองขณะนั้นอายุได้ ๔๓ ปี ได้เข้าอุปสมบทอีกครั้งในคณะมหานิกาย เช่นเดิม ที่วัดคูหาขาด บ้านศรีสุข ต.เชียงโน อ.เชียงโน จ.อุบลราชธานี มีพระครูศรีสุตตการณ (ตื้อ) เป็นพระอุปัชฌาย์ ส่วนพระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์ ไม่ปรากฏ หลังจากบวชแล้วได้จำพรรษาที่วัดคูหาขาด บ้านศรีสุข อ.เชียงโน จ.อุบลราชธานี

ได้มีโอกาสเดินทางไปศึกษานักธรรมและภาษาบาลี เรียนมูล เรียนสนธิ (คัมภีร์บาลีไวยากรณ์ อันได้แก่ คัมภีร์มูลกัจจายนะ ปทรูปลัทธิ และสนธิปกรณ์ เป็นต้น) อักษรขอม อักษรไทย อักษรไทยน้อยหรืออักษรธรรม (ตัวหนังสือคล้ายกันกับอักษรขอม) ในตัวเมืองอุบลราชธานี เพราะสมัยนั้นการศึกษาด้านศาสนาจะมีก็เฉพาะในเมืองใหญ่ๆ เพราะหาพระที่เป็นครูสอนนักธรรมและบาลีได้ยากมาก

ต่อมาท่านได้พักจำพรรษาที่วัดป่าท่าชี บ้านกุดกะเลี่ยน ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ติดฝั่งแม่น้ำชี และได้เป็นประธานสงฆ์ เพราะท่านเป็นผู้ที่มีพรรษาแก่กว่าเพื่อน ตอนนั้นบวชได้ ๕ พรรษาแล้ว มีพระจำพรรษาร่วมกัน ๓ รูป แม่ชีหรือแม่ขาว ๒ คน

วัดนี้เป็นวัดร้างตั้งแต่โบราณ จะสร้างมาตั้งแต่สมัยใดไม่ทราบได้ สภาพเป็น ดงหนามป่าทึบ มีซากโบสถ์เก่าก่อด้วยอิฐมอญก้อนใหญ่ๆ กองอยู่ ที่บริเวณนี้ใครเข้าไป ยิงสัตว์ ตัดต้นไม้ไม่ได้เด็ดขาด เป็นที่ทราบกันดีว่าผีมันเฮี้ยนมาก ต้องมีอันเป็นไป ถึงขนาดล้มตายไปเลยก็มี เมื่อท่านพาพระเข้าไปอยู่ ผีมันไม่ยอมให้อยู่ มันก็ไปรังแก ชาวบ้านทำให้เดือดร้อนต่างๆ นานา เข้าถึงชาวบ้านทำให้ล้มตายกันวันละ ๒-๓ คน ก็มี ที่หนักก็คือเข้าสิงชาวบ้านแล้วบอกว่า **“หลวงพ่อดวงเป็นปอบ”**

เมื่อเป็นดังนั้น จะเป็นเพราะอุบายของคนผู้ไม่ประสงค์ดี อาจจะเป็นผีมันเฮี้ยน หรือว่าเป็นโรคปัจจุบันทันด่วนที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ที่ทำให้ผู้คนถึงกับล้มตายเป็น จำนวนมาก ชาวบ้านสมัยนั้นส่วนมากก็นับถือผีอยู่แล้วก็ยิ่งไปกันใหญ่ เมื่อเกิดความ เดือดร้อน และเข้าใจผิดเช่นนั้น จึงกล่าวหาว่าท่านเป็นพระเรียนวิชาไสยศาสตร์ มีคาถา อาคมเก่งกล้า เลี้ยงผีเลี้ยงปอบไว้ให้ไปรบกวร้งแกทำร้ายชาวบ้าน เหตุการณ์วุ่นวาย นำเคราะห์ลดทอนให้คาถาไม่ถึงก็เกิดขึ้น ชาวบ้านได้รวมตัวกันขับไล่ท่านให้ออกจาก วัดนั้น มีหน้าซำยังขว้างปาทุบทิ้งสิ่งของที่ เป็นของสงฆ์ พร้อมกับจุดไฟเผากุฏิอีกด้วย เหตุการณ์ครั้งนี้ต้องเดือดร้อนถึงตำรวจถึงนายอำเภอต้องเข้ามาไกล่เกลี่ยระงับ ข้อพิพาท

ท่านเห็นว่าเป็นความเข้าใจผิดของชาวบ้าน ถ้าหากอธิบายไปก็จกยียดยาว ซ้ำชาวบ้านก็กำลังโกรธแค้นอย่างมาก คงไม่เข้าใจได้ง่ายๆ และจะเป็นการใส่เชื้อไฟ เข้าไปอีก โอ้ นานาถนักชีวิตมนุษย์ เกิดมาต้องทนทุกข์ทรมานเพราะเพลิงกิเลส ที่เผาไหม้อยู่ในหัวใจของตนเองแล้วยังไม่แล้ว ยิ่งเที่ยวเอาเพลิงกิเลสนั้นไปเผาคนอื่น ให้ได้รับความเดือดร้อนเข้าไปอีก เพลิงกิเลสเพลิงทุกข์มันก็ยิ่งลามไปกันใหญ่ เมื่อแก้ ความหลงผิดของเขาไม่ได้แล้ว เรามาแก้ไขเจ้าของเรานี้คงจะดีกว่า อยู่ได้ก็อยู่ อยู่ไม่ได้ ก็ต้องหนี มันก็เท่านั้นเอง โบราณท่านว่า แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร มีไข้หรือ จึงตัดสินใจ เก็บบริวารเดินมุ่งหน้าออกธุดงค์ไปเรื่อยๆ บางทีอาจจะเจอครูบาอาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถบอกหรือแสดงแนวทางในการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากเพลิงกิเลส และกองทุกข์นี้ได้

ประจวบกับจังหวัดอุบลราชธานีหรือว่าจังหวัดอื่นๆ ในแถบภาคอีสานในสมัยนั้น เมื่อเอ่ยถึงพระสายปฏิบัติหรือพระธุดงค์กรรมฐานแล้ว กิตติศัพท์ของ**หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต พระอาจารย์สิงห์ ขนตยาคโม พระอาจารย์มหาปิ่น ญาณพาโล** เป็นต้นแล้ว ได้รับการกล่าวขวัญกันมากว่าเป็นพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนที่สนใจในการปฏิบัติในด้านสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน สามารถสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาได้ถูกต้องแม่นยำตรงตามหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้

หลวงปู่ผางท่านเป็นผู้ที่มีความสนใจในการปฏิบัตินั่งสมาธิภาวนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาอบรมกรรมฐานกับหลวงปู่เสาร์ ท่านพระอาจารย์สิงห์ ท่านพระอาจารย์มหาปิ่น เป็นต้น ณ วัดป่าวารินชำราบ หรือวัดแสนสุข (วัดนี้แต่ก่อนอยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๒ กิโลเมตร) ในตัวอำเภอวารินชำราบ จ.อุบลราชธานี เกิดความศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะออกปฏิบัติอย่างเอาจริงเอาจังให้สมกับที่สละชีวิต ฆราวาสออกบวชเพื่อหาทางพ้นทุกข์ให้จงได้

โอวาทธรรมของหลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล

หลวงปู่ผางเล่าว่า เคยได้ไปฟังเทศน์หลวงปู่เสาร์ที่วัดเกาะแก้ว อยู่บนเกาะกลางแม่น้ำมูล อยู่เขตอำเภอพิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี วัดดอนธาตุวัดนี้สร้างอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำมูล มีเนื้อที่ประมาณ ๑๐๐ กว่าไร่ เป็นวัดสุดท้ายที่หลวงปู่เสาร์จำพรรษา พ.ศ. ๒๔๘๔ หลังจากออกพรรษาแล้ว หลวงปู่เสาร์ได้เดินธุดงค์ไปฝั่งลาวต่อไปยังหลี่ผี ติดเขตประเทศกัมพูชา และมามรณภาพที่วัดอำมาตย์ นครจำปาศักดิ์ ประเทศลาว เมื่อวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๕ เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นตอนที่หลวงปู่ผางเป็นฆราวาสอยู่ แต่ยังจำฝังใจ

หลวงปู่เสาร์ถาม “มาทำไมล่ะ”

โยมผาง “มาฟังเทศน์ครับ นิมนต์หลวงปู่เทศน์โปรดพวกกระผมด้วย”

หลวงปู่เสาร์ก็เลยเทศน์ให้ฟังสั้นๆ ว่า **“เป็นนักปฏิบัติต้อง”**

๑. อย่ากลัวความตาย
๒. อย่าเสียดายความมั่งมี
๓. กลัวผีให้เข้าหาผี (เข้าป่าช้า)
๔. กลัวไข้ป่าให้เข้าป่า (หาไข้มาลาเรีย)
๕. กลัวช้าง เสือ งู ให้เข้าป่าไปหา

กิตติศัพท์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

เพราะได้ยินกิตติศัพท์ชื่อเสียงของหลวงปู่มั่นมานานแล้วที่ท่านเป็นพระอรหันต์องค์สำคัญยิ่ง ท่านสามารถชี้บอกแนวทางเพื่อปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ได้ถูกต้องแม่นยำ จึงตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะต้องไปให้ถึง และมีโอกาสนั่งฟังโอวาทธรรมต่อหน้าท่านให้จงได้

เมื่อตั้งใจอย่างแน่วแนเช่นนั้นแล้ว จึงได้จัดเตรียมบริวารที่จำเป็นเริ่มออกเดินทางคนเดียว เดินทางจากจังหวัดอุบลราชธานี เลาะเลียบฝั่งแม่น้ำโขงขึ้นไปจังหวัดมุกดาหาร (สมัยนั้นยังเป็นอำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม) เลียบชายแดน ซึ่งบางแห่งได้มีทหารห้ามท่านไว้ และบอกว่าทางฝั่งประเทศลาวมีทหารตรวจตราอยู่ และค่อนข้างเข้มงวดกวดขันมาก หากข้ามไปเกรงว่าอาจจะไม่ปลอดภัยในชีวิตได้ ไม่อยากให้ท่านข้ามไปประเทศลาว

เมื่อท่านทราบดังนั้นก็เลยไม่ได้ข้ามไป แวะกราบนมัสการพระธาตุพนมเข้านครพนม ไปสกลนคร มีแต่เดินทั้งนั้น ค่ำไหนนอนนั่น ชีวิตนี้สละแล้วทุกอย่าง ลูกเมีย สมบัติพัสดุสถาน เรือกสวนไร่นา ทรัพย์สินเงินทอง เมื่อสละทรัพย์สมบัติทางโลกเช่นนี้แล้ว บวชเป็นพระก็ต้องแสวงหาสมบัติของพระ มีอะไรบ้างละสมบัติของพระ สมบัติของพระที่แท้จริงก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ หลุดพ้น นี่แหละคือสมบัติที่แท้จริงของคากยบุตรพุทธชินโรส ลูกของพระพุทธเจ้า

พบตรงไหนที่วิวทิวทัศน์งดงามเหมาะแก่การภาวนา คือมีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ หมู่บ้านคนสำหรับโคจรบิณฑบาตอยู่ไม่ห่างไกลนัก ก็พักปฏิบัติภาวนาที่นั่นสักระยะ แล้วค่อยเดินทางต่อไป

การเดินทางสมัยนั้น ไปไหนมาไหนส่วนมากเดินเท้าเปล่า ถ้าเดินทางไกล มีสัมภาระมากก็ต้องใช้ล้อใช้เกวียน ถ้าผู้มีอันจะกินบ้างก็มีม้าขี่ไปไหนมาไหน สะดวก และรวดเร็วกว่าอย่างอื่น ส่วนถนนหนทางที่สัญจรไปมาหาสู่กันสมัยนั้น มีแต่ทางลัด ทางเกวียนพอได้อาศัยเดินเท่านั้น

คนสมัยก่อนเวลาเดินทางไกล บางที่ต้องข้ามดงหนาป่าลึกหรือเขาสูง ลิงที่ขาดไม้ได้นอกจากน้ำดื่ม เสรียงเดินทาง ไม้ขีดไฟ ต้องถือมีดพร้าพกติดตัวไปด้วย เพราะ บางทีมีสิ่งกีดขวางทางต้องได้ถากได้ฟัน หรือทำเป็นเครื่องหมายไว้ข้างต้นไม้บ้าง นักเดินป่าต้องเป็นคนช่างสังเกต ทางไหนทางคนเดิน ทางไหนทางสัตว์เดิน ทางคนเดิน แม้จะเลือนไปบ้างแต่ก็มักจะมีเครื่องหมาย คือรอยบากรอยฟันที่ต้นไม้ที่คนมาก่อน ได้ทำเอาไว้ให้เป็นที่สังเกต อันนี้สำคัญมาก ต้องอาศัยเดินไปตามแถวตามทางที่มี เครื่องหมายไว้ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วอาจจะเดินวกไปวนมาเพราะหลงป่า หาทางออกไม่ได้ ก็เคยมีบ่อยๆ

ทอดอ้าย ... ภาวนา ตายๆๆ สู้

หลวงปู่ผางก็เหมือนกัน ท่านว่าถึงภูพาน ภูซาง ภูตุม ดงแม่แฝด

ตอนที่ท่านเดินทางถึงภูผาซาง ท่านเดินลงทางอยู่กลางป่าหลายวัน ค่ำไหนนอนนั้น ข้าวก็ไม่ได้ฉัน ต้องเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เหนื่อยก็เหนื่อยแต่กาย แต่ใจไม่เคยเหนื่อยหน่ายย่อท้อ ตั้งใจมุ่งมั่นว่าจะไปแล้วต้องไปให้ถึง ทำอะไรต้องทำให้สำเร็จ แม้จะยากลำบากขนาดไหนก็ตาม ก็อาศัยแต่ฉันน้ำในกา ไม่ใช่ฉันจนอิม คือจับเอาทีละน้อยๆ อดอาหารหลายๆ วันก็เคยอดมาแล้ว กลัวทำไม ยิ่งอดก็ยิ่งภาวนาดี จิตใจองอาจกล้าหาญ มีความเบิกบานอยู่ตลอดเวลา มันเพลินมันเพลิน กระหิ้มยิ้มย่อง เพราะมีความปีติสุขในธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง พอหลายวันเข้าน้ำในกา ก็หมด

เฮ้า น้ำหมดแล้วจะทำยังไงดี เดินวะขึ้นป่าลงหุบเขาตรงไหนที่คิดว่าพอจะมีน้ำบ้าง น้ำสักหยดก็ไม่มี ล้าก็ล้า เหนื่อยก็เหนื่อย หิวน้ำก็หิว ฉันน้ำปัสสาวะตัวเองนี่แหละ ท่านจึงฉันน้ำปัสสาวะ ฉันไปฉันมาน้ำปัสสาวะก็ไม่มีให้ฉัน ร่างกายขาดน้ำ ท่านต้องอดต้องทนทุกขเวทนาอย่างมาก ทั้งเหนื่อยทั้งเพลีย ไหนจะต้องแบกบาตร สะพายกลด ถือกาเปล่าๆ ร่างกายย่ำแย่หรือแบกอะไรมันช่างหนักไปหมด ตายแน่ๆ ตายอยู่กลางป่านี้แน่ๆ เราทอดอ้ายตายอยาก ตายก็ตาย จะตายทั้งทีก็อย่าให้ร่างกายเน่าทิ้งเสียเปล่า ปักกลดนั่งภาวนากลางทางเลื้อยทางซ่างป่าผ่านนี่แหละ พลบค่ำเลือกได้ที่เหมาะสมๆ แห่งหนึ่ง จึงได้ปักกลดพักภาวนา

ตกกลางดึกคืนเดือนหงายนั่นเอง ขณะท่านนั่งภาวนาอยู่ในกลด ให้อำนาจพระ
สวามณต์แผ่เมตตาแล้ว จึงได้หวนคิดคำนึงรำพึงพูดอยู่ในใจว่า “คราวนี้เป็นคราว
ที่เราจนตรอกจนมุมแล้ว หลงทางอยู่กลางป่ากลางดงคนเดียว ไม่มีใครมาช่วย
คงต้องเอาชีวิตมาทิ้งกลางป่านี้แน่ๆ ได้ยินว่าในป่าเขามีเทวบุตรเทวดาอยู่มาก ทำไม
ไม่เห็นมาช่วยบ้าง ไม่ส่งสารพระพุทธรูปผู้หลงทางหลงป่าบ้างหรือ บุญกุศลเราคงหมด
แค่นี้ เอาละตายก็ตาย คิดก็ตาย ไม่คิดก็ตาย คิดไปให้มากเรื่องทำไม นั่งภาวนา
สละตายที่ตรงนี้แหละ”

พอคิดได้ดังนั้นจึงได้ภาวนา ตายๆๆๆๆ ตั้ง**มรณานุสสติ** ระลึกถึงความตาย
เป็นอารมณ์อยู่อย่างนั้น จิตสงบแน่วลงตั้งมั่นเป็นสมาธิ ร่างกายหายหมด เหลือแต่
ผู้รู้สว่างไสวอยู่คนเดียว จิตสงบนานเท่าไรไม่ได้กำหนด มารู้ตัวอีกทีก็เมื่อได้ยินเสียง
ลัทธิขณิกหนึ่งวิ่งกระโจนชนกลดดังโครมครามๆ ถึงสามครั้งสามหน ปานกลดจะพัง
ให้ได้ “แม่นฮิยังน้อ คือมาแยงแท้ บ่แม่นกลดพังหมดละดี” (อะไรวะ มาแยงแท้
ไม่ใช่กลดเราพังหมดแล้วหรือ) ท่านไม่ได้สะดุ้งตกใจกลัวแต่อย่างใด จิตใจกลับสงบอาจ
กล้าหาญ

พอเปิดมุ้งกลดออกมาดู มองเห็นเสือโคร่งใหญ่ลายพาดกลอนยืนจ้องหน้า
มายังท่านเหมือนจะกินเลือดกินเนื้อห่างออกไป ๓-๔ วา ได้ถนัดชัดเจน เพราะ
เป็นคืนเดือนเพ็ญ จึงคิดว่า “ดีละ ไหนๆ ก็มาถึงที่ตายอยู่แล้ว จะตายทั้งที่ร่างกายนี้
จะได้ไม่ต้องเน่าเปื่อยผุพังไปเสียเปล่า มีผู้มาเก็บซากศพให้ก็ดีแล้ว เราจะเดินเข้าไป
ให้เสือกินพร้อมทั้งบริขารนี้แหละ” คิดดังนั้นแล้วจึงเก็บบริขารทั้งหมด ได้เดินดุ่มๆ
เข้าไปให้เสือกินโดยไม่สะทกสะท้านกับความตายแต่ประการใด

“ฮีบมากินมา เฮามาให้กินแล้ว กินให้หมดเด้อ อย่าให้เหลือซาก มันลิเหิน่า
เหม็นถิ่มชื่อๆ” (รีบมากินสิ เรามาให้กินแล้ว กินให้หมดนะอย่าให้เหลือซาก มันจะ
เน่าเหม็นทั้งเปล่าๆ) ทั้งพูดทั้งเดินเข้าไปหาเสือ แปลกแต่จริง พอมันเห็นท่านเดิน
เข้าไปหา กลับถอยหลังกรูดๆ หันหลังให้แล้ววิ่งไปข้างหน้าหน่อยหนึ่ง หันกลับมาจ้อง

มองท่านอีก ท่านก็เดินตามไปจะให้มันกินอีก เป็นอยู่อย่างนี้แล้วๆ เล่าๆ จนสว่าง
เลื้อยตัวนั้นจึงตะกุกตะกายดินและกระโจนเข้าป่าหนีไป “อ้าว สิบมาส่งกันกะบอก ถ้าบ่กิน
กะฟ้าวเข้าดงเข้าป่าไป เดี่ยวนายพรานสิมาเห็น เขาจะยิงเอา ให้อยู่เป็นสุขๆ เด้อ”
(อ้อ จะมาส่งกันก็ไม่บอก ถ้าไม่กินเราก็ครีบหนีเข้าป่าไปเสีย เดี่ยวนายพรานมาเห็น
เขาจะยิงเอา ให้อยู่เป็นสุขๆ เถิด)

ท่านว่าที่ตรงนั้นเป็นไร่ของชาวบ้าน ช้างหน้าโน้นเป็นหมู่บ้านคน มีอยู่ ๒-๓
หลังคาเรือน พอได้เวลาท่านจึงได้เข้าไปบิณฑบาต

ผจญฝูงควาย

ผ่านดงแม่แฝด ก่อนจะถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ตอนบ่ายๆ มีควายฝูงใหญ่ประมาณ สี่สิบกว่าตัวกำลังเล่นปลัก นอนกลิ้งเกลือกไปมาอยู่ในโคลนตมกลางทุ่ง มันเป็นควาย ของชาวบ้าน เมื่อหมดฤดูทำนา เขาก็ปล่อยมันเข้าป่าเข้าดงไปหากินเอง สมัยก่อน ไม่ได้เลี้ยงวัวเลี้ยงควายลำบากเหมือนสมัยนี้ ปล่อยไว้ตามป่าอย่างนั้นแหละ เพราะ ไม่มีขโมย โจร เหมือนทุกวันนี้ พอถึงหน้าฤดูทำนา เจ้าของก็ไปไล่ต้อนกลับเอามาทำนา ลากแอกลากไถใส่คราด สาเหตุที่มันชอบเล่นปรักเล่นโคลนก็เพื่อป้องกันตัวเองจาก หาก เห็บ เหา ยุง รื่น เหลือบ ที่ชอบมากัดกินเลือดมันนั่นเอง เพราะในดงในป่ามี สัตว์ที่เกาะกินเลือดวัวควาย หรือสัตว์อื่นซุกซม โดยเฉพาะเหลือบนี่ ตัวมันคล้ายๆ แมลงวันป่า เกาะปั๊บดูดเลือดปั๊บ โดนเกาะดูดเลือดแต่ละตัวนี่ต้องสะดุ้งโหยงเลยทีเดียว เจ็บมากเลย

ตัวหากนี่ก็อันตราย ลักษณะมันเหมือนปลิงเข็ม เล็กเท่าก้านไม้ขีด หรือใหญ่กว่า นิดหน่อย เวลามันกัดเรา ทั้งๆ ที่เราก็ระวังอย่างดีแล้ว ยังไม่รู้ว่ามันมาเกาะดูดเลือด เรากินตั้งแต่เมื่อไร มันชอบไต่เข้าไปกัดตามร่มผ้า ถ้าโดนกัดต้องรู้วิธีเอาออก ถ้าดึง มันออก เลือดเราจะไหลไม่หยุด อันนี้ให้ระวัง ต้องรู้วิธีแก้ คืออย่าเพิ่งดึงมันออก เอายาฉุนชุบน้ำนิดหนึ่ง แล้วบีบใส่ตัวมันให้โดนตรงที่มันกัด เมื่อมันเหม็นกลิ่น ยาฉุนก็จะหลุดออกไปเอง หรือถ้ามันกินเลือดจนท้องป่องอืดแล้วหลุดออกเอง อันนี้ ไม่เป็นไร รู้สึกคันนิดๆ เลือดก็หยุดไหล

เห็บนี่ก็เหมือนกัน นักเดินป่าทั้งหลายต่างรู้จักดีของมันดี อันตรายพอๆ กัน ผู้ที่โดนกัดต้องรู้วิธีเอาออก อย่าเพิ่งดึงออกทันที ถ้าลงว่ามันได้ฝังเขี้ยวดูดกินเลือดเราแล้ว ถ้าไม่อึดจนต้องปองแล้วเป็นไม่หลุด ถูกดึงออกก็ออกแต่ตัว ส่วนเขี้ยวของมันยังฝังตัวเราอยู่ ผู้ที่แพ้พิษของมันจะออกตุ่มเปื่อย ลามไปเรื่อยๆ รักษาไม่หายง่ายๆ หรือถึงกับเป็นไข้ นี่เคยเห็นมาแล้ว ต้องเอายาหม่องนี่แหละทาตรงที่มันกัด แล้วมันจะหลุดออกเอง

ท่านกำลังเดินลัดเลาะไปตามคันนา ห่างจากฝูงควายประมาณ ๓๐ เมตร ทันใดนั้นท่านก็ต้องหยุดชะงัก เมื่อมองเห็นควายฝูงนั้นแสดงอาการผิดปกติๆ ชูพระอาคันตุกะผู้มาเยือน พร้อมกันลุกพรวดพราด ทำทางไม่ประสงค์ดี สายตาของมันจ้องมองมายังท่าน แสดงอาการราวกับว่าเป็นศัตรูกันมานาน พร้อมกับวิ่งตะบึงตะบันเข้ามาหา เจอดีเข้าให้แล้วไหมล่ะ เราจะทำยังไงดี เอาละ ตายเป็นตาย หนีไม่พ้นแล้วจะทำยังไง เราพึ่งใครไม่ได้แล้ว มีแต่คุณพระพุทธรูป คุณพระธรรม คุณพระอริยสงฆ์ เท่านั้นแหละ

เลี้ยววินาทีก่อนฝูงควายจะมาถึงตัวนั้น เมื่อตั้งสติได้ จึงกำหนดแผ่เมตตาจิตอย่างไม่มีประมาณ เจาะจงพุ่งเป้าไปที่ควายฝูงนั้นทันที อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย จงอยู่เป็นสุขๆ ทุกเมื่อเถิด อัจฉรย์ใจนัก โอ้ คุณพระรัตนตรัย คุณบิดา มารดา คุณครูบาอาจารย์ ควายทั้งฝูงหยุดชะงักทันที กิริยาอาการที่เป็นศัตรูหรือดูร้ายก่อนหน้านี้ กลับกลายเป็นมิตรเหมือนกับว่าท่านเป็นเจ้าของมัน ทำท่าทางสับัดหู สับัดหางเหมือนรู้จักกัน และได้เดินนำหน้าหลงไปเข้าสู่หมู่บ้าน ท่านก็เดินตามหลังพวกมันไป เมื่อท่านเดินเข้าไปถึงในหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างอัศจรรย์ใจมาก และได้เล่าให้ท่านฟังจึงได้รู้ว่าควายฝูงนี้ดูร้ายมาก เคยไล่ขวิดไล่ชนพระเถรภิกษุมาแล้วหลายรูป แม้ท่านเดินทางผ่านเลยไปหมู่บ้านข้างหน้า ควายฝูงนี้มันก็ยังเดินนำไปส่งถึงหมู่บ้านนั้นอีก มันก็น่าแปลกอยู่

และก็มีอยู่ครั้งหนึ่งอีกเหมือนกัน แต่ครั้งนี้ท่านเที่ยวธุระอยู่อุบลฯ ไปด้วยกับพระอีกสองรูป ไปถึงกลางทุ่ง ไปเจอเอาวัวฝูงใหญ่ พอมันเห็นผ้าเหลืองๆ เท่านั้นแหละได้เรื่องเลย วิ่งไล่ขวิดพระที่ไปด้วย ผ้าเหลืองปลิวว่อน บาตรกระเด็นไปคนละทิศละทาง

สัญญาตญาณความกลัวตายก็ย่อมวิ่งเอาตัวรอดไว้อ่อนเป็นธรรมดา เห็นต้นไม้บ๊อบไม่รู้ขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ได้ตั้งแต่เมื่อไร แต่หลวงปู่เองกลับยืนนิ่งแผ่เมตตาให้พวกมัน จึงไม่เป็นอะไรเลย

ธรรมด้าวัวหรือควายมักจะไม่ค่อยถูกกันกับพระหรือสีกุ๊ยเหื่องเท่าไรนัก ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว แม้ในครั้งพุทธกาลก็เคยมี อย่างเช่น**พระพาหิยทารุจีริยเถระ** เป็นต้น ลูกวัวแม่ลูกอ่อนขวิดเอาจนถึงมรณภาพ ขณะที่ท่านกำลังแสวงหาเศษผ้าตามกองขยะเพื่อเอามาทำเป็นสบงจีวรนุ่มนวล ในประวัติของพระเถระเล่าว่า วัวตัวนี้เคยเป็นคู่เวรคู่กรรมเข่นฆ่ากันมาแต่ชาติปางก่อนหลายภพหลายชาติ

คงเป็นเพราะว่าหลวงปู่ไม่เคยมีเวรมีกรรมกับพวกมันกระมัง จึงทำให้มันละพยศจากร้ายกลายเป็นดีด้วย อีกอย่างหนึ่งพลังจิตที่ประกอบด้วยเมตตาหาประมาณมิได้อันนี้สำคัญมาก ทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอุบัติเหตุทั้งหลายทั้งปวงได้อย่างน่าอัศจรรย์ แม้พระพุทธรูปก็ได้ทรงตรัสแสดงประโยชน์หรืออานิสงส์ของการแผ่เมตตาในเมตตานิสังสสูตรไว้ ๑๑ ประการ คือ

๑. กลับเป็นสุข
๒. ตื่นเป็นสุข
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. เป็นที่รักของเหล่ามนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของเหล่ามนุษย์ มีเทวดา เป็นต้น
๖. เทวดาย่อมรักษาคุ้มครอง
๗. ไฟ ยาพิษ ศาสตร์อาวุธ ทำอันตรายไม่ได้
๘. จิตย่อมเป็นสมาธิได้อย่างรวดเร็ว
๙. หน้าตาย่อมผ่องใส เบิกบาน
๑๐. ขณะจะตายย่อมมีสติ
๑๑. ถ้ายังไม่บรรลุนิพพานสูงขึ้น เมื่อตายย่อมเกิดในพรหมโลก

ต่อมาท่านได้เดินธุดงค์ขึ้นภูตุม ท่านเล่าว่าภูเขาสูงนี้สูงมาก ขนาดฉันเข้าเสร็จเดินขึ้นยอดเขาเที่ยงวันจึงถึงยอด เมื่อถึงยอดเขามองลงมาข้างล่างเห็นเมฆปกคลุมฝนตกฟ้าร้องเปรี้ยงปร้างๆ อยู่เชิงเขาโน้น จึงมาคิดว่าฝนตกฟ้าร้องนี้มันเกิดอยู่ระดับก้อนเมฆข้างล่างนี่นา มันไม่ได้เกิดอยู่บนฟ้าดังที่คนทั้งหลายเข้าใจกัน

พบหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

หลังจากกราบนมัสการองค์พระธาตุพนมแล้ว ก็ย่างเข้าเขตสกลนคร เดินทางเข้ากราบรับฟังโอวาทธรรมจากองค์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ซึ่งขณะนั้นหลวงปู่มั่นพำนักอยู่ที่เสนาสนะป่าบ้านนามน (ซึ่งช่วงนั้น หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ก็จำพรรษาอยู่ที่นั่น) เมื่อได้โอกาสจึงได้เข้ากราบนมัสการรับฟังโอวาทธรรมจากหลวงปู่มั่น และเกิดศรัทธาความเชื่อ ปลาทะเลความเลื่อมใส มีศรัทธามุ่งมั่นต่อมรรคผลนิพพาน แดนพันทุกข์

หลวงปู่มั่นได้กล่าวถามหลวงปู่ผางว่า “ญาพ่อมาอีหยัง เห็นว่าผู้เฒ่าผู้เฒ่านี้ไซ้บ้อ จังมา สิมาหาบั้งสุกุลแม่นบ่ มั่นบ่ทันได้บั้ง (สุกุล) ดอก พระกรรมฐานนี้ ไปอยู่พื้นละไป” (หลวงปู่มาทำไมละ เห็นว่าผู้เฒ่าผู้เฒ่านี้ป่วยหรือจึงมา จะมาบั้งสุกุลหรือ ยังไม่ได้บั้งสุกุลหรอก พระกรรมฐานนี้ ไปอยู่ที่โน้นนะ ไป)

หลวงปู่มั่นท่านได้ให้โอวาทธรรมหลายอย่างหลายประการ ท่านเทศน์ให้ฟังแต่ละคำ ล้วนจับใจทั้งนั้น เป็นอุบายธรรมให้ได้นำไปคิดพิจารณาอยู่ตลอด เทศน์มีแต่เนื้อธรรมเนื้อธรรม เรื่องศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติหลุดพ้น พระนิพพาน ผู้ฟังก็ฟังอย่างตั้งใจสมกับที่ดั้นด้นเข้าไปหา

หลวงปู่ผางท่านก็มาคิดพิจารณาว่า “หลวงปู่มั่นแนะนำให้ไปเที่ยวภาวนาองค์เดียว ไม่ต้องให้มีหมู่พวกไปด้วย ไปก็ต้องไปคนเดียว อยู่คนเดียว ตายคนเดียว” ท่านพักอยู่กับหลวงปู่มั่นพอสมควรแล้ว ก็ได้กราบลาและเดินทางกลับลงมาถึงเมืองอุบลฯ

ญัตติใหม่เป็นธรรมยุติกนิกาย

เพื่อให้มีโอกาสได้อยู่ศึกษาอบรมข้อวัตรปฏิบัติ กิจวัตรต่างๆ และรับฟังโอวาทธรรม ในสำนักครูบาอาจารย์อย่างเต็มที่ ต่อมาจึงได้**ญัตติกรรมใหม่** ใน**คณะธรรมยุต** เมื่ออายุได้ ๔๗ ปี ณ วัดบ้านโนนหรือวัดทุ่ง โดยมีพระครูพินิจศีลคุณ (พระมหาอ่อน เจ้าคณะอำเภอเขื่องใน) เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระมหาทนาย** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ **พระมหาจันทร์** เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันพุธที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๕๑ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๗ ปีชวด ซึ่งเป็นการอุปสมบทเป็นครั้งที่ ๓ ของท่าน

ต่อมาภายหลัง อุปัชฌาย์ และอาจารย์ของท่านทั้ง ๓ รูปนั้น ได้ลาสิกขาจากสมณเพศออกไปรับราชการ ท่านมหาอ่อนเข้ารับราชการเป็นสัสดีเรือนจำ ท่านมหาจันทร์เข้ารับราชการครู ก่อนเกษียณอายุราชการได้ย้ายมาสอนที่บ้านกุดกะเลี่ยน ท่านมหาทนายเข้ารับราชการเป็นนายสถานีรถไฟที่กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๔๙๑ จำพรรษาที่วัดป่าศิลาเลข

หลังจากได้รับญัตติกรรมแล้ว ได้พักอยู่ที่วัดป่าศิลาเลข ในตัวอำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีพระครูสุนทรศีลพรต เป็นเจ้าอาวาส ได้จำพรรษาที่วัดป่าศิลาเลขนี้ ๑ พรรษา คืบหนึ่งท่านได้สมาธินิมิตว่าได้ขี่ม้าขาววิ่งไปทางจังหวัดขอนแก่น ในระหว่างทางมองเห็นสถานที่ที่น่ารื่นรมย์ยินดี ม้าขาวตัวนั้นพาท่านวิ่งเข้าเขตอำเภอ มัญจาคีรี มาหยุดอยู่เชิงเขาลูกหนึ่งสูงตระหง่านขวางหน้าอยู่ มีหมูไม้เขียวขจีและ ลัตว์ป่านานาชนิดเยอะเยอะเต็มไปหมด ในนิมิตนั้นท่านจำได้ว่าบริเวณนั้นมีรูน้ำซับ น้ำซึมไหลรินอยู่เป็นประจำ เป็นต้นน้ำลำธารด้วย

หลังจากออกพรรษาแล้ว ได้ลาครูบาอาจารย์เพื่อออกธุดงค์ปฏิบัติภาวนาอย่าง เอาจริงเอาจัง ท่านเดินธุดงค์ไปพักภาวนาตามป่าเขาหลายแห่ง

พ.ศ. ๒๔๙๒ จำพรรษาที่วัดป่าบัลลังก์ศิลาทิพย์

ปีต่อมาได้มาพักจำพรรษาที่วัดป่าบัลลังก์ศิลาทิพย์ บ้านแท่น ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ขณะจำพรรษาที่วัดป่าบัลลังก์ศิลาทิพย์นั้น ท่านได้สมาธินิมิตอีกครั้งหนึ่งเหมือนกับครั้งที่จำพรรษาที่วัดป่าศิลาเลข ท่านเลยมาคิดว่า คงจะเป็นสถานที่ที่จะได้ไปอยู่กระมัง

พ.ศ. ๒๔๙๓ จำพรรษาที่วัดดุน ภูผาแดง

พอออกพรรษาแล้ว ท่านจึงได้เดินธุดงค์ไปทางอำเภอมัธยาศิรีพักอยู่บ้าน กุดกว้างระยะหนึ่ง แล้วต่อไปบ้านแจ้งทับม้า พักที่ห้วยเก็งแล้ง ท่านอยู่แผ่เมตตาโปรดชาวบ้านอยู่ที่นี้ ๒ คีน เผิดรู้ว่าที่ท่านพักอยู่นั้นแห้งแล้งมาก หาน้ำทำอาบดื่มใช้สอยก็ไม่สะดวกไม่เหมาะสำหรับพักภาวนา แล้วต่อมามีโยมบ้านโสกใหญ่ บ้านดอนแก่นเฒ่า บ้านโสกน้ำซุ่น ได้พร้อมใจกันมานิมนต์ท่าน บอกว่า “หลวงพ่อรับนิมนต์ไปพักภาวนาที่เชิงเขาภูผาแดงดีกว่า เพราะที่นั้นมี **“น้ำดุน”** น้ำทำอุตมสมบูรณ์ อาบดื่มใช้สอยได้อย่างสบาย ไม่ต้องหาน้ำใช้สอยลำบากเหมือนที่นี้” ท่านทราบดังนั้นจึงรับนิมนต์ พอเดินทางเข้าไปถึงเชิงเขาภูผาแดง จึงได้รู้ว่าที่ตรงนี้แหละตรงกับที่เห็นในนิมิตพอดี

“น้ำดุน” เป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียก **“ตาน้ำผุด”** ที่ผุดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นบ่อน้ำซับน้ำซึมที่ผุดขึ้นไหลรินอยู่ตลอดทั้งปี และเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่ตรงนี้เป็นที่รำลึกในหมู่ชาวบ้านแถบนั้นว่า มีผีภูมิเจ้าที่แรง เข้ายนมาก ถ้าใครมาทำอะไรไม่ดีที่นี้ เป็นต้องมือันเป็นไปทุกราย อีกอย่างได้ยินมาว่า มีปลาไหลเผือกตัวใหญ่ออาศัยอยู่ในรูน้ำนั้นด้วย ชาวบ้านต่างพากันเข็ดขยาดเมื่อก้าวเข้ามาใกล้ที่บริเวณนี้ ใกล้ๆ น้ำดุนนั้นมีศาลเจ้าปู่ตั้งอยู่ ชาวบ้านได้ทำพิธีเซ่นบวงสรวงกันอยู่เป็นประจำทุกปี

ที่เทือกเขาบริเวณนี้ยังเป็นสภาพป่าที่สมบูรณ์มาก ยังเป็นดงช้างดงเสืออยู่ ลัตร์ป่าต่างๆ เยอะแยะไปหมด พวกแก้ง กวาง หมูป่า ลิงค่างบ้างชะนี ยังมีให้เห็น

อยู่ทั่วไป ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ช่วงที่หลวงปู่มาอยู่แล้ว บางครั้งมีช้างป่าเป็นโหลง มาเที่ยวหากินที่บริเวณน้ำตุนนี้ ขณะกำลังยืนกินน้ำอยู่ข้างๆ ร่องน้ำ ก็เกิดจมลงๆ ไปในหล่มโคลน ยิ่งดิ่งก็ยิ่งจมลงๆ เพราะช้างตัวใหญ่ น้ำหนักมาก ต่างตัวก็ต่างซุ่มน วุ่นวายช่วยกันดึงช้างตัวนั้นขึ้นจากหล่ม เมื่อดึงขึ้นไม่ไหว ตัวหัวหน้าโหลงฉลุดมาก พาหมู่ช้างหามขอนไม้หลายๆ อันมาพาดลงไปช่วยเพื่อนขึ้นจากหล่มจนได้

ท่านพักปฏิบัติภาวนาอยู่ใกล้ๆ น้ำตุน สรงน้ำเสร็จก็เดินจงกรมจนเหนื่อย จึงได้เข้ากลด กราบพระ ทำวัตรสวดมนต์ แผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายทั่วโลกธาตุ สิ้นห้าทุ่มแล้วจึงได้พักหลับนอน ตื่นตีสามลุกขึ้นกราบพระ ทำวัตรสวดมนต์ แผ่เมตตา แล้วจึงภาวนาต่อไป บางทีก็ลุกออกมาเดินจงกรมจนสว่าง จึงได้เตรียมตัวเข้าหมู่บ้าน บิณฑบาตมาฉัน ทำอยู่อย่างนี้เป็นประจำ จิตได้รับความสงบเป็นสมาธิดีมาก เพราะเป็นที่สงบสงัดปราศจากผู้คนเข้ามารบกวน อยู่ตัวคนเดียว จิตมีความสงบตั้งมั่นเป็นสมาธิ ในโลกนี้ใครจะมีความสุขเท่าเรา พระพุทธเจ้าท่านจึงว่า “**นตถิ สนติปรํ สุขํ**” สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี

ผจญภัยใหญ่

หลังจากพักอยู่ข้างน้ำตุนได้ ๗ วันแล้ว ท่านจึงได้ย้ายไปพักที่แห่งใหม่ ได้ที่เหมาะ ใต้พุ่มไม้หนา มีพลาญหินใหญ่อยู่ใต้ต้นไม้นั้น (ปัจจุบันอยู่บริเวณหน้าอุโบสถวัดตุน) ปักกลดปฏิบัติภาวนาที่นี่ คืบแรกก็ปกติ เจ็บไม่มีอะไร ตกคืนที่สอง ตอนเย็นขณะ เดินจงกรมอยู่ ลังเกตเห็นว่ามันช่างเจ็บผิดปกติเสียจริงๆ

ท่านตั้งท่าระวัง ขณะต่อมาท่านก็ต้องชนลุกไปทั้งตัว เมื่อได้ยินเสียงดังฮอกๆ ท่านว่าเห็นงูใหญ่ตัวเท่าต้นขากำลังเลื้อยเข้าไปในรูหินซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับที่ท่านพักนั่นเอง เจอเจ้าถิ่นเข้าให้แล้วไหมล่ะ หรือว่าเราปักกลดขวางทางเข้าออกหากินของเขา ก็ไป ขวางทางนี่ละ ถูกที่ดีแล้ว ตัดสินใจดั้นด้นมาถึงนี้แล้ว ต้องลองกันสักตั้งให้รู้ตัวรู้แดง ไปเลย ท่านก็ยังเร่งตั้งใจภาวนา

พอตกคืนที่สาม กำลังเดินจงกรมอยู่ก็ได้ยินเสียงผิดปกติอีก ต้องเป็นเสียงงู ตัวเมื่อวานนี่แน่ๆ เสียงไปไม่กับพลาญหินเสียดสีกันดังวี๊ดๆ วี๊ดๆ ฮอกๆๆ ใกล้เคียงๆ เข้ามาๆ เหมือนกับรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น จึงได้นั่งลงข้างกลด นั่งระงับความตื่นเต้น ไว้ได้ กำหนดถามใจตัวเองดูว่า “กลัวงูใหญ่ตัวนี้หรือไม่” ใจตอบตัวเองว่า “ไม่กลัว” จึงได้กำหนดแผ่เมตตาจิตใจให้มัน “จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด”

ขณะงูใหญ่เลื้อยมาอยู่ตรงหน้าท่าน อ้าปากกว้าง แลบลิ้นแผลลิ้นๆ ทำท่าเหมือน จะกินท่านเป็นอาหารอยู่นั่น ท่านจึงพูดกับมันว่า “ถ้าจะกินเรา ต้องกินให้หมดทั้งบริวาร

กลด บาตร จีวร ต้องกินเข้าไปให้หมด อย่าให้เหลือ เรายอมตายแล้ว สละหมดแล้ว
ทุกอย่างแม้ชีวิต” ขณะนั้นจิตของท่านตั้งมั่นแน่นเหมือนหิน มีสติอยู่กับตัวตลอดเวลา
แนบมือเข้ากับลำตัว ชิดเท้าเข้ากัน นอนเหยียดยาวเพื่อให้งูกิน

งูตัวนั้นมันคงหิวจัดกระมัง อดอาหารมานานหลายวัน คงหาลัต์ตัวอื่นกินเป็น
อาหารไม่ได้แล้ว มันจึงมาหากินคน ท่านว่ามันเริ่มขยอกกลืนกินท่านเข้าไปในปาก
ของมันเรื่อยๆ มันกลืนกินตัวเราเข้าไปถึงไหน เย็นเย็น เย็นยะเยือกไปถึงนั้น ขณะที่
หลวงปู่อยู่ในปากของงูใหญ่นั้น ท่านก็กำหนดภาวนาวางความตาย ตายๆๆๆๆ จนหมด
ความกลัวตาย เมื่อจิตใจทอดอาลัยเสียตายในชีวิตได้แล้ว จิตก็รวมวูบเข้าเป็นสมาธิ
ผู้รู้ก็เป็นอันหนึ่งต่างหาก กายเวทนาจึงเป็นอันหนึ่งต่างหาก สติตามดูรู้หมด เป็นอย่างนั้น
อยู่นาน เมื่อจิตถอนออกมาแล้ว ไม่มีความโกรธหรือผูกอาฆาตพยาบาทมันเลย มีแต่
ความมองอาจกล่าวหาญ ไม่สะทกสะท้าน กำหนดจิตแผ่เมตตาให้ และภาวนากำหนดดู
มันอยู่อย่างนั้น มันขยอกตัวท่านเข้าไปในท้อง เข้าไปช้าๆ จนกระทั่งถึงลำคอหลวงปู่
แล้วมันก็หยุดอยู่แค่นั้น ไม่กินต่อ

ท่านก็เลยพูดกับมันว่า “หยั่งจ้งบ่กินให้หมดทั้งโตละ ถ้ากินบ่หมด เฮาสีเอาศอก
ถองฟุงเอาเด๊ะ” (ทำไม่ไม่กินให้หมดทั้งตัวละ ถ้ากินไม่หมด เราจะเอาศอกกระทุ้งเอานะ)
ว่าแล้วท่านก็เอาศอกกระทุ้งมันเบาๆ จากนั้นมันก็เริ่มคาย ขยอกลำตัวท่านออกมา
จากปากของมัน แล้วมันก็เลื้อยถอยออกห่างไปนิดหนึ่ง แล้วก็ชูคอยกหัวขึ้นลงๆ อยู่
สามครั้ง เหมือนว่ากราบขอขมาลาโทษ ขอโหสิกรรมที่ได้ล่วงเกินท่าน แล้วมันก็เลื้อย
เข้าไป นับจากนั้นมา ท่านว่าไม่เคยเห็นงูตัวนั้นปรากฏตัวให้เห็นอีกเลย ท่านว่า
มันเริ่มกินท่านตั้งแต่ ๓ พุ่ม จนกระทั่งถึงตี ๕ จึงได้คายท่านออกจากปาก สบง จีวร
ที่ท่านนั่งห่มอยู่นั้นเปียกปอนหมดเลย (ปัจจุบันที่ตรงนี้ ลูกศิษย์ได้ปั้นรูปงูใหญ่ไว้
เป็นอนุสรณ์) เข้ามาท่านเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน

ชาวบ้านถาม “ทำไมหลวงพ่ोजึงห่มจีวรเปียกมาบิณฑบาตละ” ท่านว่า “เมื่อคืนนี้
สู้กับเขาทั้งคืน” ท่านเลยเล่าเหตุการณ์ที่ได้ประสบเมื่อคืนนี้ให้ชาวบ้านฟัง เมื่อชาวบ้าน
ได้ฟังดังนั้นต่างก็อัศจรรย์ยิ่งนัก ยิ่งเคารพเลื่อมใสศรัทธาในหลวงปู่มากขึ้น ต่อมา

ชาวบ้านจึงได้ร่วมกันมาสร้างกระต๊อบให้หลังเล็กๆ พอได้หลบแดดหลบฝน มุงด้วย
หญ้าคา ปูฟาก กั้นข้างฝาด้วยแถบใบตองกุง ใบตองชาด

ครั้งหนึ่งท่านได้นิมนต์ในสมาธิว่า ได้เดินไปทางตะวันตกเฉียงใต้ของที่พัก มาทาง
กุฏิเก่าหลังปัจจุบันนี้ ซึ่งแต่เดิมที่ตรงนี้มีรูใหญ่ มีซากปรักหักพัง มีเศษอิฐเศษหิน
ลักษณะเหมือนเป็นเจดีย์โบราณอยู่ ท่านจึงขึ้นขอนไม้ท่อนหนึ่งซึ่งวางอยู่ข้างๆ รูใหญ่นั้น
พอขึ้นขอนไม้นั้นแล้ว ตัวท่านก็ตกลงไปในรูใหญ่นั้น ต่อจากนั้นจิตก็ถอนออกจาก
สมาธิ จึงมาคิดว่าทำไมตัวท่านจึงตกลงไปในรูนั้น

พอตื่นขึ้นมาหลังจากฉันเสร็จแล้ว ท่านจึงได้เดินไปดูบริเวณตามที่เห็นในนิมิตนั้น
กับโยม ก็มีขอนไม้อยู่ข้างๆ รูจริงตามที่ท่านได้เห็นในนิมิต และบริเวณรอบๆ นั้น
มองเห็นเป็นซากกุฏิเก่า (เจดีย์ ภาษาอีสานเรียกว่า กู หรือพระธาตุ) มีลูกนิมิต ใบเสมาเก่า
ซากอิฐดินเผา เศษไห เศษหม้อโบราณทิ้งอยู่ทั่วไป ท่านจึงได้ย้ายจากที่เดิมมาปักกลด
พักภาวนาที่กุฏิเก่านี้ ปัจจุบันที่ตรงนี้ได้สร้างเจดีย์ครอบไว้ เรียกกันว่า **“เจดีย์กุฏิเก่า”**
เพราะสร้างครอบลูกแก้วดวงใหญ่ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๖-๗ นิ้ว ลักษณะ
คล้ายหิน เมื่อถึงวันสำคัญ วันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ มักจะปรากฏดวงไฟใหญ่เปล่งแสง
สว่างไสวไปทั่ววัด คนในหมู่บ้านมองมายังภูเขาก็ก็นั้นแสงนั้นทั่วกัน

ช้างป่ามาเยือน

คืนหนึ่งหลังจากไหว้พระสวดมนต์ แผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์แล้ว ท่านจึงได้พักหลับนอนในท่าสี่เหลี่ยม (นอนตะแคงเบี่ยงขวา วางเท้าซ้อนทับกันเหลื่อมกันเล็กน้อย) ตั้งใจไว้ว่าเมื่อถึงเวลาตีสามจะลุกมาภาวนาต่อ

ขณะที่เคลิ้มๆ หลับอยู่นั้น ท่านก็ต้องสะดุ้งตื่นเมื่อได้ยินเสียงยวบยาบๆ เป็นจังหวะๆ เสียงดังโปะโปะๆ เป็นระยะๆ ทันใดนั้นเองก็รู้สึกเหมือนกับว่ามีตัวอะไรมายืนคร่อมท่าน ทั้งมุ้งกลดก็โยเยไปมาอยู่ ท่านจึงรู้ว่าเป็นช้างป่าตัวใหญ่มาก แต่ไม่ตกใจกลัวเลย กลับมีจิตใจเป็นปกติแผ่เมตตาให้มัน พุดกับมันว่า “บักตูใหญ่เอ๋ย มึงมาแล้วบ้อ เสาบ่ย่านดอก เสามาอยู่ที่นี่โดนแล้ว โตเฟิงแต่มาตี ก้าวข้ามไปชะ ซิไปหากินทางไหนกะไป ต่อไปนื้อยามาอีกเด้อ” (ท่านเรียกช้างว่า บักตูใหญ่เอ๋ย มึงมาแล้วหรือ เราไม่กลัวหรอก เสามาอยู่ที่นี่นานแล้ว เจ้าเฟิงมาหรือ ก้าวข้ามเราไปชะ จะไปเที่ยวหากินทางใดก็ไป ต่อแต่นี้ไปอย่ามาอีกนะ)

ท่านว่าตัวที่ยืนคร่อมกลดท่านนั้น เป็นช้างสีดอตัวใหญ่มาก มากับโขลงช้างป่าที่มาเที่ยวหากิน เพราะบริเวณนี้เป็นทำเลที่พวกสัตว์ป่าเที่ยวไปมาหากินอยู่เสมอ ตั้งแต่นั้นมาไม่เคยเห็นช้างป่าแวะเวียนมาที่ท่านพักอีกเลย

ภาวนาอย่างอุกฤษณ์

ท่านพักอยู่กุฎไก่อได้ ๗ วัน แล้วจึงย้ายไปพักที่กุฏิบุ่ง ซึ่งชาวบ้านสร้างถวายท่าน ณ กุฏิหลังนี้ ท่านตั้งสัจจอธิษฐานว่าจะอดอาหาร ๕๐ วัน ๖ วันแรก ท่านไม่ฉันอะไรเลย แม้แต่น้ำก็ไม่ฉัน หลังจากนั้นจึงฉันแต่น้ำเปล่าเท่านั้น ตั้งใจปฏิบัติภาวนาอย่างอุกฤษณ์ เอาเป็นเอาตายเชื่อว่า นั่งสมาธิทั้งวัน เดินจงกรมตลอดทั้งคืน บางทีก็นั่งสมาธิตลอดคืนสลับกับเดินจงกรมทั้งวัน ทำอยู่อย่างนั้นจนร่างกายอ่อนเพลียมาก เดินไม่ไหว เดินไม่ไหวก็ไม่ต้องเดิน ท่านก็ได้แต่นั่งภาวนาเอา ร่างกายท่านซูบผอมมาก เหลือแต่หนังหุ้มกระดูก

พอชาวบ้านเห็นดังนั้นต่างก็ตกอกตกใจ บางคนสงสารท่านมากถึงกับร้องรำให้ อ้อนวอนให้ท่านฉันอาหารเสีย ท่านก็ไม่ยอม พองดอาหารมาได้ ๔๕ วัน เมื่อขาดสารอาหารไปหล่อเลี้ยงร่างกายมากๆ เข้า ท่านก็ไม่สามารถลุกนั่งได้ แต่จิตใจท่านไม่เคยย่อท้อ กลับมีกำลังเข้มแข็ง จิตใจเหมือนจะเหาะจะบิน เพราะมีความปีติสุข เป็นเครื่องหล่อเลี้ยง มีความอิมอกอิมใจเต็มตัวอยู่ในรสแห่งพระธรรม ดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **สพฺพรสํ ธรรมสฺส ชินาติ** รสแห่งธรรมย่อมชนะซึ่งรสทั้งปวงดังนี้ ท่านมีความรื่นเริงบันเทิงเบิกบาน มุ่งมั่นอยู่กับอรรถกับธรรมที่กำลังพิจารณาอยู่ ยิ่งอดก็ยิ่งได้กำลังใจ ภาวนาสะดวกยิ่งขึ้น จิตสงบเป็นสมาธิได้ง่าย เมื่อพิจารณาทางด้านปัญญายิ่งคล่องแคล่ว

เมื่อนั่งไม่ได้ ท่านก็นอนภาวนาอย่างเดียว ไม่ลุกไปไหน นอนอยู่อย่างนั้นแหละ แม้จะมีชาวบ้านมาอ่อนวอนทุกวันให้ท่านฉันอาหารบ้าง กลัวท่านจะตายเสียก่อน ท่านก็ไม่ยอมตาม จนในที่สุดก็ครบ ๕๐ วันตามที่ท่านตั้งสัจจะไว้ ท่านจึงได้กลับฉันอาหารตามเดิม ฉันวันแรกฉันได้คำเดียวเท่านั้น วันต่อมาก็ฉันเพิ่มขึ้นตามวันแรกๆ ฉันข้าว ฉันอะไรเข้าไปอย่างไรก็ถ่ายออกมาอย่างนั้น เพราะมันไม่ย่อย นานวันต่อมาร่างกายจึงปรับตัวเป็นปกติตามเดิม

ท่านว่าตอนที่ท่านอดอาหารภาวนาอย่างอุกฤษฏ์นั้น ท่านได้กำหนดรู้ทุกขเวทนา กล้าได้อย่างชัดเจน ท่านได้รู้ได้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับตัวท่านเองหลายๆ อย่าง ระลึกชาติย้อนหลังได้ถึง ๗ ชาติ คือ ชาติข่า (เป็นชนเผ่าโบราณของไทยเผ่าหนึ่ง อยู่ทางอีสานเหนือ) ชาติขอม ชาติสุนัขว้า ชาติโกป้า ชาติโค (วัว) อีกชาติหนึ่งเป็นมนุษย์ ชื่อชาลี ชาติสุดท้ายคือตัวท่านเองเป็นชาติที่ ๗ และได้นิมิตเห็นโครงกระดูกของท่านเองที่ได้ฝังไว้ที่นี่

สร้างวัดดอน “วัดอุดมคงคาคีรีเขต”

ต่อมาหลวงปู่ได้พาชาวบ้านสร้างเป็นวัดเพื่อเป็นสถานที่พักปฏิบัติธรรม สร้างเสนาสนะถาวรขึ้น ประกอบด้วยที่บำเพ็ญสมาธิมีเสนาสนะกุฏิศาลาสงฆ์ทั้งสร้างวางแปล่อยู่ (ปัจจุบันที่วัดร้างนี้เป็นที่ตั้งโรงเรียนอุดมคงคาคีรีเขต) ชาวบ้านจึงได้ปรึกษาหารือหลวงปู่ ขอซื้อเอามาสสร้างกุฏิถาวร ๑ หลัง และศาลาฉัน กว้าง ๑๐ เมตร ยาว ๒๐ เมตร ๑ หลัง ที่ใกล้ๆ กับน้ำดอน ชาวบ้านทั่วไปจึงเรียกวัดใหม่นี้ว่า “วัดดอน” ตั้งแต่นั้นมาหรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า “วัดอุดมคงคาคีรีเขต” แปลว่า วัดที่อุดมไปด้วยน้ำและมีภูเขาเป็นเขต ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๓ ท่านจึงได้จำพรรษาอยู่ที่วัดดอนนี้เรื่อยมา

พบเพื่อนสหธรรมิกเก่า

เมื่อออกพรรษาแล้ว ท่านก็ได้ออกเที่ยวธุดงค์กรรมฐานไปในสถานที่ต่างๆ มาขอนแก่น เขาสวนกวาง ข้ามน้ำไปจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อหาญาติโยมใหญ่ ข้ามน้ำไปถึงนครพนมเพื่อกราบนมัสการองค์พระธาตุพนม ที่พระธาตุพนมนี้เอง ท่านได้เจอ หลวงพ่อรอด ซึ่งเป็นเพื่อนสหธรรมิกที่เคยพรักและนับถือกันมาแต่ครั้งบวชมหานิกาย ท่านว่าที่แรกมองเห็นแต่ข้างหลัง ยังลังเลสงสัยว่าใช่หรือไม่ พอหันหน้ามาจึงรู้ว่าเป็น หลวงพ่อรอดจริงๆ ต่างก็ดีอกดีใจที่ได้เจอกัน จึงได้สนทนาปราศรัยถามไถ่สารทุกข์ สุกดิบ สนทนาธรรมะกันอย่างรื่นเริงบันเทิง หลวงพ่อรอดตอนนั้นได้ ๖ พรรษา ส่วนท่านเองได้ ๓ พรรษา

จุดประสงค์

จากนั้นท่านก็ได้เดินจุดต่อไป สกลนคร อุตรธานี มาเที่ยวภวนาอยู่เพื่ออกเขา
ภวนน้อย เลยไปหนองบัวลำภู เข้าไปจังหวัดเลย ถึงภูหอ ภูโฮง ภูกระดิง

ที่ภูกระดิง ท่านถามชาวบ้านว่าเคยมีพระขึ้นไปภวนาหรือไม่ ชาวบ้านเรียน
ท่านว่า ยังไม่เคยเห็นพระขึ้นไปภวนาเลย เพราะกลัวเลือกกลัวช้าง เลือช้างมีมาก
กลัวอันตราย ท่านว่าแต่ก่อนยังไม่มีใครขึ้นไป แม้แต่ชาวบ้านก็ไม่กล้าขึ้นไป จะมีก็แต่
นายพราน ซึ่งนานๆ ทีจะมีขึ้นไปล่าสัตว์ ท่านก็เลยตัดสินใจขึ้นไปคนเดียว ก็ได้อาศัย
เดินขึ้นไปตามรอยเท้าของสัตว์ป่านั้นเอง บ่ายๆ จึงขึ้นไปถึงยอด ท่านเลือกได้ที่
เงื้อมหินสูงแห่งหนึ่ง ช้างเลื้อขึ้นไปหาไม่ได้ วางบาตรกลดและบริหารไว้ใกล้ๆ กับ
หน้าผาสูง มีน้ำตกอยู่แห่งหนึ่ง ได้ยินเสียงน้ำตกดังสนั่นไปหมด จึงได้เดินไปดู
กะว่าจะไปอาบน้ำ ไปถึงแล้วเข้าไม่ถึงน้ำตกเพราะเป็นหน้าผาสูง พอดียืนอยู่ซิดหิน
ไต้ลม ห่างจากน้ำตก ๒ เส้น ท่านก็เลยได้อาศัยอาบไอน้ำตกที่ลมพัดมานั่นเอง
ตกเย็นมาหนาวเย็นมาก ก่อไฟหมดไม้ขีดเป็นกลักก็ไม่ติด ท่านว่ามีสัตว์ป่าเที่ยวลง
ไปกินน้ำเต็มไปหมด ทั้งโขลงช้าง เลือ หมู กระตึง วัวป่า ควายป่า แก้ง กวาง ฯลฯ
ไต้ต้นไม้หรือที่ต่างๆ มีรอยหมูป่าชุดคู้หากินอยู่ทั่วไป

ใกล้ๆ กับที่ท่านพักมีต้นกระบกใหญ่ ท่านยืนอยู่สังเกตเห็นว่าใกล้ๆ กับทาง
ขึ้นลงไปกินน้ำของพวกสัตว์ป่า ท่านคิดว่าถ้าฝูงสัตว์มันมา มันก็คงเดินเฉียดไปนี่

มันเห็นเรามันคงตื่นตกใจวิ่งหนี จึงได้ย้ายห่างออกไปอีก ๓ วา ท่านอยู่บนโขดหิน ลึกครู่เดียวก็ได้ยินเสือโคร่งใหญ่ร้องดังมาวๆวๆ อวๆวๆ เดินดุ่มๆ ลงไปกินน้ำ ต่อมาก็เป็นโขลงช้างป่าเดินมาด้อมดูไปหมด เสียงร้องดังลั่นสนั่นจนเขา ท่านว่าเราไม่กลัวมัน มันไม่มาทำอะไรเราหรอก ต่างคนต่างอยู่ต่างคนต่างไป

ท่านว่าทั้งคืนไม่ได้หลับได้นอน เพราะเสียงสัตว์ป่าרבกวน เดี่ยวเสียงหมูป่า เดี่ยวเสียงสัตว์อื่นๆ กัดกันร้องดังลั่นไปหมด คืนต่อมาเสือโคร่งใหญ่ลายพาดกลอน กับหมูป่าตัวใหญ่เขี้ยวตัน กัดกันร้องก็กึกก่าๆ ตื่นเข้ามานายพรานเขาตามรอยมันไป เขาว่าหมูตาย แต่เสือปางตาย เพราะโดนหมูป่าขวิดเอา ส่วนหมูป่าเขี้ยวหักข้างหนึ่ง พวกนายพรานเลยหามเอาหมูไปกิน เขาหามาสองหาม

เหตุที่เรียกว่า “แม่น้ำชี”

พักอยู่ที่ภูกระดึงระยะหนึ่ง ท่านจึงกลับลงมาแล้วรุดลงไปทางจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านภูผาม่าน เลี้ยวเข้าเขตชัยภูมิ มาอำเภอคอนสาร ภูสูง อำเภอหนองบัวแดง ท่านว่าเที่ยวรุดลงไปคนเดียว ไปดูฮูฮู หรือรูฮู รูฮูลุบชีโผล่ บึงอีจ้อย ที่บริเวณนี้จะว่าเป็นตอนต้นแม่น้ำชีก็ได้ ได้ยินว่า หลวงปู่ท่านคิดว่า “แม่น้ำชีที่ไหลลงไปถึงบ้านเราที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้น ต้นแม่น้ำชี หรือรูฮู ฮูลุบชีโผล่ มันเป็นอย่างไหน” ได้ยินแต่เขาพูดกัน ยังไม่เคยเห็น ท่านจึงได้บุกป่าฝ่าดงเข้าไปดู

ชี ภาษาอีสานออกเสียงว่า **ชี** เป็นคำกริยา แปลว่า เจาะลงไป หรือแทงลงไป บริเวณนี้แม่น้ำชีทั้งสายไหลเจาะลงไปในรู ชีหรือเจาะลงไปในพื้นที่ดินหรือภูเขา แล้วไปทะลุออกอีกที่รูหนึ่ง สาเหตุที่เรียกแม่น้ำชี ก็คงมาจากลักษณะของที่ตรงนี้เอง ตรงที่แม่น้ำชีมุดลงรูก็เรียกว่า **ชีมุด** ตรงที่แม่น้ำชีผุดทะลุขึ้นจากรูก็เรียกว่า **ชีโผล่** ส่วนบึงอีจ้อยนั้น อยู่เหนือบริเวณชีมุดชีโผล่ขึ้นไปอีก

ตอนไปดูรูฮู ท่านพักอยู่ที่ใต้โคนต้นเรียงใหญ่ต้นหนึ่ง (ต้นไม้นี้ลักษณะคล้ายต้นสะตอมาก) ข้างบนต้นเรียงใหญ่นั้นมีผึ้งทำรังอยู่เต็มไปหมด นับได้ ๕๐ รัง แต่ละรังยาวเป็นคอกก็มี เป็นวาก็มี ปาดงแถบนั้นผึ้งรัง ผุงกา พวกเหยี่ยว พวกนกทั้งหลายเยอะมาก ทั้งช้าง ทั้งเสือ ทั้งลิงเป็นฝูงๆ และสัตว์ป่าอื่นๆ มีพวกนายพรานเข้าไปล่าสัตว์เป็นประจำ เขาผ่านมาทางที่ท่านพัก ท่านก็นั่งดูอยู่ ท่านอยู่กับพวกช้าง พวกเสือ พวกสัตว์ต่างๆ ต่างคนต่างอยู่ก็ไม่เห็นมันจะทำร้ายอะไร ท่านว่าธรรมชาติเกิดเพราะช้าง เพราะเสือ เพราะงูใหญ่ บ่อยๆ จนไม่กลัว อยู่กับเขาจึงเห็นธรรม ธรรมให้คุณ ธรรมมันกล้ำมันแซง

ภาวนาที่ภูน้ำเมา โคราช

จากนั้นท่านได้รุดลงไปทางโคราช โดยเดินไปตามเทือกเขาเพชรบูรณ์ ผ่านดงพญาเย็น เขาใหญ่ ไปสระบุรี เดินทางต่อไปกราบนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทเจอลางพ่อรอดอีก ตอนนั้นเป็นช่วงก่อนวันเพ็ญเดือน ๓ เลยชวนกันไปเที่ยวรุดงค์ที่ภูน้ำเมา อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ที่เรียกภูน้ำพิษน้ำเมานั้น เพราะว่าบนภูเขาลูกนี้มีแอ่งน้ำขนาดย่อมกลางภูเขาแห่งหนึ่ง ในแอ่งน้ำนั้นมีทั้งกระดูกเสือ กระดูกช้าง กระดูกของสัตว์ชนิดต่างๆ มากมาย แม้แต่หัวกะโหลกมนุษย์ก็ยังมี น้ำในแอ่งนั้นเป็นน้ำเมาเหมือนเมรัย ถ้าสัตว์กินมากจนอึดก็ทำให้เป็นพิษถึงตายได้ เพราะฉะนั้นจึงมีซากสัตว์ตายอยู่ในแอ่งนั้นเยอะเยอะไปหมด หลวงปู่ท่านเล่าว่า บริเวณแอ่งน้ำนั้นมีต้นไม้ใบหญ้าหรือผลไม้ที่มีพิษขึ้นรกปกคลุมอยู่ เมื่อใบหรือผลไม้เหล่านั้นหล่นลงในน้ำจึงทำให้แอ่งน้ำนั้นเป็นเมรัยหรือน้ำเมา เมื่อสัตว์กินไปมากก็มีฤทธิ์ทำให้เป็นพิษถึงตายได้ นานๆ เจอกันทีจึงได้ถามไถ่สนทนากัน

หลวงปู่ผาง “มาทำไมหลวงพ่อ”

หลวงพ่อรอด “มาตาย”

หลวงปู่ผาง “มาสิ ผมจะพาไปตายด้วยกัน ไม่ต้องอยู่ที่นี้หรอก เราไปตายข้างหน้ากันดีกว่า”

ว่าแล้วก็ชวนกันขึ้นภูน้ำเมา ถึงที่แห่งหนึ่งลักษณะเป็นเพิงหิน เป็นเงื้อมหินสูงพอท่วมหัว พอหลบแดดหลบฝนได้ เหมาะสำหรับพักภาวนา จึงต่างคนต่างก็จัดที่พักของตน ทั้งสองรูปปักกลดห่างกันประมาณ ๑ เส้น

ตกคำมา คืบนั้นขึ้น ๑๔ คำ เดือน ๓ ต่างองค์ต่างเข้าที่ภาวนาของใครของมัน หลวงปู่กำลังเดินจงกรมอยู่ เดินจงกรมไปๆ มาๆ อยู่นาน ขณะเดินจงกรมเพลินอยู่นั่นเอง ก็ต้องรู้สึกเอะใจถึงความผิดปกติ เสียงที่ได้ยินนั้นเป็นเหมือนเสียงพายุที่บ้าคลั่งกำลังพัดกระหน่ำภูเขาทั้งลูกสนั่นหวั่นไหวไปหมด แต่มองดูต้นไม้ใบหญ้า ก็ไม่เห็นมีลมพัดอะไร หากได้ยินแต่เสียง จุกคิดขึ้นได้ถึงคำครูบาอาจารย์เคยเตือนไว้ว่า เวลาไปภาวนาอยู่ในป่าในเขา เมื่อได้ยินเสียงลมพัดดังสนั่นหวั่นไหวผิดปกติขึ้นมาทันทีทันใด ๑ หรืออยู่ดีๆ สังเกตเห็นป่าทั้งป่า ภูเขาทั้งลูกเงิบ เงียบผิดปกติ ๑ ต้องระมัดระวังตัวให้ดี เป็นต้องได้เจออะไรดีแน่นอน

พอรู้ดังนั้นท่านก็ระวังตัว กลับมาเข้ากลดภาวนาต่อ ท่านสังเกตเห็นว่าเลยจากที่ท่านพักไปไม่กี่ไกลนัก มีรูใหญ่เป็นร่องลึกเข้าไปในภูเขา มองเห็นแสงสว่างจ้าเหมือนกับตะเกียงเจ้าพายุออกมาจากรูนั้น ท่านคิดในใจว่าคงเป็นแสงดวงจันทร์ ไม่ใช่ไน้ โหนดดวงจันทร์ไหลอยู่บนฟ้าโน่น พร้อมทั้งเสียงกระหึ่มเหมือนลมพายุพัดอยู่โน่น ดวงไฟนั้นก็ลอยไปเรื่อย แล้วลอยเข้าไปตรงที่หลวงพ่อรอดพักอยู่ เจอดีเข้าให้แล้ว ไหมล่ะ

ชั่วอึดใจนั้น ก็ได้ยินหลวงพ่อรอดร้องเอะอะโวยวายเสียงดังลั่นป่า เมื่อได้ยินหลวงพ่อรอดร้องเสียงหลงเช่นนั้น จึงคิดว่าเรามาด้วยกันแล้ว ถ้าหมู่เพื่อนเป็นอะไรไป พอช่วยได้ก็ช่วยผ่อนหนักเป็นเบาได้ ไม่ดูไม่แลกันเลยไม่ดี จึงได้เดินไปดู ทั้งแสงสว่างและเสียงเมื่อสักครู่นี้ไม่รู้มันหายไปไหนแล้ว “เป็นอะไรหรือเปล่าหลวงพ่อ ตายหรือยังล่ะ” ได้ยินเสียงร้องตอบมาว่า “ยัง ยังไม่ตาย” ท่านก็เลยเดินกลับมาสู่ที่พักภาวนา ทำวัตรสวดมนต์ แผ่เมตตาภาวนา เกือบเที่ยงคืนแล้วจึงได้พักผ่อนหลับนอน เหตุการณ์ก็ปกติ ตื่นเข้ามาต่างองค์ก็ต่างเงิบไม่ได้เล่าอะไรให้กันฟัง

วันต่อมา ขึ้น ๑๕ ค่ำ เพ็ญเดือน ๓ เป็นวันมาฆบูชา หลังจากอธิษฐานปาริสุทธิอุโบสถแล้ว ต่างองค์ก็ต่างแยกย้ายกันเข้าที่พักภาวนาเหมือนทุกวัน คืบนี้พระจันทร์เพ็ญเต็มดวงลอยเด่นขึ้นพ้นเหลี่ยมเขาแล้ว หลวงปู่กำลังเดินจงกรมอยู่ ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงลมพัดดังสนั่นเหมือนเมื่อคืนนี้อีก “เฮ้ออีกแล้วคืนนี้” ท่านนึกในใจ

“ถ้ามันไม่ไปหาหลวงพ่อรอด ก็ต้องมาหาเราแน่ๆ เอาละ ตายเป็นตาย เราตั้งใจมาตาย
แล้วนี่” คิดดังนั้นจึงเข้าที่ภาวนาในกลด

ในขณะเดียวกันนั้นเอง แสงสว่างโรจน์ปานจุดตะเกียงเจ้าพายุ พร้อมทั้งเสียง
เหมือนลมพายุพัดดังสนั่นหวั่นไหว ก็เคลื่อนไถลกลดของท่านเข้ามาทุกทีๆ ท่านว่า
ขณะนั้นจิตของท่านมีสติตั้งมั่นแน่นเป็นหิน ท่านสั่งกำชับตัวเองว่า “ห้ามลูก ห้ามวิ่งหนี
เด็ดขาด ตายเป็นตาย” กอดขาตัวเองไว้จนแน่นจนจิตสงบตั้งมั่น ท่านว่าเสียงดัง
ฮอกๆๆๆ พอมันมาถึงจึงเห็นเป็นภูใหญ๋ โอ้โฮ ตัวใหญ่มาก แผ่พังพานใหญ่เท่า
ประทุนเกวียน ตัวเท่าต้นตาล ลำตัวยาวเพื่อย มั่นโพล่หัวอยู่ต่อหน้าท่าน นัยน์ตา
ของมันเบิกกว้างโตเท่ากำปั้น อ้าปากกว้าง แลบลิ้นแผ่ลิบๆๆ ทำเสียงดังฮอกๆๆๆ
ในโลกนี้มีภูตัวใหญ่มากขนาดนี้อยู่หรือไม่ ใหญ่กว่าตัวที่เคยกินท่านอีก

ตอนนั้นจิตของท่านไม่หวั่นไหว วางความตายได้แล้ว กำหนดจิตแผ่เมตตาให้มัน
“ขอจงอยู่เป็นสุขๆ เกิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย” ลักครู่หนึ่ง ภูตัวนั้นก็ค่อยๆ
ผงกหัวขึ้นลงๆ อยู่ ๓ ครั้ง แล้วจึงเลื้อยจากไป (ภูที่มีลักษณะนี้ ในคัมภีร์ทาง
พระพุทธศาสนาเรียกว่า “พญานาค” เป็นเทวดาชั้นจาตุมาหาราชิกา มีท้าววิรูปักษ์
เป็นจอมเทพ)

ตื่นเข้ามาท่านก็ไม่ได้พูดเรื่องอะไรๆ ที่ได้เห็นให้หลวงพ่อรอดฟังเลย ต่างคน
ต่างแยกย้ายกันไป ส่วนหลวงพ่อรอดได้ยืนยันว่าหลังจากกลับจากธุดงค์ครั้งนั้นแล้ว
ก็ได้ลาสิกขาบทไปเป็นฆราวาส

ลงจากภูน้ำมาแล้วก็ธุดงค์มาเรื่อยๆ มาถึงโคราชเข้าพักที่วัดป่าสาละวัน รับฟัง
โอวาทธรรมจากท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม และได้สนทนาธรรมะกับท่าน
ท่านพระอาจารย์สิงห์จึงว่า **“หลวงพ่อรอดเอาธรรมไม่เป็น ต้องเอาเหมือนหลวงพ่อดวง
จึงจะได้ธรรม”**

พ.ศ. ๒๔๙๔ จำพรรษาที่วัดดุน

เมื่อใกล้จะเข้าพรรษา ท่านจึงได้กลับมาพักที่วัดดุน และได้จำพรรษาที่นี่ ปีนี้เริ่มมีพระภิกษุสามเณรเข้ามาพักปฏิบัติภาวนากับหลวงปู่แล้ว ที่จำได้ก็มี อาจารย์ลุน (ลี้กออกไปมีครอบครัวแล้ว) พระอาจารย์อำไพ ฐิริปัญโญ (ปัจจุบันอยู่วัดป่าบ้านขามเตี้ย อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม) แม่ชีอีก ๒ คน

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านพักอยู่บนแท่นหิน นั่งภาวนาตากแดดตากลมอยู่บนแท่นหินก้อนหนึ่ง อยู่ห่างจากศาลาใหญ่ประมาณ ๑ กิโลเมตร หินก้อนนี้อยู่บนพลาญหินบนไหล่เขาภูเขาแดง ลักษณะเป็นแท่นสูงประมาณ ๑ ศอก พื้นราบเรียบเสมอกัน กว้าง ๑ เมตรเศษ ยาว ๒ เมตรเศษ และได้ตั้งสัจจอธิษฐานว่า “ถ้าภาวนาไม่ได้เห็นนิมิตที่ดี จะไม่ลุกหนีจากหินก้อนนี้เป็นอันขาด” ท่านนั่งทำความเพียรอยู่บนหินก้อนนั้นถึง ๓ วัน จึงได้นิมิตว่ามีเทพบุตรเทพธิดาถือร่มมากันแดดให้ ต่อมาได้มีโยมศรัทธามาสร้างเจดีย์ครอบลงบนหินที่ท่านนั่งทำความเพียรนั้น และเรียกเจดีย์นี้ว่า “เจดีย์ถ้ำกงเกวียน” และสร้างศาลาพักร้อนข้างๆ เจดีย์ถ้ำอีก ๑ หลังด้วย

ครั้งหนึ่งท่านไปพักภาวนาอยู่ที่ **อ่างกแดง** (แอ่งน้ำบนก้อนหินใหญ่ ใช้อาบน้ำได้ ข้างแอ่งน้ำนี้มีต้นแดงใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง) ซึ่งอยู่เชิงเขาห่างจากถ้ำกงเกวียนไปทางทิศเหนือประมาณ ๑ กิโลเมตร ได้อาศัยบิณฑบาตบ้านโคกสูงบ้าง บ้านนางามบ้าง ระยะทางห่างจากที่ท่านพักประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร

บางครั้งท่านขึ้นไปพักภาวนาบนยอดเขาภูผาแดง บนยอดเขาเป็นหน้าผาสูง ทางฝั่งอำเภอแก้งคร้อ และมีทางลงเขาไปหมู่บ้านแก้งได้เหมือนกัน ท่านพักภาวนาอยู่ที่แห่งหนึ่งข้างๆ หน้าผาสูงนั้น มีแผ่นหินยื่นออกไปยาวประมาณ ๕-๖ วา กว้างประมาณ ๑ วา ท่านได้อาศัยหินก้อนนี้เป็นทางเดินจงกรมไปๆ มาๆ และบอกกับตัวเองว่า “ถ้าไม่มีสติก็ให้ตกหน้าผาตายไปเลย” ตอนเช้าบางวันก็ลงไปบิณฑบาตที่บ้านแก้งมาฉันพอได้กำลังประกอบความเพียร ส่วนมากท่านจะอดอาหารครั้งละหลายๆ วัน จึงลงไปบิณฑบาตมาฉันที่หนึ่ง

อยู่มาวันหนึ่ง (พ.ศ. ๒๕๒๑) ท่านพูดกับพระลูกศิษย์ว่า “เมื่อคืนนี้ใครได้ยินเสียงหน้าผาบนภูผาแดงหักบ้าง เราได้ยินเสียงมันหักประมาณ ๕ ทุ่มเมื่อคืนนี้” เมื่อได้ยินหลวงปู่พูดดังนั้น พระทั้งหลายต่างก็มองหน้าถามไถ่กัน ถามใครก็บอกว่าไม่มีใครได้ยิน เพราะหน้าผาบนภูผาแดงที่ว่านี้ อยู่ห่างจากวัดไปประมาณ ๓ กิโลเมตร วันต่อมาพระได้ขึ้นไปดู ปรากฏว่าหินก้อนที่หลวงปู่เคยนั่งภาวนานั้นหักจากหน้าผาตกลงไปทับกอไผ่และต้นไม้ข้างล่าง ล้มเป็นทางไปเลย ส่วนหินยื่นออกไปหน้าผาที่หลวงปู่เคยเดินจงกรมนั้นยังไม่หัก หลวงปู่พูดว่า **“ถ้าใครอยากได้อรรถไฉธรรมให้ปฏิบัติภาวนาเอาบนภูเขาลูกนี้ละ”**

หลวงปู่ได้พาชาวบ้านสร้างฝายขึ้น ๒ แห่ง เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ฝายทั้ง ๒ แห่งนี้ก็ได้กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาไปในตัว ต่อมาชาวบ้านได้นำลูกจระเข้จากญีุ่โข่ (อยู่เขตอำเภอแก้งคร้อ จ.ชัยภูมิ) ๔ ตัว มาถวายหลวงปู่ ท่านก็ได้เลี้ยงมันไว้ในฝายนั่นเอง ปัจจุบันนี้เหลืออยู่ตัวเดียว ชื่อไฉ่บอด เพราะตาของมันบอดข้างหนึ่ง

หลังจากออกพรรษาแล้ว หลวงปู่ท่านมักออกเดินเที่ยวธุดงค์เพื่อเปลี่ยนสถานที่ปฏิบัติภาวนา เป็นอุบายให้จิตตื่นตัวอยู่เสมอ ไม่ให้ชินชากับสถานที่ อันเป็นเหตุให้เกิดความซี้เกียจ นอนใจ ติดสุขได้ ต่อไปก็ติดญาติโยม ติดอดิเรกလာม ความมีคนเคารพนับถือมาก มีภาระมากเข้าก็ทำให้ห่างเหินการภาวนา ไปๆ มาๆ ถ้าจิตยังไม่มีหลัก ก็ทำให้จิตเสื่อมหรือสมาธิเสื่อมได้ ต่อไปก็กลายเป็นพระกรรมฐานดีแตก

หลวงปู่ท่านมักไปเที่ยวตามป่าตามเขา ตามถ้ำเงื้อมผา สถานที่อันน่ากลัวมี
อันตรายรอบด้าน ที่เช่นนี้ช่วยให้มีสติมีปัญญาระมัดระวังตัวตลอดเวลา เมื่อจิตใจมี
สติปัญญาควบคุมอยู่ตลอดเวลา ก็ทำให้จิตสงบเป็นสมาธิได้ง่าย อาศัยสถานที่เช่นนั้น
เป็นสนามฝึกหัดตัดสันดานกิเลสตัวก่อกรรมเรื่อยมา

จุดจบขึ้นผาเสด็จ

ต่อมาท่านได้ยินคำเล่าลือว่า ถ้าพูดถึงเรื่องการปฏิบัติภาวนา เรื่องอยู่ยงคงกระพันชาตรี ปีนผาหน้าไม้ยังไม่ออกฟันไม่เข้า วิชาอาคมเก่งกล้าต้องยกนิ้วให้ **“พระจอมพระ”** แห่งผาเสด็จได้ อำเภอกงคอดย จังหวัดสระบุรี เมื่อได้ยินคำร่ำลือเช่นนั้น เท็จจริงประการใดต้องไปพิสูจน์ให้ได้ ถ้าเรื่องว่าที่ไหนมีครูบาอาจารย์ดี เป็นต้องได้ดั้นด้นแสวงหาฝากเนื้อฝากตัวเป็นลูกศิษย์ลูกหาอยู่ศึกษาปฏิบัติด้วยให้ได้

หลวงปู่จึงได้เดินจุดขึ้นผาเสด็จ เหตุที่ได้ชื่อว่าผาเสด็จ ก็เพราะว่า **พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕** เคยเสด็จมาที่หน้าผาภูเขาภูนี้ ดั่งมีเรื่องพิลึกพิลั่นเล่ามาว่า สมัยนั้นทางการได้เร่งรัดพัฒนาประเทศเป็นการใหญ่ เริ่มมีการจัดการศึกษา มีไฟฟ้า น้ำประปา โทรเลข เลิกทาส เป็นต้น ประเทศไทยมีรถไฟใช้เริ่มแรกก็ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นี่เอง แต่ยังเป็นรถจักรไอน้ำอยู่ วิ่งไปถึงไหนน้ำหมด ฟืนหมด ก็ต้องจอดเติมน้ำ เติมฟืน เพราะต้องอาศัยพลังไอน้ำผลักดันเครื่องจักร ทำให้รถวิ่งได้

ตอนที่กำลังสร้างทางรถไฟเข้ามาทางภาคอีสาน จากสระบุรีต้องตัดผ่านเทือกเขาใหญ่หรือดงพญาไฟ มีแต่ภูเขาสูงหน้าผาชันทั้งนั้น เพราะส่วนมากเป็นภูเขาหินปูน จะมองเห็นยอดเขาเป็นแท่งหินขาว บางแห่งก็เป็นหน้าผาสอง ปัจจุบันถ้ามาทางรถยนต์ผ่านสระบุรี แก่งคอดย ก่อนจะถึงปากช่อง จะสังเกตเห็นโรงงานปูนซิเมนต์เต็มไปหมด

ช่วงที่สร้างทางรถไฟผ่านเขาใหญ่ ดงพญาไฟ นี่แหละ เป็นช่วงที่คนงานต้องทำงานลำบากมากๆ เพราะต้องเข้าไปทำงานในดงเลื้อยป่าข้าง ลัทธิป่าดงรายชุกชุม ที่ร้ายกว่านั้นก็ที่เขาว่าร้ายกว่าเสือ เพราะต้องผจญกับไข้ป่ามาลาเรีย อันมียุ่งกันปล่องเป็นตัวนำเชื้อ นอกจากจะต้องผจญกับสัตว์ร้ายและไข้ป่าแล้ว งานสร้างทางบางที่บางแห่งต้องได้ตัดต้นไม้ใหญ่ หรือระเบิดภูเขาให้ราบเป็นช่องเพื่อวางรางรถไฟ

พอสร้างทางวางรางมาถึงผาเสด็จ งานทุกอย่างก็ต้องหยุดชะงัก เมื่อปรากฏมีเหตุการณ์แปลกประหลาดเกิดขึ้น ทั้งคนงานก็ล้มตายไปหลายคน เพราะผีหรือไข้ป่าก็สุดจะเดา กล่าวคือหินที่ถูกระเบิดราบเรียบเป็นหน้ากลองตั้งแต่เมื่อวาน พอตื่นเช้ามาวันนี้ คนงานต่างก็ต้องตกอกตกใจ เมื่อเห็นหินโผล่อกสูงขึ้นมาขวางทางไว้ เมื่อคนงานระเบิดหินทิ้งออกขึ้นมานั้นออกอีก พรุ่งนี้เช้าก็เห็นหินสูงขึ้นมาขวางทางอีกเหมือนเดิม เมื่อทำงานต่อไปไม่ได้ เตือดร้อนถึงทางการต้องได้กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาทอดพระเนตร และทรงรับสั่งงานด้วยพระองค์เอง เรื่องแปลกๆ เหล่านั้นจึงได้ยุติ ที่ตรงนั้นจึงถูกเรียก **“ผาเสด็จ”** ตั้งแต่นั้นมา

ปัจจุบันนี้ถ้าเรานั่งรถไฟผ่านหุบเขาดงพญาเย็น หน้าฝนตอนกลางวันจะเห็นวิวทิวทัศน์สวยงามมาก มองเห็นรถไฟขบวนยาวๆ วิ่งไต่รางไปตามไหล่เขา ถ้าเรานั่งอยู่ตู่กลางขบวนก็จะมองเห็นรถไฟทั้งหัวขบวนท้ายขบวนวิ่งคดไปเคี้ยวมาสลับกับภูเขาสูง ต้นไม้ใบหญ้าเขียวชลิไปหมด มองดูแล้วเป็นภาพที่สวยงามเย็นตาเย็นใจ มีใครบ้างเล่าที่จะรู้ว่าเบื้องหลังในอดีตอันไกลโพ้น ทางรถไฟสายนี้สำเร็จมาได้ยาลำบากยากเย็นเพียงใด

ผาเสด็จเป็นลักษณะภูเขาสูงพอควร มีหน้าผาชัน บนภูเขานี้มีถ้ำสำหรับพักภาวนา **พระจอมพระ** พักอยู่ในถ้ำนั้น ข้างล่างเชิงเขามีถ้ำสำหรับพักภาวนาอยู่ เวลาจะขึ้นไปถ้ำก็อาศัยขึ้นบันไดไป เมื่อหลวงปู่ไปถึงผาเสด็จ ก็ได้เข้าไปกราบท่านจอมพระ ปกติท่านจอมพระจะถือ **มุกวัตร** คือปกติไม่พูดไม่จากับใครเลย นั่งภาวนาหนึ่งเจียบ พอหลวงปู่กราบเสร็จ ท่านจอมพระก็ยื่นหินก้อนเท่าหินลับมิดีให้หลวงปู่ก้อนหนึ่ง

ไม่พูดไม่จาไม่ถามไม่ไถ่เลย หลวงปู่จึงได้คิดว่า ท่านจอมพระคงให้เรามีจิตใจหนักแน่น หรือให้เราหมั่นฝึกจิตใจให้แข็งแกร่งเหมือนกับหินก้อนนี้กระมัง ท่านคงรู้จักจิตใจเราดี

หลวงปู่พักภาวนาอยู่เชิงเขาข้างล่าง ห่างไปไม่ไกลมีกุฏิแม่ชีอยู่หลังหนึ่ง ตอน บิณฑบาต ท่านจอมพระมักหยิบเอาข้าวที่โยมใส่บาตรให้ โปรงหรือโยนให้สัตว์ ทั้งหลายกินไปตามทาง ทำอยู่อย่างนี้เป็นประจำจนชาวบ้านเขาเอือมระอา หมดศรัทธา ไปก็มี ต่อมาหลวงปู่ได้หยิบยกเอาข้อนีมาสอนลูกศิษย์เป็นประจำ เพราะไม่ถูก พระธรรมวินัย **เป็นอาบัติทุกกฏ** แต่ถ้าข้าวปลาอาหารที่เหลือจากพระฉันแล้ว เอาให้ ผู้อื่นหรือให้สัตว์ได้ไม่เป็นไร

หลวงปู่สังเกตเห็นว่า ตอนเย็นสองทุ่มกับช่วงประมาณตีห้า แม่ชีเดินขึ้นบันได ดังก๊อกๆ ขึ้นไปหาจอมพระทุกวันไม่ได้ขาด เมื่อได้ยินชาวบ้านเขาติฉินนินทาจอมพระ ท่านก็เลยคิดว่า “เสือกับว้าวอยู่ในถ้ำเดียวกันอย่างนี้ มันต้องมีอะไรในกอไผ่แน่ๆ” คิดได้ ดังนั้น ท่านจึงได้ปลีกตัวไปพักอยู่ที่ผาเสด็จเหนือซึ่งอยู่ห่างออกไปไม่ไกลนัก

พอถึงเวลาภาวนา หลวงปู่ก็มาฝึกกับจอมพระ ท่านจอมพระนั่งภาวนาได้เก่งมาก มีน้ำอดน้ำทน ตอนที่นั่งภาวนาอยู่เชิงเขา ท่านนั่งภาวนากลางแดดจ้าได้อย่างสบาย ครั้งละหลายๆ ชั่วโมง หลวงปู่เห็นดังนั้นก็นั่งบ้าง นั่งภาวนากลางแดด ทนได้เหมือน จอมพระ ต่อมาเมื่อฝนตก ท่านจอมพระหลบฝนเข้ากุฏิ ส่วนหลวงปู่ก็นั่งภาวนาตากฝน อยู่那儿แหละไม่ยอมลุกไปไหน ทนสู้ทั้งแดดทั้งฝนได้อย่างสบาย

พิสูจน์ถ้าเก่าชั้น

เมื่อเห็นจอมพระนั่งปฏิบัติภาวนาสู้ท่านไม่ได้แล้ว จึงได้ลาจอมพระไปอยู่ที่
ถ้าเก่าชั้น ท่านจอมพระได้ห้ามไว้ไม่ให้ไป เพราะเคยมีพระไปตายที่นั่นหลายองค์
ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ หลวงปู่ก็เลยคิดว่า “เรามาทำอะไร เรามาตายไม่ใช่หรือ สละเป็น
สละตายแล้วจึงได้มา จะกลัวอะไรอีก” เมื่อคิดได้ดังนั้น จิตใจก็ยิ่งอาจหาญ ไม่สะทก
สะท้านต่อความตาย อยากไปพิสูจน์ให้ได้ ท่านจึงรุดงค์ต่อไปที่ถ้าเก่าชั้น

พอไปถึง ชาวบ้านกำลังห้ามศพพระองค์หนึ่งลงมาจากถ้าพอดี ท่านจึงได้ให้โยม
นำทางขึ้นไป ถ้านี้อยู่ในเขาหินปูนลูกหนึ่งอยู่แถวๆ กลางดงพญาเย็น

ภูเขาหินปูนส่วนมากมักจะมีถ้ำลับซับซ้อน มีหินงอกหินย้อยสวยงาม ถ้าเก่าชั้น
นี้ก็เหมือนกัน มีทั้งหินงอกหินย้อย ทั้งลับซับซ้อน พอขึ้นไปถึงปากถ้ำ ท่านเห็นว่า
ถ้ำนี้มีอากาศเย็นและชื้นมาก มีดกก็มีด ก็เลยให้โยมเอามัดฟางแห้งทิ้งลงไปก่อน
เพื่อใช้สำหรับปูรองที่พักภาวนา ทางลงไปในแต่ละชั้นจะมีบันไดพาดไว้อยู่ อาศัย
ลงไปตามบันได ลำรวจดูชั้นที่หนึ่งแล้วก็ลงไปดูชั้นที่สองที่สามที่สี่ไปเรื่อยๆ จนถึง
ชั้นที่ห้า ส่วนชั้นที่หกลงไปไม่ได้เพราะบันไดผูกพังมาก ขึ้นลงไปอาจเป็นอันตราย
ท่านจึงไม่ลง

คืนนั้นท่านจึงพักอยู่ในถ้ำชั้นที่ห้า เกิดอาการป่วยปวดหัวตัวร้อนทั้งคืน ต่อมา
คืนที่สองมีเสียงประหลาด เป็นเสียงอะไรก็ไม่รู้ดังออกมาจากข้างๆ ที่ท่านนั่งอยู่

ท่านจึงได้ย้ายจากถ้ำชั้นที่ห้าออกมาพักอยู่ปากถ้ำ ตื่นเข้ามาเวลา ๖ นาฬิกา มีสัตว์ชนิดหนึ่งเป็นตัวอะไรก็ไม่รู้ เสียงร้องของมันทำให้แผ่นดินไหวสะเทือนสะท้านไปหมด อันนี้พิจารณาได้อีกแง่หนึ่งก็คือว่า สัตว์ชนิดนี้รู้ว่าเกิดแผ่นดินไหวจึงร้องบอกเตือน พอส่งเสียงร้องจบ ก็พอดิแรงสั่นสะเทือนของแผ่นดินไหวมาถึง ท่านพักอยู่ที่ถ้ำเก่าชั้นใต้สามคืน อาการที่ป่วยก็หาย

หลังจากนั้นท่านได้รุดงค์ต่อไปยังสระบุรี แวะไปกราบรอยพระพุทธรูป ไปถึงเวลา ๕ โมงเย็น ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ พักอยู่ ๓ คืน ณ งานนมัสการรอยพระพุทธรูป อำเภอพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรีนี้ ท่านได้เห็น **แม่ชีจันดี** ภรรยาเก่าของท่าน แต่ท่านหลบหน้าเสียไม่ให้เขาเห็น ต่อมาจึงได้เดินทางกลับวัดดุน

หลังจากนั้นไม่นาน แม่ชีจันดีได้ลี้ภัยไปมีครอบครัวใหม่ และได้เสียชีวิตในเวลาต่อมาที่บ้านละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

อย่างนี้ก็เคยมี

ครั้งหนึ่งท่านเดินชุดงศ์ไปทางเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ชุดงศ์ตามป่าตามเขาไปเรื่อย วันนั้นเดินทั้งวันยันค่ำก็ยังไม่เห็นมีหมู่บ้านคนเลย หรือว่าเดินหลงทางเข้าป่าลึก ไหนๆ ก็ไหนๆ แล้ว จึงคิดว่าวันนี้เดินทางมาเหนื่อยทั้งวัน ปักกลดกลางป่านี้นะละ ภาวนาที่ระลึกคืน พรุ่งนี้เช้าค่อยเดินทางต่อ จึงได้ปักกลดพักภาวนากลางป่านั้นเอง

ตื่นขึ้นมาจึงเดินไปเรื่อยๆ แต่ไม่รู้ว่าจะไปทางทิศไหนดีจึงจะเจอหมู่บ้านคน กำลังเดินๆ อยู่ นั่น ทันใดนั้นเอง ท่านก็ต้องหยุดชะงักชนลูกซู้ เพราะมีเสือโคร่งลายพาดกลอนตัวหนึ่งกระโจนออกจากป่ามาขวางทางไว้ห่างออกไปข้างหน้าประมาณ ๑๕ เมตร พร้อมกับสายตาดูมองมายังท่าน

โบราณว่า “เจอเสือให้จ้องตาเสือ อย่าได้หลบสายตามัน มันมาดีมาร้ายก็รู้ได้ แม้แต่คนเราก็เหมือนกัน มองตากันแวบเดียวก็สามารถอ่านอรรถาัยกันออก สายตาคนเจ้าโลภะขี้ลักขี้ขโมยก็อีกอย่างหนึ่ง สายตาคนกำลังเี่ยมด้วยไฟราคะตัณหาอีกแบบหนึ่ง สายตาคนกำลังมีโทสะก็อีกอย่างหนึ่ง สายตาคนหลงหรือเหม่อลอยเป็นบ้าใบ้เสียสติก็อีกอย่างหนึ่ง สายตาต่างสายตาก็แสดงออกเป็นสื่อความหมายต่างอารมณ์ได้ สังเกตดูให้ดีแล้วจะรู้

ท่านไม่ได้ตื่นตกใจกลัวมันแต่อย่างใด เมื่อจ้องมองตาของมันก็รู้ว่าไม่ใช่เสือ หิวโซจ้องตะครุบเหยื่อ มันมองด้วยจุดประสงค์อะไร มันจ้องมองท่านอยู่ครู่หนึ่ง

แล้วก็เดินนำหน้าไป เดินไปแล้วก็หันหลังมามองดูท่านอีก หรือว่ามันให้เราเดินตาม ท่านคิดดังนั้นจึงเดินตามเสือนั้นไป เดินไปเรื่อยๆ เสือตัวนี้มีอะไรแปลกๆ อยู่ เป็นเสือจริงหรือเสือเทวดาก็สุดแต่ใครจะเดา เดินนำหน้าไปๆ แล้วก็หยุดยืนมองดูท่าน เป็นอยู่อย่างนั้น เดินเป็นชั่วโมง ท่านก็เดินตามมันไปเรื่อยๆ ต่อมาก็เห็นมันกระโจน เข้าป่าหนีไป ท่านจึงถึงบางอ้อ เพราะห่างออกไปข้างหน้าโน้นเป็นหมู่บ้านคน จึงได้เข้าไปบิณฑบาต ฉันเสร็จแล้วจึงได้เดินตรงต่อไป

โปรดคุณยายผู้เฒ่า

ครั้งหนึ่งท่านเดินธุดงค์ไปแถวๆ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ได้พบสถานที่แห่งหนึ่ง เห็นว่าเป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรภาวนาอย่างยิ่งนัก น้ำท่าอาบดื่มใช้สอยก็สะดวก หมูบ้านสำหรับโคจรบิณฑบาตก็พอเหมาะพอดี ไม่ใกล้ไม่ไกล จึงได้พักปักกลดภาวนาอยู่ที่นี่ระยะหนึ่ง ทุกๆ เช้า หลวงปู่จะออกมารับบิณฑบาตในหมู่บ้านเป็นประจำ

มีบ้านหลังหนึ่งไม่เคยออกมาทำบุญใส่บาตรท่านเลย เป็นบ้านของคุณยายผู้เฒ่าคนหนึ่ง และที่บ้านหลังนี้มีสุนัขตัวหนึ่งดุร้ายมาก แม้แต่คนบ้านใกล้เคียงก็ไม่ค่อยกล้าเดินแวะเวียนไปมาหาสู่บ้านหลังนี้เลย

กระทั่งวันหนึ่ง หลวงปู่คิดเมตตาอยากจะโปรดยายผู้เฒ่านั้นเพื่อบันปลายของชีวิตจะได้ทำบุญเป็นพลบัจจยในอนาคตบ้าง ท่านจึงได้เดินบิณฑบาตไปหยุดอยู่ที่บ้านคุณยายผู้เฒ่าก่อนบ้านหลังอื่นเลย พอแกล่มองเห็นหลวงปู่มาหยุดยืนอยู่หน้าบ้านเกิดความรู้สึกเลื่อมใสปีติยินดี กระตือรือร้นอยากทำบุญใส่บาตร ด้วยความรีบร้อนวิ่งจับโน่นฉวยนี่ จนเปลือยกายผ้าถุงตัวเองหลุดลุ่ย

เมื่อยายเดินมาจะใส่บาตร ขณะเดียวกันนั่นเอง สุนัขตัวนั้นพอเห็นหลวงปู่ซึ่งเป็นคนแปลกหน้า ก็วิ่งกระโจนเข้าหาท่านหมายจะกัด

หลวงปู่พอเห็นดังนั้น จึงกำหนดจิตแผ่เมตตาให้มันพร้อมทั้งพูดว่า “**บักแก้ว** เฮมาบิณฑบาต โตมาต้อนรับเฮาดี” (ไอ้แก้ว เรามาบิณฑบาต เอ็งมาต้อนรับข้าหรือ)

คำว่า “**บักแก้ว**” เป็นคำที่หลวงปู่เรียกชื่อสุนัขทุกตัวที่พบเห็น สุนัขดุร้ายนั้น พอได้ยินหลวงปู่พูดดังนั้น ความดุร้ายที่เคยมีไม่รู้หายไปไหนหมด กลับแสดงอาการ คั่นเคยเคารพเหมือนกับท่านเป็นเจ้าของมัน พร้อมทั้งสะบัดหางไปมาด้วยความยินดี เหมือนรู้จักกันมานาน ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา มันก็ไม่เคยดุร้ายกัดใครอีกเลย ส่วนคุณยายผู้เฒ่าก็เลื่อมใสศรัทธาหลวงปู่ ได้ทำบุญใส่บาตรทุกวัน

งูใหญ่ล้อมกลด

หลวงปู่ท่านมักจะเดินธุดงค์ไปพักตามสถานที่ที่ปรากฏเห็นในนิมิตภาวนา เมื่อหลวงปู่เดินธุดงค์ลงมาจากภูซาง พักบริเวณอำเภอกอนสาร ท่านได้ถามชาวบ้านว่า “แถวนี้มีคนชื่อเสือโกกหรือไม่” โยมตอบว่า “มี” ท่านบอกว่า “ถ้าเช่นนั้น ให้ไปบอก เขว่ามีพระมาหา และพาเราไปหาที่พักด้วย” (โยมคนนี้แกชื่อโกก แต่เพราะปล้นฆ่าคนมามากจึงได้ฉายาว่า “เสือโกก” ต่อมาภายหลังหมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่า บ้านเหล่าเสือโกก)

เมื่อโยม “เสือโกก” ทราบแล้ว ก็ได้นิมนต์ให้ท่านพักอยู่ได้ร่มไม้ชายทุ่ง ซึ่งห่างจาก หมู่บ้านพอประมาณ โยมได้เอาฟางแห้งปูพื้นจัดที่พักให้ท่าน เพราะเป็นฤดูเก็บเกี่ยว ข้าวเสร็จพอดี ไม่ไกลจากที่ท่านพักนั้น มีหลุมดินโป่งที่สัตว์ป่าชนิดต่างๆ ชอบมากินเป็นประจำ คงเป็นเพราะดินที่ตรงนั้นมีเกลือหรือแร่ธาตุสารอาหารผสมอยู่มาก สัตว์ป่าจึงชอบกิน

พอตกเย็น ท่านก็เข้ากลดนั่งสมาธิภาวนาตามปกติ กลางดึกขณะยังนั่งสมาธิ ทำความเพียรภาวนาอยู่นั้น ท่านได้ยินเสียงกระซิบเตือนว่า

“ผีโป่งจะเข้ามาหา ให้เตรียมตัวไว้ให้ดี”

ต่อมาท่านได้ยินเสียงดังกรอบแกรบๆ ซ่าๆ เคลื่อนไหวบนฟางที่ปูไว้ ค่อยๆ ไกลเข้ามาๆ เสียงเหมือนปลวกกำลังกินฟางข้าวแต่ดังกว่า เคลื่อนมารอบๆ กลด

จึงออกจากสมาธิ แล้วจุดเทียนค่อยๆ เปิดมุ้งกลดออกดู ท่านก็ต้องตะลึง เพราะสิ่งที่ปรากฏแก่สายตา นั้น เป็นรูปร่างใหญ่มากขดตัวอยู่รอบกลดท่านไว้ เมื่อหลวงปู่เห็นดังนั้นแล้ว จึงได้แผ่เมตตาให้ “ขอจงอยู่เป็นสุขๆเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย” แล้วได้เข้ากลดนั่งสมาธิภาวนา สละเป็นสละตาย และแผ่เมตตาต่อไปจนกระทั่งสว่างโดยไม่ได้หลับได้นอนเลย พอสว่าง ท่านได้ลุกออกมาดูรอบๆ กลด ก็ไม่เห็นมีอะไร และไม่ทราบว่ามีรูปร่างใหญ่ตัวนั้นหายไปตั้งแต่เมื่อไร

ท่านบอกว่า “เราปักกลดอยู่ก่อนแล้ว ถ้ามีสัตว์ร้ายมาไล่หรือมาเบียดเบียน ให้ภาวนาสู้ตายอย่าถอยหนี ถ้าเห็นมีสัตว์ร้ายอยู่ตรงนั้นก่อน เรามาปักกลดทับที่อยู่ของเขาที่หลัง อันนี้ค่อยหลีกเลี่ยง ถ้าไปภาวนาเจอเหตุการณ์อันน่าสะพึงกลัวจนคนลูกชนพองสยองเกล้า ให้เรามีสติว่างความตาย อย่าเสียดายความมีชีวิตอยู่ของตน แล้วจะชนะมารที่เข้ามาผจญทุกอย่าง”

ท่านพักอยู่ที่นั่น ๓ คืน แล้วก็เดินธุดงค์ต่อไป

ช้างป่าขวางทาง

ต่อมาท่านได้ขึ้นไปปฏิบัติภาวนาอยู่ที่ถ้ำสามถ้ำตัน อยู่ในเทือกภูสูง อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ท่านได้เล่าว่า มาภาวนาอยู่ถ้ำสามถ้ำตัน เข้าวันหนึ่งลงเขาเพื่อไปบิณฑบาตบ้านน้ำอุ่น เกิดความคิดอันหนึ่งผุดขึ้นในจิตว่า “เราเดินลงเขาไปนี้จะต้องเจอช้างป่าแน่ๆ” ขณะที่เดินลงมาถึงเชิงเขานั้น ใช่ว่าจริงๆ ได้เจอช้างป่า ๔ เชือก แต่ละตัวใหญ่มาก มีงายาว ยืนขวางทางอยู่ ท่านก็ยืนดู รอให้มันเดินเข้าป่าไป ก็ไม่ไปสักที รอดังนานเกรงว่าจะเสียเวลาเข้าไปบิณฑบาต ท่านจึงพูดกับมันว่า

“สิพากันมาขวางทางเฮาเฮ็ดอีหยั่งละ บักตู้ใหญ่ เฮาสิไปบิณฑบาต ถ้าสิมาเป็นเสี่ยวกัน กะอย่ามาขวางทางกันแมะ ถ้าบอกรบฟัง เฮาสิเอาไม้ตีกันเอาเด๊ะ” (จะพากันมาขวางทางเราทำไม เราจะไปบิณฑบาต ถ้าจะมาเป็นเพื่อนกัน ก็อย่ามาขวางทางกันสิ ถ้าบอกรบฟัง เราจะเอาไม้ตีกันเอานะ)

พอพูดจบ ช้างฝูงนั้นต่างตัวต่างก็เอี้ยวหัวซุกเข้าป่า หันกันออกมา หลีกทางให้ท่านได้เดินไปบิณฑบาต ไปถึงหมู่บ้านน้ำอุ่น ชาวบ้านถาม “หลวงพ่อกำลังมาบิณฑบาตสายจังวันนี้” ท่านตอบว่า “ช้างป่ามาขวางทางเราไว้” ชาวบ้านพูดว่า “พวกผมอยู่ที่นี่ ยังไม่เคยเห็นช้างป่าสักที” พอท่านกลับจากบิณฑบาต ก็เห็นชาวภานามที่ช้างมันเอามาขวางทางไว้

คติธรรมจากงู

ครั้งหนึ่งอยู่แถบอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ อีกเหมือนกัน เช้าวันหนึ่งหลังจากที่
ท่านกลับจากบิดาพยาบาลในหมู่บ้าน ปกติก็จะมีญาติโยมนำภัตตาหารหวานความมาถวาย
ที่ท่านพักปักกลดอยู่ หลังจากให้ศีลให้พรญาติโยมเสร็จแล้ว ขณะนั้นมีงูตัวหนึ่งอยู่
บนกิ่งไม้ ทำท่าทางส่ายหัวไปมาอยู่ไม่ไกลจากที่หลวงปู่กำลังนั่งอยู่เท่าใดนัก ท่านจึง
ถามญาติโยม

หลวงปู่ “โยมเห็นงูตัวนั้นไหม มันกำลังพูดธรรมะให้ฟังนะ”

โยม “เห็นครับหลวงปู่ แต่ไม่รู้ว่ามันกำลังพูดอะไร”

หลวงปู่ “งูตัวนั้นกำลังพูดผญา (คำกลอนสุภาษิตอีสานเรียกว่า ผญา) กัณฑ์ใหญ่
ให้ฟัง ตั้งใจฟังให้ดีนะ จะแปลเรื่องที่งูพูดให้ฟัง”

ญาติโยมต่างพนมมือขึ้นเพื่อรับฟังธรรมะจากหลวงปู่ด้วยความสนใจใคร่รู้และ
ต่างก็อยากจะได้รู้ว่าหลวงปู่จะพูดว่าอะไร มีเนื้อความเป็นอย่างไร

หลวงปู่เห็นว่าญาติโยมเตรียมพร้อมที่จะฟังเทศนาธรรมด้วยความตั้งใจ และ
เคารพนอบน้อมแล้ว จึงได้แปลธรรมะจากงูเป็นผญาดังนี้

“มาเด้อ (มาลี) ไผ (ใคร) อยากหนีโลกกว้างทุกข์ใหญ่ในกองไฟ อย่าลืไปตาม
ต้นหาหมู่กามคุณห้า มาทำวิปัสสนาให้เห็นฐี (ฐี) หาทางให้พ้นโคก ฮีบ (รีบ) เร็วๆ
ญาติพี่น้องมันลืซ่า (จะซ้า) คำทาง

ให้เจ้าวางขันธห้า อุปมาให้เจ้าหน่าย ข้าวของหลายมากล้นบ่เห็นเอาไปได้ ตายไป
ก็เสียเปล่า ผุ่งหมู่เจ้าคิดเบิ่ง (ดู) ให้มันคัก (แนชัด) ให้ประจักษ์ในใจ ให้ฮ่ำฮอน
(พิจารณา) ดูบั้ง ฮีบ (รีบ) หาทางไปหน้า หาทางให้พ้นโคก สมบัติในโลกนี้ให้วางถิ่ม
ป่อยสา (วางทิ้งปล่อยซะ)

มันเป็นไฟแสงจ้า เผาอุราให้วายุอดตลอดหมดทุกชั้นขุนข้าไพร่พล มันบ่
เหลือหยั่ง (อะไร) ค้าง กษัตริย์ราชจอมไตร แม่นไผๆ (ถึงใครๆ) กะ (ก็) บ่เหลือหลอ
ดั่งเดียวกันนั้น ลูกคนใด (ใด) ใจต่ำทำป่นปี้ ทรพีเลวทรามหยาบหมิ่นท่าน เนรคุณ
เลวร้ายกลายเป็นมาร สร้างสุสานขุมนรกหมกโต (ตัว) เอง”

สุภาชิตนี้กินใจมาก ท่านเปรียบโลกคือชีวิตนี้ ปัญหาสำคัญมากคือต่างคนต่าง
ก็มีกองไฟใหญ่สุขุมอยู่ในหัวอก คือ **ราคะ** กองไฟคือความโลภราคะต้นหา **โทสะ**
กองไฟคือโทสะความโกรธโมโหโทโส **โมหะ** กองไฟคือโมหะความหลง อยู่ใน
กองไฟแต่ไม่รู้จักไฟ อยู่ในกองทุกข์แต่ไม่รู้จักทุกข์ มองเห็นเหยื่อล่อแต่ไม่เห็นเบ็ด
ต้องดิ้นต้องรันทนเดือดร้อนนุ่นวายกันอยู่ทั้งโลก ไม่มีทางจบสิ้นได้ คนส่วนมาก
ไม่มีตา (ปัญญา) จึงมองไม่เห็นว่าเป็นไฟ ผู้มีตา (ปัญญา) แล้วส่วนมากก็หนีออก
จากกองไฟไม่ได้ เพราะบารมีคืออินทรีย์ยังไม่แก่กล้า

ส่วนผู้ที่มีบารมีเต็มเปี่ยมแล้ว ย่อมมี**อินทรีย์ ๕** ประการแก่กล้า อันได้แก่
มีศรัทธาแก่กล้า ๑ มีวิริยะความเพียรแก่กล้า ๑ มีสติแก่กล้า ๑ มีสมาธิแก่กล้า ๑
มีปัญญาแก่กล้า ๑ ผู้เช่นนี้ย่อมมีตาปัญญา เห็นโทษเห็นภัยของกองไฟใหญ่คือกิเลส
และเห็นโทษภัยของการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอันไม่มีที่จบสิ้น ย่อมหันมา
อบรมจิตภาวนา เจริญสมณะและวิปัสสนาให้เห็นแจ้งชัดในอริยสัจทั้ง ๔ ประจักษ์ใจ
แล้วย่อมถึงซึ่งฝั่งแห่งความพ้นทุกข์ทั้งปวงคือพระนิพพานได้โดยไม่ต้องสงสัย

เหตุที่ไม่ฉันเนื้อสัตว์

หลวงปู่ท่านจะพูดเกี่ยวกับการที่ท่านไม่ฉันเนื้อสัตว์ว่าดังนี้ “ปู่ปลาน้อยคืบลา เมื่อเมืองเกลี้ยงออหลอ ยังแต่กบเขียดน้อยอีกสองมือจิ้งจิดาวเมื่อ” พวกปูปลา หรือ พวกสัตว์ใหญ่มาลาท่านจนไม่เหลือ จะเหลือแต่กบเขียดหรือพวกสัตว์เล็กๆ อีกไม่นาน ก็จะลากลับเหมือนกัน เหตุที่ลากลับก็เพราะมนุษย์กินหมด

ครั้งหนึ่งประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๐ หลวงปู่ได้เที่ยวธุดงค์ไปตามสถานที่ต่างๆ ตามป่า ตามเขาลำเนาไพร ได้ปักกลดพักปฏิบัติภาวนาอยู่ได้ต้นไม้อันหนึ่ง ขณะนั่งภาวนาอยู่นั้น ได้ปรากฏในนิมิตว่ามีพวกวิญญาณของสัตว์ชนิดต่างๆ มาปรากฏต่อหน้าท่านเยอะเยอะ เต็มไปหมด ต่างตัวก็ต่างฟ้องร้องเรียนและลาต่อท่านว่า “พวกเราได้รับความเดือดร้อน แส่นสาหัสทุกข์ทรมานมาก เพราะต้องถูกพวกมนุษย์ทุกถิ่นๆ (หูลั่นๆ) ตามล่าฆ่ากิน เป็นอาหาร ขอให้หลวงปู่โปรดแผ่เมตตาและอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้พวกเราได้พ้น จากทุกข์ด้วย ที่สำคัญขอให้หลวงปู่ช่วยสั่งสอนพวกมนุษย์ทั้งหลายให้มีเมตตา อย่าได้พากันเบียดเบียนพวกสัตว์ทั้งหลายด้วยเถิด”

เมื่อท่านได้ฟังดังนั้นก็เกิดความสังเวชสลดใจสะท้อนใจเป็นอย่างยิ่ง สะเทือน เข้าไปจนถึงกันขี้ของหัวใจ ผังลึกมาก รู้สึกเมตตาสงสารพวกวิญญาณของสัตว์เหล่านั้น อย่างจับใจ โอ้ มนุษย์หนอมมนุษย์ คนหนอคน ช่างโหดร้ายใจดำ เบียดเบียนทำลาย ชีวิตของผู้อื่นได้โดยไม่ได้คิดถึงว่าเขาก็มีชีวิต เราก็มีชีวิต ต่างก็รักตัวกลัวเจ็บกลัวตาย

กันทั้งนั้น ไปฆ่าไปแกงเขา รังแกเบียดเบียนทำลายเขาได้ไม่เป็นไร กลับมีความสุข มองไม่เห็นความทุกข์ของผู้อื่น พอใจดีใจว่าตัวเองได้อยู่ดีกินดี มันเป็นเช่นนั้นเองโลกใบนี้ เป็นมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ แต่ไหนแต่ไรมาแล้ว มนุษย์ย่อมเอาเปรียบสัตว์ รังแกสัตว์ที่ไม่มีทางสู้ เมื่อสิ่งสมบาปจิตใจหายบ้ำมากขึ้นไปกว่านั้นอีก ก็รังแกเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเอง ถ้าโหดไปกว่านั้นอีก จิตใจไม่รู้จักบุญจักบาปแล้ว ก็สามารถฆ่าแกงคนแล้วแร่เนื้อเถื่อนหนังฆ่าแหละอวัยวะออกเป็นชิ้นๆ ได้โดยจิตใจไม่สะดุ้งสะเทือนเกรงกลัวต่อบาปกรรมที่ตัวเองจะได้รับ

เมื่อท่านพิจารณาเห็นดังนั้นจึงได้ตั้งใจว่า **“ตั้งแต่บัดนี้ต่อไป จะฉันแต่อาหารเจ งดเว้นเนื้อสัตว์ทุกชนิด”** และได้ตั้งใจปฏิบัติภาวนาอุทิศส่วนกุศลแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สิ้นสุดไม่มีประมาณทั่วแดนโลกธาตุ

วันต่อมาท่านได้เดินธุดงค์ต่อไป ขณะเดินอยู่กลางป่านั้นก็ได้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันน่าสลดหดหู่ จะเป็นน้ำมือของมนุษย์คนใดก็สุดที่จะเดาได้ ท่านได้เห็นภาพที่น่าสยดสยองใจยิ่งนัก ท่านว่าเห็นพวกกบเขียดทั้งหลายเอาหางตัวเองปักเสียบเข้ากับหนามแหลม ห้อยโตนงเตงตายแห้งคาหนามอยู่เต็มไปหมด ก็ทำให้ท่านยิ่งสยดสยองใจ เมตตาสงสารสรรพสัตว์ทั้งหลายหนักเข้าไปอีก เป็นการตอกย้ำถึงความตั้งใจที่ได้ตั้งใจไว้เมื่อคืนนี้ แต่ต่อไปจะฉันเฉพาะอาหารเจ งดเว้นเนื้อสัตว์ และได้ปฏิบัติตามความตั้งใจตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงวันท่านมรณภาพ

เรื่องอาหารการกินนี้ องค์หลวงปู่ถึงแม้ท่านจะฉันอาหารที่ปราศจากเนื้อสัตว์ แต่ท่านก็ไม่ได้ชักชวนใครหรือแนะนำใครบังคับใครให้เอาอย่างท่านแต่ประการใด ท่านปฏิบัติของท่านไปคนเดียวอย่างนั้น เพราะท่านรู้ดีว่าเรื่องการอยู่การกินนี้ ในคัมภีร์พระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าก็ทรงบัญญัติไว้ชัดเจนแล้ว เรื่องเนื้อ ๓ ประการ คือไม่เห็นเขาฆ่า ๑ ไม่ได้ยินว่าเขาฆ่า ๑ ไม่ได้รังเกียจสงสัยว่าเขาฆ่าจะจงมาถวายตน ๑ ทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามเณรฉันได้ไม่เป็นอาบัติ ถ้าตรงกันข้ามจากนี้ คือได้เห็น ได้ยิน หรือรังเกียจสงสัยว่าเขาฆ่าจะจงมาถวายตน ท่านห้ามไม่ให้ฉัน ถ้าฉันต้องอาบัติทุกกฏ

อีกประการหนึ่ง เนื้อ ๑๐ ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม คือ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อราชสีห์ เนื้อเลื้อโครง เนื้อเลื้อเหลือง เนื้อเลื้อดาว เนื้อหมี เนื้องู เนื้อสุนัข เนื้อมนุษย์ เนื้อ ๑๐ ประการนี้ท่านห้ามไม่ให้พระฉัน ถ้ารูปไหนฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ ส่วนฉันเนื้อมนุษย์และเนื้อดิบเป็นอาบัติอุลลัจจัย

แม่หลวงปู่มั่น ท่านก็เคยสอนลูกศิษย์ (พระอาจารย์อุ่น กลยาณธมฺโม และคณะ) สมัยพักอยู่ป่าเปอะ จังหวัดเชียงใหม่ ว่า

“คนเรามันไม่ได้วิเศษวิโสเพราะการกินผักกินเนื้อนะ แต่มันวิเศษด้วยการกิน เพราะการพิจารณาพิจารณาโดยแยบคาย อันผักหญ้าเนื้อนั้นมันไม่ได้รู้เรื่องดีเรื่องชั่ว เหมือนคนเราจิตเรดดอก พระธรรมคำสอนแห่งหน้กเบาต่างหากที่เรานำมาพิจารณา แล้วนำมาสอนตนจะทำให้เราดีขึ้นได้

เรื่องกินอยู่หลับนอนอะไรๆ พระพุทธเจ้าก็ทรงบัญญัติไว้หมดแล้ว ไม่เห็นจะมีปัญหาอะไรกับกินเจไม่กินเจ กินเนื้อไม่กินผัก กินแต่ผักไม่กินเนื้อ อันไหนกินได้ฉันได้ท่านก็บัญญัติไว้หมดแล้ว ถ้าท่านคิดว่าการกินแต่ผักทำให้ท่านเลิกละเป็นผู้วิเศษขึ้นมาได้ อันนี้ผมก็สุดปัญญาที่จะสอนท่าน ถ้าการกินแต่ผักอย่างท่านว่า เป็นผู้บริสุทธิ์สิ้นกิเลสจบพรหมจรรย์ได้ มนุษย์ไม่ได้สิ้นกิเลสหรอก วัวควายเป็นต้นนั้นแหละ มันจะสิ้นกิเลสก่อน เพราะมันไม่ได้กินเนื้อ มันกินแต่หญ้า เต็มปากเต็มพุง มันกินแต่ผักแต่หญ้า ทำไมลูกมันถึงเต็มท้องไรท้องนา

ถ้าการกินแบบท่านว่าเป็นของเลิศ วัวควายมันเลิศก่อนแล้ว เพราะมันเกิดมามันก็กินแล้วโดยไม่ต้องมีใครคอยสอน ถึงท่านกินยังงี้ มันก็ไม่เท่าวัวเท่าควายกินหรอก เพราะวัวควายมันปฏิเสธเนื้อโดยประการทั้งปวง กินแต่ผักแต่หญ้า

ถ้าจะกินเจ ฉันเจ กินผักไม่กินเนื้อ ผมก็ไม่ได้ว่าอะไร แต่การไปหาตำหนิคนโน้น คนนี้ว่ากินเนื้อเป็นเปรตเป็นผี มันไม่สมควร แล้วก็มาหลงตน ยกยอตตนว่าเป็นผู้ประเสริฐกว่าคนอื่นเขา ท่านดูใจของท่านเองก็ได้เห็นว่ามันประเสริฐตรงไหนหรือยัง ถ้ายังไม่ประเสริฐ ให้รีบแก้ ราคะ โทสะ โมหะ ที่เฝ้าหัวอยู่นั่นละ มันเป็นเรื่องที่ท่าน

ต้องแก้ไขโดยเร็วพลัน ไม่ใช่วันๆ เทียวแต่ชวนหาคนมากินผัก ไข่ผักนั้นผมก็กิน คนเรามันประเสริฐเลิศได้ด้วยความประพฤติ มิใช่เพราะการกิน ส่วนเรื่องการกินเป็นเรื่องรองๆ อย่าเอามาเป็นเรื่องเอก” ดังนี้

อีกประการหนึ่ง การฉันเจนี้ หลวงปู่ผางท่านอนุโลมตามธาตุขันธ์ขององค์ท่าน ดังที่ท่านเคยบอกลูกศิษย์ลูกหา “ธาตุขันธ์ของผมมันไม่ให้แล้วนะหมู่เพื่อน ช่วงหลังมานี้ ฉันเนื้ออะไรแล้วมันไม่ย่อย จะฉันอะไรก็พากันฉัน ฉันตามได้ตามมีตามเกิดนั่นแหละ” ส่วนใครจะฉันเหมือนองค์ท่านหรือไม่ นั่นท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร แล้วแต่อัธยาศัยของใครของมัน

บิณฑบาตอิงอ่าง

หลังจากกลับจากธุดงค์ เมื่อครั้งที่ทำให้ท่านสลดสังเวชจนทำให้ท่านเลิกและงดเว้นการฉันเนื้อสัตว์แล้ว ก็กลับมาพักที่วัดตุนอีกครั้ง ตอนนั้นหลวงปู่ได้ให้บัญญัติธรรมกับชาวบ้านเพื่อไม่ให้สร้างกรรมที่จะนำไปสู่การใช้หนี้กรรมด้วยชีวิตซึ่งกันและกัน

พอเข้าไปในบริเวณหมู่บ้านโสภโศกใหญ่ ก็ได้ยินเสียงอิงอ่างร้องออกมาเกือบทุกหลังคาเรือน คือตอนกลางคืนชาวบ้านออกไปได้ (สองจับ) อิงอ่าง และขังไว้เพื่อทำเป็นอาหาร ท่านจึงเกิดเมตตาในสัตว์ พอบิณฑบาตไปได้ระยะหนึ่ง ผู้ใหญ่บ้านก็ออกมาใส่บาตรพอดี องค์หลวงปู่ก็เลยขอบิณฑบาตอิงอ่างทั้งหมดที่จับมาขังไว้ในหมู่บ้านจากผู้ใหญ่บ้าน ให้บอกลูกบ้านทั้งหมดนำอิงอ่างไปปล่อยที่วัดเสีย จนทำให้ขัฒลาปากของชาวบ้านบางคน แต่ชาวบ้านทุกคนก็ปล่อยตามที่องค์หลวงปู่ขอ เพราะเคารพศรัทธาและเชื่อฟังท่าน

ช้างป่ามานิมิต

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต วันหนึ่งขณะที่หลวงปู่หนึ่งสมาธิภาวนา อยู่ตามปกตินั้น ท่านได้นิมิตว่ามีช้างพังเชือกหนึ่งเดินเข้ามา ลักษณะของช้างเชือกนั้น เมื่อเข้ามาใกล้ก็หมอบคลานเข้ามาหาด้วยความเคารพศรัทธาท่านอย่างมาก ในนิมิตนั้น ช้างได้นิมิตให้ท่านไปโปรดพวกเขาบ้างที่ “ถ้ำน้ำหนาว” ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ช้างพังเชือกนั้นหลังจากนิมิตท่านแล้ว ก็ได้เดินนำหน้าท่านไปเรื่อยๆ ตลอดทางที่มัน เดินนำหน้าไป ปรากฏว่าต้นไม้หน้อยใหญ่ล้มเป็นทางระเนระนาดไปเลย กระทั่งถึงหน้าถ้ำ ช้างนั้นจึงถอยหลังและหมอบลงกลับร่างกลายเป็นหินอยู่ตรงหน้าถ้ำนั่นเอง เมื่อท่าน ได้นิมิตเช่นนั้นจึงได้เล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง

ต่อมาเมื่อท่านมีโอกาสจึงได้เดินธุดงค์ไปทางจังหวัดชัยภูมิ ถึงอำเภอคอนสาร ช่วงนั้นท่านมาพักภาวนาอยู่ที่ภูสูง ถ้ำสามสามต้น ระยะหนึ่ง ต่อมาท่านได้ลงมาพักที่ กระท่อมกลางนาของชาวบ้านน้ำอุ่นได้ ๖ วัน พอคืนวันที่ ๗ ขณะนั่งภาวนาอยู่ ได้นิมิตว่า มีหินแม่ช้าง (ก้อนหินลักษณะเหมือนช้างที่ปรากฏในนิมิต หลวงปู่เรียกหินแม่ช้าง) มานิมิตให้ไปจำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาวอีก ท่านว่าถ้ำแห่งนี้ยังไม่เคยเห็นมาก่อนเลย

เข้ามาพอปิดบิณฑบาตฉันเสร็จแล้ว ท่านจึงได้เดินทางมุ่งหน้าบุกป่าฝ่าดงไปตาม ทางเกวียนที่ชาวบ้านเขาเข้าไปทำอะไรทำบ้าง ตามทางนายพรานเดินเข้าป่าล่าสัตว์บ้าง คำไหนปักกลดนอนนั้น จนเดินเข้าเขตบ้านตาดฟ้า (เดิมขึ้นกับ อ.ชุมแพ ปัจจุบันขึ้นกับ อ.ภูผาม่าน) ท่านเลือกถ้ำแห่งหนึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๒ ก.ม. พักภาวนาอยู่ที่ ถ้ำนี้ได้ ๗ วัน ก็ได้รู้จักกับชาวบ้านคนหนึ่งชื่อฟุ้ง โยมฟุ้งคนนี้เป็นอดีตแก่เรียนวิชา

คาถาอาคมวิชาไสยศาสตร์มามาก แต่ไม่สามารถรักษาเคล็ดลับหรือกฎข้อห้ามของคาถาอาคมนั้นได้ แกจึงกลายเป็นปอบ คือจะมีผีปอบสิงอยู่ในตัวแกอีกทีหนึ่ง ไปเที่ยวรักษากับหมอผีที่ไหนก็ไม่หายสักที ต่อมาได้พบหลวงปู่ ท่านได้เมตตาการรักษาให้จนหายขาดจากการเป็นปอบ แกจึงมีความเคารพศรัทธาหลวงปู่มาก ได้ทราบว่าหลวงปู่จะไปตามหาถ้ำน้ำหนาว ตัวแกเองจึงขอติดตามไปด้วย

ท่านพาโยมฟุ้งเดินมุ่งหน้าลัดเลาะตัดป่าไปตามที่เห็นในนิมิต มีแต่ดงหนามป่าทึบ ผ่านบ้านดงสะคร่าน (ขึ้นอำเภอภูผาม่าน) ในบริเวณนี้เป็นดงเลื่องช้านั้น ได้อาศัยโยมฟุ้งซึ่งเป็นคนท้องถิ่นนั้นนำทางเลยทำให้การเดินทางสะดวกยิ่งขึ้น จนเข้าเขตบ้านนาพอสอง (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งอำเภอน้ำหนาว) เดินมุ่งหน้ามาทางทิศตะวันตกถึงบ้านผาลาน้อย ผ่านภูฟ้าจนเข้าเขตภูน้ำริน (เทือกเขาที่ถ้ำน้ำหนาวตั้งอยู่) และพักบ้านโนนชาติ

เมื่อถึงบ้านโนนชาติ จึงได้หาที่พักกลดตามป่าซึ่งไม่ไกลจากหมู่บ้าน ชาวบ้านแถบนั้นไม่ค่อยคุ้นเคยกับพระเท่าใดนัก เพราะนานๆ ปีจะมีพระธุดงค์ผ่านมา จึงพากันหลบหน้าไม่ให้เห็น พอท่านพักอยู่ได้สามคืนก็พอคุ้นเคยพูดกันรู้เรื่องบ้าง ท่านจึงถามถึงถ้ำน้ำหนาวว่า “มีใครรู้จักถ้ำน้ำหนาวหรือเปล่า”

ท่านถามทีแรกก็ไม่มีใครตอบเลย พอท่านถามบ่อยเข้า ชาวบ้านเขาก็โกหกท่านว่า “ไม่รู้จัก ไม่มีใครรู้จักเลย” เขาเลยถามท่านว่า “ถ้าที่หลวงปู่พูดถึงนี้ลักษณะเป็นอย่างไร” ท่านเลยบอกเขาว่า “มีธารน้ำไหลออกมาจากถ้ำอยู่ตลอดเวลา ข้างบนเป็นถ้ำพอพักหลบแดดหลบฝนได้ และมีหินก้อนหนึ่งอยู่หน้าถ้ำลักษณะเหมือนช้าง”

พอท่านพูดจบ ชาวบ้านก็ได้เล่าเรื่องราวให้ท่านฟัง “ถ้าที่หลวงปู่เล่ามานี้มีอยู่ แต่พวกกระผมไม่กล้าเอ่ยชื่อเพราะเกรงกลัวกันมาก เคยมีคนพูดถึงชื่อถ้ำนี้กลายเป็นคนปากบิตปากเบี้ยวทั้งเจ็บไข้ได้ป่วยไปเลยก็มี ชาวบ้านจึงเกรงกลัวกันมาก”

“ถ้าจ้งชั้น พาญาพ่อไปเบิ่งดู” (ถ้าอย่างนั้นพาหลวงปู่ไปดูหน่อย) ท่านได้ขอร้องให้ชาวบ้านพาไปดูถ้ำ แต่ก็ไม่มีใครกล้าพาท่านไปเพราะเกรงกลัวกันมาก

ชาวบ้านเล่าให้ท่านฟังต่อไปว่า พอถึงครบรอบปี ผู้เฒ่าสมุน (หัวหน้าผู้พาชาวบ้าน ประกอบพิธีเซ่นไหว้บวงสรวง) รวมทั้งชาวบ้านได้นำอาหารหวานคาว ทั้งสิ่งของต่างๆ ไปเซ่นไหว้บวงสรวงผีหน้าถ้ำนี้เป็นประจำทุกปี ที่ชาวบ้านไม่ยอมให้หลวงพ่อกับไป เพราะกลัวท่านจะไปเอาสมบัติและสิ่งของภายในถ้ำออกมา แล้วผีที่เฝ้าถ้ำอยู่จะออกมา ไล่กวาดชาวบ้าน เพราะเคยมีเหตุเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้ง ชาวบ้านกลัวกันจึงไม่ยอมให้ท่านเข้าไป

ท่านจึงพูดรับรองกับชาวบ้านว่า “ถ้าผีอยู่ที่ถ้ำน้ำหนาวมากิน หรือมาทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนถึงตาย ถ้าตายหนึ่งคน ญาพ่อจะใช้แทนถึงสองคนเลย” (ญาพ่อคือสรรพนามแทนตัวหลวงปู่ ท่านมักพูดคำนี้กับญาติโยม) ชาวบ้านได้ยินท่านพูดรับรองอย่างจริงจัง เช่นนั้น จึงปรึกษาหารือกัน ต่อมาจึงได้พาท่านไปดูถ้ำ ได้ยินว่าคนที่เป็นหัวหน้าพาท่านเข้าไปดูถ้ำน้ำหนาวนั้น ชื่อว่า ไส เป็นกำนันตำบลหลักด่าน ท่านบอกให้ชาวบ้านเตรียม มีดพร้าจอบเสียมไปด้วย

จากหมู่บ้านโนนชาติ เดินลัดเลาะไปหาถ้ำน้ำหนาวประมาณสามกิโลเมตร (ทางที่ท่านเดินผ่านตรงนี้ ปัจจุบันเป็นบ้านห้วยลาด) พอไปถึงท่านก็สังเกตเห็นบริเวณหน้าถ้ำนั้น ได้มองเห็นน้ำไหลออกมาจากถ้ำอย่างไม่ขาดสาย เป็นน้ำใสสะอาด น้ำอาบดื่มใช้สอย อากาศก็เย็นสบาย ท่านเดินขึ้นไปสำรวจตรวจตราดูข้างบน พอแหงนหน้าขึ้นมองดู ก็เห็นหินก้อนใหญ่ก้อนหนึ่งรูปร่างลักษณะเหมือนช้างใหญ่ ท่านจึงรู้ว่าเคยนิมิตเห็น หินแม่ช้างก้อนนี้ไปนิมิตให้ท่านมาโปรดเมตตาท่าน ตอนกลับได้กลับมาแล้วมาหมอบอยู่หน้าถ้ำนี้ ตรงตามที่ท่านเห็นในนิมิตทุกอย่าง

ท่านก็เดินชมดูบริเวณปากถ้ำ แล้วขึ้นไปบนหินแม่ช้างนั้น ท่านบอกให้ชาวบ้านทำความสะอาด เพราะมีแต่เศษขยะ ใบตองแห้ง สิ่งของต่างๆ ทับถมกันอยู่บริเวณปากถ้ำนั้นที่ชาวบ้านได้พากันนำมาบวงสรวงเซ่นไหว้ผี ท่านสั่งให้เรือทั้งทั้งหมดแล้ว ทำความสะอาดให้เรียบร้อย พอทำความสะอาดเสร็จแล้ว ท่านก็บอกว่า “ทำดีอย่างนี้ แล้วคนก็อยู่ได้ ผีก็อยู่ได้” ชาวบ้านได้ยินเช่นนั้นก็พากันตกอกตกใจ ยิ่งกลัวกันใหญ่

เมื่อทำความสะอาดเสร็จ ท่านก็บอกให้พวกเขากลับบ้าน และพูดว่า “ถ้าไม่เห็นญาติไปบิณฑบาตมืออื่นเข้า ก็แสดงว่าผีกินญาติตายแล้วเด้อ” (ถ้าไม่เห็นเราไปบิณฑบาตพุงนี้เข้า ก็แสดงว่าผีกินเราตายแล้วนะ)

ชาวบ้านได้พูดกันว่า “หลวงพ่อก็คือแปลกมาก ทำไม่ถึงกล้ำพุดเช่นนั้น” ต่างคนต่างกลัวว่าจะมีเหตุร้ายเกิดขึ้นกับท่าน แล้วพากันกลับบ้านไป ส่วนท่านก็เข้าที่พักภาวนา เติมน้ำมันบั้ง นั่งสมาธิบ้าง ปฏิบัติภาวนาตลอดทั้งคืน สถานที่แห่งนี้เหมาะแก่การปฏิบัติภาวนามาก อากาศก็เย็นสบายเงียบสงบเหมาะแก่ผู้ที่มุ่งมั่นบำเพ็ญธรรมเพื่อให้ถึงซึ่งความหลุดพ้นยิ่งนัก

เข้ามาท่านก็ออกบิณฑบาต พอไปถึงหมู่บ้านก็เห็นชาวบ้านนั่งคอยกันเป็นแถวๆ พอเดินไปถึงคนแก่คนหนึ่ง (ผู้เฒ่าสมุน) ก็เอ่ยขึ้นว่า “หลวงพ่อ เมื่อคืนนี้ผมฝันไปว่า ผีที่ถ้ำน้ำหนาวมาบอกให้ผมและชาวบ้านไปทำความสะอาด บูรณะถ้ำ ปฏิบัติรับใช้หลวงพ่อดี” ท่านไม่พูดอะไร ก็คิดในใจว่าผีคงยอมเราแล้ว เมื่อท่านบิณฑบาตกลับไป ชาวบ้านต่างคนต่างถือจอบเสียมและมีดพรวนตามท่านไปที่ถ้ำ ได้บูรณะทำความสะอาดถ้ำดีกว่าเดิม ชาวบ้านได้เกิดศรัทธาเลื่อมใสหลวงปู่เป็นอย่างมาก

ชาวบ้านแถวนี้ไม่ได้ทำนาเพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ภูเขาสูง ได้ถางป่าทำไร่ปลูกข้าว ปลูกผักไว้กินกัน ต่อมาชาวบ้านอยากให้หลวงปู่ได้ฉันอาหารที่ดีๆ จึงได้หาปลา กบ เขียด ที่เคยหาอยู่หากินกันมาตามประสาชาวบ้านที่อยู่ป่าอยู่เขา หลวงปู่จึงได้เทศน์สั่งสอนว่า “พวกปลา กบ เขียด อย่าไปฆ่ามัน มันเจ็บ มันปวด มันทรมาน สงสารมัน ดูอย่างพวกเราสิ เวลามีคนมาตีมาต่อแยกรักก็เจ็บ เพราะฉะนั้น หลวงพ่อก็ฉันง่าย ๆ มีผัก มีแจ่วอะไรก็ใส่บาตรไป ไม่ต้องตามไปส่งถึงที่หอรก มีการงานอะไรก็ทำไป ส่วนสัตว์อย่าไปฆ่ามันนะ”

วันต่อมาท่านได้อธิบายให้ชาวบ้านฟังถึงการทำบุญใส่บาตร ให้รักษาศีลธรรมตลอดถึงการภาวนา ท่านได้พักภาวนาอยู่ถ้ำน้ำหนาวนี้เรื่อยมา

สำรวจถ้ำน้ำหนาว

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านได้เข้าไปสำรวจดูในถ้ำโดยจุดเทียนส่องทาง เพราะในถ้ำลึกมืดมาก ท่านเล่าว่ามองดูในถ้ำตามซอกหินมีแต่เพชรนิลจินดา เครื่องปั้นดินเผา วัตถุโบราณต่างๆ พร้อมกันนั้นยังมีพระพุทธรูปทองคำอีกด้วย แต่ท่านบอกว่าคนธรรมดาไม่มีภูมิจิตภูมิธรรมสูงจะมองไม่เห็น จะมองเห็นเป็นก้อนหินธรรมดา ถ้านี้ในอดีตเคยมีพระอรหันต์มานิพพานที่นี่หลายองค์ และมีผีภูมิเจ้าที่คอยเฝ้าถ้ำไม่ให้พระหรือคนเข้าไปพักที่นั่น เพราะกลัวเขาจะขโมยเอาสมบัติมีค่าของเขาไป

หลวงปู่ท่านเล่าว่า ท่านเดินตามลำห้วยเข้าไป จนถึงวังถ้ำแห่งหนึ่ง จะมีอ่างน้ำขนาดใหญ่ขวางหน้า ผนังถ้ำเริ่มต่ำลงๆ จนจรดกันกับน้ำ ท่านได้ดำน้ำเข้าไปโผล่อีกถ้ำหนึ่ง และเดินทวนกระแสน้ำขึ้นไปเรื่อยๆ

หลวงปู่ท่านเข้าไปลึกเท่าไรไม่ทราบได้ ขณะที่ท่านเดินเข้าไปนั้น ก็มีเหตุการณ์อะไรแปลกๆ อยู่ ท่านว่าเหมือนมีมือมาผลักท่านให้ออกมา แต่มองไม่เห็น เป็นเหมือนลมพัดผลักท่านให้ออกมา ไฟเทียนที่ส่องทางไปก็ดับ

พอท่านถอยกลับออกมาสักระยะหนึ่ง ไฟเทียนก็สว่างขึ้นเหมือนเดิม ท่านเลยคิดว่าพวกภูมิจิตเจ้าที่ในถ้ำนี้เขาหึงหวงสมบัติของเขามาก เขายังไม่ไว้วางใจท่านเท่าใดนัก จึงผลักท่านให้ออกมาจากที่นั่น ท่านเลยพูดออกไปว่า “ไม่เอาอะไรหรอก มาดูเฉยๆ” หลวงปู่ท่านเคยเล่าให้ลูกศิษย์ฟังว่า ท่านเดินล่องลำเข้าไปในเมืองของเขาเลยไม่ให้เข้า ท่านบอกว่าเป็นเมืองของพญานาค เขาไม่ให้คนเข้าไป แต่ภายหลังพวกเขาได้สัมผัสกับหลวงปู่แล้วเกิดศรัทธาท่าน จึงกราบนิมนต์ให้หลวงปู่อยู่โปรดพวกเขาในถ้ำแห่งนี้ไม่ต้องออกมา แต่ท่านก็ไม่รับกิจนิมนต์นั้น

เหล็กไหล

เหล็กไหลเป็นธาตุกายสิทธิ์ชนิดหนึ่ง มีอำนาจมาก มีพลังเร้นลับซ่อนอยู่ในตัวยากที่จะพิสูจน์ได้ ถ้าใครมีไว้ครอบครอง พกติดตัว ย่อมทำให้ผู้นั้นปลอดภัยแคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ เรื่องปิ่นผ้าน้ำไม้ ยังไม่ออก แหว่งไม้เข้า แต่ก็อีกนั่นแหละ ถ้าคนไหนบารมีไม่พอ แม้จะได้มาก็รักษาไว้ไม่ได้ เหล็กไหลย่อมอันตรายหาใช่ไปเองแต่คนส่วนมากยังไม่เคยพบเห็นเหล็กไหลจริงๆ บางคนหมกมุ่นอยู่ในเรื่องเหล็กไหลจนถูกต้มถูกตุ๋นมานักต่อนักก็มี หลายคนที่มากราบนมัสการหลวงปู่ก็มักจะถามถึงเรื่องเหล็กไหลอยู่เสมอ แต่ท่านมักจะไม่ค่อยอธิบายให้ฟังเท่าใดนัก หลวงปู่ท่านได้เล่าให้ฟังถึงเรื่องเหล็กไหลที่ถ้าน้ำหนาวไว้ว่า

วันหนึ่งท่านได้สรงน้ำที่บ่อแอ่งหินตรงปากถ้ำ ลักษณะเป็นแอ่งหินมีน้ำไหลผ่านออกมา พอท่านลงไปในน้ำรู้สึกหนาวเย็นเยือกไปหมดทั้งตัว สมชื่อสมนามที่เรียกกันว่า “ถ้ำน้ำหนาว” เพราะน้ำเย็นมากจนรู้สึกหนาวไปหมด ย่อตัวลงนั่งได้ระดับน้ำเพียงคอพอดี เรื่องนี้มันก็แปลกประหลาดอยู่ ท่านมองลงไปใต้น้ำ มองยังไงก็มองไม่เห็นตัวเอง อวัยวะแขนขาที่อยู่ใต้น้ำ มองยังไงก็มองไม่เห็น หรือว่ามีอะไรมาบังตาไว้แต่ความรู้สึกตัวตามอวัยวะขาแขนก็ยังมิอยู่ ท่านจึงขึ้นจากน้ำมานั่งยองๆ บนหินข้างๆ แอ่งน้ำนั้น พอตัวเริ่มแห้งจึงมองเห็นร่างกายตัวเองเหมือนเดิม

ขณะที่ท่านนั่งอยู่สักครู่หนึ่งเอง ได้มองเห็นวัตถุสิ่งหนึ่ง ความรู้ภายในจิตบอกว่า **“เหล็กไหล”** มันมีลักษณะเป็นแท่งกลมๆ ขนาดเท่านิ้วมือ มีสีดำแกมเหลืองนิดๆ

เป็นประกายมันเลื่อมเจิดจ้าสวยงามมาก ยืนยืดยาวออกมาจากชอกหินในน้ำ มันเลื่อนเคลื่อนตรงมาหาท่านช้าๆ ไม่ห่างจากท่านนัก ท่านยื่นมือไปจะจับขึ้นมาดู แต่เหล็กไหลไม่ยอมให้จับ แล้วก็เลื่อนหดหายเข้าก้อนหินไป หลวงปู่ท่านเลยพูดขึ้นว่า “จับเบิ่งซื่อๆ บ่เอาดอก” (จับดูเฉยๆ ไม่เอารอก) ท่านชี้ที่ตัวท่านพูดต่ออีกว่า “ในโตเฮานี้ดีกว่านั้นหลายเท่า” (ในตัวเรานี้ดีกว่านั้นหลายเท่า) ท่านเปรียบเทียบเหล็กไหลกับจิตของท่านว่า สู้จิตของท่านไม่ได้

พอถึงวันโกน ท่านก็ได้มาปลงผมที่ตรงนี้อีก โขนผมยังงี้ก็ไม่เข้า หรือว่ามีตโกนนี้ไม่คม ลองเดินไปปลงผมที่อื่นห่างจากแอ่งน้ำนั้น ก็ปลงผมได้อย่างสบาย พอเดินกลับไปปลงที่เก่า โขนยังงี้ก็ไม่เข้าอีก ท่านคิดว่าคงเป็นเพราะอยู่ใกล้เหล็กไหลแน่ๆ ท่านเคยเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังว่า “ไม่ยากได้รอกเหล็กไหล มันไม่ได้พาไปสวรรค์ นิพพาน รักษาศีลรักษารธรรม มีใจให้ทาน ประกอบความเพียรภาวนาดีกว่า ถึงเราไม่ยากได้ แต่ก็ทำอวัจร้อยอยู่เพราะเราไม่เคยเห็น”

เมื่อท่านพักภาวนาอยู่ที่ถ้ำน้ำหนาวพอสมควรแล้ว ท่านจึงรุดลงไปทีอื่น พอใกล้จะเข้าพรรษา จึงได้กลับไปจำพรรษาที่วัดอุดมคงคาคีรีเขตเหมือนเดิม

วันหนึ่งหลวงปู่รับแขกที่หน้าเจดีย์กุ๊แก้ว มีพระสงฆ์และญาติโยมเต็มไปหมด ด้วยเหตุที่ทราบว่าหลวงปู่เคยมีเหล็กไหลผูกไว้ที่ประคตเอวเป็นประจำ ประคตเอวนี้ท่านไม่ยอมให้ใครนำไปซักเลยแม้แต่ครั้งเดียว ต่อมาท่านได้นำไปบรรจุไว้ ณ ที่แห่งหนึ่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงมีผู้สนใจถามถึงเรื่องเหล็กไหลว่า

ผู้ถาม “หลวงปู่ครับ เหล็กไหลมีจริงไหมครับ”

หลวงปู่ผาง “มี”

ผู้ถาม “เหล็กไหลมีสีดำสนิทใช่ไหมครับ”

หลวงปู่ผาง “ดำดำคักปานไต้นะ สีดำแถมเหลือง มันๆ จักหน้อยดอกน่า” (ไม่ดำเท่าไหรนะ สีดำผสมเหลือง มันๆ ลักหน้อย)

ผู้ถาม “เขาว่าเหล็กไหลอยู่ถ้ำน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่หลวงปู่เคยบำเพ็ญเพียรมีมากใช้หรือเปล่าครับ”

หลวงปู่ผาง “มีหลายอีหีนั่นแหละ มีตาจ้งเห็น บ่มีตากะบ่เห็น เห็นแต่หีนโล้ง
เส้งนั่นแหละ หลายโพด” (มีมากจริงๆ มีตาจ้งจะเห็น ไม่มีตาก็กไม่เห็น เห็นแต่หีน
ระกะระกะนั่นแหละมากจริงๆ)

ผู้ถาม “หลวงปู่ครับ พวกผมอยากเห็นเหล็กไหล หลวงปู่พอจะเมตตาอนุเคราะห์
ให้ชมเป็นขวัญตาได้ไหมครับ”

หลวงปู่ผาง “เ้า ลิมาร่ำร่ำไรอีหยังกะด้อแท้ เหล็กไหลพาไปนิพพานบ่ได้ตัว”
(เอ...จะมาเรื่องมากทำไม เหล็กไหลพาไปนิพพานไม่ได้หรอก)

ผู้ถาม “ถ้าอย่างนั้นก็แสดงว่าเหล็กไหลไม่มีจริง เพราะหลวงปู่ไม่มีให้ดู”

หลวงปู่ผาง “ฮ่วย อยากเบ้งหลายแท้บ้อเหล็กไหล กะเบ้งเจ้าของนั้นเป็นหยัง
มันสิไหลไปตำผู้้นั้น มันสิไหลไปตำผู้้นี้ ให้เกิดทุกข์เกิดโทษนั้นเป็นหยัง” (อ้าว อยากดู
มากนักหรือไงเหล็กไหล ก็ดูตัวเองซิ ไหลไปชนคนนั้น ไหลไปชนคนนี้ ทำให้เกิดทุกข์
เกิดโทษนั้นเป็นไรละ)

เสียงหัวเราะดังใหญ่ แล้วเสียงคนถามก็เงียบหายไป

ไก่อ่บอทางบิณฑบาต

หลังจากที่หลวงปู่ไปภาวนาที่ถ้ำน้ำหนาวครั้งแรกแล้ว เมื่อมีโอกาสท่านก็จะแวะไปภาวนามาได้ขาด บางครั้งเว้นปีหรือสองปีไปครั้ง

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านพระอาจารย์ทองหงวน อุทัย (หมวย) เล่าว่า หลวงปู่ได้เดินทางไปคนเดียวจากอำเภอคอนสารมุ่งหน้าเดินลัดตัดป่าเข้าป่าลึก ลึกเข้าๆ ทางเกวียนก็ไม่มี พอมีบ้างก็เป็นทางนายพรานเดินเข้าป่าล่าสัตว์ เพราะมีรอยบากรอยฟันช้างๆ ต้นไม้เป็นที่ลั้งเกตอยู่ เดินไปเดินมาก็หลงป่า หาทางไปทางมาไม่เจอ ไม่ใช่ว่าไม่มีทางเดิน ทางเยอะแยะไปหมด เป็นทางด่านช้างเหี่ยวหากิน ไม่รู้จะเลือกเดินเส้นไหน ถึงท่านจะเคยใช้เส้นทางนี้เดินไปถ้ำน้ำหนาวแล้วก็จริง แต่สภาพป่าแต่ละปีมันก็เปลี่ยนแปลงไป ทางด่านช้างหรือสัตว์ป่าหากินที่เคยเดิน มันก็เปลี่ยนเส้นทางหากินไปเรื่อยๆ ไม่ได้อยู่กับที่

ดังนั้นจึงทำให้หลวงปู่หลงทางอยู่กลางป่าหลายวัน ค่ำไหนนอนนั่น ชาวาก็ไม่ได้ฉัน ต้องเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ก็อาศัยฉันแต่น้ำในกาเท่านั้น เดินอยู่หลายวันก็ยังไม่พบหมู่บ้านคนเลย จนน้ำในกาหมดลง เกือบตะวันจะตกดินแล้วได้ยินเสียงไก่ขันอยู่ไม่ไกล จึงคิดว่าคงจะมีหมู่บ้านคนอยู่ใกล้ๆ นี้ คิดดังนั้นจึงได้ปักกลดพักภาวนาอยู่บริเวณนั้น กะว่าพรุ่งนี้เช้าจะเข้าไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน พอตื่นเช้ามาเตรียมบิณฑบาตก็รู้ว่าจะไปทางไหนดี จึงคิดว่าต้องเดินไปทางที่ได้ยินเสียงไก่ขันเมื่อวานนี้ เมื่อเดินไปๆ ก็ไม่เห็น

มีหมู่บ้านคนเลย ท่านเดินอยู่พักใหญ่ ก็เห็นไก่อ่ตัวหนึ่งบินนำหน้าท่านไป ท่านจึงเดินตามทางที่ไก่อ่บินไปนั้น มันบินนำหน้าท่านไปเรื่อยๆ ท่านก็เดินตามมันไปเรื่อยๆ เหมือนกัน มันก็บินขึ้นบินลงๆ อยู่อย่างนั้น จนใกล้ถึงหมู่บ้านมันจึงได้บินเข้าป่าไป

ท่านจึงได้เข้าไปบิณฑบาต เดินเข้าไปบ้านหลังหนึ่ง เห็นแม่ลูกกำลังนั่งเผาข้าวหลามกันอยู่ พอเขาเหลือบเห็นพระพุทธรูปมายืนหน้าบ้านเท่านั้นแหละ ต่างคนต่างวิ่งหนีกันจ้าละหวั่น วิ่งไปคนละทิศละทาง ทั้งข้าวหลามไว้ในกองไฟ ท่านก็ยืนอยู่นั่นแหละ ไม่ไปไหน เขาก็แอบดูท่านอยู่ ท่านขอบิณฑบาตน้ำใส่กาได้แล้ว ก็ชี้ไปที่ข้าวหลาม บอกให้เขาเอาข้าวหลามใส่บาตรให้ท่านหนึ่ง ท่านว่าตั้งแต่เกิดมายังไม่เคยเห็นข้าวหลามที่ไหน มีรสชาติอร่อยเหมือนข้าวหลามที่ท่านนั้นเลย หรือจะเป็นเพราะอดอาหารมานานหลายวัน ก็อาจเป็นได้

ท่านว่าที่ชาวบ้านเขาวิ่งหนีนั้นเพราะเขาอายุพระ เพราะแต่ไหนแต่ไรมาก็อยู่แต่ในป่าในดง ไม่เคยเข้าวัดเข้าวาทำบุญใส่บาตร ไม่เคยรู้ขนบธรรมเนียมประเพณี เห็นพระเจ้าพระสงฆ์มา ก็ไม่รู้ว่าจะพูดอย่างไรกับท่าน คำว่า นิมนต์เจ้าค่ะ เจ้าข้า ครับผม ก็ยังไม่เคยพูด จะไม่ให้เขาอายุได้อย่างไรเพราะไม่คุ้นไม่เคย

บ้านที่ท่านเข้าไปบิณฑบาตนั้นก็คือนบ้านผาลาน้อยนั่นเอง พอท่านฉันเสร็จก็เดินทางต่อไป ปายวันนั้นก็เดินทางถึงถ้ำน้ำหนาวพอดี

พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างวัดป่าพัฒนาคีรี

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ หลวงปู่ได้ไปสร้างวัดขึ้นอีกแห่งหนึ่งที่บ้านแจ้งทับม้า ตำบลนางาม อำเภอมัธยาศีรี จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ห่างจากวัดอุดมคงคาคีรีเขตไปทางทิศตะวันออกประมาณ ๔ กิโลเมตร ได้สร้างศาลาไว้ ๑ หลัง กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๕ เมตร และสร้างฝายกั้นน้ำคอนกรีต กว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สูง ๓ เมตร เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้อาบดื่ม สร้างกุฏิขึ้นอีก ๖ หลัง ทำด้วยไม้ มุงด้วยสังกะสี ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่าวัดป่าพัฒนาคีรี หรือวัดบ้านแจ้ง มีเนื้อที่ประมาณ ๔๐๐ ไร่

กิจวัตร วัดอุดมคงคาคีรีเขต

การปกครองบริหารวัดของท่านเป็นไปอย่างพอปกครองลูก ทุกหมู่อยู่กันอย่างมีความสุขตามอัธยาศัย สัมผัสสามัคคีกัน การกระทำใดๆ หากเป็นสิ่งบกพร่องเสียหายกระทบกระเทือนถึงหลวงปู่ คณะศิษย์ก็จะละเว้น หากสิ่งใดๆ เป็นประโยชน์และเป็นการเกิดเกียรติคุณของหลวงปู่แล้ว ก็ได้พากเพียรดำเนินอย่างสุดความสามารถ

หลวงปู่ท่านได้วางกฎระเบียบวัดให้เป็นเครื่องปฏิบัติเสมอกัน ๑๖ ข้อ ดังนี้

๑. ตื่นแต่เช้า (ประมาณ ๐๓.๐๐ น.) ชำระร่างกายแล้วทำวัตรเช้า เสร็จแล้วให้เข้าที่ภาวนา

๒. เวลา ๐๕.๐๐ น. ให้เตรียมบริหารลงศาลา และเข้านั่งประจำที่ของตน ห้ามไม่ให้พูดคุยกัน และออกบิณฑบาตโดยพร้อมเพรียงกันเมื่อถึงเวลาอันควร

๓. เมื่อกลับจากบิณฑบาตแล้ว ให้เข้านั่งประจำที่ของตนเพื่อรอรับแจกอาหาร ผู้ที่เป็นภักตฤเทศก์ให้แจกอาหารให้เท่ากัน ให้ทั่วถึงทุกหมู่ เสร็จแล้วจึงลงมือฉันโดยพิจารณา

๔. เมื่อฉันเสร็จแล้วให้รีบทำความสะอาดบริวารและสถานที่ แล้วคอยนั่งฟังผู้อาวุโส ชี้นำ หรือแจ้งข่าวต่างๆ ก่อน จึงจะลุกไปได้ และการเดินไปมาควรสำรวจตลอดเวลา รวมทั้งการนั่งในทุกสถานที่

๕. เมื่อกลับถึงภูมิลำเนาของตนแล้ว ทุกรูปจงอยู่ปริวาสกรรม ห้ามไปคุยกันนอกจาก
มีเหตุจำเป็นหรือขัดข้อง

๖. เวลาประมาณ ๑๕.๐๐ น. ทุกรูปจะต้องลงจากภูมิลำเนาเพื่อปิดกวาดอาวาสวิหาร
ให้สะอาดอยู่เสมอ

๗. ระหว่างปิดกวาดอยู่ห้ามคุยกัน จงตั้งใจแผ่เมตตาให้แก่สัตว์ทั้งหลายที่อยู่
ในบริเวณทุกชั้นโดยทั่วกัน

๘. จงช่วยกันดูแลรักษาอ่างน้ำมนต์ อ่างล้างเท้า ห้องสุขา ให้มีน้ำ และช่วยกัน
รักษาให้สะอาดอยู่เสมอ

๙. จงพร้อมเพรียงกันทำบุพกิจ (ทำความสะอาดและจัดสถานที่ลงอุโบสถ
พระพุทธรูป ศาลาโรงธรรม ก่อนเวลาลงอุโบสถ) และช่วยกันดูแลของสงฆ์ให้อยู่ใน
ที่ปลอดภัย และอยู่ในสภาพดีเสมอ

๑๐. จงศึกษาสิกขาบท และปฏิบัติอาจารย์ เชื่อฟังคำเทศนาสั่งสอนของท่านอย่าง
สม่ำเสมอโดยเคารพ

๑๑. จงช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเต็มใจ โดยเฉพาะงานส่วนรวม และ
ให้มีความรักสามัคคีกันด้วยดี

๑๒. จงปฏิบัติกิจวัตร ๑๐ ข้อดังกล่าว ด้วยความตั้งใจด้วยดีอย่างสม่ำเสมอ

๑๓. จงแนะนำตักเตือนพระภิกษุสามเณรที่ประพฤติปฏิบัติไม่เหมาะสมกับเพศ
สมณะของตน

๑๔. การตักเตือนให้เตือนด้วยความหวังดี ซึ่งหากปล่อยไว้อาจนำความเสื่อมเสีย
มาสู่ส่วนรวมได้ในการต่อไป ผู้ที่ถูกตักเตือน แนะนำ ควรเชื่อฟังและปฏิบัติตามด้วย
ความตั้งใจเสมอ

๑๕. พระภิกษุ สามเณร รูปใด ขาดชินบาริหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือสิ่งของอันใด ก็ให้เบิกได้ตามประสงค์ แต่จะต้องให้คณะสงฆ์อนุญาตเสียก่อนจึงจะเอาไปได้

๑๖. ให้ยึดถือระเบียบนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อผลของการบำเพ็ญสมณธรรมของตน จะได้สมเจตนารมณ์ที่ตนได้ตั้งใจไว้ทุกประการ

ขอความสุข ความเจริญ และความสำเร็จในการปฏิบัติธรรม เพื่อมรรค ผล นิพพานทั้งปวง จงเกิดมีแก่ผู้ที่ปฏิบัติตามนี้ถ้วนทั่วทุกรูป เทอญ

วัดอุดมคงคาคีรีเขต (ตุน)

พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๐๖

รวมศรัทธาสรางถนน

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๗ ระยะทางที่สามแยกปากทางจากถนนระหว่าง
อำเภอัญจาศิริ-อำเภอแก้งคร้อ ไปวัดอุดมคงคาศรีเขต ประมาณ ๑๒ กิโลเมตร เป็น
เส้นทางเล็กๆ แคบๆ คดเคี้ยว การคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝน
ลำบากมาก

หลวงปู่จึงได้ประชุมชาวบ้านทุกหมู่บ้านที่ถนนผ่านเพื่อช่วยกันพัฒนาตัดถนนใหม่
ให้มีเส้นทางได้มาตรฐาน ขนาดกว้างพอควร และที่ประชุมยอมรับมติที่หลวงปู่ปรารภ
และแนะนำ หลังจากมีมติทำถนนใหม่แล้ว ชาวบ้านทุกหมู่บ้านก็ร่วมแรงร่วมใจกัน
พัฒนาจนกระทั่งแล้วเสร็จ โดยหลวงปู่ได้อยู่เป็นประธานตลอด โดยไม่ได้ใช้งบประมาณ
ของรัฐแต่ประการใด ปัจจุบันเป็นเส้นทางที่สำคัญของชาวบ้านในการคมนาคมเพื่อการ
เกษตร ขนส่ง และอื่นๆ

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ทางวัดอุดมคงคาศรีเขต ได้รับความร่วมมือจาก กรป.กลาง
กรุงเทพฯ และหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่จังหวัดอุดรธานี ได้นำหน่วยงานดังกล่าว
พัฒนาเส้นทางไปวัดอุดมคงคาศรีเขต เป็นถนนขนาดกว้างประมาณ ๑๐ เมตร ยาว
๑๒ กิโลเมตร ลงหินลูกรังตลอดเส้นทาง สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท
(ห้าแสนบาทถ้วน)

การสร้างถนนผ่านหมู่บ้านต่างๆ ในครั้งนั้น สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท หรือ รพช. บางครั้งต้องขอความร่วมมือจากกองทัพบก ซึ่งมีเครื่องมือที่พร้อมกว่าหน่วยงานอื่น กองทัพบกได้ส่งทหารจากกรมการขนส่งทางบก ซึ่งมีร้อยเอกเกษม วิฑิตาภรณ์ (ยศในขณะนั้น) เป็นหัวหน้าชุด พร้อมเครื่องมือมาร่วมปฏิบัติงานสร้างถนนจากสามแยกปากทางหมู่บ้านแก้งคร้อน้อย ถึงวัดอุดมคงคาคีรีเขตดังกล่าว

(ต่อมาวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ หลวงปู่ได้มีหนังสือถึงสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อของบประมาณทำถนนเส้นดังกล่าวเป็นถนนลาดยาง ซึ่งทางราชการก็ได้อนุมัติ และได้ทำเป็นถนนลาดยางในเวลาต่อมา ซึ่งก็ได้ใช้ประโยชน์ต่างๆ ดังเช่นที่ปรากฏในปัจจุบัน)

ร้อยเอกเกษมได้พบเห็นการปฏิบัติธรรมของหลวงปู่ที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มักน้อยสันโดษ ชอบอยู่ในที่วิเวกสงบสงัด ประการความเพียรสม่ำเสมอ เป็นพระปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างแท้จริง จึงเกิดศรัทธาเลื่อมใส แต่กว่าร้อยเอกเกษมจะลงใจ ก็เคยทดลององค์หลวงปู่อยู่หลายครั้ง ดังเช่นครั้งหนึ่งขณะเป็นหัวหน้าชุดปฏิบัติงานสร้างถนนเข้ามาวัดดูอยู่นั้น ตอนกลางคืนก็มาพักอยู่ที่วัด ตอนดึกๆ ปวดท้องเหมือนไส้จะขาดออกจากกัน ลูกน้องหายากแสบท้องหลายชนิดที่มีอยู่มาให้กินก็ไม่ทุเลา นอนก็นอนไม่ได้ สุดท้ายก็ต้องพึ่งน้ำมนต์จากองค์หลวงปู่ที่หาไว้ในอ่างน้ำมนต์ กินจึงทุเลาและถึงได้หลับ หรือถึงขนาดนอนเฝ้าองค์หลวงปู่เดินจงกรมตลอดทั้งคืนก็เคยทำมาแล้ว และได้รายงานไปถึงท่านพันเอกเฉลิม คำรพวงศ์ (ยศในขณะนั้น) รองเจ้ากรมขนส่งทางบกให้ทราบว่าได้พบพระกรรมฐานรูปหนึ่งที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่ตัวเองได้เฝ้าสังเกตดูเป็นระยะเวลานาน

ท่านพันเอกเฉลิมเป็นผู้เลื่อมใสในพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่แล้ว เมื่อทราบดังนั้น จึงได้เดินทางมากราบนมัสการหลวงปู่ที่วัด ได้มีโอกาสสนทนาธรรม ได้รับโอวาท ได้พบเห็นการปฏิบัติธรรมของหลวงปู่แบบมั่นคงและเด็ดเดี่ยว เป็นผู้มีวาจาสัตย์พูดคำใดเป็นคำนั้น เป็นพระผู้ปฏิบัติตรงตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง

เมื่อท่านพ้นเอกเฉลิมได้พบเห็นด้วยตาตนเองแล้วเกิดความศรัทธาเลื่อมใส จึงได้ชักชวนคุณสุทธิ นาคสมภพ ซึ่งเป็นคู่เขยกัน เดินทางมากราบนมัสการท่านที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต

คุณสุทธิได้เดินดูสภาพวัดร่มรื่น สะอาด สงบ และได้ไปดูกุฏิปung (ปung หมายถึง สถานที่ลุ่มมีแหล่งน้ำ มีต้นไม้และเถาวัลย์ปกคลุม) ซึ่งเป็นกุฏิขององค์หลวงปู่ เป็นกุฏิหลังเล็กๆ มีบันได ๓ ขั้น หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ฝาเอาไม้ไผ่สาขัดกระดาดชุบน้ำซีเมนต์ เสาค้ำ ๔ ต้น มีน้ำหล่อไว้ ดูแล้วเหมือนตู้กับข้าว ทางเดินจงกรมอยู่ติดกับกุฏิมุงด้วยหญ้าเหมือนกัน พอเปิดประตูเข้าไป เห็นผ้าเช็ดเท้าอยู่หนึ่งผืน เห็นบาตรกลด กาน้ำ ผ้าไตรจีวร มีแค่บริวาร ๘ เท่านั้น นี่หรือความเป็นอยู่ของพระป่าในชีวิตกึ่งเพิงมาลัยผัสดป่าเป็นครั้งแรก เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับสมัยที่บวชอยู่ในกรุงเทพฯ แล้วแตกต่างจากกันราวฟ้ากับดิน ทั้งได้พบเห็นปฏิบัติท่าน ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใสในองค์ท่าน ต่อมาภายหลังจึงได้ชักชวนศรัทธาญาติโยมทางกรุงเทพฯ มากราบนมัสการองค์หลวงปู่มิได้ขาด

พ.ศ. ๒๕๑๑ จำพรรษาที่วัดป่าธรรมวิเวก

เมื่อท่านพระครูโสภาสมณกิจ เจ้าคณะอำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น (ธรรมยุต) วัดป่าธรรมวิเวก ได้ก่อสร้างอุโบสถ พ.ศ. ๒๕๑๑ ท่านพระครูฯ และคณะสงฆ์ พร้อมด้วย ทายกทายิกาชาวชนบท ได้กราบอาราธนาฉันต์หลวงปู่ผางมาจำพรรษาที่วัดป่าธรรม-วิเวกแห่งนี้ เพื่อเป็นประธานในการดำเนินการก่อสร้าง ซึ่งหลวงปู่ท่านก็ได้เมตตาเป็นประธานด้วยดี และช่วยสนับสนุนอุปถัมภ์มาตลอด เริ่มตั้งแต่อนุญาตให้จัดสร้าง เจริญรุ่งแรกของท่าน เพื่อนำรายได้สมทบทุนสร้างอุโบสถ กระทั่งอุโบสถวัดป่าธรรม-วิเวกเสร็จสิ้นสมบูรณ์ทุกประการ

ในหลวงเสด็จพระราชดำเนิน

เมื่ออุโบสถได้ทำการก่อสร้างเสร็จสิ้นทุกประการแล้ว คณะสงฆ์อำเภอชนบท-
มัญจาคีรี (ธรรมยุต) พร้อมด้วยทายกทายิกา พ่อค้า ประชาชน และทางราชการ
ได้พร้อมใจกันกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถฯ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สมเด็จพระ
พระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมกันทั้ง ๕ พระองค์
เพื่อเปิดทองฝักรุกนิมิต และเททองสร้างรูปเหมือนหลวงปู่ผาง เมื่อวันที่ ๓๐ เดือน
เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๐ นับได้ว่าเป็นเกียรติประวัติครั้งสำคัญยิ่งของชาวอำเภอชนบท
คณะศิษยานุศิษย์ของหลวงปู่ผาง และชาวจังหวัดขอนแก่นโดยแท้

พ.ศ. ๒๕๑๒ จำพรรษาที่วัดป่าพัฒนาศรี

ปีนี้หลวงปู่ได้มาจำพรรษาที่วัดป่าพัฒนาศรี บ้านแจ้งทับม้า ต.นางาม อ.มัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นวัดที่หลวงปู่ได้มาสร้างไว้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านจำพรรษาอยู่ด้วยกัน ๒ รูป กับพระอาจารย์หอม ขนตยาโคโม (ปัจจุบันอยู่ที่วัดป่าวิเวกภูเขาวง บ้านดงน้อย อำเภอผาขาว จังหวัดเลย)

ในพรรษานี้เอง ท่านพระอาจารย์หอม ปกติท่านจะเป็นผู้อุปัฏฐากดูแลหลวงปู่ บริหารของหลวงปู่ทุกอย่าง ท่านจะเป็นผู้ดูแล ทุกเช้าท่านจะต้องมาทำความสะอาดศาลาฉัน จัดที่ฉันให้เรียบร้อยก่อนออกบิณฑบาต นำบาตรหลวงปู่ลงมาศาลาฉัน สะพายบาตรหลวงปู่นำไปถวายท่านก่อนเข้าบิณฑบาตในบ้านทุกวัน

ทางไปบิณฑบาตต้องเดินผ่านฝายกั้นน้ำเท่านั้น ท่านอาจารย์หอมสะพายบาตร ยืนรอหลวงปู่อยู่ที่ฝายกั้นน้ำตามปกติ รออยู่ตั้งนานพลางนึกในใจว่า “เอ๊ะ วันนี้ทำไมไม่เห็นหลวงปู่ออกมา เรายืนรอท่านตั้งนาน นี่ก็สายแล้ว หรือว่าท่านยังอยู่ที่กุฏิ” จึงเดินกลับไปหาหลวงปู่ที่กุฏิก็ไม่เจอ หาที่ศาลาก็ไม่เจอ หรือว่าท่านไปไหน ในห้องน้ำก็ไม่มี

สักครู่ก็ได้ยินเสียงโยมอำคาวิ่งมาจากหมู่บ้าน ร้องตะโกนบอกว่า “ท่านอาจารย์ครับ หลวงปู่ยืนรอท่านอาจารย์อยู่นานแล้ว ท่านยืนคุยกับโยมที่ศาลากลางบ้านโน่นแน่ะ รอบาตรจากท่านอาจารย์อยู่ รีบไปเถอะ”

พอได้ยินดังนั้นก็แทบไม่เชื่อหูตัวเอง “อย่าพูดเล่นนะ อาตมาสะพายบาตรยืนรอท่านอยู่ตั้งนาน ไม่เห็นท่านเดินจากศาลาผ่านมาเลย”

โยมอำคาก็ยังยืนยันคำเดิมว่า “หลวงปู่ยืนรอท่านอาจารย์อยู่กลางบ้านจริงๆ ไม่ได้โกหก” ท่านอาจารย์หอมจึงสะพายบาตรรีบเดินเข้าไปในบ้านเพื่อให้ทันบิณฑบาตกับหลวงปู่

พอกลับจากบิณฑบาต ท่านอาจารย์หอมจึงได้กราบเรียนถามหลวงปู่ว่า “เมื่อเข้านี้ผมสะพายบาตรยืนรอหลวงปู่ที่สะพานตั้งนาน หลวงปู่เข้าไปในบ้านตั้งแต่ตอนไหนครับ ทำไมผมจึงไม่เห็น” หลวงปู่จึงตอบว่า “โธ้ย คนเอ๋ยคน อย่างผ่านไปข้างหน้ากะบ่เห็นกัน มีแต่ตาแต่บ่มีตาน้อ” (โธ้ย คนเอ๋ยคน เดินผ่านไปแค่นี้ก็มองไม่เห็นกัน ช่างมีแต่ตาแต่ไม่มีตาหนอ)

ห้วปลากะเต็นออกจากบาตร

พระอาจารย์หอมเล่าต่อไปว่า โดยปกติหลวงปู่ฉันเจ ดังนั้นอาหารที่โยมนำไปถวายก็มีแต่อาหารเจ ท่านอาจารย์แม้อยังฉันเนื้ออยู่ แต่ก็ต้องฉันเจเหมือนหลวงปู่ไปโดยปริยาย ชาวบ้านคนหนึ่งเห็นท่านฉันเจกับหลวงปู่โดยไม่ค่อยสะดวกใจนัก จึงได้เอาใบตองห่อปลาแห้งใส่บาตรถวายท่านเพื่อฉันตอนเช้า

หลวงปู่กำลังฉันได้สองสามคำ ท่านอาจารย์หอมก็นึกระหิโมอยู่ในใจว่า “นานๆ ที่จะได้ฉันเนื้อฉันปลาสักครั้งคงจะอร่อยดีนะ” ว่าจะแอบฉันโดยไม่ให้หลวงปู่เห็น มีอีกค่อยๆ ล้วงลงในบาตร หักปลาแห้งให้เป็นท่อนๆ เพื่อจะได้ฉันได้สะดวก หักไปหักมาอีท่าไหนก็ไม่รู้ หัวปลาแห้งตัวดีดันกระเด็นออกจากบาตรไปตกลงตรงหน้า หลวงปู่ที่กำลังฉันอยู่พอดี หลวงปู่จึงหันมาถามท่านอาจารย์หอมว่า “อ้อ คือลิแซ่บหลายเนาะ” (อืม คงจะอร่อยมากนะ)

ท่านอาจารย์เล่าว่า รู้สึกอวยหลงปู่มาก ลูกปู่ปู่ไม่ฉันอาหารเลย เก็บบาตรไปล้าง อดอาหารดัดสันดานมันชะกิเลสตัวนี้ หลังจากอุปัฏฐากหลงปู่เสร็จแล้ว ก็เข้าที่จกรม เดินจงกรมภาวนาเกือบตลอดทั้งวันเพื่อลงโทษตัวเองที่อยู่กับหลงปู่ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างแท้ๆ เรายังไม่ดูไม่ปฏิบัติตาม ยังตกอยู่ในอำนาจแห่งความอยาก และติดอยู่ในรสอาหารได้

สร้างเหรียญรุ่นแรก

ต่อมาคณะแพนเอกเฉลิม-คุณสุทธิ ได้ขออนุญาตท่านสร้างเหรียญรุ่นแรกขึ้นมา เพื่อนำไปสักการบูชาให้เป็นสิริมงคล ซึ่งในช่วงแรกท่านยังไม่อนุญาตทันที เห็นว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมะทางพระพุทธศาสนาต่างหากจึงจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตัวเอง อย่างแท้จริง แต่คณะศิษย์ได้ขออนุญาตด้วยเหตุผลนานาประการถึง ๔ ครั้ง ท่านเห็นว่า เป็นคนมีศรัทธาเลื่อมใสและมีเจตนาอย่างแน่วแน่มั่นคง สิ่งเหล่านี้อาจเป็นเหตุให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจที่เป็นรูปธรรมได้ และเมื่อมีความเชื่อในวัตถุมงคลแล้ว จักสั่งสอน ให้มุ่งมั่นและสนใจปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมได้ ท่านจึงอนุญาต

อีกทั้งคณะศิษย์ได้ยกเหตุผลอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของทหาร ตำรวจ อส. และ ทชด. ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาอธิปไตยของชาติให้มั่นคงและปลอดภัย เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบกับในช่วงนั้น ท่านพระครูโสภาสมณกิจ เจ้าอาวาสวัดป่าธรรมวิเวก เจ้าคณะอำเภอชนบท (ธรรมยุต) ได้ทำการก่อสร้างพระอุโบสถ แต่ยังไม่แล้วเสร็จ เพราะยังขาดปัจจัยอยู่อีกมาก

หลวงปู่ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าจักเป็นประโยชน์ จึงได้อนุญาตให้สร้างเหรียญ ท่านได้ โดยได้อนุญาตให้ถ่ายภาพท่านเพื่อดำเนินการสร้างเหรียญในปี พ.ศ. ๒๕๑๒

เมื่อท่านแพนเอกเฉลิมได้รับอนุญาตให้สร้างเหรียญท่านได้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงได้ปรึกษากับคุณสุทธิ ซึ่งเป็นคู่เขยกันว่า การสร้างเหรียญรุ่นแรกของหลวงปู่จะสร้าง

จำนวนเท่าใด เมื่อปรึกษากันเรียบร้อยแล้ว จึงมีมติว่า ทางโรงงานปัมเหรียญหลวงปู่ได้เท่าไรก็จะสร้างเท่านั้น คุณสุทธิจึงได้ไปว่าจ้างโรงงานชโลกุล แขวงราชบุรี กรุงเทพฯ เป็นผู้ดำเนินการสร้างเมื่อต้นปี ๒๕๑๒ ในราคาเหรียญละหนึ่งบาทห้าสิบสตางค์ โดยคุณสุทธิ-นางสงบ เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการสร้างเบื้องต้น ๕,๐๐๐ บาท พันเอกเฉลิม รวมกันเป็นเงินอีก ๕,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงินทุนในการสร้างเหรียญท่านรุ่นแรกจำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท เมื่อทุกคนตกลงกันว่าโรงงานจะปัมได้เท่าไร หากค่าใช้จ่ายน้อยกว่าหนึ่งหมื่น ส่วนที่เหลือจะนำถวายวัด หากมากกว่าหนึ่งหมื่นบาท จะร่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนั้น

เมื่อโรงงานได้รับงานแล้ว ก็ได้แกะบล็อกเหรียญ เป็นรูปหลวงปู่หนึ่งสมาธิอยู่ด้านหน้าเหรียญ ส่วนด้านหลังเหรียญ เป็นตัวยันต์ข้างล่างและข้างบน ส่วนตรงกลางลงเป็นวันที่ เนื่องด้วยผู้จัดสร้างกำหนดจะแจกเหรียญในงานทอดกฐินวัดป่าธรรมวิเวก อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำรายได้สมทบทุนสร้างอุโบสถ จึงลงวันตรงกับงานทอดกฐินวัดป่าธรรมวิเวก คือวันที่ ๒๓ พ.ย. ๑๒

เหรียญรุ่นแรก บล็อกแรก คือเหรียญที่คนทั่วไปเรียกว่า “บล็อก คงเค” และ “บล็อก คงเคคอตัง” เพราะเมื่อปัมเหรียญมากๆ ตรงคนด้านซ้ายเกิดแตกเป็นเนื้อเกินขึ้นเป็นตำหนิ และเหรียญจำนวนนี้มีน้อยมาก สำหรับการสร้างรุ่นแรกนี้ คุณสุทธิ-สงบ ได้สร้างเหรียญทองคำขึ้นด้วยเพื่อแจกคณะกรรมการ จำนวน ๑๑ เหรียญเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันจำนวนเหรียญทองคำนี้ยากแม้จะหาดู

จำนวนเหรียญรุ่นแรกที่สร้าง ไม่ได้กำหนดว่ามากเท่าใด ทราบจากท่านพระครู-ไพศาลปัญญาคุณ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ร่วมปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่รูปหนึ่งได้กล่าวว่า

“เหรียญรุ่นแรก บล็อกแรก ไม่มีใครได้นับจำนวนไว้ว่ามีเท่าไร และเท่าที่ทราบปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นั้น วันก่อนเข้าพรรษา เห็นรถทหารวิ่งเข้ามาในวัดพร้อมด้วยลักระดาษหลายลั แต่ละลัจะหนักมาก ทหารได้ช่วยกันยกมาเก็บไว้ในศาลาวัด บ้านแจ้งทับม้า (วัดป่าพัฒนาคีรี) ซึ่งทราบต่อมาว่าเป็นเหรียญของหลวงปู่ผาง ทหารได้นำมาถวาย

หลวงปู่เพื่อแผ่เมตตาจิตอธิษฐานตลอดพรรษา ปี ๒๕๑๒ เท่าที่ดูน่าจะมีประมาณ ๑๐,๐๐๐ เหรียญ”

เมื่อเหรียญรุ่นแรก บล็อกแรกหมดไป ไม่พอแจกจ่ายให้ประชาชนบูชา คณะกรรมการผู้สร้างได้ให้โรงงานแกะบล็อกขึ้นมาใหม่ โดยใช้บล็อกด้านหลังเป็นบล็อกเดิม จึงเกิดบล็อกอื่นๆ ขึ้นหลายบล็อก หลายพิมพ์ เช่น

บล็อก สระอาหน้าใหญ่

บล็อก สระอาหน้าเล็ก

บล็อก สระอาหน้าเอียง

บล็อก แท็งก์น้ำเนื้อเงิน-ทองแดง

บล็อก แท็งก์น้ำ ได้จัดสร้างเป็นสองเนื้อด้วยกัน คือเนื้อเงินและเนื้อทองแดง

มูลเหตุแห่งการจัดสร้างมีอยู่ว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านเจ้าคุณพระเทพบัณฑิต (อินทร์ ธีรเสวี) เจ้าอาวาสวัดศรีจันทร์ และเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธรรมยุต) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้ดำริจะหาแท็งก์น้ำเพื่อมอบให้โรงเรียนในถิ่นทุรกันดารใน จังหวัดขอนแก่น เพราะโรงเรียนบางแห่งได้รับความลำบากเรื่องน้ำดื่มมาก เพื่อกักเก็บน้ำให้นักเรียนได้ดื่มกินในหน้าแล้ง ท่านแจ้งให้คณะกรรมการดำเนินการจัดสร้างและได้ขออนุญาตหลวงปู่ผาง โดยได้จัดสร้างเป็นสองเนื้อขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว

วัตถุมงคลที่เป็นเหรียญ รูปเหมือน หรืออะไรก็ตาม ที่เป็นรูปของหลวงปู่ ท่านจะเมตตาอธิษฐานจิตให้ทั้งหมด ขอแต่เพียงผู้มีเหรียญท่านไว้ครอบครองน้อมจิตรำลึกถึงท่าน และปฏิบัติตามคำแนะนำของท่าน ท่านสั่งกำชับไว้เสมอๆ ว่า

“เขนรูปญาพ่อแล้ว อย่าลืไปกินเหล้าเต้า” (เขนรูปหลวงพ่อแล้ว อย่าไปกินเหล้านะ)

สร้างอุโบสถ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ หลวงปู่พร้อมด้วยกรรมการวัดอุดมคงคาคีรีเขต และชาวบ้าน ทั้ง ๓ หมู่บ้าน คือบ้านดอนแก่นแง บ้านโสกใหญ่ บ้านโสกน้ำซุ่น ได้ร่วมแรงร่วมใจกัน สร้างอุโบสถ ๑ หลัง เป็นพื้นซีเมนต์ ผนังก่ออิฐฉาบปูน ฝาโปร่ง โครงไม้ หลังคามุง ลังกะสี กว้าง ๗.๕๐ เมตร ยาว ๒๑.๔๒ เมตร สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาทเศษ ภายในอุโบสถได้ประดิษฐานพระประธานองค์ใหญ่ ขนาดหน้าตักกว้าง ๗ ศอก สูง ๙ ศอก องค์พระประธานสร้างด้วยปูนซีเมนต์ ให้เป็นที่ลงอุโบสถของ พระภิกษุในวันธรรมสวนะและอุปสมบท

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๙ ได้รื้ออุโบสถหลังนี้ แล้วสร้างอุโบสถหลังใหม่เป็น ๒ ชั้น ส่วนชั้นบนเป็นที่ประกอบสังฆกรรมในกิจของสงฆ์ โครงสร้างใช้คอนกรีตเสริมเหล็กหลังคามุงกระเบื้อง พื้นปูด้วยซีเมนต์ขัดหินขัด ทาสีขาวภายในและรอบนอก สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน)

เจดีย์ถ้ำกงเกวียน

ในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ท่านได้สร้างเจดีย์ถ้ำกงเกวียน โดยสร้างไว้บนไหล่เขา
ครอบแท่นหินบนลานหินขนาดใหญ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ยาว ๔.๕๐ เมตร สูง
๕ เมตร สร้างโดยก่ออิฐถือปูน ลักษณะเหมือนระฆังคว่ำ ซึ่งเป็นสถานที่พักบำเพ็ญ
เพียรของท่าน ทันทีที่สร้างเจดีย์ถ้ำกงเกวียนเสร็จ ท่านได้สร้างศาลาพักอีก ๑ หลัง
ขนาดความกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สร้างด้วยเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก
พื้นซีเมนต์ มุงด้วยสังกะสี ลี้นค่าก่อสร้างประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาท (หกหมื่นบาทถ้วน)

พ.ศ. ๒๕๑๓ จำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาว

สมัยนั้นทางคณะสงฆ์ โดยพระเดชพระคุณพระเทพบัณฑิต (อินทร์ ถิรเสวี) รองเจ้าคณะภาค ๔ (ธ) วัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น ได้มีมติให้หลวงปู่ผางช่วยงาน พระธรรมทูตในเขตอำเภอมัธยาศิรีและอำเภอใกล้เคียง ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ถนนหนทาง โรงเรียน แหล่งน้ำ การอนุรักษ์ธรรมชาติ รักษาสาธารณสมบัติ และอบรมศีลธรรมแก่ ประชาชน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๓

เมื่อได้ร่วมกับคณะสงฆ์ปฏิบัติงานสำเร็จจุล่งไปได้ด้วยดีแล้ว จึงได้ขออนุญาต ลาท่านเจ้าคุณพระเทพบัณฑิต เพื่อไปจำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาว ท่านได้เดินธุดงค์จาก วัดอุดมคงคาศรีเขต ผ่านไปทางอำเภอแก้งคร้อ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ พักภาวนา อยู่แถวๆ อำเภอคอนสารระยะหนึ่ง ท่านก็เดินทางมุ่งสู่ถ้ำน้ำหนาว ผ่านบ้านนาพอสอง พักอยู่หนึ่งคืน จากนั้นก็เดินมุ่งหน้าสู่บ้านโนนชาติ ท่านใช้เวลาเดินทางจากอำเภอ คอนสารถึงบ้านโนนชาติ ๘ วันเต็มๆ

ในครั้งนี้นั้นท่านเดินทางมาคนเดียว เมื่อไปถึงหมู่บ้าน ชาวบ้านเมื่อได้ทราบว่าหลวงปู่มา ต่างออกมาต้อนรับถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ เมื่อทราบว่าท่านจะมาพักจำพรรษาที่ถ้ำ น้ำหนาว ต่างก็ดีอกดีใจเป็นการใหญ่

วันแรกท่านพักอยู่ในป่าข้างๆ หมู่บ้านนั่นเอง วันต่อมาหลวงปู่จึงได้พาชาวบ้าน เข้าไปทำความสะอาดถ้ำ ได้ให้ชาวบ้านเลื่อยไม้กระดานมาปูทำเป็นพื้นพอได้นั่งจัน

และทำกระท่อบลหลังเล็กๆ อยู่บนหลังหินแม่ช้าง และท่านก็ได้พักจำพรรษาที่กระท่อบลหลังนี้เอง แม้ปัจจุบันนี้กระดานที่ปูไว้ และกระท่อบลหลังนี้ก็ยังมีอยู่ ส่วนทางเดินจงกรม ท่านก็ให้ชาวบ้านเข้าไปปรับปรุงทางเดินเก่าที่ท่านเคยเดินอยู่ประจำในเวลาที่ท่านมาภาวนาที่ถ้ำน้ำหนาว คือถ้ำด้านล่างที่น้ำไหลออกมา โดยปกติแล้วพอฉันเช้าเสร็จ ท่านจะมุดถ้ำด้านล่างเข้าไปเดินจงกรม จนเย็นท่านถึงจะออกมาทำกิจวัตรอื่นๆ ภายหลังจากหลวงปู่กลับไปอยู่วัดตุนแล้ว ก็มีลูกศิษย์ลูกหามาพักภาวนาทุกๆ ปีมิได้ขาด

หลวงปู่ได้ปรารภความเพียรเอาเป็นเอาตายเข้าว่า สนุกบำเพ็ญเพียรปฏิบัติภาวนา เพราะไม่มีใครบกวน อยู่คนเดียวในถ้ำ ส่วนอาหารก็ได้อาศัยบิณฑบาตจากชาวบ้านเลี้ยงชีพไปวันหนึ่งๆ อยากฉันก็ฉัน ไม่อยากฉันก็อด บิณฑบาตส่วนมากก็ได้แต่ข้าวเปล่าๆ กับข้าวคาวหวานไม่ค่อยมีเพราะหลวงปู่ท่านฉันเจ ไม่ฉันเนื้อฉันปลา

ได้ยินว่าใกล้ทางเข้าปากถ้ำมีต้นไม้ใหญ่ล้มอยู่ขอนหนึ่ง ตั้งแต่หลวงปู่มาพักจำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาวนี้ ไม้ขอนนี้มีเห็ดเกิดตลอดทั้งปี ชาวบ้านได้เก็บเห็ดนั้นมาห่อหมกใส่ใบตองทำอาหารถวายหลวงปู่เป็นประจำทุกวันมิได้ขาด

หลวงพ่อน้อยสัตย์ชื่อ

ท่านภานาได้เกิดนิมิตหลายอย่าง นิมิตว่าพระพุทธรูปเจ้าแปลงกายเป็นพระอินทร์ลงมาหาท่าน มีแสงสีต่างๆ สวยงามอัศจรรย์ยิ่งนัก พระอินทร์ได้แสดงธรรมให้ท่านฟัง แล้วก็บอกให้ท่านรู้ว่า เมื่ออดีตชาติปางก่อนหลวงปู่เคยอยู่ที่ถ้ำนี้ เป็นหลวงพ่ที่มีชื่อว่า **“หลวงพ่อน้อยสัตย์ชื่อ”** เพราะทำอะไรก็ชื่อสัตย์สุจริตทุกอย่าง เขาจึงเรียกว่าหลวงพ่อน้อยสัตย์ชื่อ ได้อาศัยอยู่กับอาจารย์ชื่อ **“สีทน”** ที่ถ้ำแห่งนี้ และถ้ำแห่งนี้เมื่อก่อนเรียกว่า **“ถ้ำสีโ”** ครั้นต่อมาภายหลัง หลวงปู่จึงเรียกถ้ำน้ำหนาวว่า **“ถ้ำสีโ”** ตลอดมา

ในคืนที่พระอินทร์ลงมาเทศนาให้ท่านฟังนั้น ชาวบ้านก็ได้มองเห็นแสงสว่างลงมาจากฟ้าตรงไปยังถ้ำน้ำหนาว มีแสงสีต่างๆ เช่น สีขาว สีแดง เป็นต้น สวยงามและน่าอัศจรรย์มาก

พอวันหลังต่อมาชาวบ้านได้กราบเรียนถามหลวงปู่ว่า **“เกิดอะไรขึ้นที่ถ้ำน้ำหนาวหรือครับ ถึงมีแสงสีต่างๆ นานา”** ท่านจึงเล่าเรื่องราวให้ชาวบ้านฟังตลอด สุดท้ายท่านได้เล่าว่า **“พระพุทธรูปเจ้าที่จำแลงแปลงกายเป็นพระอินทร์ลงมา นั้น ได้สั่งกำชับเราไว้ว่าอย่าบอกใคร แต่เรามันมีปากพูดก็ได้ ก็นึกเป็น เลยเล่าให้ฟังกัน”**

ถ้ำน้ำหนาว แดนลึกลับ

ภายหลังท่านเล่าให้ฟังว่า ภายในถ้ำนั้นเป็นที่อยู่ของชาวลับแลที่เป็นภพภูมิอีกมิติหนึ่ง (ในคัมภีร์อภิธรรมปิฎก เรียกภพภูมิเหล่านี้ว่า ภุมมเทวดา คือเทวดาที่มีวิมานอยู่บนพื้นดิน) มีการเป็นอยู่และดำเนินชีวิตคล้ายมนุษย์ทั่วไป แต่มีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือเป็นผู้ที่ยึดมั่นในศีลธรรมเป็นอย่างดี รักษาศีล ๕ และประพฤติอยู่ในธรรม ๕ ประการ ไม่ได้ขาด แม้ชาวพุทธบางคนก็อาจยังไม่รู้จักศีล ๕ หรือ ธรรม ๕ ประการ ด้วยซ้ำไป

ศีล ๕ ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากลักทรัพย์ผู้อื่น ๑ เว้นจากผิดลูกเมียของผู้อื่น ๑ เว้นจากพูดปด ๑ เว้นจากดื่มน้ำเมา ๑ เพื่อให้รักษาศีล ๕ ได้ครบ ต้องยึดถือปฏิบัติใน “**ธรรม ๕ ประการ**”

ธรรม ๕ ประการ ก็คือ เมตตา กรุณา ความรักใคร่ สงสาร คิดจะช่วยให้พ้นจากทุกข์ ปราบปรามจะให้เป็นผู้สุขตลอดไป ๑ **สัมมาอาชีวะ** เลี้ยงชีพในทางที่ชอบ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ๑ **สทธานันตญฺญี** หรือ กามสังวร ยินดีในสามภรรยาของตน ไม่ล่วงเกินในชายหญิงอื่นที่ไม่ใช่สามภรรยาตน ๑ **สัจจวาจา** พูดแต่คำสัตย์คำจริง ไม่โกหกหลอกลวง ๑ **อัปปมาท** มีสติ ไม่ประมาท ๑

การแต่งกายก็หนุ่มสาวห่มขาวเสียเป็นส่วนใหญ่ อยู่กันเป็นครอบครัวเหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วๆ ไป มีอรัญญิกน้อยไปโน่นธรรมอยู่เนื่องนิตย์ พอถึงวันพระขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ หรือ ๑๕ ค่ำ จะตีกลองบอกกล่าวชักชวนกันมาทำวัตรสวดมนต์

และฟังธรรมอยู่เสมอมา บางครั้งชาวบ้านแถบนั้นก็ได้ยินเสียงฆ้องเสียงกลอง และเสียงสวดมนต์แว่วดังกังวานออกมาจากถ้ำน้ำหนาวก็เคยมีเหมือนกัน ที่ถ้ำนี้เคยเป็นวัดมาก่อน มีต้นมะม่วง ต้นขนุน ต้นโพธิ์

ภายในพรรษานี้เอง ท่านเล่าว่า **เรื่องชาติภพ และการเวียนว่ายตายเกิดของท่านได้ยุติลงแล้ว ชาตินี้ถือว่าเป็นชาติสุดท้ายของท่าน ท่านจะไม่กลับมาเกิดอีก การเวียนว่ายตายเกิดจบสิ้นกันเสียที เรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เรื่องกิเลสตัณหาอาสวะทุกประเภท ได้หมดสิ้นไปจากใจของท่านแล้ว เหลือแต่จิตที่บริสุทธิ์ จึงนับได้ว่าท่านคือพระอรหันต์องค์หนึ่งก็ว่าได้** ท่านเคยพูดว่า **“คนเหล่านี้มีเกิดกะมีดับ ถ้าบ่มีการเกิด กะบ่มีดับ อันนี้มันเป็นของคู่กัน ไผเอ็ดไผทำกะได้แก่ผู้ นั้น ให้พากันเอ็ดเอาทำเอาเด้อ”** (คนเรานี้มีเกิดก็มีดับ ถ้าไม่มีการเกิดก็ไม่มีการดับ อันนี้เป็นของคู่กัน ใครสร้างใครปฏิบัติก็ได้แก่คนนั้น ให้พากันประพฤติปฏิบัติเอานะ)

จิตของท่านนั้นสว่างไสวอยู่ทุกเมื่อ สบายงาม สว่างจำครอบครัวโลกธาตุอยู่ทั้งกลางวันและกลางคืน คือจิตเป็นธรรมชาติ บริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวะ ไม่มีความเสื่อมสูญโดยประการทั้งปวง มีแต่บรมสุขอยู่ตลอดเวลา เพราะได้ผ่านการฝึกด้วยอรรถด้วยธรรมตามรอยของพระพุทธเจ้าผู้เลิศโลกมาแล้ว จึงหาวัตถุสิ่งของที่อยู่ภายนอกกายมาเทียบไม่ได้ ดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า **จิตตํ ทนตํ สุขาวทํ คือ จิตที่ฝึกดีแล้ว นำความสุขมาให้** หลวงปู่ฝางก็เหมือนกัน ท่านจะอยู่ที่ไหน อิริยาบถใดก็ตาม ยืน เดิน นั่ง หรือนอน ท่านก็รักษาจิตของท่านไม่ให้ส่ายสไปตามอวิชชาทั้งหลายที่เป็นเชื้อก่อให้เกิดภพชาติอีกต่อไป ท่านจึงได้ดวงธรรมอันเลิศมาครองที่ใจ ท่านเคยพูดว่า **“เรียนมันหลง ให้เอาแต่จิตกับใจเป็นพอ”** ท่านจึงได้ถึงธรรมชาติแห่งจิตนี้ จึงสมนามฉายาของท่าน **จิตตคุตโต คือ ผู้มีจิตคุ้มครองแล้ว** ดังคำพระพุทธเจ้าตรัสว่า

จิตตํ คุตตํ สุขาวทํ คือ จิตที่คุ้มครองแล้ว นำความสุขมาให้

ถ้านี้นอกจากหลวงปู่แล้ว ยากจะมีใครจะสามารถอยู่ได้นานๆ เพราะผีเจ้าที่ไม่อยากให้อยู่ ถ้ำน้ำหนาวนี้ หลวงปู่ได้มาพักภาวนาหลายครั้งหลายคราว จึงมีเรื่องที่ถูกศิษย์ลูกหาได้เล่าถึงปฏิบัติและความอัศจรรย์ใจในเหตุการณ์ต่างๆ หลายๆ เรื่อง

ล่วงหน้า...ที่ล่วงรู้

เรื่องนี้ คุณตาปุ่น ขวัญนาง ปัจจุบัน (๒๕๔๕) อายุ ๘๓ ปี เป็นชาวบ้านห้วยลาด ตำบลหลักด่าน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเคยเป็นทายกอุปฐากหลวงปู่ที่ถ้ำน้ำหนาวในช่วงที่ท่านมาพักอยู่ ได้เล่าถึงความอัศจรรย์ใจในปฏิปทาของหลวงปู่ว่า

วันหนึ่งหลวงปู่ได้สั่งให้คุณตาปุ่นซึ่งเป็นทายกและชาวบ้านได้เตรียมตัวต้อนรับ คณะศรัทธาที่จะเดินทางมาหาท่านที่ถ้ำน้ำหนาว คุณตาและชาวบ้านรู้สึกแปลกใจที่ท่านสั่งเช่นนั้น แปลกใจมากก็คือไม่รู้ว่าจะคณะศรัทธากลุ่มไหนจะมา มาจากไหน จะมาเมื่อไหร่ และแจ้งให้หลวงปู่ทราบตอนไหน และมาเวลาใด เพราะก็แทบจะนั่งเฝ้าหน้าถ้ำที่ท่านบำเพ็ญเพียรอยู่ ถ้ามาก็ต้องเห็นกัน

แต่คุณตาและชาวบ้านก็เชื่อท่าน และได้เตรียมอาหารการกิน ส่วนมากก็เป็นของป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ ผักกูด ผักหนาม ซึ่งมีอยู่ทั่วไปไว้คอยต้อนรับคณะศรัทธาพอเวลาผ่านไป ๓ วัน ก็มีคณะศรัทธามาจากอำเภอบ้านไผ่ ในครั้งนั้นได้เดินทางมาที่ถ้ำน้ำหนาวโดยใช้เวลา ๙ วัน จากบ้านโนนหัน อำเภอชุมแพ และนั่งเกวียนเป็นพาหนะ

คณะศรัทธาดังกล่าวประกอบด้วย พระภิกษุ ๑ รูป คือ พระครูชม (พระอาจารย์ชม ปภสฺสโร วัดระหอโกโพธิ์ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น) สามเณรอีก ๑ รูป และญาติโยมติดตามอีกกว่าสิบคน ท่านได้ให้พระครูชม และสามเณรพักที่ถ้ำ ส่วนญาติโยมที่ติดตามมา ท่านให้พักในหมู่บ้านก่อนถึงถ้ำน้ำหนาวนั่นเอง

หลังจากพักเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระครูชมได้กราบเรียนว่า “ได้ยินข่าวลือกันว่า หลวงปู่ผางได้มามรณภาพที่ถ้ำน้ำหนาว จึงได้มาพิสูจน์ว่าเป็นความจริงหรือเปล่า เมื่อได้มาเห็นและทราบว่ามันไม่เป็นความจริงก็สบายใจ” และได้ขออนุญาตหลวงปู่เพื่อเดินดูภายในถ้ำกับสามเณรผู้ติดตาม

ท่านพระครูชม และสามเณร ได้เดินดูภายในถ้ำจากห้องโน้นไปห้องนี้ ได้เห็นความสวยงาม และวิจิตรพิสดารของถ้ำ มีหินงอกหินย้อยลงมาจากเพดาน เปล่งแสงระยิบระยับประดุจเครื่องประดับที่ล้ำค่า บางช่วงก็เป็นห้องใหญ่โต จุคนได้เป็นหลายร้อย บางแห่งก็คล้ายห้องต่อๆ กันไปโดยมีประตูเชื่อมกันคล้ายเป็นบ้านเรือนคน บางที่ก็เป็นซอกเล็กซอกน้อย ก้อนหินที่ระเกะระกะตามถ้ำก็สดใสสวยงาม บางก้อนใสเหมือนกระจก บางแห่งเป็นหาดทรายขาวสะอาดดุจเกล็ดเพชร อากาศโปร่งเย็นสบาย มีลมพัดเข้ามาเป็นระยะ และภายในถ้ำยังมีน้ำตกที่สวยงามอีกหลายแห่ง ความลึกและยาวของถ้ำไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่าเท่าใด ผู้ที่เคยเข้าไปบอกว่าอาจมากกว่า ๑๐ กิโลเมตร เพราะเดินเข้าไปเรื่อยๆ ก็ไม่พบที่สิ้นสุดถ้ำสักที นักสำรวจบางคนจะเข้าไป ๕-๖ คืบ จนเสบียงอาหารและแสงสว่างที่เตรียมไปจะหมดลง จึงได้ถอยกลับออกมา

เมื่อท่านพระครูชมและสามเณรเดินดูจนเป็นที่พอใจแล้ว จึงได้กลับออกมา เมื่อท่านพระครูชมและสามเณรมาถึง หลวงปู่ได้ถามพระครูชมว่า “เข้าไปในถ้ำไปเอาอะไรของเขามาละ”

ท่านพระครูชมรู้สึกงง คิดว่าไม่ได้เอาอะไรออกมา จึงกราบเรียนท่านว่า “กระผมไม่ได้เอาของมีค่าอะไรออกมาเลยนี่ครับ”

หลวงปู่ได้กล่าวยั่วว่า “ไม่ได้เอาอะไรออกมาหรือ แล้วทำไมพวกวิญญูณในถ้ำเขาถึงมานั่งฟังเราเป็นแถว ดูซิ เขานั่งเป็นแถวฟังเราอยู่ที่นี่ไปเอาของมีค่าอะไรของเขามาด้วย”

ท่านพระครูและสามเณรต่างก็ขนลุกไปตามๆ กัน มองดูรอบๆ ตัว แต่ก็ไม่เห็นใครทั้งงงและแปลกใจ

หลวงปู่จึงพูดขึ้นว่า “วิญญูณในถ้ำเขามาฟ้องเราว่า ท่านพระครูฯ และสามเณรไปเอาเครื่องประดับถ้ำเขามา ให้รีบเอาไปคืนเขาเสีย ถ้าไม่เช่นนั้นจะกลับบ้านไม่ได้นะ”

พระครูชมได้นั่งครุ่นคิดอยู่ครู่หนึ่ง แล้วได้กราบเรียนท่านว่า

“ผมเพิ่งนึกได้ ขณะที่ผมเดินดูภายในถ้ำ เห็นก้อนหินสองก้อนเป็นคล้ายแก้วใสดูสวยงาม จึงอยากจะเอาไปเป็นของที่ระลึก ไม่นึกว่าวิญญูณในถ้ำจะหวงแหน ถ้าอย่างนั้นผมก็จะเอาไปคืนที่เดิมล่ะครับ”

หลังจากนั้น ท่านทั้งสองก็ได้เอาก้อนหินที่เอามาจากถ้ำไปคืนไว้ที่เดิม

อัศจรรย์ใจ..ในวันหนึ่ง

คุณตาปุ่น ขวัญนาง เป็นโยมอุปัฏฐากหลวงปู่ ได้เล่าถึงความอัศจรรย์ใจไว้ว่า โดยปกติแล้ว ทุกวันโยมปุ่นจะเป็นคนจัดอาหารถวายหลวงปู่เป็นประจำ วันหนึ่งไม่ได้ไปวัดจัดอาหารการฉันถวายหลวงปู่เพราะติดภาระทำอะไรทำสวน วันนั้นรู้สึกเป็นกังวลมาก เป็นห่วงหลวงปู่ท่านจะได้ฉันอะไรบ้าง จะมีคนถวายพริกเกลือ และหมกเห็ดหรือเปล่า

พอวันรุ่งขึ้น แกจึงรีบไปจัดอาหารเข้าถวายหลวงปู่ตามปกติ พอไปถึง ขณะนั่งลงกราบ ท่านก็พูดขึ้นว่า

“พริก เกลือ และหมกเห็ด ก็พอมีฉันอยู่ ถ้าติดภาระไรส่วนก็รีบๆ ทำให้มันเสร็จใจจะได้ไม่เป็นกังวล”

รู้สึกอัศจรรย์ใจมาก เกิดมาไม่เคยพบไม่เคยเห็น ยิ่งทำให้คุณตาศรัทธาเลื่อมใสหลวงปู่มากขึ้น เรื่องไหนๆ ที่หลวงปู่ท่านพูดไว้ ต่อมาเรื่องนั้นๆ ก็เกิดขึ้นจริงตามที่ท่านกล่าวทุกประการ จึงเชื่อและศรัทธาในหลวงปู่เสมอมา

ในเรื่อง **ปรจิตตวิชชา** คือการกำหนดรู้ใจผู้อื่นได้ก็เหมือนกัน คณะศิษยานุศิษย์ผู้ใกล้ชิดทราบเป็นอย่างดี ใครคิดเรื่องอะไร หรือกังวลเรื่องใดๆ หลวงปู่มักจะทักท้วงหรือเทศนาอบรมในเรื่องนั้นๆ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเสมอ เพราะฉะนั้นในเรื่องนี้ ลูกศิษย์คนใดที่อยู่อุปัฏฐากใกล้ชิดท่าน ก็จะต้องสำรวมจิตมิให้พลั้งเผลอ ให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย ถ้าออกนอกกรอบเมื่อไรก็จะถูกท่านเตือนสติสะกิดใจ ทำให้สะดุ้งไปเจ็ดวันสิบวันทีเดียว

อาพาธหนัก...ที่ถ้ำน้ำหนาว

ในช่วงที่ท่านพักบำเพ็ญสมณธรรมที่ถ้ำน้ำหนาว ระหว่างพรรษาหลวงปู่อาพาธหนัก อาจจะเนื่องมาจากท่านเร่งความเพียรอย่างหนักมาก อดอาหารเป็นระยะๆ ติดต่อกันหลายวัน เจ็ดแปดวันถึงบิดบาตมาฉนั้นครั้งหนึ่ง เเดินจงกรมหรือนั่งสมาธิทั้งวันทั้งคืน จึงทำให้สุขภาพของท่านทรุดลง ปัสสาวะออกมาเป็นเลือด ร่างกายผ่ายผอมมาก ชาวบ้านเห็นเช่นนั้นจึงได้ไปหาเอายาสมุนไพรดีๆ ที่รู้จักอยู่ตามป่าเขามาต้มให้ท่านฉัน แต่อาการป่วยของท่านไม่ทุเลาลงเลย ชาวบ้านไม่รู้จะทำอย่างไรดีถึงจะทำให้ท่านทรงธาตุขันธ์หายจากอาการป่วยได้ โยมปุณจึงคิดหาวิธีที่จะช่วยหลวงปู่ตามที่เคยรู้จากครูบาอาจารย์มา จึงได้ชักชวนชาวบ้านพร้อมใจกันจัดเตรียมดอกไม้ธูปเทียน ได้พร้อมกันขอานิมนต์ขอให้หลวงปู่ทรงธาตุทรงขันธ์ไว้เพื่อให้ได้แนะนำสั่งสอนชาวบ้านต่อไป

ที่แรกท่านไม่ยอมรับคำอาราธนาานิมนต์จากชาวบ้าน แต่ชาวบ้านก็ขอกราบวิงวอนอาราธนาท่านด้วยเหตุผลต่างๆ ท่านจึงเมตตารับนิมนต์ให้ พอถึงตอนเช้าอาการป่วยของท่านก็หายเป็นปกติ สามารถออกบิณฑบาตได้ พอชาวบ้านมองเห็นก็แปลกใจ เพราะได้ชักชวนกันจัดเตรียมอาหารไปถวายและเยี่ยมอาการป่วยของท่านด้วย พอบิณฑบาตกลับถึงที่พัก ชาวบ้านก็ได้จัดอาหารถวาย สังเกตเห็นท่านสุขภาพแข็งแรง ผิวพรรณผ่องใส ใบหน้าอิมเอิบกระปรักระเปราะ เหมือนกับว่าไม่ได้เจ็บไข้ได้ป่วยมาก่อนเลย

หลวงปู่ยังได้พูดตลกหยอกเย้าญาติโยมว่า “มีื่อนี่พ่อออกแม่ออกมีข้าวน้ำพอเลี้ยงพระหนุ่มบ่ละ พระหนุ่มเพิ่นฉันหลายเดี๋ย บ่คือพระผู้เฒ่ามีอวານนี้เดี๋ย” (วันนี้โยมมีข้าวน้ำพอเลี้ยงพระหนุ่มไม่หมดละ พระหนุ่มท่านฉันมากนะ ไม่เหมือนพระผู้เฒ่าเมื่อวานนี้นะ)

ตำนาน...ถ้ำน้ำหนาว

ถ้ำน้ำหนาวมีตำนานเล่าขานมาว่า ครั้งหนึ่งได้มีพญานาคอาศัยอยู่ภายในถ้ำในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันขึ้นหรือแรม ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ก็จะแปลงกายเป็นมนุษย์ไปร่วมทำบุญตักบาตร ถวายภัตตาหารพระภิกษุสามเณรที่วัดอยู่เสมอๆ

คราวหนึ่งก็ได้แปลงกายเป็นมนุษย์เช่นปกติ และได้เตรียมรับอาหารเพื่อถวายพระ โดยใช้ขันทองคำเป็นภาชนะใส่อาหารไปทำบุญ และในเช้าวันนั้นเอง สามเณรรูปหนึ่งเห็นภาชนะใส่อาหารเป็นขันทองคำ มีลวดลายสวยงามอย่างวิจิตรพิสดาร โดดเด่นอลังการ คิดอยากจะได้มาเป็นของตน ขณะคนกำลังซุ่มหนุนวายชวนวายชวนอยู่ พลั้บตาคนมองไม่เห็น จึงนำขันทองคำของพญานาคไปแอบซ่อนไว้

หลังจากเสร็จจากทำบุญแล้ว พญานาคจะกลับที่อยู่ของตน ก็หาขันทองคำของตนหาเท่าไรก็ไม่เจอ สอบถามใครที่ไปร่วมทำบุญด้วย ต่างก็ปฏิเสธไม่ได้เอาไป เมื่อเป็นดังนั้นทำให้พญานาคโกรธเคืองมาก จึงแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ถล่มบริเวณวัดจมลงเป็นหนองน้ำ พระภิกษุสามเณรก็แตกตื่นวิ่งหนีออกจากวัดไปอาศัยอยู่ในถ้ำน้ำหนาว

ฝ่ายสามเณรผู้แอบขโมยขันทองคำก็หนีขึ้นไปอยู่บริเวณหน้าถ้ำ พญานาคเห็นด้วยฤทธิ์ว่า สามเณรรูปนี้แหละ เป็นผู้ขโมยขันทองคำของตนไป เป็นสมณะไม่รักษาศีล ไม่ละความโลภ เมื่อลักขโมยของผู้อื่นแล้ว ถือว่าขาดจากความเป็นพระเป็นสามเณร กลับกลายเป็นคฤหัสถ์ไปแล้วโดยปริยาย พญานาคจึงได้แสดงฤทธิ์ให้ธรณีสูบเอาสามเณรรูปนั้นให้ตกเข้าไปในปฐพีสิ้นใจตายบริเวณหน้าถ้ำนั่นเอง

เพราะฉะนั้น บริเวณหน้าถ้ำน้ำหนาวที่เป็นหลุมลึกเรียกกันสืบต่อมาว่า **“หลุมเณร”** ส่วนบริเวณวัดที่พญานาคไปทำบุญ และใช้อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ถล่มนั้น พื้นดินบริเวณนั้น ได้ยุบตัวต่ำลงจนกลายเป็นหนองน้ำ พระภิกษุสามเณรที่เคยอยู่อาศัยในวัด ด้วยความกลัวฤทธิ์เดชพญานาคก็แตกแยกหนีกันไป หนองน้ำนั้นจึงเรียกขานกันว่า **“หนองพระแตก”** สืบมากระทั่งปัจจุบัน

บริเวณถ้ำน้ำหนาวเป็นธรรมชาติ มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ เป็นสถานที่สงบวิเวก พื้นที่กว้างขวางครอบคลุมไปถึงด้านหลังห้วยบ้านธาตุ เหตุที่เรียกว่า **“ห้วยบ้านธาตุ”** เพราะติดกับลำห้วยบ้านธาตุ ซึ่งไหลผ่าน **พระธาตุบรรจุพระนขา (เล็บ) ของพระพุทธเจ้า และธาตุพระยาวอก** ซึ่งอยู่ในบริเวณวัดถ้ำใหญ่น้ำหนาว

ถ้ำน้ำหนาว...คือวัดเก่า

ตามคำบอกกล่าวที่เล่าขานกันมาของผู้สูงอายุในเขตอำเภอหล่มเก่า เล่าสืบต่อกันมาว่า **วัดถ้ำน้ำหนาว** เป็นวัดที่มีความเก่าแก่ ตั้งมานานพร้อมกับการตั้งเมืองหล่มเก่า เพราะอำเภอน้ำหนาวเดิมขึ้นกับอำเภอหล่มเก่า และตั้งอยู่ในเส้นทางผ่านไปยังเมืองเวียงจันทน์ มณฑลอูตร และเมืองในภาคอีสาน ซึ่งก่อน พ.ศ. ๒๓๖๙ อำเภอหล่มเก่าขึ้นกับเมืองเวียงจันทน์ โดยเมืองเวียงจันทน์ก็เป็นประเทศราชของกรุงสยาม (ประเทศไทย)

นอกจากนี้ถ้ำน้ำหนาวยังเป็นที่ประดิษฐาน **รอยพระพุทธรูป** โดย พระประเสริฐ-สุริยศักดิ์ กรมการเมืองหล่มสักได้แวะเข้ามาเที่ยวชมถ้ำน้ำหนาว ได้พบรอยพระพุทธรูป จึงได้นำไปไว้ที่เมืองหล่มสัก และเชื่อกันมาว่าภายในถ้ำเป็นที่สถิตของเทวดา พญานาค และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ กับทั้งถ้ำก็มีลักษณะที่วิจิตร พิสดาร มีหินงอกหินย้อยลงมาจากเพดานถ้ำจนจรดพื้นถ้ำ กลายเป็นเสาหิน หินปูนที่เกาะกันก่อตัวเป็นแท่งเหล่านี้อาจใช้เวลานานนับหลายร้อยหลายพันปีจึงเป็นเสาหินได้ และเป็นแหล่งต้นน้ำของห้วยขอนแก่น ซึ่งมีน้ำไหลออกมาจากถ้ำอยู่ตลอดปี และไหลผ่านอุทยานแห่งชาติน้ำหนาวลงสู่เขื่อนปากห้วยขอนแก่นที่อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านและเกษตรกรในเขตอำเภอหล่มสัก และอำเภอหล่มเก่าในปัจจุบัน

สถานที่สำคัญบริเวณหน้าถ้ำน้ำหนาวมีอยู่ ๓ แห่งด้วยกัน คือ

๑. หลบเงร อยู่ตรงหน้าถ้ำน้ำหนาว

๒. หนองพระแตก อยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของหน้าถ้ำน้ำหนาว ห่างจากหน้าถ้ำประมาณ ๒๐๐ เมตร

๓. ถ้ำน้ำหนาว ซึ่งเป็นสถานที่วิเวกปฏิบัติธรรมของครูบาอาจารย์หลายรูป เช่น หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม หลวงปู่หลุย จันทสาโร หลวงปู่ชอบ จานสโม หลวงปู่คำดี ปภาโส และหลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต เป็นต้น

สิ่งก่อสร้างและสิ่งของที่เป็นเครื่องยืนยันว่าถ้ำน้ำหนาวเป็นวัดเก่าแก่ ก็คือ

๑. เจดีย์พระนขา ซึ่งเป็นเจดีย์บรรจุพระนขา (เล็บ) ของพระพุทธเจ้า

๒. เจดีย์พระยาวอก ซึ่งเป็นเจดีย์บรรจุอัฐิของพระยาวอก ซึ่งสืบเชื้อสายกษัตริย์มาจากราชวงศ์ล้านช้าง ซึ่งอพยพไพร่พลหลบภัยสงครามมาจากเมืองหนองบัวลำภู

๓. พระพุทธรูปนาคปรก ปางมารวิชัย ทำด้วยหินทราย ๑ องค์

๔. ฉาบ ทำด้วยสำริด หนา ๐.๕ ซม. เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๘ ซม. (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “แฉ่ง”)

เมื่อออกพรรษาแล้ว พระครูศรี เจ้าอาวาสวัดดงเค็ง อ.ประทาย จ.นครราชสีมา และคณะศิษย์ที่เคารพศรัทธาเลื่อมใส ได้นำเฮลิคอปเตอร์โดยได้รับความร่วมมือจาก ทหารค่ายทหารพยุหยาเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มารับหลวงปู่กลับวัดอุดมคงคาคีรีเขต เพราะถนนหนทางสมัยนั้นเข้าไปถึงถ้ำน้ำหนาวยากมาก

เจดีย์กุ่แก้ว

ต่อมาในปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ท่านได้สร้างเจดีย์กุ่แก้ว ๑ หลัง ซึ่งห่างจากศาลาการเปรียญ ไปทางด้านทิศตะวันตก ๗๐ เมตร มีขนาดความกว้าง ๔ เมตร ยาว ๑๐ เมตร เป็นที่ปักบำเพ็ญสมณธรรมของหลวงปู่ เนื่องจากท่านชรามากขึ้น จึงควรพักในที่ใกล้ศาลาเพื่อสะดวกในการทำกิจและอื่นๆ รวมทั้งเพื่อสะดวกในการต้อนรับปฏิสนธารผู้มากราบนมัสการ เป็นลักษณะคล้ายระฆังคว่ำ ต่อด้วยทางยาวเป็นที่เดินจงกรม มีกำแพงล้อมรอบ โครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงด้วยกระเบื้องเคลือบ ผนังก่อด้วยอิฐฉาบปูน พื้นซีเมนต์ปูกระเบื้อง ลี้นค่าก่อสร้างประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาทถ้วน) และในปีเดียวกันนี้เอง ได้สร้างกุฏิเพิ่มอีก ๕ หลัง สร้างด้วยไม้ หลังคามุงสังกะสี

ประสบการณ์ที่ลูกศิษย์ได้รับจากหลวงปู่

โยมสุพร ศิษย์ผู้เคารพนับถือหลวงปู่คนหนึ่งได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับหลวงปู่ไว้ว่า

ดิฉันโชคดี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้มีโอกาสมากราบนมัสการหลวงปู่ โดยการนำพาของคุณน้ำสงบ จำได้ติดตา ไปกราบหลวงปู่ที่วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน องค์หลวงปู่ท่านพูดภาษาอีสาน ดิฉันฟังไม่เข้าใจ แต่มีคำหนึ่งท่านพูดว่า “หมั่นทำความเพียรเน้อ” พร้อมกับทำมือให้ดูด้วย ท่านบอกให้ภาวนาตาย ต่อมาไม่นาน ดิฉันได้มีโอกาสไปกราบนมัสการท่านที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต จังหวัดขอนแก่น เห็นชาวบ้านนั่งฟังธรรมะหลวงปู่เต็มลานวัด

พอเข้าไปกราบท่านพูดว่า “ชาวส่วตถิมาแล้ว” นั่งพักหนึ่ง ท่านชี้ให้ดูและถามว่า “บางกอกมีไหม” ท่านชี้ให้ดูภูเข็เล็กๆ หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ฝาเอาไม้ระแนงขัดกับกระดาดขุ่นปูนซีเมนต์ เสาทั้ง ๔ เสา มีน้ำหล่อไว้ ดูแล้วเหมือนตู่กับข้าว นี่คือนุญหลวงปู่และศาลาไม้หลังหนึ่ง

วันรุ่งขึ้นเป็นวันวางศิลาฤกษ์สร้างกุ้แก้ว โดยหลวงปู่เมตตาเล่าเรื่องกุ้แก้วให้ฟังว่า เดิมทีมีอยู่แล้วตั้งแต่สมัยใดไม่ปรากฏ จมอยู่ใต้ดิน ท่านปรารภให้สร้างทับของเดิม มีคุณสุทธิเป็นผู้ดูแลการก่อสร้าง หลวงปู่ยังบอกอีกว่า กุ้แก้วเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีเทพรักษา เมื่อกุ้แก้วสร้างเสร็จ ได้อัญเชิญรูปเหมือนขององค์หลวงปู่มาประดิษฐานไว้ในกุ้แก้วจนถึงทุกวันนี้

มีอยู่วันหนึ่ง พวกเรานัดกันไปกราบหลวงปู่ ลูกสาวคนเล็กของดิฉันเกิดเป็นไข ตัวร้อน ดิฉันได้นำเหรียญหลวงปู่ใส่แก้วนํ้า และขอबारมีหลวงปู่ให้ลูกสาวดื่มนํ้าแก้วนี้ แล้วหายจากเป็นไขตัวร้อน ด้วยเป็นที่อัศจรรย์ ลูกสาวหายจากเป็นไขตัวร้อนจริงๆ ทำให้ดิฉันมีโอกาสเดินทางไปกราบหลวงปู่ พอดิฉันเข้าไปกราบหลวงปู่ ท่านมองหน้า แล้วพูดว่า “เอาเหรียญทำนํ้ามนต์ได้นะ”

พ.ศ. อะไรจำไม่ได้ คุณบุญน้อมได้จัดกลิ้งไปทอด มีคุณไพจิตร คุณหงส์ และอีกหลายคน มีอยู่คนหนึ่ง ดิฉันเรียกเขาว่า “อาม่า” เขาเป็นคนจีนฮ่อกง แต่พูดภาษาไทยได้ เขาไม่เคยกราบหลวงปู่ ได้ขอตามไปด้วย ปกติหลวงปู่ไม่เคยเรียกชื่อใคร ท่านจะเรียกพ่อออกแม่ออก ไม่เคยถามว่าใครมาหรือไม่มา แต่ท่านถามอาม่าว่า “ประเสริฐไม่มาหรือ” อาม่าตอบว่า “ไม่ได้มา” ดิฉันถามว่า “ใคร” อาม่าตอบว่า “อาบ่อ” ซึ่งดิฉันรู้จักอาบ่อสามีเขา แต่ไม่รู้ว่ชื่อประเสริฐ อาม่าเขาก็แปลกใจว่าหลวงปู่รู้จักชื่อสามีเขาได้อย่างไร เพราะสามีเขาไม่เคยมากราบหลวงปู่เลย

มีอยู่ครั้งหนึ่ง เป็นวันวางศิลาฤกษ์เจดีย์ หลวงปู่ถามหาเทียนที่จะเอามาจุด ไม่มีใครเตรียมไว้ให้ ลักครุ่องค์หลวงปู่ท่านตบเลื่อนที่ท่านนั่งอยู่เบาๆ แล้วในมือท่านก็ได้เทียนมาเล่มหนึ่ง ยาวเท่าศอก สีขาวนวล เป็นที่แปลกใจแก่พวกเรามากกว่าเทียนเล่มนี้มาได้อย่างไร

บั้นปลายชีวิตของหลวงปู่ได้มารักษาตัวที่โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา ดิฉันได้มีโอกาสถวายจ้ง्हนองค์หลวงปู่ทุกวัน ดิฉันนั่งรถเมล์ไปลงที่ปากทางเข้าโรงพยาบาล ซึ่งต้องเดินเข้าไปไกลพอสมควร องค์หลวงปู่ท่านเมตตาพูดยิ้มๆ ว่า “บ่มีรถน้อ” มีอยู่วันหนึ่งข้าวนสารที่บ้านหมด องค์ท่านก็พูดยิ้มๆ อีกว่า “บ่มีข้าวสารน้อ”

ก่อนที่องค์หลวงปู่จะกลับไปอยู่วัด ท่านเมตตาตามองหน้าดิฉันแล้วพูดว่า “อยากได้อะไรก็ขอซะ” ดิฉันกราบเรียนท่านว่า “ให้หลวงปู่หายเจ็บหายไข้ อยู่เป็นร่วมโพธิ์ร่มไทร ลูกหลานนานๆ เจ้าคะ” ในที่สุดองค์หลวงปู่ก็ได้จากลูกหลานไป เหลือไว้แต่คุณความดีให้ลูกๆ หลานๆ ได้กราบไหว้บูชาระลึกถึง

สมพร ศรีอุดมกิจ (สุพร)

จากความรู้สึกของศิษย์ผู้หนึ่งที่มีต่อหลวงปู่ ได้เขียนถึงท่านหลวงปู่ไว้ว่า

วันหนึ่งพี่ปรางค์ได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า คุณบุญน้อม ศรีเรืองกิจ ได้ไปกราบพระรูปหนึ่งอยู่ทางจังหวัดขอนแก่น วัดของท่านเข้าไปในป่าลึกมาก กฎของท่านมีสี่เสาเหมือนตู่กับข้าว เวลากลางคืนท่านมักจะนั่งภาวนาและเดินจงกรมเกือบตลอดทั้งคืน ฟังแล้วทำให้ข้าพเจ้าสนใจมากเพราะไม่เคยได้ยินมาก่อน จนต่อมาคุณบุญน้อมได้จัดกลืนไปทอดถวายท่าน ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสดำเนินทางไปกราบท่านด้วย เมื่อได้พบได้เห็นท่านรู้สึกศรัทธาท่านมาก ปกตินิสัยข้าพเจ้าเป็นคนมีทิฐิมาก ไม่เบียดเบียนใคร แต่ถ้าไม่ผิด ก็ไม่ยอมใครทั้งนั้น ท่านได้เมตตาเทศน์ว่า **“ไม่ว่ากันนะมันอยู่โคนๆ ไม่อ่อนเท่านั้นต้องลมมันต้องไหวๆ จึงจะขึ้นถึงยอด”** ที่มั่นใจว่าท่านเทศน์ข้าพเจ้านั้น เพราะว่าขณะนั้นกำลังถือขันรับเงินทอดกลืนอยู่ พอได้ยินท่านเทศน์ นึกเอะใจหันไปมองท่าน ปรากฏว่าท่านมองมาที่เราโดยตรง และโปรดเทศน์ซ้ำและมองมาที่เราโดยตรง พร้อมทำมือประกอบด้วย ข้าพเจ้าถึงกับน้ำตาไหล เพราะขณะนั้นจิตกำลังมีปัญหา คิดว่าทำไมท่านจึงรู้จักใจของเราได้จริงๆ จึงเคารพศรัทธาบูชา ท่านคือพ่อแม่ครูบาอาจารย์องค์แรกที่โปรดให้นิสัยและทำให้ชีวิตของข้าพเจ้าเปลี่ยนไป

วันหนึ่งหลวงปู่ท่านไปพักผ่อนที่บางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ข้าพเจ้าและคณะลูกศิษย์ได้มีโอกาสติดตามท่านหลวงปู่ไปด้วย ท่านโปรดเล่าให้ฟังว่า ท่านบวชเมื่ออายุมากแล้ว ก็เลยตั้งจิตอธิษฐานว่า เมื่อบวชออกเรือนแล้วจะไม่หวนกลับมาเรือนอีก ต่อมาโยมแม่ของท่านหลวงปู่ได้เจ็บป่วย ท่านทราบข่าวจึงเดินทางกลับไปเยี่ยม ครั้นตกค่ำลง บ้านท่านอยู่ติดแม่น้ำชี ท่านจึงนั่งเรือไปปักกลดฝั่งตรงข้ามกับบ้านของท่าน ไม่จำวัดที่บ้านโยมแม่ เมื่อถึงเวลาเช้า ท่านจึงมาเยี่ยมโยมแม่ที่บ้าน พอท่านเรียกโยมแม่ โยมแม่ก็ไม่ตอบ คงจะโกรธที่ท่านไม่พักบ้าน พอโยมแม่ท่านเสียชีวิต ท่านจึงนั่งสมาธิส่งจิตดูว่าโยมแม่ท่านอยู่ที่ไหน ปรากฏว่าพบวิญญาณโยมแม่ท่านอยู่ในอบายภูมิ มีไฟเผาไหม้อยู่ ท่านจึงตั้งจิตอธิษฐานว่า ด้วยอานิสสงส์ท่านได้บวช ได้ประพฤติดี ประพฤติชอบ ขออานิสสงส์ทั้งหลายทั้งปวงได้โปรดช่วยโยมแม่ของท่านด้วย เมื่ออธิษฐานแล้ว ปรากฏว่ามีเสาต้นหนึ่งปักลงไปถึงก้นหลุม วิญญาณของโยมแม่ท่านได้อาศัยเสาด้านนั้นปีนขึ้นมาจากอบายภูมิ

ท่านเมตตาบอกว่า เกิดจากโยมแม่ท่านเข้าใจผิด ยังยึดถือว่าท่านเป็นลูก จึงโกรธที่กลับมาถึงเรือนแล้วไม่พักที่เรือน โดยไม่คิดว่าท่านได้บวชเป็นลูกของพระพุทธเจ้าแล้ว ยิ่งท่านบำเพ็ญเพียรมาก โยมแม่ยิ่งผิดมาก

ท่านหลวงปู่จึงเมตตาสอนว่า **“มีลูกมีทรัพย์ ก็เชื่อว่าทรัพย์จะช่วยได้ทุกอย่าง แต่มีลูกมีศีล สามารถช่วยในสิ่งที่ทรัพย์ช่วยไม่ได้”**

เรื่องที่เขียนนี้คงเป็นคติธรรมเรื่องหนึ่งของท่านหลวงปู่ผาง จิตตคุตฺโต ผู้เปรียบดังพ่อแม่ครูบาอาจารย์องค์แรกในชีวิตข้าพเจ้า

ไพจิตร ตันชนวนิชย์

โยมเพียร วัชรพะยะพล (ร้านเพียรโกชนา) อ.พล จ.ขอนแก่น ได้กราบเรียนถามหลวงปู่ว่า **“ธรรมะคืออะไร ถ้าจะปฏิบัติภาวนาต้องทำอะไร”**

หลวงปู่เมื่อได้ฟังโยมเพียรถาม ก็ได้ชี้ไปที่ก้อนหินและตอบโยมเพียรว่า **“นั่นแหละคือธรรมะ และให้ยึดถือเอาความตายเป็นภาวนา อย่ามัวแต่ท่องบ่นและสวดมนต์ มันจะเหมือนอึ่งอ่าง ตายไปก็เหมือนอึ่งอ่างที่มัวเอาแต่ร้อง”**

โยมเพียรจึงคิดว่าที่หลวงปู่ชี้ที่ก้อนหินนั้น เปรียบเหมือนท่านจะบอกว่า ถ้าจะทำอะไรแล้ว ก็ขอให้มีความตั้งใจที่มั่นคงหนักแน่นดังก้อนหิน อย่ามัวแต่ภาวนาสวดมนต์ อ่อนนอนขอให้สิ่งใดช่วยตัวเราเลย ตัวเราต้องช่วยตัวเองเสียก่อน ท่านหลวงปู่มักจะสอนปริศนาธรรมเช่นนี้แก่ลูกศิษย์เสมอ หลวงปู่เป็นผู้เข้มงวดในพระธรรมวินัยมาก

เข้ากรุงเทพฯ (๒๕๑๔)

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ท่านเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ตามคำนิมนต์ของคุณสงบ คุณสุทธิ นาคสมภพ พร้อมคณะศรัทธาญาติโยมอีกจำนวนมาก ถวายความสะดวกในด้านต่างๆ ทั้งการเดินทางและที่พัก รวมทั้งภัตตาหารการขบฉันแต่หลวงปู่และคณะ หลวงปู่ท่านได้พักที่บ้านคุณสุทธิ ที่ซอยแม่น้เขียน रामคำแหง กรุงเทพฯ ในช่วงที่ท่านพักอยู่ที่ กรุงเทพฯ ท่านก็ได้ทำกิจของพระสงฆ์ตามปกติ ด้วยการออกบิณฑบาตทุกวัน และมีสมรवासญาติโยมมาราบนมัสการเนืองๆ

ครั้งหนึ่ง คุณสุทธิได้กราบนมัสการถามหลวงปู่ที่มาพักที่กรุงเทพฯ ว่า “หลวงปู่ เห็นคนกรุงเทพฯ มากมายแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง”

หลวงปู่ตอบว่า “นี่แหละ คือคอกขังสัตว์โลก เขาเอาพวกเจ้ามาขังไว้ในกองกิเลส เตื่อ”

อดีตกรรม...ที่ผูกพัน

เพื่อให้หลวงปู่พักผ่อนอย่างสบายๆ และดกใจนิมนต์ชั่วคราว คุณสุทธิ นาคสมภาพ และคณะ จึงกราบนิมนต์หลวงปู่ไปพักที่บางพระ และเกาะสีชัง ตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพักใจนิมนต์ และพักผ่อนสุขภาพไปในตัวด้วย

ขณะเดินทางไปเกาะสีชัง หลวงปู่มองเห็นปลาโลมาฝูงหนึ่งลอยติดตามเรืออยู่ไม่ห่าง ท่านบอกว่าปลาโลมาฝูงนี้ เขาเคยเกิดเป็นมนุษย์ เป็นนักศึกษาชายหญิงที่มาทัศนศึกษาแล้วเกิดเรือล่มเสียชีวิตในทะเล ตามที่จิตวิญญาณเหล่านั้นผูกพันกับทะเล ด้วยแรงของวิบากกรรมที่เคยสร้างไว้ จึงส่งผลให้เขาเกิดมาเป็นปลาโลมาในทะเลนั้นเอง หลวงปู่จึงได้แผ่เมตตาให้จิตวิญญาณพวกเขา

เมื่อท่านพักผ่อนที่เกาะสีชังได้ระยะหนึ่ง คณะคุณสุทธิได้นิมนต์ท่านไปวัดเขาสุกิม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีท่านพระอาจารย์สมชาย จิตวิริโย เป็นประธานสงฆ์ และวันนั้นท่านมีกิจนิมนต์นอกวัด คณะสงฆ์ภายในวัดได้จัดเสนาสนะถวายหลวงปู่ที่กุฏิบนเขา ซึ่งเป็นสถานที่เงียบสงบปราศจากสิ่งรบกวน ลมเย็นสบาย

หลังจากท่านพระอาจารย์สมชายกลับมาจากกิจนิมนต์แล้ว และทราบว่าหลวงปู่มาพักที่วัด ท่านได้สั่งให้คณะสงฆ์ภายในวัด และญาติโยม รวมทั้งศิษยานุศิษย์ของท่านได้พร้อมใจกันมาคารวะทำวัตรหลวงปู่บนกุฏิบนเขา

เมื่อท่านพักอยู่ที่วัดเขาสุกิมพอสมควรแล้ว จึงได้เดินทางกลับวัดอุดมคงคา-คีรีเขต

ศาลาการเปรียญหลังใหม่

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รื้อศาลาหลังเดิมออกเพราะชำรุดทรุดโทรมมาก สร้างศาลาการเปรียญใหม่เป็นแบบ ๒ ชั้น เทคานคอดิน เสา และโครงหลังคาเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังปูน พื้นชั้นล่างเทซีเมนต์ขัดหินขัด พื้นชั้นบนปูด้วยไม้ปาเก้ หลังคามุงกระเบื้อง ขนาดความกว้าง ๒๐ เมตร ความยาว ๒๕ เมตร สร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๗๖๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนหกหมื่นบาทถ้วน)

สร้างเจดีย์ชัยมงคล

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ หลวงปู่ได้สร้างเจดีย์ใหญ่ ที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต ซึ่งเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ หลวงปู่ตั้งชื่อเจดีย์องค์นี้ว่า “**เจดีย์ชัยมงคล**” ฐานวัดโดยรอบ ๑๐๐ เมตร สูง ๒๘ เมตร ฐานพื้นล่างและโครงสร้างขององค์เจดีย์เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก บางส่วนก่อด้วยอิฐ ฉาบปูน ส่วนล่างและส่วนบนเป็นลักษณะบัวคว่ำบัวหงาย ประดับลวดลายไทย ลงรักปิดทอง ติดกระจก พื้นในปูด้วยหินแกรนิตสีดำจากประเทศอิตาลี ส่วนช่วงยอดใช้โมเสกสีทองจากประเทศอิตาลีเป็นวัสดุก่อสร้าง ส่วนยอดบนสุดเป็นยอดฉัตรทำด้วยโลหะปิดทอง พื้นด้านนอกกรอบองค์เจดีย์ปูด้วยกระเบื้องสีแดง มีกำแพงล้อมรอบ และมีประตูเข้าออกทั้ง ๔ ทิศ ปิดทอง ติดกระจกตามลวดลายต่างๆ อย่างสวยงาม ส่วนด้านมุมทั้ง ๔ ทิศ มีรูปปั้นช้าง เลือ สิงโต และวัว ล้วนค่าก่อสร้างประมาณ ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สิบล้านบาทถ้วน)

ภายในเจดีย์แบ่งเป็น ๒ ชั้น ชั้นบนสุดเป็นที่บรรจุ **พระบรมสารีริกธาตุ** ชั้นล่างเป็นที่ประดิษฐาน **พระพุทธรูปยืน** รูปเหมือนหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต และ **หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต** ซึ่งพระอาจารย์ทั้งสองเป็นครูบาอาจารย์ของหลวงปู่ และเป็นที่เก็บบริวารของหลวงปู่ภายหลังท่านมรณภาพแล้ว

วันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๒๒ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ได้เสด็จมาประกอบพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ณ ชั้นบนของเจดีย์ และพระองค์ได้มีพระลิขิตว่า

“ได้มาร่วมพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่องค์เจดีย์ ซึ่งหลวงปู่ผางอำนาจการสร้างด้วยความสวยงาม แสดงให้เห็นน้ำใจศรัทธาของศิษยานุศิษย์ในหลวงปู่ที่ร่วมกำลังทุนทรัพย์ สนับสนุนความปรารถนาดีของท่านจนสำเร็จเรียบร้อย นับเป็นศรีสง่าเจริญศรัทธาปสาทะของพุทธศาสนิกชนตลอดกาลนาน

ขออำนาจกุศลผลบุญที่ทุกท่านผู้มีส่วนในการสร้างองค์เจดีย์ จงสนองให้ทุกท่านมีความเจริญ สุขกาย สบายใจ เจริญด้วยจตุรพิธพรชัยทั้ง ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ตลอดกาลนานเทอญ”

วัดอ่างซับประดู่

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ พระอาจารย์ประพันธ์ ท่านเป็นคนบ้านโนนสูง อ.ประทาย จ.นครราชสีมา พร้อมด้วยคณะ ประกอบด้วย พระอาจารย์ปาน บ้านดอนแก่นเฒ่า พระอาจารย์ฉลอม บ้านอยู่ จ.ยโสธร และหลวงปู่ศรี เป็นพระชาวเขมร ซึ่งเป็นคณะศิษย์ของหลวงปู่ผาง ท่านเหล่านี้ได้เดินทางมาพบเห็นป่าแห่งนี้ ซึ่งเป็นสถานที่ สักปายะเหมาะที่จะเป็นที่ปฏิบัติธรรม ชาวบ้านบริเวณอ่างซับประดู่ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว นครราชสีมา จึงนิมนต์ให้ท่านอยู่ และมาทำบุญกับท่านที่ป่าซับประดู่แห่งนี้

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ท่านพระอาจารย์ประพันธ์ได้ไปนิมนต์ท่านหลวงปู่ผาง มาจากวัดอุดมคงคาคีรีเขต อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น มายังป่าซับประดู่แห่งนี้ เมื่อหลวงปู่ได้เดินทางไปตามคำนิมนต์แล้ว ชาวบ้านแถวนั้นได้เห็นการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในธรรมะขององค์ท่าน ก็ได้พากันไปทำบุญกับท่าน เมื่อเวลาไปทำบุญ ชาวบ้าน มักจะชักชวนกันว่า “ไปทำบุญที่วัดหลวงปู่ผางกันเถอะ” เพราะเมื่อก่อนชาวบ้านไม่รู้ จะเรียกอย่างไร ปัจจุบันป่าซับประดู่แห่งนี้ก็คือวัดอ่างซับประดู่

สร้างกำแพงวัด

ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ได้สร้างกำแพงด้านนอกรอบๆ วัดด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ฐานเสาเอ็นทับหลัง กำแพงเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กฉาบปูน ความยาวทั้งสิ้น ๑๑ เส้น จำนวน ๓๕๕ ช่อง สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้านบาทถ้วน)

พระประธานองค์ใหญ่หน้าเจดีย์

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้สร้างแทนพระประธานองค์ใหญ่ ด้านทิศตะวันออกของเจดีย์
ชัยมงคล หันหน้าไปด้านทิศตะวันออก ฐาน คานคอดิน เสา และหลังคาคอนกรีต
เสริมเหล็กมุงกระเบื้องเคลือบ เป็นลักษณะทรงไทยพลับพลาจตุรมุข ทรงฐานบัวคว่ำ
บัวหงาย ประดับลวดลายไทย ส่วนที่เป็นลายไทยลงรักปิดทอง ติดกระจก ลี้นค่า
ก่อสร้างประมาณ ๗๐๐,๐๐๐ บาท (เจ็ดแสนบาทถ้วน)

ในปีเดียวกันนี้เอง บริษัท มหกิจเดชาชัย จำกัด กรุงเทพฯ ได้สร้างพระพุทธรูป
ที่ปางกร พระประธานองค์ใหญ่มาก ปางพิชิตมาร หรือปางมารวิชัย ศิลปะสมัยสุโขทัย
หนัก ๒ ตัน สวยงามมาก ถวายวัดอุดมคงคาคีรีเขต มูลค่า ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสน
บาทถ้วน) และทางวัดได้อัญเชิญประดิษฐานเหนือแท่นดังกล่าวไว้แล้ว เพื่อเป็นที่เคารพ
สักการะของพุทธศาสนิกชนสืบต่อไป

พ.ศ. ๒๕๒๓ พระธาตุขามแก่นคีโรดม

ต่อมาหลวงปู่ได้เมตตาได้รับเป็นประธานอำนวยการสร้าง “พระธาตุขามแก่นคีโรดม” หน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับพ่อค้าประชาชน ภาคราชการ เอกชนทุกหมู่เหล่า เพื่อร่วมเฉลิมฉลอง ๒๐๐ ปีกรุงรัตนโกสินทร์

๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๒๓ หลวงปู่ได้ทำพิธีบรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพอบ

๙ สิงหาคม ๒๕๒๔ หลวงปู่ได้ประกอบพิธีเทฐานฤกษ์พระสถูป ครบพระธาตุขามแก่นคีโรดม

๓๑ มีนาคม ๒๕๒๕ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เสด็จทำพิธีเปิดพระธาตุขามแก่นคีโรดม ให้ประชาชนได้สักการบูชา

ปัจจุบัน พระธาตุขามแก่นคีโรดม ถือได้ว่าเป็นปูชนียสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองเลยที่เดียว ได้สร้างเสร็จทันเฉลิมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๒๕ พอดี ทางจังหวัดได้กำหนดให้มีงานนมัสการ พระธาตุขามแก่นคีโรดม เป็นงานประจำปีของจังหวัด ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ถึง ๑๐ ธันวาคม ของทุกปี

ทอดผ้าป่าผ้าไหมสามัคคี

เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ หลวงปู่พร้อมด้วยคณะสงฆ์ ทายกทายิกา และคณะศิษยานุศิษย์ได้พร้อมใจกันจัดผ้าป่าสามัคคี “ผ้าไหมไตรจีวร” ไปทอดถวาย ๓ วัดด้วยกัน คือ

ทอดถวาย สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพฯ

ทอดถวาย สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน ป.ธ.๙) วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาท่านได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ทอดถวาย พระพรหมมุนี (สั่น จันทปฺปโชโต ป.ธ.๙) วัดนรนาถสุนทริการาม กรุงเทพฯ ซึ่งต่อมาท่านได้รับสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระมหามุนีวงศ์

การไปทอดผ้าป่าสามัคคี “ผ้าไหมไตรจีวร” ของหลวงปู่ในครั้งนี้ เป็นสิ่งที่ท่านปรารถนาจะทำมานานแล้ว ซึ่งท่านบอกว่าเป็นการจัดผ้าป่าไปทอดถวายครั้งแรกในชีวิตของท่าน และก็ถือว่าเป็นครั้งสุดท้ายด้วยเช่นกัน ยิ่งช่วงหลังสุขภาพของท่านไม่สู้ อำนวยนัก เกรงว่าจักไม่ได้ทำในสิ่งที่ตั้งใจไว้ ถึงแม้สุขภาพจะไม่ดีเท่าไร แต่ท่านก็ได้สู้ฟันทำจนสำเร็จ ท่านได้บอกบุญผู้มีจิตศรัทธา ได้ผ้าไหมประมาณร้อยกว่าเมตร และ

ในการเดินทางครั้งนี้ มีคณะศิษย์ติดตามไปทำบุญด้วยประมาณสองพันคน และมีรถติดตามเดินทางไปครั้งนี้สี่สิบสามคัน

หลังจากทอดผ้าป่า “ผ้าไหมสามัคคี” เสร็จแล้ว คณะศิษยานุศิษย์ที่ได้เดินทางร่วมคณะผ้าป่าได้กลับก่อน ส่วนองค์หลวงปู่ได้มีคณะศรัทธากราบนิมนต์อยู่เพื่อตรวจสอบสุขภาพร่างกายเสียก่อน เนื่องจากว่าสุขภาพของท่านซึ่งเดิมไม่ค่อยสู้ดีนัก และอ่อนเพลียจากการเดินทางไกล จึงทำให้สุขภาพทรุดลงไปอีกตามลำดับ คณะศรัทธาจากกรุงเทพฯ เห็นว่าไม่ค่อยจะดีนัก จึงได้กราบนิมนต์หลวงปู่อยู่พักรักษาตัวที่กรุงเทพฯ ก่อน

ส่วนคณะสงฆ์และคณะศิษยานุศิษย์ ผู้ติดตามมาทอดผ้าป่าฯ ให้เดินทางกลับขอนแก่นก่อน คงเหลือไว้ดูแลหลวงปู่เฉพาะพระผู้ใกล้ชิดเท่านั้น

อาการป่วยกำเริบ

ต่อมาวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ คณะศิษย์ได้นิมนต์หลวงปู่เข้าตรวจสอบสุขภาพที่โรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญา ซึ่งมีนายแพทย์ปัญญา ส่งสัมพันธ์ เป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาล ได้ทำการเอ็กซเรย์ และตรวจสอบสุขภาพทั่วไปของหลวงปู่

ผลปรากฏว่าความดันโลหิต ๑๔๐/๘๐ ซีพีเจรเต้น ๗๖/นาที ตาเริ่มเป็นต้อกระจกอ่อนๆ ทั้งสองข้าง

ผลเอ็กซเรย์ปอด คลื่นหัวใจ ปกติ ผลตรวจเลือด พบว่าหน้าที่ของไต ดับระดับไขมันเลือดปกติ และระดับน้ำตาลในเลือดมีค่าต่ำกว่าปกติเล็กน้อย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับพระปฏิบัติ การตรวจปัสสาวะและตรวจเม็ดโลหิต ผลเป็นปกติ

หลังจากนั้น ท่านได้พักที่กรุงเทพฯ เพื่อพักผ่อนร่างกาย

ศรัทธาพานิมนต์

ในช่วงที่ท่านพักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลแพทย์ปัญญา ได้มีคณะศรัทธากลุ่มหนึ่ง ได้มานิมนต์ท่านเพื่อฉันภัตตาหารที่บ้านของตน แต่ทั้งๆ ที่รู้ว่าหลวงปู่ไม่สบาย ยังให้น้ำเกลือและพักรักษาตัวอยู่ ก็ยังไม่ละความพยายาม ได้พยายามนิมนต์ท่านเพื่อฉันภัตตาหารที่บ้านให้ได้ โดยอ้างเหตุผลต่างๆ นานา จนเกือบจะกลายเป็นชนวนทะเลาะกันระหว่างผู้มานิมนต์กับคณะศิษย์ที่ต้องการให้ท่านพักผ่อน เนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย

แต่สุดท้ายหลวงปู่ท่านได้รับนิมนต์ สั่งให้ถอดสายน้ำเกลือที่ห้อยระโยงระยางออก และได้เดินทางไปฉลองศรัทธาฉันภัตตาหารที่บ้านผู้มานิมนต์ ทำให้คณะศิษย์ที่เฝ้าดูแลต่างเกิดความรู้สึกไปในหลายลักษณะ

ลักษณะแรก ก็คิดตำหนิผู้ที่มานิมนต์ที่ไม่พิจารณาไตร่ตรองว่าท่านไม่สบาย กำลังรับการรักษาเยียวยาจากแพทย์และพยาบาลอยู่ ควรได้พักผ่อนมากๆ

ลักษณะที่สอง ก็อิจฉาริษยาในความเมตตาของหลวงปู่ ขนาดท่านนอนป่วย เข้าน้ำเกลืออยู่บนเตียงแท้อย่างนี้ ท่านยังสั่งถอดสายน้ำเกลือออก และเดินทางไปฉลองศรัทธาและฉันภัตตาหารที่บ้านของผู้มานิมนต์ให้สมกับศรัทธาปสาทะของเขาในองค์ท่าน ทำให้เห็นความเมตตาอนุเคราะห์ของหลวงปู่เหลือที่จะกล่าวได้

เข้าโรงพยาบาลหลายครั้ง

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ คณะศิษย์ได้นิมนต์หลวงปู่มาตรวจรักษาที่โรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญาอีกครั้ง เนื่องจากว่าท่านมีอาการแน่นท้อง โรงพยาบาลได้ทำการเอ็กซเรย์ระบบทางเดินอาหาร พบว่าหลวงปู่เริ่มเป็นมะเร็งที่กระเพาะอาหาร คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำให้รักษาโดยการผ่าตัด แต่หลวงปู่ไม่ยินยอม นายแพทย์จึงได้จัดยาฉันทวยพอทุเลา ท่านจึงเดินทางกลับวัด

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ หลวงปู่มีอาการไม่สู้ดีนัก คณะศิษย์ได้นิมนต์ท่านเข้ารับการรักษาด่วนที่กรุงเทพฯ ที่โรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญาเหมือนเดิม ครั้งนี้นายแพทย์ตรวจพบว่าหลวงปู่มีโรคแทรกซ้อนขึ้นมาอีก ๒ โรค คือ โรคหัวใจโต และโรคโลหิตจาง นายแพทย์ได้ให้น้ำเกลือติดต่อกันได้ประมาณ ๕,๕๐๐ ซี.ซี. และให้เลือดอีกประมาณ ๔ ขวด ท่านได้มารักษาตัวคราวนี้ประมาณ ๔ วัน เห็นว่ามีกิจนิมนต์ที่ได้เมตตาไว้ จึงเดินทางกลับวัดอุดมคงคาคีรีเขต จังหวัดขอนแก่น

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ สุขภาพของหลวงปู่เริ่มทรุดลงอีกครั้ง คณะศิษย์ได้นิมนต์ท่านเข้ารับการรักษาด่วนอีกครั้งที่โรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญา เป็นครั้งที่ ๔ ท่านมีอาการอ่อนเพลียมาก เนื่องจากมีอาการเลือดออกในทางเดินอาหาร และยังมีอาการกล้ำเนื้อหัวใจตาย นายแพทย์ได้ให้น้ำเกลืออีก รวมแล้วประมาณ ๗,๐๐๐ กว่า ซี.ซี. พร้อมเลือดอีก ๔ ขวด

หลวงปู่ได้เข้ารับการรักษาดัวที่โรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญา คุณนายเข้มทอง โอสธพันธ์ ได้ติดตามอาการและปรึกษากับคณะแพทย์ถึงการรักษาโดยตลอด จึงทราบจากแพทย์ว่า เนื่องจากหลวงปู่ไม่ฉันเนื้อสัตว์และฉันอาหารได้น้อย ร่างกายของท่านจึงขาดสารอาหารบางชนิด คณะแพทย์จึงได้ขอร้องให้คุณนายจัดอาหารมาแอบเสริมให้ท่านฉัน

คุณนายจึงได้สั่งคุณอ้อยทิพย์ แสนแก้ว นำต้มมาบด กรองเอาแต่น้ำมาต้มกับข้าวต้ม แล้วใส่ซิง แล้วเอาผักชีโรย คุณอ้อยทิพย์นำอาหารนั้นมาใส่กระตักปิดฝา พร้อมทั้งลูกศิษย์อื่นๆ ก็ได้นำอาหารมาถวายเช่นกัน แต่เช้าวันนั้นหลวงปู่ไม่ยอมฉัน ลูกศิษย์ได้อ้อนวอนหลายครั้งให้ท่านฉัน หลวงปู่เมตตาตอบแต่เพียงว่า “วันนี้ไม่ฉันมันลำบาก” ว่าแล้วก็นั่งหันหลังให้

ตอนเพล คุณนายเข้มทอง พร้อมทั้งลูกศิษย์ ได้นำอาหารมาถวายท่านอีก เพราะเห็นว่าตอนเช้าหลวงปู่ไม่ได้ฉัน คุณนายอ้อนวอนแล้วอ้อนวอนเล่า หลวงปู่ก็ตอบอย่างเดิมว่า “วันนี้ไม่ฉัน” คุณนายอ้อนวอนหลายครั้งเข้าจนน้ำตาไหลคลอ แล้วกราบเรียนหลวงปู่ด้วยความสำนึกผิดว่า “วันหลังลูกจะไม่ทำอีกแล้วเจ้าค่ะ” หลวงปู่จึงเมตตาตอบว่า “เออ ได้บุญอยู่ดอก”

คำถาม...สุดท้าย

ก่อนมรณภาพไม่กี่วัน สังขารร่างกายของหลวงปู่ทรุดโทรมมาก บรรดาศิษยานุศิษย์ต่างวิตกไปตามๆ กัน และปลงใจว่าหลวงปู่ไม่รอดแน่ ยิ่งได้เห็นความเหน็ดเหนื่อยเมื่อย่ำ ความอดทนอดกลั้นต่อทุกขเวทนา ที่หลวงปู่ได้รับอย่างแสนสาหัส ศิษย์ทุกคนต่างอดกลั้นน้ำตาไว้ไม่ได้ หลวงปู่ทราบดีในเรื่องนี้ จึงได้ตั้งปัญหาถามคณะศิษย์ที่คอยเฝ้าดูอาการอาพาธอยู่โดยรอบในขณะนั้นเพื่อเป็นการเตือนสติว่า

“อยากเป็นบ่แนวนี้” (อยากเป็นไหมอย่างนี้)

ช่วงเป็นคำถามที่ประทับใจเสียจริงๆ

โศกนาฏกรรมครั้งสุดท้าย

หลวงปู่ได้มาพักรักษาตัวที่กรุงเทพฯ ในครั้งนี้เป็นเวลา ๒๐ กว่าวัน แต่อาการยังไม่ดีขึ้น จึงได้แจ้งให้คณะศิษย์ได้ทราบ

“ที่ผ่านมา หลวงปู่เปิดโอกาสให้ทุกคนได้ทำบุญกับหลวงปู่เต็มที่แล้ว ทั้งๆ ที่รู้ว่าโรคนี้ไม่มีทางรักษาหาย มันจะหายก็ต่อเมื่อเอาไฟมาเผาเท่านั้น เพื่อไม่ให้เป็นการสร้างความลำบากแก่ตนเองหรือผู้อื่นอีกต่อไป ขอให้หลวงปู่กลับวัดได้แล้ว”

วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๒๕ คณะศิษย์ได้นิมนต์ท่านกลับวัดอุดมคงคาคีรีเขต จังหวัดขอนแก่น โดยทางโรงพยาบาลนายแพทย์ปัญญาได้จัดรถไปส่ง และจัดบุรุษพยาบาลไปดูแลที่วัดอีกด้วย

วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๒๕ เวลาประมาณ ๐๙-๑๐.๐๐ น. คณะศิษย์ผู้เฝ้าดูแลหลวงปู่ ต่างก็แปลกใจและดีใจไปตามๆ กันที่เห็นท่านลุกขึ้นมา นั่งและเดินได้เหมือนคนปกติ ประหนึ่งว่าอาการอาพาธที่ท่านเป็นอยู่คงหายแล้ว

ท่านพระอาจารย์สมชาย จิตธมฺโม ซึ่งเป็นพระที่เฝ้าดูแลท่านในขณะที่ท่านอาพาธ ได้กล่าวว่า วันนั้นลูกศิษย์ทั้งพระทั้งฆราวาสต่างก็ดีใจที่เห็นหลวงปู่ลุกขึ้นมาเดินได้ และท่านได้สั่งคณะสงฆ์และชาวบ้านที่ดูแลอุปัฏฐากที่วัดอุดมคงคาคีรีเขตไว้ว่า

“หมู่เฮาให้เบิ่งให้แรงกัน ชุ่มพ้อออกเม่ออกกะให้มากินมาทานคือเก่าเด้อ”

“พระสงฆ์ สามเณร ชี ให้ดูแลกันเหมือนเดิม ให้สามัคคีกันไว้ ผู้ใหญ่ให้ดูผู้น้อย ผู้น้อยให้ดูผู้ใหญ่ ญาติโยมให้พากันมาทำบุญเหมือนเดิม หลวงปู่อยู่เคยพาทำแบบไหน ให้พากันทำแบบนั้น หลวงปู่จากไปก็อย่าพากันทิ้งวัดทิ้งวา” นี่คือการครั้งสุดท้ายที่ท่านพูดไว้

มรณภาพด้วยอาการอันสงบ

วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๕ หลวงปู่ฉันอาหารและน้ำแทบไม่ได้เลย ปัสสาวะน้อย และท่านได้ละสังขารในตอนบ่ายนั้น เวลา ๑๖.๔๕ น. ด้วยอาการสงบ สิริรวมอายุได้ ๘๐ ปี (๓๔ พรรษา) นับเป็นการจากไปของพระสุปฏิปันโน ผู้มีคุณธรรมอันเลิศรูปหนึ่งที่ไม่ปรารถนาลาภ ยศ สรรเสริญ หรือติดในโลภธรรมแต่ประการใด ดังคำที่ท่านพูดไว้ว่า

“มีชื่อ ไม่อยากให้ปรากฏ มียศ ไม่อยากให้ลือชา มีวิชา ไม่ให้เรียนยาก”

แต่คุณธรรมและปฏิบัติของท่าน ยังเป็นที่เคารพศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมีผู้ลืมหานยังเป็นผู้เป็นพระในดวงใจของคณะศิษยานุศิษย์ไม่เสื่อมคลายตราบนานเท่านาน

ประวัติการอาพาธ

หลวงปู่ได้มาตรวจสุขภาพทั่วไปที่โรงพยาบาลแพทย์ปัญญาครั้งแรกเมื่อ **๕ พฤษภาคม ๒๕๒๔** โดยมีคุณนายเข็มทอง โอสถาพันธ์ เป็นผู้พามา ผลการตรวจปรากฏว่า หลวงปู่มีอายุ ๘๐ ปี สุขภาพทั่วไปดี ความดันโลหิต ๑๔๐/๘๐ ซีพจรเต้น ๗๖ ครั้ง/นาที ตาเริ่มเป็นต้อกระจกอ่อนๆ ทั้งสองข้าง จากการตรวจร่างกายทั่วไป ไม่พบสิ่งผิดปกติ ผลเอ็กซเรย์ปอด คลื่นหัวใจปกติ ผลการตรวจเลือดพบว่าหน้าที่ของไต ตับ ระดับไขมันในเลือดปกติ ระดับน้ำตาลในเลือดมีค่าต่ำกว่าปกติเล็กน้อย ซึ่งเป็นของธรรมดาสำหรับพระปฏิบัติ การตรวจปัสสาวะ และตรวจเม็ดโลหิต ผลปกติ

๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๔ หลวงปู่ได้มาตรวจรักษาอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากมีอาการแน่นท้อง ได้ทำการเอ็กซเรย์ระบบทางเดินอาหารพบว่าหลวงปู่เริ่มเป็นมะเร็งที่กระเพาะอาหาร คณะแพทย์ได้ถวายคำแนะนำให้รักษาโดยการผ่าตัด และหลวงปู่ไม่ยินยอม

๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ หลวงปู่ได้มาตรวจที่โรงพยาบาลนี้ด้วยอาการใช้หวัด ครั้งนี้สามารถคลำพบก้อนเนื้อใต้ทางหน้าท้อง ได้ยินมนต์ให้รับการรักษาในโรงพยาบาล แต่หลวงปู่ติดนิมนต์

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ หลวงปู่ได้มารับการรักษาที่โรงพยาบาลนี้ด้วยอาการอ่อนเพลีย เนื่องจากมีอาการเลือดออกในทางเดินอาหาร และยังพบว่ามีอาการของกล้ามเนื้อหัวใจตาย

เนื้อหาหัวใจตาย หลวงปู่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลนี้สลับกันไปพักที่บ้านคุณนาย
เข็มทอง ได้ให้การรักษาตามอาการ รวมทั้งมีการใช้ยาสมุนไพรไทยโดยคณะศิษย์
ร่วมด้วย

๑๖ มีนาคม ๒๕๒๕ คณะศิษย์ได้นิมนต์กลับวัด ทางโรงพยาบาลได้จัดรถไปส่ง
และจัดพยาบาลชายไปดูแลที่วัด หลังจากหลวงปู่กลับถึงวัดได้ไม่กี่วัน ก็มีอาการอาเจียน
จันอาหารและน้ำไม่ได้ ปัสสาวะน้อย และได้ละทิ้งชั้นที่ไปเมื่อ **วันที่ ๒๔ มีนาคม**
๒๕๒๕

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการ และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลขอนแก่นทุกท่าน
ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตรวจโลหิต ตรวจปัสสาวะ ได้ให้เลือดและยาที่จำเป็น กับให้
ยืมเครื่องมือทางการแพทย์เพื่อมาใช้ในการรักษาหลวงปู่ที่วัด

ปัญญา สงสัมพันธ์

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแพทย์ปัญญา

กรุงเทพมหานคร

พระราชทานเพลิงศพ

เมื่อ วันอาทิตย์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔ เวลา ๑๖.๐๐ น. คณะศิษยานุศิษย์ พุทธศาสนิกชนทั่วไปจากทั่วทุกสารทิศ ได้หลั่งไหลกันมาจากทุกภาคของประเทศไทย เพื่อร่วมงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงปู่ผาง จิตตคุดโต

วัดอุดมคงคาคีรีเขต มีบริเวณวัดที่กว้างขวางใหญ่โตกลับเล็กและคับแคบไป ถนัดตา ต้นไม้ในบริเวณงานภายในวัดอุดมคงคาคีรีเขตแทบจะไม่มีที่ว่าง เพราะมีผู้มาร่วมงานเข้าจับจองใช้เป็นที่พักผ่อนก่อนถึงเวลาประกอบพิธีอันสำคัญ

ส่วนสถานที่บริเวณรอบวัดและสถานที่ใกล้เคียงได้ถูกปรับให้เป็นที่จอดรถหลายสิบไร่ ถึงกระนั้นก็ยังนับว่าน้อยไป เมื่อคราวงานวันสำคัญมาถึง กระทั่งรถยนต์ที่ผู้คนมาร่วมงานต้องจอดตามไหล่ถนนเรียงรายกันยาวหลายกิโลเมตร

ที่ได้เห็นปรากฏการณ์อย่างนี้ก็เพราะบารมีธรรมของหลวงปู่ที่ได้บำเพ็ญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และผลแห่งธรรมที่ท่านได้สัมผัสปรากฏแก่ศิษยานุศิษย์ รวมทั้งประชาชนทั่วไปที่ได้เห็นเป็นอัศจรรย์

ปรากฏบนเปลวไฟ

ในวันพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ ได้มีอุบาสิกาท่านหนึ่งเล่าว่า

“ในขณะที่มีการพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่ผางอยู่ โยมได้มองไปที่ประชุมเพลิง ได้มองเห็นหลวงปู่กำลังนั่งสมาธิอยู่ท่ามกลางเปลวไฟบนเมรุเผาศพ แรกๆ เข้าใจว่าตัวเองตาฟาดตาลายหรือคิดไปเอง ก็ขยี้ตาตัวเองและมองไปที่อื่น แล้วหันกลับมามองที่บนเมรุ ก็ครั้งต่อก็ครั้งก็ยังเห็นหลวงปู่ นั่งสมาธิอยู่อย่างนั้น

ความศรัทธา ความปิติอย่างแรง ทำให้น้ำตาหลังไหลออกมาโดยมิรู้สีกตัว รำลึกถึงท่าน สงสารท่าน อยากให้ท่านมีชีวิตโปรดลูกหลานอยู่นานๆ และภาพหลวงปู่ นั่งบนเมรุในครั้งนั้น ยังปรากฏชัดอยู่ในความทรงจำของโยมเสมอมา คราใดมีปัญหาหรืออุปสรรคแห่งชีวิต ก็ได้นึกถึงภาพท่านเพื่อเป็นกำลังจิตกำลังใจ สามารถฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคไปได้”

เก็บอัฐิธาตุ

วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๘ ซึ่งเป็นวันประกอบพิธีสามหาบเก็บอัฐิ เช้าวันนั้น ได้มีพวคนกมากมายหลายชนิดมาจากทั่วสารทิศหลายร้อยหลายพันตัว บินรอบบริเวณเมรุเผาศพหลวงปู่ วณเวียนไปมาประหนึ่งแสดงความเคารพ ด้วยการทำประทักษิณ ๓ รอบ และแสดงความอาลัยในหลวงปู่เป็นอย่างมากยิ่ง บางฝูงบินไป ฝูงใหม่ก็บินมาสมทบกันอยู่เรื่อย กระทั่งสายฝูงนกจึงบินกลับไปในขอบฟ้า

กระทั่งจะเข้าที่อาศัยอยู่ในสระน้ำภายในวัดอุดมคงคาคีรีเขต ได้โผล่หัวขึ้นมาส่งเสียงร้องลั่นเป็นระยะเวลานาน ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อนเลย ประหนึ่งว่าแสดงถึงความเศร้าโศกเสียใจอย่างสุดซึ้งที่ผู้มีพระคุณซึ่งเป็นเหมือนร่มโพธิ์ร่มไทรได้ล่วงลับไปแล้ว

พระธรรมเทศนา

พระจิตตคฺตโต หลวงปู่ผาง

“คนเหล่านี้มีเกิดกะมีดับ
ถ้าบ่มีการเกิดกะบ่มีดับ
อันนี้มันเป็นของคู่กัน
ไผ่เฮ็ดไผ่ทำกะได้แก่ผู้นั้น
ให้พากันเฮ็ดเอาทำเอาเด้อ”

(คนเรานี้มีเกิดก็มีดับ ถ้าไม่มีการเกิดก็ไม่มีดับ
อันนี้มันเป็นของคู่กัน ใครสร้างใครปฏิบัติก็ได้แก่คนนั้น
ให้พากันประพฤติปฏิบัติเอานะ)

หลวงปู่ฝาง จิตตคุตโต

หลวงปู่ผาง จิตตคฤโต เป็นนักปฏิบัติธรรมที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย เสมอต้นเสมอปลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ได้ยินว่าเมื่อท่านเข้าสู่หมู่บ้านครั้งใด จะเห็นท่านห่มผ้าจีวรซ้อนสังฆาฏิเสมอ ไม่เคยปล่อยปละละเลยแม้จะอายุมากแล้ว เป็นคนละเอียดลออมากในเรื่องบริขารใช้สอย ประหยัดมัธยัสถ์ ไม่สุรุ่ยสุร่าย

หลวงปู่ผาง จิตตคฤโต ท่านใช้ปัจจัย ๔ ด้วยความเรียบง่าย ไม่มีความยินดียินร้ายในโลกธรรมแปด ซึ่งประกอบไปด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เลื่อมลามก เลื่อมยศ นินทา ทுகษ์ แต่ประการใด ท่านไม่เคยสะสมบริขาร หรือปัจจัยทรัพย์สินเงินทองใดๆ ทั้งสิ้น มีเพียงอัฐบริขารที่สำคัญของพระที่พระพุทธองค์ได้ทรงอนุญาตเท่านั้น กับทั้งได้พยายามใช้ด้วยความระมัดระวังและจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ

ลามลักการใดๆ ที่เกิดขึ้นภายในวัด ท่านไม่ได้ใส่ใจ ได้ปล่อยให้เป็นที่ของคณะสงฆ์ และกรรมการวัด เป็นผู้บริหารดูแลจัดการ ท่านพูดอยู่เสมอว่า

“ชีวิตของเรา มีเพียงบาตรใบเดียวก็อยู่ได้ และเพียงพอแล้ว”

ท่านเป็นผู้มีศรัทธามุ่งมั่นและแน่วแน่ต่ออริยมรรค อริยผล อย่างแท้จริง ได้อุตสาหะวิริยะพากเพียรเพื่อตัดภพตัดชาติในการกลับมาเวียนว่ายตายเกิด มุ่งมั่นเพื่อหลักชัยคือพระนิพพาน เป็นผู้บูชาพระพุทธเจ้าด้วยการปฏิบัติอย่างเด็ดเดี่ยว อาจหาญ และมั่นคงในลัทธิจางา พุทฺธจริงทำจริง

พวกเราผู้เป็นศิษยานุศิษย์ หรือพุทธศาสนิกชนผู้มุ่งมั่นเพื่อความเป็นคนดี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามท่าน จึงควรตั้งความปรารถนาไว้ว่า

“เกิดชาติใดภพใด ขอให้ได้มีโอกาสพบนักปราชญ์ บัณฑิต เป็นกัลยาณมิตร ที่ประกอบไปด้วยศีลธรรมและคุณธรรมที่สูงส่ง เป็นผู้ชี้ทางธรรมนำจิตให้หลุดพ้นจากความทุกข์ เพื่อความสุขที่แท้จริงคือพระนิพพานตลอดไป”

ท่านไม่ใช่นักพูดนักเทศน์ที่ดี แต่สอนคนอื่นแล้วตนเองไม่ปฏิบัติ อุบายธรรมะที่ท่านสอน ท่านไม่เคยอนุญาตให้ใครบันทึกไว้เลย เคยมีพระเอบบันทึกลงไป พอท่านรู้

เลยโดนดูใหญ่ ท่านเคยพูดเสมอว่า “มีชื่อไม่ให้ปรากฏ มียศไม่ให้ลือชา มีวิชาไม่ให้เรียนยาก”

ด้วยเหตุนี้ จึงไม่สามารถนำบทเทศนาสั่งสอนมาลงพิมพ์ให้เป็นเรื่องเป็นราวได้ เหมือนอย่างที่เห็นโดยทั่วไป แต่ก็พอสรุปโอวาทที่หลวงปู่เคยพร่ำสอนบรรดาสานุศิษย์ อยู่โดยมาก ได้ดังนี้

- ◇ **ให้พากันวางความตาย อย่าเสียดายความมั่งมี ตู๋คัมภีร์ใหญ่อยู่ในกายเฮานี้ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก อยู่ในหัวอกไผ่มัน (ของใครของมัน) ให้เปิดเบิ่งเอา (ให้เปิดดูเอาเอง)**
(หมายความว่า นักปฏิบัติอย่ากลัวตาย ตัวเองมั่งมีร่ำรวยแล้ว อย่าเสียดายตระหนี่ถี่เหนียว ให้สละทำบุญให้ทานบ้าง ร่างกายของเรามีหนังบางๆ ห่อหุ้มมีเนื้อและเลือดฉาบทาไว้ ให้เล่าเรียนพิจารณาดูในกายนี้ที่เปรียบเหมือนห้องสมุดใหญ่ บรรจุไว้ซึ่งสารพัดศาสตร์ ที่ไม่มีใครศึกษาค้นคว้าเล่าเรียนได้จบ นอกจากพระอรหันต์)
- ◇ **ให้พากันพายเรือข้ามทะเลหลวงให้มั่งมี อย่าลืกลับตัวบ้านนำพัวหมากแห้งดง (ให้พากันพายเรือข้ามทะเลหลวง “วัฏสงสาร” ให้พ้นถึงฝั่งคือ “พระนิพพาน” อย่ากลับมาเวียนว่ายตายเกิดในโลกแห่งกองทุกข์นี้อีก)**
- ◇ **ให้ภาวนาว่า ตายๆ ผีกระยำน บ่กล้ามาใกล้ดอก (ให้ภาวนาว่าตายๆๆ ผีก็กลัว ไม่กล้าเข้ามาใกล้หรอก)**
- ◇ **หมอบๆ เข้า หัวเต่าง่ายาง ย่างโย่งๆ หัวแทบชี้ดิน**
(หมอบๆ เข้า หัวสูงเท่ากึ่งต้นยาง เดินโย่งๆ หัวเท่าแทบดิน หมายความว่า ลูกศิษย์ที่เข้าหาครูบาอาจารย์ บางคนหมอบคลานเข้ามาหา ทำท่าเหมือนนอนบ่นนมหรืออ่อนน้อมถ่อมตน แต่ว่ามีทิฐิมานะสูงจรดฟ้า ไม่ยอมลงใจเชื่อฟังในครูบาอาจารย์ ส่วนบางคนแม้จะเดินโย่งๆ เข้ามาหา แต่จิตใจนอนบ่นนมมีความเคารพยำเกรง)

- ◇ **มิดพำไรไต้ดวงแบกท่วมทุ คมมันบางท่อกุคั่นต้อน ชุยชำสะลากชีดินจำกัน**
(มิดพำไรไต้ใหญ่ที่เข่าแบกมา คมมันบางเท่าคั่นคุคลองที่ทำไว้ดักปลา *ความหมาย* คือ สติปัญญาดี แต่ไม่รู้จักใช้ คือมีมิดแต่ไม่มีคม)
- ◇ **คนสามบ้านกินน้ำสา่งเดียว เทียวทางเดียวบ่เหยียบบรอยกัน**
(คนสามบ้านกินน้ำบ่อเดียวกัน เดินทางเดียวกันแต่ไม่เหยียบบรอยกัน)
คนสามบ้านเปรียบดัง **ศีล สมาธิ ปัญญา** น้ำบ่อเดียวเปรียบดัง **พระพุทธศาสนา**
เดินทางเดียวกันไม่เหยียบบรอยกัน ท่านเปรียบให้เห็นการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป
ตามจริตของตน ในแนวทางที่พระพุทธองค์ตรัสไว้อย่างกว้างขวาง
- ◇ **อย่าได้มัวเมาหม่นหน้าดวงดอกไข่เน่า เมาน่าพัวหมากหั่ว มั่นลิซ้าคำทาง**
(อย่าได้มัวหมกมุ่นกับดอกไข่เน่า อย่าได้มัวเฝ้ากับพวงลูกหั่ว ทางไปข้างหน้า
ยังอีกยาวไกล เดี่ยวจะมีดคำก่อน ไปไม่ถึงจุดหมาย *ความหมาย* อย่าหมกมุ่น
มัวเมาเพลิดเพลินอยู่กับกามกิเลส เดี่ยวจะหลงทาง อย่าประมาท ให้รีบเร่งปฏิบัติ
ภาวนาเพื่อให้หลุดพ้นไปจากวัฏสงสารถึงพระนิพพานแดนพ้นทุกข์)
- ◇ **อย่าพากันเทียวทางเว้ง เเทิงหลายมันลิคำ เมาน่าพัวหมากหั่ว มั่นลิซ้าคำทาง**
(อย่ามัวพากันท่องเที่ยวชมโน่นชมนี้ นานนักมันจะมีดคำ มัวเฝ้ากับพวงลูกหั่ว
มันจะซ้าคำทาง เดินทางไม่ถึงจุดหมาย *ความหมายเหมือนผญาบทก่อน*)
- ◇ **ลึงกับลึงชิงกันขึ้นตันไม้ บัดลีได้แม่นักโกกนาโถ**
(ลึงกับลึงชิงกันขึ้นตันไม้ ผู้ขึ้นตันไม้ได้คือตัวอื่น หรือเหมือนตาคินกับตานา มัวแต่
แก่งแย่งผลประโยชน์ชิงดีชิงเด่นกัน ไม่ยอมลงกัน ส่วนตาอยู่ผู้ไม่ได้ลงแรง
อะไรเลย กลับได้ผลประโยชน์นั้นไป)
- ◇ **นักปราชญ์ผู้หลง หงส์ทองถึกบ่วง ควายถึกตื้นไถ**
(นักปราชญ์ผู้หลง หงส์ทองติดบ่วง ควายถึกตื้นไถ *หมายความว่า* อย่าหลงกำพืด
ของตนเอง)

- ◇ พุทฺโธ พุทฺโธ หัวใจโตกะรักษาปได้
(พุทฺโธๆ หัวใจตัวเองก็รักษาไม่ได้ ความหมายคือ ปฏิบัติไม่เอาจริงเอาจัง เหยาะๆ เหยาะๆ ย่อมไม่เกิดผล)
 - ◇ คีลมีมากมายหลายข้อ บ่ต้องรักษาเหมิด (หมด) ทุกข้อดอก รักษาแค่ใจเจ้าของ
อย่างเดียวให้ดีทอ (เท่า) นั้น กาย วาจา ใจ ก็ได้না (ด้วย) กันนั้นแหละ
 - ◇ ถ้าอยากลืบได้ ถ้าอยากได้ให้เขาอยาก
(ถ้าอยากจะไม่ได้ ถ้าอยากได้ให้หยุดอยาก)
 - ◇ ภาวนาให้มันแจ้ง นั่งให้มันแจ้ง อย่างนอนจนแจ้ง (สว่าง)
 - ◇ ไผลสิชม ไผลสิติ อย่าหลงนำคำเว้าของเขา
(ใครจะชม ใครจะติ อย่าไปหลงกับคำพูดของเขา)
 - ◇ เป็นนักภาวนา อย่าไปหลงนิมิต อย่าติดความฝัน
 - ◇ ดอกไม้หอมทวนลมบ่ได้ คีล สมาธิ มีอานุภาพหอมทวนลมเด้อ
 - ◇ เว้าหลาย นอนหลาย ฮักชาจิตยาก
(พูดมาก นอนมาก รักษาจิตยาก)
 - ◇ ฆ่าบ่หนี ตีบ่ไป กะแมนลูกศิษย์เฮา
(ลูกศิษย์ของเราจริง แม่ว่าก็ไม่เกรง แม่ไล่ก็ไม่หนี)
 - ◇ หลวงปู่ถาม ผู้ตอบ
 เชื่อคุณพระพุทธเจ้า จริงบ่ จริง
 เชื่อคุณพระธรรม จริงบ่ จริง
 เชื่อคุณพระสงฆ์ จริงบ่ จริง
 อย่าลีเอาพระรัตนตรัยไปกินเหล้า เด้อ
 ให้ลำบากๆ เด้อ ให้อยู่ดีมีแสง เด้อ

คนเราเกิดมาแล้วหนีความตายไปไม่ได้ มีเกิด มีดับ เกิดมาแล้วให้ทำความดี ให้เพียงพอ การให้ทาน รักษาศีล นี่ไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง คือถ้าใครทำ คนนั้นก็ได้รับผลด้วยกัน อย่าเลือกเวลา การทำความดีทำได้ทุกเวลา สถานที่ เพศ วัย ไม่ว่าจะเป็นคนแก่ คนหนุ่ม คนสาว ทำได้หมด ให้รีบทำความดีเสีย เดียวจะตายก่อน ไม่ได้ทำนะ

รู้แล้วหลง หงส์ทองติดบ่วงบาท ควายแบกเต้านไถ ความหมายก็คือว่า อย่าพากันหลงกำพืดของตัวเอง อย่าพากันนอนมาก ให้พากันนั่ง ยืน เดิน และ นอน ให้พอเหมาะพอควรในสี่อิริยาบถ โดยมีสติระลึกรู้อยู่ทุกอิริยาบถ แล้วให้พิจารณาตัวเอง ว่า เราสวยงามหรือไม่สวยงาม นิ่งดูว่าร่างกายของเราเป็นของไม่สวยไม่งาม กำหนดรู้ สุข ทุกข์ ที่เกิดขึ้น

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๑๓ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ณ ศาลาหลังไม้เก่า มีพระภิกษุ จำนวน ๓ รูป นาคบัวหอม ๑ นาค และญาติโยมประมาณ ๑๐๐ คน มานั่งรวมกัน ซึ่งหลวงปู่ได้เทศนาธรรมโดยใจความว่า

ให้ทุกคนช่วยกันเตรียมตัดจีวร สังฆาฏิ สบง และผ้าอาบน้ำฝน ให้นำเอาก่อนหิน สีแดงจากภูผาแดงมาทำเป็นสีย้อมผ้า โดยฝนใส่น้ำแล้วนำมาย้อมผ้าไตรจีวร พร้อมทั้ง ผ้าอาบน้ำฝน เมื่อเสร็จแล้วให้นำผ้ายัดกล่ามาพันๆ (ทำให้เป็นจุดกลมเท่าแหวตานกยูง ตามพระพุทธาณุญาต) และให้อธิษฐานตามชื่อของผ้านั้นๆ แล้วจึงนำไปครองและนุ่งห่ม จึงจะถูกต้องตามพระวินัย ไม่เป็นบาป ไม่เป็นกรรม ไม่มีโทษ และเมื่อใช้แล้วให้รู้จัก รักษาให้ดี

สำหรับน้ำดื่ม น้ำฉันก็เหมือนกัน พระภิกษุฉันจะต้องกรองเสียก่อนจึงจะฉันได้ และเวลาฉันให้นั่งลงฉัน การทำกิจวัตรอื่นๆ ก็อย่าให้ขาด ให้ทำอย่างต่อเนื่องจึงจะเกิดผล เช่น ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น สำหรับวันพระ ส่วนวันธรรมดาให้ไปทำที่กุฏิใคร กุฏิเรา รวมทั้งให้ปฏิบัติธรรมโดยการนั่งสมาธิ เดินจงกรม ภาวนา อย่าให้ขาด

การภาวนาให้ทำกันจริงๆ ทำให้เห็นตัวเจ้าของสุขหรือมันทุกข์ เอากันให้เห็นที่ตัวเจ้าของ สมนกับที่เราปฏิบัติจริงๆ เหมือนเราที่ปฏิบัติจริงๆ จึงเห็นผลจริง โดยให้อาชาขาวทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้ตรง ระลึกรำว่า พุทโธ อยู่ในใจ เข้า “พุท” ออก “โธ” หรือจะหายใจเข้ายาว หายใจออกยาว อย่าปล่อยสติให้ไปไหน ควบคุมจิตให้อยู่กับตนเอง เอาสติเป็นเชือกดึงจิตใจไว้ อย่าให้ออกจากร่างกาย รักษาจิตใจ ให้จิตอยู่กับใจ อย่าให้มันไปเที่ยวที่อื่น

แล้วให้ตรวจดูศีลของเราว่าข้อไหนขาด ทบทวนดูว่าข้อไหนละเมิดบ้าง ทบทวนขึ้นลงอย่างเอาจริงเอาจังโดยไม่เข้าข้างตัวเอง เอาให้เห็นตัวทุกข์ตัวสุข เห็นเกิด เห็นแก่ เห็นเจ็บ เห็นตาย เป็นของธรรมดา ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ใช่ตัวเขา เป็นของสมมติทั้งสิ้น ผัวกูสมมติ เมียกูสมมติ ลูกกูสมมติทั้งสิ้น ข้าวของเงินทองกูก็สมมติ ไม่มีใครเอาไปได้ ตายไปแล้วก็นำไปไม่ได้สักคนเดียว อย่าคิดว่าเรายังไม่แก่ ยังไม่เจ็บ ยังไม่ตาย หรือว่ายังเป็นหนุ่มอยู่ ยังแข็งแรงอยู่ ความตายไม่เลือกว่ายังหนุ่ม ยังแก่ ยังเด็ก ยังไม่มีโรค ไม่มีภัยมาเบียดเบียน ความตายไม่บอกกาลเวลา วันนั้นวันนี้ไม่บอกเราล่วงหน้า ถึงเวลาตายมันก็ตาย ถึงเวลาเจ็บมันก็เจ็บ ถึงเวลาป่วยมันก็ป่วย นี่แหละ สังขารไม่เที่ยง ไม่มั่นคง จะเอาอะไรแน่นอนกับสังขาร

การรักษาจิต อย่าเผอเรอไม่มีสติ ให้มีสติดูจิตเราอยู่เสมอ ถ้ามันออกไป ให้ดูว่าออกไปทำไม ออกไปทำอะไร ให้มีสติเป็นเชือกดึงไว้ จะคิด จะพูด จะทำ จะเดิน จะนั่ง จะนอน จะลุก ต้องให้มีสติอยู่กับตัวเสมอ และการไปเที่ยววิเวกตามป่าภูเขา อย่าไปองค์เดียว ให้ไปเป็นหมู่คณะ ๒-๓ รูปขึ้นไป

คนเราทุกคนคือเรือนหลังหนึ่ง คือเรือนของจิต มีหมู่มีพวกหลายคน ให้พิจารณาในชั้นนี้ คือชั้น ๕ อายุตนะ ๑๒ คือสภาพที่ต่อกันกับจิต และเจตสิก ทำให้เกิดมี ๒ ลักษณะ คือ

ชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ๑ อายุตนะภายใน ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายุตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ๑

ชั้น ๕ นี้ เป็นสภาพที่ทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่าและความสุขตามอรรถวิเคราะห์ว่า
ยํ สุขํ ธาเรตฺติ (ตํ) ขนฺธํ ธรรมชาติใดทรงไว้ซึ่งความว่างเปล่า ธรรมชาตินั้นชื่อว่าชั้น
พระธรรมทั้ง ๓ ข้อนี้ เพียงเขียนเป็นภาพตา ภาพใจ เท่านั้น และเขียนตัวหนังสือ
ให้เป็นตัวบัญญัติ ถ้าต้องการรู้ธรรม ให้ศึกษาธรรมในตัวเอง ให้เห็นในตัวเองเวลานี้

ไทใหญ่ล้น ไหน้อยบ่เต็ม

สมัยแรกๆ ที่สร้างศาลาการเปรียญ วัดอุดมคงคังคีรีเขต เสร็จใหม่ๆ นั้น ปกติหลวงปู่จะลงฉันรวมกันที่ศาลาร่วมกับพระเถรเป็นประจำเสมอมา ก็อย่างที่รู้ๆ กันทั่วไปแล้วว่า องค์หลวงปู่ท่านจะไม่ค่อยเทศน์สั่งสอน ท่านจะทำให้ดูเป็นตัวอย่างเสียเป็นส่วนใหญ่ เช่น อาหารคาวหวานทุกอย่างที่จะฉัน ท่านจะรวมลงในบาตรทั้งหมด ใช้ภาชนะเดียวคือบาตรเท่านั้น ท่านไม่เคยใส่ฝาบาตร หรือใช้ถ้วยชามใส่อาหารวางไว้ต่อหน้าเลย ท่านจะทำให้ดูเป็นตัวอย่างทั้งหมด

อาหารหวานคาวที่โยมนำมาถวาย ก็มีทั้งอาหารเจทั้งไม่เจ แจกเลื่อนไปตามลำดับตั้งแต่หลวงปู่ พระเถระ ลงมาถึงสามเณร แม่ชี เนื่องจากอาหารมีมาก ใครไม่รู้จักประมาณก็ตักจนล้นบาตร เมื่อล้นบาตรก็ล้นฝาบาตร เพราะพระเถรเถรชีมีมาก อาหารถึงจะมีมากมายเหลือเฟือ ถ้าหัวแถวไม่รู้จักประมาณ ก็ย่อมแจกไม่ถึงองค์ท้ายๆ หลวงปู่เห็นดังนี้จึงได้พูดเสมอๆ ว่า **“นี่ละ ไทใหญ่ล้น ไหน้อยบ่เต็ม”** (นี่แหละไทใหญ่ล้น ไหน้อยไม่เต็ม)

เพราะเหตุนี้เอง จึงเห็นหลวงปู่เดินตรวจตราดูบาตรของพระเถรเป็นบางครั้ง บางคราว ดังมีเรื่องเล่าๆ เกิดขึ้นในวันหนึ่ง มีพระองค์หนึ่งท่านไม่ค่อยรู้จักประมาณเท่าไร ด้วยความโลภในอาหาร ตักใส่บาตรตัวเองแล้วยังไม่แล้ว ยังใส่ฝาบาตรแอบซ่อนไว้อีก เพราะกลัวหลวงปู่จะเห็น เมื่อฉันอาหารในบาตรแล้ว ก็จะฉันอาหารในฝาบาตรต่อหันมาหาฝาบาตร หันซ้ายหันขวา หันหน้าหันหลัง ก็หาไม่เห็น

ขณะพระเถรเมธีเต็มศาลากำลังฉันกันอยู่เงียบๆ นั้นเอง ก็มีเสียงถามขึ้นดังๆ ว่า
“ฝ่าบาตรผมไปไหนๆ ใครเอาฝ่าบาตรผมไปหือ เอามาคืนผมนะ”

หลวงปู่จึงพูดว่า “หือ ฝ่าบาตรเจ้าของกะรักษาบ่กุ่ม” (หือ ฝ่าบาตรตัวเองก็รักษา
ไม่ได้) เพื่อนที่ซ่อนฝ่าบาตรของพระองค์นั้น ก็แค่หยอกเย้ากันเล่นเฉยๆ เท่านั้นเอง
ไม่มีอะไรมากกว่านั้น แต่ก็ไม่ควรทำ

จับผิดหลวงปู่

ท่านอาจารย์สุรศักดิ์ พนมมุตฺโต (จื่อ) ได้เล่าให้ฟังว่า ตอนนั้นท่านอาจารย์พักอยู่กุฏิค่าน้อย วันหนึ่งได้เดินไปที่กุฏิหลวงปู่ ขณะนั้นหลวงปู่ยังอยู่ภายในห้อง ท่านอาจารย์ได้เดินสำรวจดูทางจงกรมของหลวงปู่ เดินดูไปๆ มาๆ พลังก็คิดว่า “ได้ยึ้นว่าหลวงปู่เป็นพระอรหันต์ ท่านจะไม่เดินเหยียบมดตายบ้างหรือ”

ขณะกำลังคิดอยู่นั้น หลวงปู่ก็เดินออกจากห้องมาแล้วทักขึ้นว่า **“เราแก่แล้วตาไม่ดี มันก็อาจจะเหยียบมดตายบ้างเป็นธรรมดา จะมาจับผิดจับถูกพระผู้เฒ่ายังงี้กันนี้ต่อไปอย่ามาจับผิดเราอีกนะ”**

ท่านอาจารย์ได้ฟังดังนั้นก็ตกใจมาก ตอบรับปากหลวงปู่ว่า **“ครับผมๆ”** ลงใจในหลวงปู่ทันที ตั้งแต่นั้นมาท่านไม่เคยจ้องจับผิดหลวงปู่อีกเลย

ถูกนายพรานยิง

หลวงปู่ไปปักกลด ณ ป่าช้าแห่งหนึ่ง ตกกลางคืนได้จุดไฟโคมห้อยไว้ที่กิ่งไม้ ใกล้กับกลด นายพรานมาล่าสัตว์ เทียวส่องสัตว์ตอนกลางคืน มองเห็นกลดแต่ไกล เลื่อนธนูคล้ายสัตว์ป่า เพราะโคมไฟส่องจากหลังกลดสีออกแดงๆ เหมือนตาสัตว์ จึงใช้ปืนยิงไป ๓-๔ นัด ปรากฏว่ายิงยังงี้ก็ยังไม่ออก นึกแปลกใจมาก ค่อยๆ แอบ ย่องเข้าไปดูใกล้ๆ แต่ก็ต้องตกใจมาก เพราะภาพที่เห็นกลายเป็นกลดพระพุทธรูป ปักนั่งอยู่ เกือบทำกรรมหนักซะแล้ว ไม่แน่ใจว่าจะมีพระอยู่หรือไม่

หลวงปู่ซึ่งนั่งสังเกตอยู่ในกลดอยู่แล้ว จึงเลิกมุ้งโพล่ศีรษะออกมาดู ถามไปว่า

หลวงปู่ผาง “หัวหยัง นั้น” (หัวอะไร นั้น)

นายพราน “หัวคนครับ”

หลวงปู่ผาง “คนเป็นหยังจึงบ่มีตา” (คนทำไมจึงไม่มีตา)

นายพราน “.....”

นายพรานทราบว่าเป็นพระ จึงได้รีบกำกราบขอขมาขอโทษขอโพยเป็นการใหญ่ ที่ได้ล่วงเกินท่าน แล้วรีบลุกเดินหนีเข้าป่าไปพร้อมกับความมืด

หลวงปู่กับจระเข้

ในวัดอุดมคงคาคีรีเขต มีสระน้ำสระหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของจระเข้ ทราบว่ามีอยู่หลายตัว บางคราวน้ำป่าหลากมามากทำให้จระเข้หนีไปอยู่ที่อื่น หลวงปู่ต้องตามไปบอกให้กลับมาเผื่อวัดที่สระแห่งเดิม และจระเข้ก็กลับจริงๆ ด้วย

เล่ากันว่าวันหลวงปู่มรณภาพ จระเข้ลอยไปทางด้านเหนือบึง ร้องเสียงดังอยู่เป็นเวลานาน คล้ายเป็นलगสังหรณ์ให้รู้ว่าหลวงปู่จะจากพวกเราไปแล้ว และเป็นการร้องแสดงถึงความอาลัยอาวรณ์ของสัตว์

คราวหนึ่งมีการสร้างกุฏิในสระดังกล่าว (สระจระเข้) พวกช่างไม่กล้าลงปักเสาในน้ำเพราะกลัวจระเข้จับ กลัวมันจะซุบเอาไปเป็นเหยื่อ หลวงปู่ต้องลงไปยืนแช่ในน้ำคอยป้องกันไม่ให้จระเข้มารบกวนพวกช่าง และได้มีผู้กราบเรียนถามท่านว่า

ผู้ถาม “หลวงปู่ลงไปแช่ในน้ำอย่างนั้น ไม่กลัวจระเข้กัดหรือ”

หลวงปู่วาง “ย่ำมันเห็ดหยัง เลี้ยงมันมาตั้งแต่น้อยพุ้นตัว” (กลัวมันทำไม เลี้ยงมันมาตั้งแต่เล็กโน่นนะ)

ถูกลองดี

มหาน้อย เป็นชาวอำเภอบ้านไผ่ เคยบวชจนได้เปรียญ ภายหลังลาสิกขาออกมาเป็นฆราวาสประกอบสัมมาอาชีพ มีนิสัยถ่อมบริสุทธจริยธรรมและความรู้เล็กๆ น้อยๆ กับพระสงฆ์อยู่เป็นประจำ วันหนึ่งได้เข้ามากราบนมัสการหลวงปู่ผางที่วัดอุดมคงคา-คีรีเขต โดยใจความว่า

มหาน้อย “เชื่อว่าพระกรรมฐานถือฤตงควัตรอย่างหลวงปู่ ไม่รับเงินรับทอง และใช้จ่าย रुपये วัดอุณามาสด้วยมือตนเองใช้ไหมครับ”

หลวงปู่ผาง “ถามเห็ดหยัง” (ถามทำไม)

มหาน้อย “ก็อยากรู้สิหลวงปู่ถึงถาม”

หลวงปู่ผาง “แม่นี่หีลั่นนั่นแหละ” (ใช่จริงๆ นั่นแหละ)

มหาน้อย “นั่นก็แสดงว่าหลวงปู่ได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์หมดความอยากแล้วใช่ไหม”

หลวงปู่ผาง “เ้า ลีไปเว้าหยังปานนั้นเฒ่านี้ เป็นอรหันต์ท่อนั้นตีจ้งบจับเงิน บ่จับทอง พระคนธรรมดาบจับได้ตี” (เ้า จะพูดอะไรถึงปานนั้น โยมนี้ เป็นพระอรหันต์เท่านั้นหรือถึงไม่จับเงินจับทอง พระธรรมดาไม่จับไม่ได้หรือ)

มหาน้อย “ผมถามหลวงปู่เพื่อต้องการทราบว่าที่หลวงปู่ไม่รับเงินรับทองของอนามาสนั้นนะ เพราะว่าหมดความอยากแล้วใช่ไหม ผมถามอย่างนี้”

หลวงปู่ผาง “เพราะบ่รับซื้อๆ นี่ละ มันลีเพราะหยัง” (เพราะไม่รับเฉยๆ นี่แหละ มันจะเพราะอะไร)

มหาน้อย “.....”

วันฟู วันจม

เรื่องการถือฤกษ์นับว่าเป็นเรื่องสำคัญในปัจจุบันนี้ จะเดินทางไปประกอบธุรกิจ
ขึ้นบ้านใหม่ และประกอบกิจการมงคลอะไรหลายๆ อย่าง ต้องมีฤกษ์ หากวันไหน
ตรงกับวันอุบาทว์ โลกาวินาศ วันลอย วันจม แล้วต้องงด ควรเป็นวันธงชัย อธิบดี
และวันฟู จึงจะเป็นมงคล

คุณนายท่านหนึ่งมาราบบนมัสการหลวงปู่ ประารภถึงวันเปิดร้านเพื่อประกอบ
ธุรกิจการค้า ได้เรียนถามถึงฤกษ์งามยามดีว่า

คุณนาย “หลวงปู่เจ้าคะ ดิฉันจะเปิดร้านเพื่อทำธุรกิจการค้า วันไหนจะดี
จะเป็นมงคลเจ้าคะ”

หลวงปู่ผาง “ดีสู้มี้อละ มี้ออื่นแยงดีหลาย” (ดีทุกวันแหละ วันพรุ่งนี้ยิ่ง
ดีมาก)

คุณนาย “แต่เห็นเขาบอกว่าวันพรุ่งนี้เป็นวันโลกาวินาศ ไม่ดีแน่เจ้าคะ”

หลวงปู่ผาง “โ้ยย เกิดมากะหวัสได้ยีนี่ละ เคยได้ยีนแต่วันอาทิตย์ วันจันทร์
นี่แม่นวันอียังบู้” (โ้ย เกิดมากก็เพ็งจะได้ยีนี่แหละ เคยได้ยีนแต่วันอาทิตย์ วันจันทร์
นี่วันอะไรก็ไม่รู้)

คุณนาย “เรามีมานานแล้วค่ะหลวงปู่ วันธงชัย วันอธิบดี วันฟู นี่ถึงเป็นมงคลเจ้าค่ะ”

หลวงปู่ผาง “แล้วมือนี่เป็นวันอียังล่ะ” (แล้ววันนี้เป็นวันอะไรล่ะ)

คุณนาย “วันนี้เป็นวันฟูเจ้าค่ะ แต่ดิฉันเปิดไม่ทัน ร้านยังไม่เรียบริบร้อย”

หลวงปู่ผาง “นั่น เอาก้อนหินถ่มลงใส่หม่องล้างตีนเบ้งดู” (นั่น เอาก้อนหินทิ้งลงในที่ล้างเท้าดูซิ)

คุณนาย “ทำไมล่ะหลวงปู่”

หลวงปู่ผาง “ช่วย บอกให้ถ่มกะถ่มเป็นหยังล่ะ” (อ้าว บอกให้ทิ้งก็ทิ้งเป็นอะไรล่ะ)

คุณนาย “ทิ้งก้อนหินลงไปในที่ล้างเท้าตามคำสั่งของหลวงปู่ ปรากฏว่าหินจมน้ำลงถึงพื้นโดยไว”

หลวงปู่ผาง “มันฟูบ่ล่ะก้อนหิน” (มันฟูไหมล่ะก้อนหิน)

คุณนาย “จมไปแล้วเจ้าค่ะ”

หลวงปู่ผาง “คือว่าวันฟู มันเป็นหยังบ่ฟู นี่ล่ะมันฟูบ่จริง” (ทำไมว่ามันฟูทำไมไม่ฟูล่ะ นี่แหละมันฟูไม่จริง)

คุณนาย “.....”

เผาศาลเจ้า (ตูปตาปู)

สมัยก่อนช่วงที่หลวงปู่มาอยู่ภูผาแดงใหม่ๆ ชาวบ้านแถบนี้นับถือภูตผีมาก ได้สร้างศาลเจ้า (ตูปตาปู) ไว้ใกล้ๆ กับน้ำตุนเพื่อกราบไหว้ เช่นสรวงบูชา บนบาน บอกกล่าว ขอความคุ้มครอง

หลวงปู่เมื่อเข้ามาอยู่และสร้างวัดตุนแล้ว ต้องการให้ชาวบ้านเลิกนับถือผี หันมาเลื่อมใสและนับถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกแทน จึงบอกว่า

หลวงปู่วาง “เผาถ่มชะตูปตาปูนั้น บ่มีประโยชน์หยั่งดอก” (เผาทั้งชะเป็นไร ศาลเจ้านั้น ไม่มีประโยชน์อะไรหรอก)

ชาวบ้าน “โ้ย พวกข้าน้อยย่าน บ่กล้าเผาหอเผาโฮงเพิ่นดอก” (โ้ย พวกกระผมกลัว ไม่กล้าเผาบ้านเผาเรือนท่านหรอก)

หลวงปู่วาง “หอโฮงผู้ใด” (บ้านเรือนของใคร)

ชาวบ้าน “เจ้าปู่ ผู้เพิ่นฮักชานี้แหละ” (เจ้าปู่ ผู้รักชานี้แหละ)

หลวงปู่วาง “เผาโลด ถ้าเจ้าปู่ เจ้าผี เจ้าของมีจริง กะให้เขามอดเขาดับเอาเองเผาโลด” (เผาเลย ถ้าวิญญาณเจ้าปู่ เจ้าผี เจ้าของมีจริง ก็ให้เขาดับไฟเอาเอง เผาเลย)

ชาวบ้านไม่มีใครกล้าคัดค้าน จึงทำการเผาศาลเจ้าปู่ (ตูปตาปู) จนเกลี้ยง ไม่เหลือหลอ แต่ไม่ปรากฏว่ามีภูตผีตนใดแสดงความกล้าหาญรับอาสาเป็นพนักงานดับเพลิงดับไฟซึ่งกำลังลุกไหม้อยู่ นั่นเลย

อดอาหารแผ่เมตตา อุทิศส่วนกุศล

ตามภูผาป่าเขาที่รกชัฏ มักมีไฟป่าเกิดลุกไหม้ทำให้เสียหายอยู่เสมอ บางครั้งก็เกิดเองโดยธรรมชาติ แต่บางครั้งเกิดเพราะความประมาทมักง่ายเห็นแก่ตัวของคนเรา
นี่เอง

วัดอุดมคงคาคีรีเขตก็ประสบปัญหาดังกล่าวนี้เกือบทุกปี มีอยู่คราวหนึ่งไฟลุกไหม้
เข้าใกล้เขตวัด ลมช่วยกระพือพัดไหม้ลุกลามไปอย่างรวดเร็ว บรรดาลัทธิปานานาชนิด
เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตวัด ส่วนพวกที่หนีไฟไม่ทันเพราะหมดกำลังและยังอ่อนก็ถูก
ไฟไหม้ตายเป็นกองอย่างน่าเวทนายิ่งนัก

หลวงปู่เห็นเหตุการณ์โดยตลอด ด้วยพลังแห่งเมตตาธรรมที่มีอยู่ในใจเป็นเหตุ
ให้หลวงปู่ต้องอดอาหาร ไม่ยอมฉันอะไรเลยเป็นเวลาหลายวัน เข้านั่งสมาธินิ่งแน่ว
ไม่ไหวติง จนลูกศิษย์หลายคนเกิดความสงสัย จึงกราบเรียนถามว่า

ลูกศิษย์ “หลวงปู่ครับ หลวงปู่ไม่ฉันอาหารมาแล้วหลายวัน ไม่หิว ไม่เป็นทุกข์บ้าง
หรือครับ”

หลวงปู่ผาง “บ่หิว บ่ทุกข์” (ไม่หิว ไม่ทุกข์)

ลูกศิษย์ “หลวงปู่ทำอย่างนี้เพื่ออะไรครับ”

หลวงปู่ผาง “เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศล และแผ่เมตตาให้แก่กนกหนูปู่ป้า และ
สัตว์ทั้งหลายที่ถูกไฟไหม้เขาตาย”

ผีมีจริงไหม?

คนส่วนใหญ่ชอบถามถึงว่าผีมีจริงไหม มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร ตายแล้วเกิดหรือไม่ อะไรไปเกิด และมีหลายๆ คำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่ที่แน่ๆ ก็คือไม่เคยมีใครเห็นผี แต่กลัวผีกันเกือบทุกคน ได้มีผู้สงสัยมากกราบเรียนถามหลวงปู่ว่า

ผู้สงสัย “หลวงปู่เชื่อว่าผีมีจริงไหม”

หลวงปู่ผาง “เชื่อแต่โดนแล้ว” (เชื่อมาตั้งนานแล้ว)

ผู้สงสัย “หลวงปู่เคยเห็นผีบ้างไหม”

หลวงปู่ผาง “เคยเห็นอยู่ลู่มีื่อ” (เคยเห็นอยู่ทุกวัน)

ผู้สงสัย “หลวงปู่คิดกลัวผีบ้างหรือเปล่า”

หลวงปู่ผาง “ย่านอยู่ มั่นเว้ายาก ปากยาก สอนยาก ลิ่นผีพวกนี้ไปบ่มี”
(กลัวอยู่ มั่นพุดยาก บอกยาก สอนยาก เกินผีพวกนี้ไปไม่มี)

ผู้สงสัย “ผีมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร ผีพูดเป็นด้วยหรือหลวงปู่”

หลวงปู่ผาง “มันซางโง่กะดื้อแท้ ผีนั่งโคโมเค่แม่นี้ได้ โตมันผู้ถามกะหาก
แม่นผีคือกันนั่นตัว” (ทำไมช่างโง่แท้ ก็ผีนั่งระกะระกะอยู่นี่ไง คนถามนั่นก็เป็นผี
เหมือนกันแหละ)

ผู้สงสัยมองหน้ากันทำตาปริบๆ ก็มกราบหลวงปู่แล้วรีบลุกเดินหนีไป

เดือนสติลูกศิษย์เรื่องการค้าขาย

ในขณะที่หลวงปู่พักอยู่ในกรุงเทพฯ มีโยมสตรีซึ่งเป็นลูกศิษย์ชื่อคุณไพจิตร ตันชนวิชัย เมื่อถวายสักการะหลวงปู่แล้ว ได้กราบเรียนถามหลวงปู่ว่า

คุณไพจิตร “จะค้าขายอะไรดี เพราะเคยมีญาติและเพื่อนๆ บางคนแนะนำว่า น่าจะเป็นตัวแทนจำหน่าย เหล้า เบียร์ ดูบ้าง แต่ดิฉันยังลังเลใจ จึงอยากกราบเรียนถามหลวงปู่ว่า ถ้าจะทำตามที่เขาแนะนำ หลวงปู่คิดว่าจะดีไหม”

เมื่อหลวงปู่ได้ยินคำถามดังนั้น จึงมองหน้าคุณไพจิตรและตอบไปว่า

หลวงปู่ “อาชีพที่ไม่ทำให้คนอื่นเสียหายไม่มีอีกแล้วหรือ”

คำตอบของหลวงปู่ทำให้โยมไพจิตรได้สติคิดทบทวนและนำไปปรึกษาคุณพรเทพ ซึ่งเป็นสามี และได้เลิกล้มความคิดที่จะขายเหล้าเบียร์ หันไปดำเนินธุรกิจค้าขายอย่างอื่นแทน โดยเปิดโรงงานผลิตน้ำแข็งตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน

มงคลคาถาหลวงปู่

คุณบุญน้อม ศรีเรืองกิจ ได้นำคณะจากกรุงเทพฯ มาทอดกฐินถวายที่วัดอุดม-
คงคาศรีเขต เมื่อทอดถวายเสร็จแล้ว คุณบุญน้อมได้กราบนมัสการลาหลวงปู่และ
ได้กราบเรียนถามท่านว่า

โยมบุญน้อม “หลวงปู่เจ้าคะ ก่อนที่พวกดิฉันจะกราบลาหลวงปู่ พวกดิฉันอยากได้
คาถาทำมาค้าขาย ขอให้หลวงปู่ช่วยเมตตาแนะนำด้วยเจ้าคะ”

หลวงปู่ “อยู่ไกลปานใดกะได้มาเห็นกัน ได้มากินมาทานนำกัน มาเอ็ดบุญเอ็ดทาน
แล้วกะขอให้ **ทรัพย์ยังมา** หลายๆ เต๋อ จังซีได้มากินมาทานนำกันอีก”

หลายคนในคณะของคุณบุญน้อมได้นำคำว่า **“ทรัพย์ยังมา”** ไปตั้งชื่อบริษัทจนมี
ความเจริญรุ่งเรือง และได้กลับมาทำบุญกับหลวงปู่อีกตราบเท่าปัจจุบัน

พระธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญ

หลวงปู่ท่านจัดเวลาต่างๆ ได้พอเหมาะพอควรเสมอ คือท่านจะแบ่งเวลาออกเป็นช่วงๆ ตามความเหมาะสม เช่น เวลาต้อนรับปฏิสันถารฆราวาสญาติโยม ท่านก็จัดไว้เวลาหนึ่ง เวลาแสดงธรรมตอบปัญหาพระภิกษุสามเณร ท่านก็จัดไว้เวลาหนึ่ง เวลาส่วนตัวของท่านก็จะอยู่กับการเดินจงกรม นั่งสมาธิ พิจารณาธรรม เป็นส่วนใหญ่ ดังที่ท่านพูดไว้ว่า

“ให้พูดน้อย แต่ปฏิบัติให้มาก”

หลวงปู่ท่านให้ความสำคัญเคารพพระธรรมวินัยมาก ไม่ว่าจะเป็นสิกขาบทน้อยใหญ่ ท่านจะไม่ยอมก้าวล่วงหรือล่วงละเมิด ท่านพูดเตือนสติลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์สามเณรเสมอว่า

“เป็นพระภิกษุสามเณร หากไม่เคารพพระธรรมวินัยก็เท่ากับหมดความเป็นพระภิกษุสามเณรไปโดยปริยาย พระธรรมวินัยเท่านั้นคือเครื่องรองรับความเป็นพระภิกษุสามเณรอย่างแท้จริง”

บางครั้งมีพระภิกษุสามเณรมากราบและขอพักอยู่กับท่านโดยไม่ได้นำบาตรมาด้วย ท่านบอกว่า

“เหมือนลืมนครบาอาจารย์หมด เราเป็นพระต้องรู้ว่าเราควรปฏิบัติอย่างไร ท่านบอกว่า ถ้าทำอย่างนี้ไม่ใช่ลูกศิษย์เรา เพราะเราถือข้อปฏิบัติบิณฑบาตเป็นวัตร ฉันขำเฉพาะที่ได้รับบิณฑบาตเป็นวัตร”

การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่หลวงปู่ท่านเน้นมาตลอด ท่านบอกว่าสมัยบวชครั้งก่อนๆ ท่านได้ศึกษาในคัมภีร์มูลกัจจายน์และพระไตรปิฎก ได้เข้าใจในหลักธรรมมาก และในการบวชครั้งอุบัติเป็นธรรมยุตนี้ ท่านจึงมุ่งเน้นที่การปฏิบัติอย่างเดียว ท่านบอกว่า

“เรียนมันหลง” ท่านจึงเอาแต่จิตกับใจอย่างเดียว ส่วนการท่องจำทสวดมนต์ต่างๆ เช่น ปาฏิโมกข์ ท่านท่องจำได้ตั้งแต่เป็นฆราวาส

ความเมตตาของหลวงปู่ ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสามเณร จะเป็นธรรมยุตหรือมหานิกาย หรือฆราวาส ก็เป็นไปเสมอต้นเสมอปลายดังเดียวกัน ท่านไม่เคยให้ลูกศิษย์รูปใดรูปหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่งสนิทสนมกับท่านเป็นการเฉพาะ และหากใครมีปัญหาในเรื่องธรรมะ หลักธรรมทางศาสนา หรือการปฏิบัติธรรม ประสบการณ์ในธรรม ท่านจะเปิดโอกาสให้ได้พบเป็นการส่วนตัวได้ตลอด ถึงแม้ว่าท่านจะมีภาระใดๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นเรื่องซึ่งได้ว่าท่านคำนึงถึงธรรมการปฏิบัติธรรมเป็นหลักสำคัญ

“...คนเราเกิดมาแล้วหนีความตายไปไม่ได้ มีเกิด มีดับ
เกิดมาแล้วให้ทำความดีให้เพียงพอ การให้ทาน รักษาศีล นี่ไม่ใช่
ของใครคนใดคนหนึ่ง คือถ้าใครทำ คนนั้นก็ได้รับผลด้วยกัน
อย่าเลือกเวลา การทำความดีทำได้ทุกเวลา สถานที่ เพศ วัย ไม่ว่า
จะเป็นคนแก่ คนหนุ่ม คนสาว ทำได้หมด ให้รีบทำความดีเสีย
เดี๋ยวจะตายก่อน ไม่ได้ทำนะ...”

หลวงปู่ฝาง จิตตคุตโต

ครูบาอาจารย์หลายๆ องค์
ได้กล่าวถึงหลวงปู่ผางไว้ดังนี้

หลวงปู่คำดี ปภาโส

หลวงปู่คำดี ปภาโส วัดถ้ำผาปู่ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบองค์หนึ่ง ได้กล่าวยกย่องปฏิบัติพาหลวงปู่ผางไว้ว่า

“หลวงพ่อดังท่านเป็นพระที่ปฏิบัติจริงจังมาก ปฏิบัติแบบสละชีวิตได้เลย ในคราวที่ท่านไปบำเพ็ญเพียรที่ถ้ำน้ำหนาวจนได้พบวิโมกขธรรม ภายในพรรษาท่านเดินจงกรม นั่งสมาธิ อย่างเด็ดเดี่ยวและองอาจ ปฏิบัติธรรมชนิดเอาเป็นเอาตาย ไม่ท่านก็กิเลสต้องให้ตายไปข้างหนึ่ง ท่านตั้งสัจจะคือความจริงใจอย่างมั่นคงในการต่อสู้กับพญามาร ๓ คือ พญามารคือความโลภ พญามารคือความโกรธ และพญามารคือความหลง ท่านเอาชนะอย่างราบคาบทั้งมารน้อยและมารใหญ่ เพราะท่านมีสัจจะ คือความตั้งใจอย่างแน่วแน่เป็นอาวุธ ท่านทำจริงของท่าน ใจของท่านจึงสว่างทั้งกลางวันและกลางคืน พระภิกษุสามเณรรูปใดอยากมีใจสว่างมีใจใสไม่มีติดบอดมีดมัว ให้ดูหลวงพ่อดังเป็นแบบอย่างนะ”

หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน แห่งวัดป่าบ้านตาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้เล่าถึงหลวงปู่ผางไว้ว่า

“เวลาผู้เฒ่าไปกราบเยี่ยมหลวงปู่มัน ไปฟังโอวาทอยู่ที่บ้านนามน ต.ตองโขบ อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร เราก็อยู่ที่นั่นแหละ นั่นแหละ ผู้เฒ่าได้สติสตั้งมาจากโน้น พอท่านเทศน์ให้ฟังถึงใจแล้วก็มาทำ แต่ดูเหมือนอ่อนพรรษากว่าเรานะ อ่อนพรรษากว่าเราประมาณ ๓-๔ ปี เพราะผู้เฒ่ามีครอบครัวแล้วถึงมาบวชทีหลัง นี่ก็เก่งทางด้านพวกพญานาค พวกผี

หลวงพ่อดังนี้เดินจงกรมอยู่ ไม่ใช่กลางคืน เป็นกลางวันนะ อยู่ๆ หลวงตาองค์หนึ่งก็ร้องว๊ากๆ ขึ้น หลวงพ่อดังได้ยินเสียงก็เลยมา มาแล้วก็ “อะไร ร้องอะไร” “โธ่ ฐใหญ่” ว้างนั้นนะ ไม่ได้ว่าพญานาคนะ ว่าฐใหญ่ “ไหนดละ” “นั่นๆ อยู่ทางจงกรมนั่น” ว้างนั้น “อยู่ไหนดใหญ่” คือตัวมันเท่าต้นเสานี้ มันยกคอและอำปาก (ทำท่าทางจะกินพระ) อยู่หัวทางจงกรม

อย่างนั้นแหละ เวลาจะแสดงให้เห็นไหมละ มองไปมันก็เห็นจริงๆ ตัวเท่าต้นเสานี้ “ไหนดละ” พอ้างั้น หลวงพ่อดังก็เดินเข้าไปเลย “เฮ้ย จะกินก็กินซิ” เดินเข้าไปหาเลยนะ เดินเข้าไปพอจวนจะถึงตัวแล้ว มันดับวูบหายเจีบบเลย นั่นเห็นไหมละ ไม่ทราบว่ายหายไปไหน หายเจีบบไม่เห็นตัวเลย

หลวงพ่อดวงท่านก็เด่นของท่านไปทางนั้น พระกรรมฐานท่านก็มีของท่านลึกๆ ลับๆ นั้นแหละ แต่ท่านไม่ได้เหมือนโลก มีก็เหมือนไม่มี รู้ก็เหมือนไม่รู้ แต่เวลามาพบกัน จะคุยเรื่องอะไร ก็เรื่องแปลกๆ ต่างๆ ก็พระกรรมฐานนั้นแหละพูด คนอื่นเอามาพูดไม่ได้ ไม่เห็นไม่รู้ พระกรรมฐานแล้วแต่นิสัยวาสนาของท่านจะเด่นทางไหนๆ ท่านจะรู้ไปตาม นิสัยวาสนาของท่าน

หลวงพ่อดวงกับพวกพญานาคนี้ เหมือนว่าหลวงพ่อดวงนี้เป็นอาจารย์นั้นแหละ อาจารย์พญานาค พญานาคกลัว เคารพมาก เพราะจิ้งไม่ว่าท่านไปที่ไหนๆ แม้แต่วัด ของท่านที่อำเภอแม่จวนจาศีรี จังหวัดขอนแก่น ภูนี้ โอ้ย ยั่วเยี้ยๆ ภูกับคนอยู่ด้วยกัน ไม่มีระวัจระแวกัน ไม่มีทำอะไรกันเลย เวลาคนไปก็กลัวงูละซิ มีแต่ภูใหญ่ๆ พวกงูเท่า พวกจางอ มั่นเลื้อยอยู่ตามนั้นแหละ เขาก็กลัว กลัวมันทำไม อยู่มาเนิ่นนานแล้วไม่เห็น มันทำอะไร ไปกลัวมันทำไม โอ้ย มันน่ากลัว ยังจิ้งแหละ ท่านไม่กลัว พวกนี้เป็นบริวาร ของพญานาค พวกงูพวกอะไร ผู้เฒ่าอยู่ไหน งูมักจะมียาก พญานาคเป็นนายของพวก งูทั้งหลายเหล่านี้

จระเข้ก็เหมือนกัน ที่วัดผู้เฒ่ามีจระเข้ตัวหนึ่ง จระเข้ตัวนั้นมันจับคนเรื้อยนะ แต่ มันไม่ทำแรง ตอนนั้นมันตัวเล็กอยู่ ดูเหมือนตัวเท่ากระโถนนี่มั้ง มันขึ้นมาจับคนเรื้อย มันจับหยอกนะ มันไม่เอาจริงแหละ มันอยู่ในน้ำ ได้ยินเสียง (หลวงพ่อดวง) ไม่ได้นะ กลัวมาก กลัวหลวงพ่อดวง ได้ยินเสียงจำได้เลย เวลาเขาปลุกกุฎิกลางสระน้ำ มันก็ต้อง อยู่ในน้ำใช้ไหม มันคอยมาจับเขาเรื่อยๆ หลวงพ่อดวงต้องคอยมาปราบเรื่อยๆ **“อย่า มายุ่งเขาอะ”** ท่านบอก ท่านต้องไปเสียงลั่นขึ้นเรื่อย ไม่งั้นจระเข้มันมาจับเขา พอเห็น หลวงพ่อดวงนี้ เผลอเลยหนีเลย พอเงยบๆ แล้วด้อมมา มาจับเขา มาจับพวกปลุกกุฎินั้น จระเข้ตัวนั้นมันอยู่ในน้ำในวัดนั้น เราก็ค่อยไปเทศน์ที่วัดหลวงพ่อดวงเหมือนกันนี่นะ เทศน์ในงานช่วยชาติที่อำเภอแม่จวนจาศีรี วัดนี้อยู่ในภูเขา

ท่านไปพักอยู่ที่น้ำหนาวก็เหมือนกัน พักที่ถ้ำใหญ่ น้ำหนาว พวกชาวบ้านเขาบอกว่า **“พระมาพักที่นี้อยู่ไม่ค่อยได้ หากมีเหตุเป็นไป”** ท่านเลยไปพักที่นั่น นี่เราพูดย่อๆ

เอาเลยนะ เหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องพวกเทพ พระไปทำสุมสี่สุมห้าสิ เขารำคาญ แล้วเขาก็แกล้งเอาบ้าง เกิดความเดือดร้อนต่างๆ นานาจนได้นั้นแหละ

พอหลวงพ่อดวงไปภาวนาที่นั่น โอ๊ย พวกเทพมา มาเคารพบูชา ท่านแผ่ส่วนบุญส่วนกุศลให้ ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ที่นี้มาขอวิงวอนไม่ให้ไปไหน แต่ก่อนพระไปอยู่ที่นั่นไม่ค่อยได้ เวลาหลวงพ่อดวงไปอยู่ที่นั่น เขามีความเคารพนับถือกราบไหว้บูชา แผ่เมตตาจิตให้เขาได้รับความสุขทั่วหน้ากัน เขาเลยนิมนต์ท่านให้ไปอยู่ที่นั่น ท่านจึงถามถึงว่า **“พระที่มาอยู่ที่นี้ ได้ทราบว่องค์ไหนๆ มาอยู่ ก็อยู่ได้ไม่ยืนานาน ต้องได้หนีไปเพราะอะไร”** เขาก็บอกตรงๆ ว่า **“พระโกโรโกโสมาทำให้รำคาญ เขาก็แกล้งเอาบ้าง มาแสดงเหตุต่างๆ ให้พระดูแล้วมันมาทำอย่างนั้นอย่างนี้ จากนั้นมันก็ไปรังแกชาวบ้าน”** ท่านก็นิ่งฟัง

สำหรับท่านเองไม่เป็นอย่างนั้น ครั้นพอตกกลางคืนเอาจริงๆ โอ้โฮ ตกกลางคืนพวกเทพ รุกขเทพ หัวหน้าเขาพามา มาฟังธรรมฟังเทศน์จริงๆ เคารพเลื่อมใสมากทีเดียว เคารพท่าน เพราะท่านปฏิบัติเป็นศีลเป็นธรรม มาเลยมาอารักขา อารักขาจนกระทั่งชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขด้วยกันหมดเลย นั้นเมตตาธรรมจากการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของท่าน เขานิมนต์ท่านอยู่นานๆ ท่านจะหนี เขาไม่อยากให้หนี มาร้องมาขอ ท่านมาอยู่ ชุ่มเย็นเป็นสุข ชุ่มเย็นไปหมดบริเวณนั้น วังนั้นนะ ท่านไปอยู่ที่นั่นนานอยู่ ท่านว่ากับเทพนี้เข้ากันดี

อย่างหลวงพ่อดวงนี่ก็เด่นไปทางพวกพญานาค แล้วก็เด่นไปทางพวกเปรต พวกผีพวกเทวดา ไปอยู่ที่นั่น พวกเทวดาเขาไม่ยอมให้หนี เขานิมนต์ท่านไว้ เขาว่าเขามีความสงบร่่มเย็นทุกอย่างเลยว่ังั้น เรื่องราวที่เกิดเหตุการณ์อะไรบ่อยๆ ในหมู่บ้านแถวนั้นก็ไม่มี แน่ะ อย่างนั้นแหละ พวกเทวดา

อย่างทีพระไปบำเพ็ญสมณะธรรมอยู่ในป่า ๓๐ องค์ ที่นี้พวกเทวดา พวกรุกขเทวดา อยู่ตามต้นไม้ ท่านไปทำอย่างนั้นแต่ไม่มีเมตตาจิตละสิ อันนี้เทวดาก็ทำแปลกๆ ต่างๆ ให้จามให้ไอ ให้เป็นไข้เป็นหนาว ไม่สะดวกสบาย เลยเข้ามาเฝ้าพระพุทธเจ้า

พระองค์รับสั่ง “มาทำไมล่ะ ที่นั่นเป็นที่เหมาะสมแล้วกับการภาวนา”

“โอ๊ย อยู่ไม่ได้ ไปที่แรกก็รู้สึกสบาย ครั้นอยู่ต่อมาก็พระเถระจับไข้ได้ป่วย ทั้งจาม ทั้งไอ เดินไปบางที่เห็นกะโหลกหัวผีอยู่ตามทาง บางที่เห็นอยู่ตามข้างทางจงกรม วังนั้นะ บางที่ก็เห็นตามทางเดินไปธรรมดาในบริเวณนั้น ผีมาจากไหนก็ไม่เคยเห็น ทำไมมาเห็นกะโหลกหัวผี” วังนั้น

พระพุทธรูปเจ้าท่านรับสั่งเลย “นี่แหละพวกเธอใจดำ นั่นเห็นไหมล่ะ พวกเธอ ขวนขวายเอาแต่ประโยชน์ของตัวเอง ประโยชน์ผู้อื่นไม่คิด ประโยชน์ของตนคือทำความเพียรเพื่อละกิเลส ต้องให้มีทั้งสองทางสิ ไม่ได้แผ่เมตตาจิตเพื่อผู้อื่นผู้ใดเลย นี่พวกเธอตาทั้งหลายเกิดความเดือดร้อน ชัดขวางต่างๆ เวลาพวกเธอทั้งหลายใจดำ น้ำซุ่น ไปไม่แผ่เมตตาจิตเลย เทวดาก็กลั่นแกล้งเอาบ้างอะไรบ้าง ไป กลับไปอีก ไป ภาวนา ให้แผ่เมตตาให้ทั่วถึงกันหมด ที่นั่นเป็นที่เพาะอรรธเพาะธรรมจริงๆ”

และแล้วกลับมาคราวนี้เย็นไปหมดเลย ต่างองค์ต่างแผ่เมตตาจิต พวกเทพทั้งหลายต่างก็มีความสุขความสบายรุ่มเย็นเป็นสุข เป็นอย่างนั้นนะ เมตตาจิตจึงเป็นของสำคัญมากทีเดียว แผ่เมตตาจิต พวกเทพทั้งหลายก็ได้รับความรุ่มเย็นเป็นสุข ที่นี้เลย อยู่เป็นสุขไปเลย สถานที่นั้นเลยกลายเป็นสถานที่เพาะอรรธเพาะธรรมไปเลยทีเดียว นั่นก็เป็นอย่างนั้นแหละเรื่องราว”

หลวงปู่พระมหาโส กสฺสโป

หลวงปู่พระมหาโส กสฺสโป วัดป่าศิรีวัน (วัดป่าคำแคนเหนือ) บ้านคำแคนเหนือ ตำบลคำแคน อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพระเถระผู้ทรงคุณธรรม และได้เคยปฏิบัติธรรมร่วมกับหลวงปู่ผาง ได้กล่าวถึงหลวงปู่ผางไว้ว่า

“หลวงปู่ผาง ท่านมีคุณธรรมที่โดดเด่นโผงผางเหมือนกับชื่อท่าน ท่านชื่อผาง คุณธรรมของท่านก็ผางเข้าจับจิตจับใจของพุทธศาสนิกชนที่ได้มีโอกาสเข้ากราบนมัสการท่าน

ท่านเป็นพระพูดน้อยแต่ปฏิบัติมาก สิ่งใดๆ ก็ตาม ถ้าท่านได้ตั้งสัจจะว่าจะทำอะไรแล้ว ท่านจะต้องทำได้จริงๆ ถึงแม้สิ่งนั้นๆ จะยากลำบากสักเพียงใดก็ตาม ก็ได้พยายามทำสำเร็จจนได้

สัจจะบารมี คือคุณธรรมอันเลิศที่ท่านหลวงปู่ผางถือปฏิบัติ และเป็นปฏิบัติที่ควรเอาเป็นแบบอย่าง”

หลวงพ่อมั่น มหาบุญโอบ

ในเรื่องการเข้าพรรษา หลวงปู่ผาง นอกเหนือจากการที่ท่านปฏิบัติตามพระวินัย ด้วยดีแล้ว ท่านยังมีแบบอย่างในการเข้าพรรษาของท่านอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งควรนำมา เป็นแนวในการปฏิบัติ

ในเรื่องนี้ ท่านอาจารย์ **พระครูไพศาลปัญญาคุณ (มั่น มหาบุญโอบ)** วัดป่า ศรีมัญจา บ้านหนองไม้ตาย ตำบลนาข่า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ซึ่งก็เป็น ลูกศิษย์ของหลวงปู่รูปหนึ่ง ได้เมตตาเล่าถ่ายทอดไว้ว่า

“การเข้าพรรษา ก็คือการทำหนดตั้งใจพักอยู่ที่ใดที่หนึ่งตามพุทธบัญญัติ ว่าใน ๓ เดือนจะไม่ไปค้างแรมที่อื่น ถ้าไปโดยพระวินัยไม่กำหนดไว้ก็ขาดพรรษา หรือการ ออกนอกเขตที่จำพรรษา ก็ต้องรอให้สว่างก่อน คำว่า สว่าง นั้นก็คือในตอนเช้าตี ๕ กว่าๆ สามารถมองเห็นลายมือตัวเองโดยไม่ต้องใช้ไฟ หรือมองเห็นใบตองว่าแก่หรือ อ่อนโดยธรรมชาติ นั้นแหละจึงสามารถออกนอกวัด เช่น ไปบิณฑบาต หรือทำกิจธุระ อื่นใดได้

ส่วนการเข้าพรรษาแบบหลวงปู่ นอกเหนือจากปฏิบัติตามพระวินัยตามปกติแล้ว ท่านยังกำหนดของท่านคือ ตกกลางคืนถ้าไม่สว่าง ท่านจะไม่ส่งจิตออกนอกวัดโดย เด็ดขาด แม้สว่างแล้ว หากมีเหตุได้คิดหรือพิจารณาในเรื่องนอกวัด ก็มีสติกำหนดรู้คุณ รู้โทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ หรือพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ตามเหตุผล แล้วก็กำหนดจิต ภายในวัดในตนโดยเร็ว นั้นแหละจึงจะได้อันสงฆ์พรรษาทั้งภายนอกและภายในอย่าง แท้จริง”

“...ให้พากันพายเรือข้ามทะเลหลวงให้มัมฝั่ง
อย่าลืกลับตัวเป็นน้ำพ้วหมากแห้งดง...”

(ให้พากันพายเรือข้ามทะเลหลวง “วิญสงสาร”

ให้พ้นถึงฝั่งคือ “พระนิพพาน”

อย่ากลับมาเวียนว่ายตายเกิดในโลกแห่งกองทุกข์นี้อีก)

หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต

ปีการจำพรรษาของ
หลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต

พรรษาที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๑

จำพรรษาที่ วัดป่าศิลาเลข อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี

พรรษาที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๙๒

จำพรรษาที่ วัดป่าปลั่งกัศิลาทิพย์

ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

พรรษาที่ ๓ - ๒๐ พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๕๑๐

จำพรรษาที่ วัดดุน หรือ วัดอุดมคงคาคีรีเขต

ตำบลนางาม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

พรรษาที่ ๒๑ พ.ศ. ๒๕๑๑

จำพรรษาที่ วัดป่าธรรมวิเวก อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

พรรษาที่ ๒๒ พ.ศ. ๒๕๑๒

จำพรรษาที่ วัดป่าพัฒนาศิริ ตำบลนางาม อำเภอัญญาจักรี จังหวัดขอนแก่น

พรรษาที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๑๓

จำพรรษาที่ ถ้ำน้ำหนาว บ้านห้วยลาด ตำบลหลักด่าน
อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

พรรษาที่ ๒๔ - ๓๔ พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๒๔

จำพรรษาที่ วัดดุน หรือ วัดอุดมคงคาคีรีเขต
ตำบลนางาม อำเภอัญญาจักรี จังหวัดขอนแก่น

ในชีวิตสมณเพศที่หลวงปู่บวชมา ๓๔ พรรษา ^{นี้} ไม่นับรวมกับที่บวช ๒ ครั้งก่อน
ท่านจำพรรษาที่ วัดดุน หรือ วัดอุดมคงคาคีรีเขต ๒๔ พรรษา

บทเสริมประวัติพระหลวงปู่ผาง จิตตคุดโต

อดีตเจ้าอาวาสวัดอุดมคงคาคีรีเขต อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น

โดย พระเทพบัณฑิต

รองเจ้าคณะภาค ๙ (ธ) วัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระหลวงปู่ผาง จิตตคุดโต ณ เมรุวัดอุดมคงคาคีรีเขต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ซึ่งคณะกรรมการจัดงานได้กำหนดไว้ในวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๘ และจะมีการพิมพ์หนังสือไว้เป็นอนุสรณ์ในงานด้วย ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธ) มาเป็นเวลานานพอสมควร และได้ทราบเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ พระหลวงปู่ผาง จิตตคุดโต มาบ้าง จึงขอปรารภเรื่องโดยสังเขป

พระหลวงปู่ผาง จิตตคุดโต เป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี เกิดที่บ้านกุดกะเลี่ยน ตำบลเชียงใน อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ปีชวด วันอังคาร เดือน ๙

เมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบรรพชาเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตามประเพณีลูกผู้ชายชาวไทย ศึกษาพระธรรมวินัยมีความรู้พอสมควร ต่อมาจึงได้ลาสิกขาจากสมณเพศ และได้มีครอบครัวตามประเพณีอยู่หลายปีแต่ไม่มีลูก ต่อมาเมื่ออายุได้ ๔๓ ปี จึงได้ชวนกันกับภรรยาออกบวช ภรรยาได้บวชเป็นแม่ชี ส่วนตัวเองบวชเป็นพระภิกษุอีกเป็นครั้งที่ ๒ ในขณะมahanikaya แต่ได้เข้าศึกษาอบรมพระกรรมฐานอยู่ใน

สำนักวัดป่าวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี กับ**พระอาจารย์สิงห์ ขนตยาคโม (เจ้าคุณพระญาณวิศิษฐ์)** และ **ท่านพระมหาอ่อน** เจ้าคณะอำเภอเข็ญใน (ธ) เป็นพระอุปัชฌาย์ อบรมกรรมฐานอยู่ในสำนัก**ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนตยาคโม** พอสมควรแล้ว ต่อมาจึงได้ออกธุดงค์ปฏิบัติกรรมฐาน ไปวิเวกโดยลำพัง และได้เข้า อบรมอยู่กับ **ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต** ที่วัดป่าบ้านนามน อยู่พอสมควรแล้ว แต่เนิ่น ก็ท่องเที่ยววิเวกไปแต่ผู้เดียวในป่าเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นถิ่นทุรกันดารเป็นเวลา หลายปี

ต่อมาได้มาอยู่วัดป่าบัลลังก์ศิลาทิพย์ ตำบลบ้านแท่น อำเภอนครไทย จังหวัด ขอนแก่น ซึ่งเป็นบ้านของข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้เอง ข้าพเจ้าเกิดปีเดียวกันกับท่าน คือ พ.ศ. ๒๔๔๕ ในฐานะเป็นสหชาติเกิดปีเดียวกัน จึงถือว่าเป็นสหทัยกัน ร่วมกันทำงาน เพื่อพระพุทธานุศาสนาดำรงกันจนกว่าชีวิตจะหาไม่

พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต จำพรรษาอยู่วัดป่าบัลลังก์ศิลาทิพย์ บ้านแท่น ๑ พรรษา ปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๖ ชาวบ้านแท่นซึ่งเป็นญาติลูกหลานของข้าพเจ้า จึงได้ พาท่าน **พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต** ไปอยู่ที่ภูผาแดง อำเภอมัญจาคีรี ชาวบ้านเรียก สถานที่นั้นว่า “**ดุน**” มีน้ำไหลออกมาจากภูเขาตลอดปี และชาวบ้านแถบนั้นถือว่าเป็น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีพระรูปใดเข้าไปอยู่ได้

พระหลวงปู่ผาง อยู่จำพรรษา ณ สถานที่นั้นหลายปี เพื่อปฏิบัติเจริญพระกรรมฐาน แบบสาย**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ต่อมาสถานที่นั้นจึงได้เป็นวัดขึ้น ชื่อว่า “**วัดอุดม-คณาภิเษก**” ในเวลาไปอยู่แรกๆ ไม่ค่อยจะมีใครรู้จัก **พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺตฺโต** มากนัก มีแต่ชาวบ้านตำบลบ้านโคก และตำบลนางามเท่านั้นที่รู้จักท่าน

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ พันเอกปิ่น มุกกันต์ อธิบดีกรมการศาสนา ได้ขอรับรองให้ข้าพเจ้า ส่งพระกรรมฐานออกปฏิบัติงานในถิ่นทุรกันดาร ข้าพเจ้าในฐานะเป็นหัวหน้าพระธรรมทูต ประจำจังหวัดขอนแก่น จึงได้ส่งพระธรรมทูตไปจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดละหนึ่งชุด เพื่ออบรมศีลธรรมแก่ประชาชน

คนไทยในถิ่นทุรกันดารให้ยึดมั่นอยู่ในสถาบันทั้ง ๓ คือ ชชาติ ศาสนา และ พระ-
มหากษัตริย์

ครั้นปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ให้ปฏิบัติอยู่ภายในจังหวัดของตน ข้าพเจ้าจึงจัดส่งพระธรรมทูต
คณะหนึ่ง มีพระครูศรีธรรมมาลังการ เจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น (ธ) เป็นหัวหน้า
ออกไปอบรมประชาชนที่อำเภอหนองสูงทอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งถือว่าเป็นถิ่น
ทุรกันดาร ได้ผลดีตามสมควร

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ กรมการศาสนาได้รายงานพระธรรมทูตถวายแด่
มหาเถรสมาคม ทางมหาเถรสมาคมจึงได้ตั้งแม่กองงานพระธรรมทูตขึ้น คือได้แต่งตั้ง
สมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นแม่กอง **สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** วัด
พระศรีมหาธาตุ บางเขน เป็นรองแม่กองรูปที่หนึ่ง **สมเด็จพระธีรญาณมุนี** วัดจักรวรรดิ-
ราชวาส เป็นรองแม่กองรูปที่สอง ได้เริ่มประชุมปฐมนิเทศ ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
แบ่งงานพระธรรมทูตออกเป็น ๔ สาย แต่ละสายก็มีหัวหน้าสายรับผิดชอบ

สายที่ข้าพเจ้าร่วมปฏิบัติ คือ สายที่ ๕ มีอยู่ ๘ จังหวัด คือ ภาค ๘ มีอยู่ ๔ จังหวัด
ภาค ๙ มีอยู่ ๔ จังหวัด ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสังกัดอยู่ใน
ภาค ๙ เมื่อกลับจากการประชุมปฐมนิเทศที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้ว ได้ร่วมกัน
กับเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นฝ่ายมหานิกาย คัดเลือกพระธรรมทูตแต่ละนิกายประชุมกัน
ให้ออกปฏิบัติงานภายในจังหวัดขอนแก่น ส่วนข้าพเจ้าได้ตั้งงานพระธรรมทูตหน่วย
พิเศษขึ้นหนึ่งหน่วย ข้าพเจ้าให้พระครูโสภาสสมณกิจ เป็นหัวหน้าหน่วย ตั้งสำนักงานขึ้น
ที่วัดป่าธรรมวิเวก อำเภอชนบท ให้ปฏิบัติงานอยู่ ๒ อำเภอคือ อำเภอชนบท อำเภอ
มัญจาคีรี ข้าพเจ้าได้วางหลักการให้ปฏิบัติ ๗ ข้อคือ

๑. ช่วยพัฒนาหมู่บ้าน
๒. ช่วยพัฒนาถนนหนทาง
๓. ช่วยพัฒนาโรงเรียนประชาบาล
๔. ช่วยพัฒนาแหล่งน้ำ

๕. ช่วยอนุรักษ์ธรรมชาติ
๖. ช่วยรักษาสาธารณสุข
๗. อบรมศีลธรรมแก่ประชาชน

เป็นโครงการ ๕ ปี เริ่มปฏิบัติงานในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - พ.ศ. ๒๕๑๓ คณะรัฐมนตรี
หน่วยพิเศษนี้ได้เริ่มปฏิบัติงานร่วมกันกับคณะกรรมการอำเภอทั้งสองอำเภอ ทางอำเภอ
ชนบทได้เริ่มทำถนนจากอำเภอชนบทไปบ้านเวงใหญ่ (ปัจจุบันเป็นอำเภอเวงใหญ่)
และบ้านดอนนิม

ทางอำเภอมัญจาคีรี ด้วยการนำของ**พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต** จากช่องสามหมอ
อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มาอำเภอมัญจาคีรี แยกเข้าบ้านนาแพงบ้าง บ้านแก้งคร้อน้อย
บ้าง เข้าไปวัดพระหลวงปู่ผาง ในขณะที่ทำถนน บางแห่งต้องทำท่อ หัวหน้าหน่วยจึงขอร้อง
ไปทาง กรป.กลาง กรุงเทพฯ ให้ช่างมาช่วยทำท่อถนนให้

พันเอกเฉลิม คำรพวงศ์ รองเจ้ากรมขนส่งทหารบก ได้ส่งนายทหารมาช่วยทำท่อ
ถนน ร้อยเอกเกษม จิตาภรณ์ หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ได้เห็น **พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต**
เกิดความเลื่อมใส จึงได้เรียนไปให้พันเอกเฉลิมทราบ และพันเอกเฉลิมจึงได้มาด้วย
ตาตนเอง ได้มาเห็นหลวงปู่ผางก็เกิดความเลื่อมใส ขออนุญาตทำเหรียญรูปหลวงปู่ผาง
จิตตคฺคฺโต เพื่อแจกแก่ทหารที่ไปสงครามประเทศเวียดนาม

ต่อแต่นั้นมา **พระหลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต** ประชาชนทั้งหลายก็เริ่มรู้จัก และเลื่อมใส
ศรัทธาตลอดมา จนถึงแก่มรณภาพ

การพัฒนาถนนตามโครงการ ๕ ปี ได้ถนนยาว ๘๓ กิโลเมตร โดยไม่ต้อง
เสียเงินค่าที่ดินเลย ถ้ารัฐบาลทำ จะต้องเสียเงินค่าทดแทนที่ดินของราษฎรหลายสิบล้านบาท

พระหลวงปู่ผาง เป็นพระที่ปฏิบัติดีรูปหนึ่งในคณะพระกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น
ผู้ใดได้กราบไหว้หน้าว่าเป็นโชคดีของผู้นั้น

พระหลวงปู่ผาง เมื่อได้ร่วมปฏิบัติงานพระธรรมทูตหน่วยพิเศษตามโครงการ ๕ ปี แล้ว จึงขออนุญาตลาไปจำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ข้าพเจ้าก็อนุญาตให้ไปตามความประสงค์ จำพรรษาที่ถ้ำน้ำหนาวหนึ่งพรรษา ออกพรรษาแล้วจึงได้กลับมาอยู่ที่วัดอุดมคงคาคีรีเขตตามเดิม

ต่อมาได้อาพาธเกี่ยวกับโรคกระเพาะพิการ นายแพทย์ได้ทำการรักษาเป็นอย่างดี เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๕ ข้าพเจ้ากับพรรคพวกได้พากันไปเยี่ยม มีอาการหนักมาก คาดว่าคงจะอยู่ไปไม่เกิน ๑๐ วัน ข้าพเจ้าจึงสั่งพระเถรในวัดไว้ ห้ามไม่ให้เคลื่อนย้าย ท่านไปที่ไหนอีกเป็นอันขาด

ในวันนั้นพระหลวงปู่ผางได้พูดกับข้าพเจ้าว่า “ให้ช่วยไล่ผีป่าให้หน่อย” ข้าพเจ้าเรียกผีป่าพวกนี้ว่าญาติพระเจ้าพิมพิสาร ข้าพเจ้ารับปากว่าจะช่วยไล่ให้ สนทนากันพอสมควรแล้ว ข้าพเจ้าก็ลากลับวัดศรีจันทร์

ครั้นวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๒๕ ก็ถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ สิริรวมอายุ ท่านได้ ๘๐ ปี (๓๔ พรรษา) เรื่องราวของ **พระหลวงปู่ผาง จิตตคุตโต** เล่ามาโดยสังเขป ขอยุติเพียงเท่านี้

บำเพ็ญสาธารณประโยชน์

หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺโต นอกเหนือจากท่านจะชวนชวายุปฏิบัติธรรมมุ่งมรรคผล นิพพานแล้ว ท่านยังได้สงเคราะห์อนุเคราะห์ และสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์เพื่อประโยชน์ แก่การพระศาสนา การศึกษา การพยาบาล และอื่นๆ อีกหลายประการด้วยกัน เช่น

๑. เป็นประธานอำนวยการสร้างโรงเรียนอุดมคงคาคีรีเขต ตั้งอยู่ที่บ้านโสกใหญ่ กิ่งอำเภอโคกโพธิ์ชัย จังหวัดขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗

๒. จัดหาที่ดินสำหรับสร้าง “โรงเรียนมัธยมจิตตคฺคฺโต” เพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาประจำตำบล จำนวน ๓๕ ไร่ มูลค่า ๒๐,๐๐๐ บาท (สองหมื่นบาทถ้วน) ปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของโรงเรียนจิตตคฺคฺโตนุสรณ์ โรงเรียนระดับประถมศึกษา ตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งอยู่ที่บ้านดอนแก่นเฒ่า ตำบลนางาม อำเภอเมืองจัตุมิ จังหวัดขอนแก่น

๓. เป็นประธานอำนวยการสร้างอุโบสถวัดดงเค็ง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา มูลค่า ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน)

๔. สมทบทุนสร้างอุโบสถวัดศรีแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มูลค่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท (สามแสนบาทถ้วน)

๕. สมทบทุนสร้างอุโบสถ วัดบ้านเขว้า ตำบลกุดเค้า อำเภอเมืองจัตุมิ จังหวัดขอนแก่น มูลค่าหลายหมื่นบาท

๖. เป็นประธานอำนวยการสร้างอุโบสถวัดกุดกะเลี่ยน ตำบลเขื่องใน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)

๗. สมทบทุนสร้างศาลาการเปรียญวัดบ้านนาจาน อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ประมาณ ๓๐,๐๐๐ บาท (สามหมื่นบาทถ้วน)

๘. เป็นประธานอำนวยการสร้างอุโบสถ เมรุวัดศีร์ษะละเลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)

๙. เป็นประธานอำนวยการสร้างอุโบสถวัดป่าธรรมวิเวก อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น มูลค่าหลายแสนบาท

๑๐. มอบเงินให้โรงพยาบาลมัญจาคีรี ในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน)

๑๑. ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ท่านได้สร้างวัดขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ที่ป่าด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ บ้านแจ้งทับม้า เพื่อเป็นที่พักรองรับพระภิกษุสามเณรที่พักจำพรรษาที่วัดอุดมคงคาคีรีเขต แต่ที่พักรับไม่พอเพียง ซึ่งอยู่ห่างจากวัดอุดมคงคาคีรีเขต ประมาณ ๔ กิโลเมตร

ท่านได้สร้างศาลาการเปรียญ ๑ หลัง กว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๕ เมตร และสร้างฝายกั้นน้ำคอนกรีตกว้าง ๑.๕๐ เมตร ยาว ๒๕ เมตร สูง ๓ เมตร เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้อาบ ต้ม และสร้างกุฏิเพิ่มอีก ๖ หลัง รวมทั้งเสนาสนะอื่นๆ อีกด้วย

๑๒. สร้างอุโบสถวัดป่าสุวรรณไพโรจน์ อ.จัตุรัส จ.ชัยภูมิ ๑ หลัง สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๓ ล้านบาท

๑๓. พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๐๖ เนื่องจากถนนจากวัดอุดมคงคาคีรีเขต ไปถึงทางหลวงสายอำเภอมัญจาคีรี-แก้งคร้อ เป็นถนนเส้นเล็กๆ และแคบ ระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร การคมนาคมไปมาไม่สะดวก หลวงปู่จึงได้เป็นผู้นำศรัทธาญาติโยมทุกหมู่บ้าน

ที่ถนนตัดผ่าน ได้ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาและขยายถนนหนทางออกให้กว้างกว่าเดิม โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากทางราชการแต่อย่างใด

๑๔. เป็นประธานอำนวยการสร้างอุโบสถวัดป่าศิลาเลข อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๑๔ มูลค่าหลายแสนบาท

๑๕. ร่วมสร้างเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ วัดพระธาตุหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

๑๖. เป็นประธานอำนวยการสร้าง “พระธาตุขามแก่นคีโรดม” หน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ร่วมกับศรัทธาพ่อค้าประชาชน ข้าราชการ เอกชนทุกหมู่เหล่า เพื่อให้เสร็จทันร่วมฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี (ลงมือสร้าง พ.ศ. ๒๕๒๓ เสร็จต้นปี ๒๕๒๕)

นอกจากนี้ท่านยังได้อนุเคราะห์สงเคราะห์ปัจจัยให้วัดที่ขาดทุนทรัพย์หลายวัดอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อก่อสร้างเสนาสนะทางศาสนา และบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างเดิมให้คงอยู่ รวมทั้งทอดกฐิน-ผ้าป่า และสมทบทุนเป็ละหลายหมื่นบาท ตามความเห็นของคณะสงฆ์และกรรมการวัด อีกทั้งจัดหาอุปกรณ์การศึกษาและกีฬา มอบให้โรงเรียนต่างๆ สนับสนุนกิจกรรมลูกเสือ โดยมอบทุนทรัพย์ให้สำหรับการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น นับว่าท่านเป็นพระผู้นำเพ็ญสาธารณประโยชน์ที่น่าศรัทธารูปหนึ่งโดยแท้

๒๔ มีนาคม ของทุกปี เป็นวันครบรอบวันคล้ายวันมรณภาพของ
องค์หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺตโต คณะศิษยานุศิษย์ได้พร้อมใจกันร่วมแสดง
ความกตัญญูกตเวทิตา รำลึกถึงองค์หลวงปู่ โดยร่วมกันจัดงานทำบุญขึ้น
ทุกปี

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ที่ผ่านมานี้ คณะศิษยานุศิษย์ทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์
ได้ถือเอาวันคล้ายวันมรณภาพขององค์หลวงปู่เป็นมงคลฤกษ์ร่วม
ช่วยชาติ ในโครงการช่วยชาติขององค์หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ณ
วัดอุดมคงคาคีรีเขต (ดุน) โดยเลื่อนมาเป็นวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๔๓
และได้ทูลเชิญ ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณ-
วลัยลักษณ์ฯ ทรงเสด็จมาเป็นองค์ประธานในพิธี โดยมีองค์หลวงตา
มหาบัว ญาณสมฺปนฺโน เป็นองค์แสดงธรรมเทศนา และรับผ้าป่าช่วยชาติ
จากศิษยานุศิษย์ขององค์หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺตโต และพุทธศาสนิกชนทั่วไป
นับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่บรรดาศิษยานุศิษย์ขององค์
หลวงปู่ผาง จิตตคฺคฺตโต ปลื้มปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง และยากที่จะลืมเลือนๆ

องค์ธรรมธาตุอุ้มชาติไทย

พระญาณสมฺปนฺโน หลวงตามหาบัว

ต้องขอภัยนะ วันนี้หลวงตาบัวกำลังจะพูดให้พี่น้องทั้งหลายฟัง ฟังเป็นภาษา
ธรรมะ เป็นภาษาป่า ไม่ใช่ภาษาตลาดที่ย้อมแฉกกันโพะเพราะโพะพริ้งหยดย้อย หลวงตา
นี้เกิดมาจากในป่า ไม่ค่อยมีภาษาลำนวนอย่างนั้นนะ มีแต่ภาษาแบบตรงไปตรงมา
เป็นภาษาธรรมพอดีกันเลย แล้ววันนี้เป็นวันอันยิ่งใหญ่ของพี่น้องทั้งหลายเรา นับแต่
จังหวัดขอนแก่นเข้ามาเลยละ จนกระทั่งถึงวัดหลวงปู่ผางซึ่งท่านปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ
เป็นที่ปรากฏชื่อลือลือนามมานาน ท่านองค์นี้เป็นผู้สำคัญองค์หนึ่งในทางภาคปฏิบัติ
เพราะฉะนั้น ท่านจึงมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย

วันนี้เราทำมหากุศลช่วยชาติบ้านเมืองของเราโดยถือท่านเป็นประธาน ถึงท่าน
มรณะไปแล้วก็ตาม ธรรมะไม่มีวัย ไม่มีเกิด ไม่มีตาย เป็นธรรมล้วนๆ ตลอดมา
หลวงปู่ผางก็เข้าถึงธรรมประภาณนั้น เหมือนกัน **“เป็นธรรมธาตุ”** ไม่มีคำว่าเกิด
ว่าตาย ไม่มีคำว่าอดีต อนาคต เหมือนโลกสมมุติทั้งหลายถือกัน นี้อย่างพระพุทธเจ้า
ของเราก็ดี พระสาวกทั้งหลายก็ดีนั้น บริณิพพานไปแล้ว บางคนก็จะคิดว่าท่านไปแล้ว
หายเจียบ หายเจียบไปเลย นี่เป็นเพียงสังขารร่างกายซึ่งเป็นเหมือนกับโลกสมมุติทั่วๆ ไป
มีการแปรสภาพแล้วสลายไปเป็นธรรมดา แต่ธรรมธาตุของพระพุทธเจ้าของพระอรหันต์
ทั้งหลายนั้นไม่มีป๊าช้า นั้นแหละท่านว่าธรรมมีอยู่ๆ คือธรรมธาตุนั้นครอบโลกธาตุ

หลวงปู่ผางก็เป็นประธานของพี่น้องทั้งหลายแล้วเวลานี้ เราทำบุญทำกุศล
จึงอย่าให้เสียเกียรติท่านนะ เอาให้เต็มเหนี่ยวเรา เรามีเท่าไรวันนี้เอาให้เต็มเหนี่ยว
มี ๕ บาท เอามา ๑๐ บาทเลย ติดหนี้เขา ๕ บาท ไม่เป็นไร กลับถึงบ้านจึงใช้เขา มีเท่าไร
เอามา ทองคำอยู่ในตามคอตามแขนตามอะไรปลดออกมา เอามาเรื่อยๆ อย่าให้หลวงตาบัว
ไปฉวยนะ ถ้าหลวงตาบัวไปฉวยแล้วมันจะเสียหน้าพี่น้องทั้งหลาย เพราะเราแต่บวชมา
ไม่เคยขโมยไม่เคยฉวยเอาของใคร นี่มาเห็นลูกศิษย์ลูกหาทองอร่ามเหลืองงามตาอยู่นั้น
ไม่เห็นกระดุกกระดิกอะไรเลย ฉวยหม็บๆ เอามาเลย จะว่าหลวงตานี้คือไม่ได้นะ เข้าใจไหม
ตัวตระหนี่ถี่เหนียวมันด้อยยิ่งกว่าหลวงตา เพราะฉะนั้นจึงกระตุกตัวตระหนี่ถี่เหนียวบ้าง
เข้าใจไหม (หัวเราะ)

นี่พูดอย่างนี้ก็เพื่อพี่น้องทั้งหลาย ที่หลงตามาเยี่ยมพี่น้องชาวไทยเราวันนี้ ได้เอาคำพูดนี้เป็นการประสานเสียงกัน ประสานความรู้สึกรู้สีกทุกด้านทุกทางที่พูดในเวลานี้ะ วันนี้จึงเอามาให้เต็มเหนี่ยวนะ อย่าให้เสียชื่อเสียงเสียงของชาติไทยเรา คราวนี้ชาติไทยของเราจะยกขึ้นได้ด้วยอำนาจของศาสนานะ ทางบ้านเมืองก็เป็นอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่าเป็นแขนหนึ่ง ศาสนาเป็นอีกแขนหนึ่ง ถ้าเรามี ๒ แขนด้วยกันแล้วยกกันขึ้นได้โดยไม่ยากอะไรนัก ถ้ามีเพียงแขนเดียว เช่น นักมวยขึ้นไปต่อยแขนเดียวนี้ สู้นักมวย ๒ แขนไม่ได้นะ ถ้ามีสองแขนด้วยกันนั้นพอพัดพอเหวี่ยงกันไป เป็นธรรมชาติละนี้ ไม่ผิดแตกต่างอะไร อันนี้ทางบ้านเมือง ทางศาสนา ก็เป็นของคู่กัน จึงขอให้ดำเนินการงานเพื่อประสานเพื่อความแน่นหนามั่นคงแห่งชาติไทยของเราด้วยกัน วันนี้พูดเพียงเท่านี้แหละ

พี่น้องทั้งหลายได้ทราบว่าหลวงตาบัวมาเยี่ยมพี่น้องทั้งหลาย ไปที่ไหนก็ไม่ทั่วถึง เดินไปไหนๆ ก็ไม่ทั่วถึง บางคนก็เอาผ้ามาปูให้หลวงตาบัวเหยียบๆ หลวงตาบัวก็ทำท่าตลก เอ้า เอามาปูไว้มากๆ นะ ปูไว้มากๆ เขาก็ปูเป็นแผ่นเป็นแถวไปเลย คำว่ามารวมกันๆ เสร็จแล้วปาเข้าป่าเลย (หัวเราะ) นั่น เห็นไหมมาเล่นกับหลวงตาได้หรือ เราว่ากัน หลวงตาบัวไม่ว่าแต่เล่นกับคนธรรมดา คนเฒ่าคนแก่ เล่นกับเด็กก็ได้ ทำไมจะเล่นกับคนทั่วๆ ไปไม่ได้ ใครอยากให้ผ้าทั้งหลาย ได้เข้าป่าทั้งหมด พวกท่านโกยมานี้ให้หลวงตาบัวเหยียบ หลวงตาบัวจะพาเข้าป่าให้หมดเลยละ เพียงเท่านี้ละนะ พอจบเรื่องเสียทีหนึ่ง เอาละพอ

(ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น มอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น กล่าวทูลละอองพระบาท และอ่านประวัติย่อของพระหลวงปู่ฝาง จิตตคุตฺโต พร้อมทั้งประวัติวัดอุดมคงคาคีรีเขต (ดูน)

ต่อมา ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ ได้กล่าวคำถวายผ้าป่าแด่ หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน (พระธรรมวิสุทธิมงคล) เพื่อนำไปช่วยชาติ โดยมีทองคำ เงินดอลลาร์ หรือเงินสกุลต่างประเทศ และเงินบาท หลวงตาฯ ท่านให้รับศีล ๕ พร้อมๆ กัน หลังจากนั้นท่านก็เริ่มแสดงธรรม)

วันนี้เป็นวันอุตมมามหามงคลแก่พี่น้องชาวจังหวัดขอนแก่นเราเป็นอย่างมาก ที่เดียว ที่ ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จมาโปรดเป็นประธานในงานการช่วยชาติ ซึ่งตรงกับวันมรณภาพของหลวงปู่ผางพอดิ พี่น้องทั้งหลายได้เข้ากราบไหว้ ได้เฝ้าและกราบไหว้ท่าน พร้อมทั้งได้บริจาคทานเพื่อชาติของเรา หลังจากนั้นก็จะได้รับฟังโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นองค์ศาสนาของพี่น้องชาวพุทธทั้งหลายเรา วันนี้จึงจัดว่าเป็นอุตมมามหามงคลอย่างมากแก่พี่น้องชาวจังหวัดขอนแก่นหรือแถวใกล้เคียง ซึ่งได้มารวมกันในวันนี้เกี่ยวกับเรื่องการช่วยชาติบ้านเมืองของเรา

ชาติ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในชีวิตของสัตว์ ไม่ว่าสัตว์ประเภทใด เขารักชาติของเขา มนุษย์เรายิ่งเป็นสัตว์พิเศษกว่าสัตว์ทั้งหลายด้วยแล้ว ยิ่งมีความรักชาติเป็นสิ่งสำคัญ มนุษย์มีทั่วโลกมีชาติขอบเขตเป็นของตนเองทุกคน พี่น้องชาวไทยเราก็คือเป็นคนชาติไทยทั่วหน้ากัน ได้อุตส่าห์พยายามสละเวลาลำเวลาที่การทำงานด้วยความรักชาติของเรา มาบริจาคเพื่อการบำเพ็ญมหากุศลแก่ชาติของตนอย่างนี้ จึงนับว่าพี่น้องทั้งหลายได้บำเพ็ญมหากุศลแก่ชาติไทยของเรา เป็นมหามงคลอย่างยิ่ง การถวายทานเป็นวัตถุที่เข้าสู่คลังหลวงของเรานั้น เรียกว่า **“มหาทาน”** ผลบุญกุศลที่เกิดขึ้นจากการบำเพ็ญทานนั้นเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่แก่พี่น้องทั้งหลายผู้บริจาค

เราจึงได้ประโยชน์อันใหญ่หลวงทั้งสองประเภทด้วยกัน คือได้ให้ทานเป็นมหาทานแก่ชาติไทยของเรา ๑ ได้มหากุศลอันยิ่งใหญ่เข้าสู่จิตใจของเราจากการถวายมหาทานนี้ ๑ นอกจากนั้นยังจะได้ยินได้ฟังโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินชีวิตของเราและอื่นๆ ต่อไปเพื่อความถูกต้องดีงาม การปฏิบัติตามศาสนธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้แล้วโดยถูกต้องนี้ ย่อมเป็นสิริมงคลแก่ผู้บำเพ็ญ อย่างน้อยตัวของเราก็มีความอบอุ่นชื่นใจว่าเรามีพุทธศาสนาประจำใจ มีทานเป็นพื้นฐานสำคัญที่เป็นเครื่องเฉลี่ยแผ่ซึ่งกันและกัน เพราะโลกนี้เป็นโลกสัตว์หมู่สัตว์ พวกอยู่ตัวเดียวคนเดียวไม่ได้ ต้องมีความเกี่ยวโยงกันมากมายกายกอง เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงต้องมีธรรมเครื่องเฉลี่ยสละต่อกันคือทานเป็นสิ่งสำคัญ

พระพุทธเจ้าทรงชมเชยการให้ทานนี้มาตั้งแต่เริ่มแรกที่พระองค์ทรงบำเพ็ญพระบารมีเพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า ยกทานเป็นรากฐานสำคัญขึ้นมา เป็นพื้นฐานแห่งการบำเพ็ญบารมีธรรมเป็นลำดับลำดับมา จนครั้งสุดท้ายทานของท่านแก่กล้าสามารถสละได้ทั้งพระโอรสทั้งสองคือ กัณหา-ชาลี นอกจากนั้นยังพระนางมัทรีอีก นี่เป็นวาระสุดท้าย หลังจากนั้นมาก็ได้อุบัติขึ้นมาเป็นลัทธิศรัทธาชากุมาร ทรงบำเพ็ญพระโพธิญาณเต็มเปี่ยมในพระทัยแล้วก็เสด็จออกทรงผนวช ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมา จึงทรงประกาศหลักของศาสนานี้เป็นสำคัญ คือทานเป็นอันดับหนึ่ง คนเราไม่มีทานไม่มีการเสียสละ อยู่ด้วยกันไม่เป็นความสุข มีความคับแคบปิดตัน มีความระแวงเคลงใจซึ่งกันและกันได้ ต่อเมื่อมีทานเป็นเครื่องสมานซึ่งกันและกันแล้ว ย่อมมีความสนิทติดใจต่อกันโดยไม่เลือกว่าชาติชั้นวรรณะใด ทานคือการเสียสละนี้ เป็นสิ่งที่เชื่อมั่นน้ำใจให้ถึงกันเพื่อความสุข พึงเป็นพึงตายกันได้ ท่านจึงสอนการให้ทานเป็นสำคัญ

อย่างพี่น้องทั้งหลายมาบริจาคทานให้เป็นการมหากุศลครั้งนี้ ก็เรียกว่า **“ทาน”** คือเป็นมหาทานเพื่อชาติไทยของเรา หากชาติไทยของเราได้บัพการเสียสละจากบรรดาพี่น้องทั้งหลายซึ่งเป็นเจ้าของแห่งชาติไทยแล้ว ชาติไทยเราก็จะตั้งอยู่ยืนนานถาวรไม่ได้ ต้องมีการเอนเอียงล่มจมไปได้ เนื่องจากความเจตนาของพี่น้องชาวไทยไม่เอาใจใส่ในหลักใหญ่คือชาติของตน นี่พี่น้องทั้งหลายต่างท่านไม่ว่าภาคใดๆ ต่างเสียสละสมบัติเงินทองข้าวของเพื่อชาติไทยของเรา นี่จึงแสดงถึงความรักชาติออกมาเป็นการเสียสละ ผลแห่งการเสียสละก็ทำให้ชาติบ้านเมืองของเรามีความแน่นหนามั่นคงขึ้นโดยลำดับ

นิมิตของพระพุทธเจ้าทรงชมเชยเรื่องการให้ทานการเสียสละเป็นอย่างมาก ไม่ว่าพระพุทธเจ้าพระองค์ใดตรัสรู้ขึ้นมา เป็นยอดแห่งทานมาแล้วทั้งนั้น ทานจึงเป็นยอดแห่งความเป็นพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ดังมีประชาชนเกิดความสงสัยที่พระพุทธเจ้าเสด็จไปในสถานที่ใด ปรากฏว่ามีมนุษย์ เทวดา อินทร์ พรหม มาถวายเครื่องจตุปัจจัยไทยทานกลืนไปหมดในสองฟากทางที่เสด็จไป จนคนทั้งหลายมีความสงสัยว่า เหตุใดพระพุทธเจ้าเสด็จไป ณ สถานที่ใด จึงมีตั้งแต่คนถวายทาน ไม่เพียงแต่มนุษย์ เทวดา

อินทร์ พรหม ก็นำมาถวายทานให้ เห็นองค์เทวบุตรเทวดา อินทร์ พรหม อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจนไม่สงสัย เพราะเหตุใดจึงเป็นอย่างนี้ ก็ตอบรับกันไปตามภาษาของสามัญชนเราว่า ก็เพราะท่านเป็นพระพุทธรูปเจ้านั่นเอง จึงมีผู้กราบไหว้บูชาแล้วถวายไทยทานมากมาย ขนาดนี้ พระองค์ทรงทราบและรับสั่งคัดค้านทันทีเลยว่า ท่านทั้งหลายอย่าเข้าใจว่า ทานทั้งหลายที่มาเหล่านี้ มาด้วยอำนาจแห่งความเป็นพระพุทธรูปเจ้า ความจริงแล้วทานทั้งหลายเหล่านี้ มาด้วยอำนาจแห่งผลทานของเราที่เคยเสียสละมามากต่อมากแล้ว ผลจึงสะท้อนย้อนกลับมาสนองเราให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างนี้ ไม่ใช่พระพุทธรูปเจ้ายิ่งใหญ่กว่าทาน ทานยิ่งใหญ่มากกว่าพระพุทธรูปเจ้า แม้เราตถาคตจะได้มาตรัสรู้เป็นศาสดาสอนโลก ก็ออกมาจากทาน ทานจึงเป็นแม่พิมพ์ ทานจึงเป็นพ่อเป็นแม่แห่งพระพุทธรูปทั้งหลาย นี่ละ พระพุทธรูปทรงรับสั่งอย่างนี้ และทรงเทศน์เทศนาเรื่องทานให้ท่านนี้เป็นอย่างมาก แต่ไหนแต่ไรมา

นี่พี่น้องทั้งหลายก็ได้บริจาคทานตามรอยพระบาทและรอยธรรมที่พระองค์ทรงดำเนินมาแล้วและสั่งสอนพวกเราด้วยความถูกต้องแม่นยำ หลวงตาจึงขอขอบคุณและอนุโมทนากับพี่น้องทั้งหลายเป็นอย่างมาก โลกเราอยู่ด้วยกันด้วยความมีแก่ใจด้วยความเสียสละ ความมีแก่ใจความเสียสละนี้ เป็นน้ำใจของบุคคลที่มีจิตใจอันกว้างขวาง ต้องมีเมตตาเป็นพื้นฐานคนเราจึงจะให้ทานได้ ถ้าไม่มีเมตตาแล้วก็เสียสละไม่ได้ เช่น คนตระหนี่ถี่เหนียว ไปที่ไหนไม่มีใครอยากคบค้าสมาคม เพราะคนๆ นั้นขาดความเมตตา มีตั้งแต่ความอยากได้ อยากเอา อยากกอบ อยากโกย อยากริด อยากไถ โดยถ่ายเดียว ไปที่ไหนจึงเป็นข้าศึกต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แม้ที่สุดนิสัยที่ตนทำมาอย่างนั้นก็กลายเป็นข้าศึกตนเองเสียอีก ว่าไปไหนก็ไม่มีใครเคารพนับถือ นอกจากนั้นยังเป็นบาปเป็นกรรมด้วยอำนาจแห่งความตระหนี่ถี่เหนียว และความริดไถ ความคด ความโกง ความเอารัดเอาเปรียบจากเพื่อนมนุษย์อีก เหล่านี้ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นการสร้างบาปสร้างกรรมแก่ตนเอง

พระพุทธรูปเจ้านั้นจึงทรงดำหนิเรื่องความตระหนี่ถี่เหนียวนี้ ให้ชำระออกโดยลำดับ ลำดา อย่าให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นของมีประโยชน์และสารคุณแต่อย่างใด ความตระหนี่

นี้มีอยู่กับบุคคลใด ย่อมจะทำให้เจ้าของคับแคบปิดตัน แม้ที่สุดจะสละทานการกุศลตาม
หลักธรรมพระพุทธรเจ้าที่ทรงสอนไว้ทุกๆ พระองค์ ก็ไม่กล้าเสียสละ ถือความตระหนี่
ถี่เหนียวเป็นเจ้าบ้านเจ้าเรือน เป็นเจ้าอำนาจวาสนาครองสมบัติที่มีอยู่นั้นแต่ผู้เดียว
ไม่ยอมเสียสละเลย ครั้นตายไปแล้วก็ไปเป็นเปรตเป็นผีจนได้ อย่างน้อยไปเป็นเปรต
เป็นผีเพราะความตระหนี่ถี่เหนียวและความหวงแหนห่วงใย ไม่คิดไปที่ไหน มีแต่ความ
ห่วงใยสมบัติเงินทองมากน้อย ครั้นตายไปแล้วก็ไปเป็นเปรตเป็นผีจนได้ หากว่ากรรม
มีหนักมากกว่านั้นก็ตกนรกได้โดยไม่ต้องสงสัย นี่แหละโทษแห่งความตระหนี่ ตัวเอง
ก็คับแคบปิดตัน ทางไปของคนคับแคบปิดตันด้วยความตระหนี่นี้ ย่อมไปในทางทุกคติ
คือเป็นนรกเป็นที่ไปโดยถ่ายเดียวเท่านั้น

แต่ทางไปของผู้เสียสละคือการทำบุญให้ทานนี้ เป็นคนกว้างขวาง ไปที่ไหนไม่มี
ปิดตันอันตรึง ภาวปัจจุบันกว้างขวาง ไปที่ไหนเพื่อนฝูงมีจำนวนมาก มีความยินดีตลอดเวลา
คบค้าสมาคมที่ไหนได้หมด สำหรับคนมีความกว้างขวางด้วยความเสียสละเป็นประจำ
นิสัย เวลาตายไปแล้ว ความดีคือความกว้างขวางแล้ว ทำบุญให้ทานนี้เฉพาะไปสวรรค์ได้
โดยไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องมีผู้ใดมาชักมาจูงให้ไปสวรรค์ หากเป็นบุญกรรมของตัวเอง
ที่บำเพ็ญมานั้นเฉพาะไปเอง อย่างน้อยก็มาเกิดเป็นมนุษย์ ผู้ทรงบุญญาภิสมภารมีวาสนา
จากนั้นแล้วก็ไปสวรรค์ สวรรค์มีถึง ๖ ชั้น ตามคุณธรรมหรือคุณสมบัติของผู้บำเพ็ญ
ได้มากน้อย เริ่มตั้งแต่สวรรค์ชั้นที่ ๑ คือ จาตุมขึ้นไป จนกระทั่งถึงชั้นที่ ๖ คือ ปรนิม-
มิตวสวัตตี นี่ล้วนแล้วตั้งแต่สถานที่อยู่ของบุคคลผู้มีจิตใจกว้างขวางทำบุญให้ทาน
รักษาศีลภาวนาทั้งนั้น จากนั้นก็พรหมโลกนี้ ก็เป็นสถานที่ดีของบุคคลที่มีคุณธรรม
มีบุญวาสนาส่งส่งขึ้นไปกว่านี้อีก ก็ไปพรหมโลก ๑๖ ชั้น จากนั้นเป็นผู้มีอำนาจวาสนา
บุญญาภิสมภารเต็มหัวใจแล้ว หลุดพ้นโดยสิ้นเชิงจากบรรดาสมมุติทั้งหลายไม่ว่าชั้นใด
ถึงพระนิพพานดังพระพุทธรเจ้า พระอรหันต์ท่าน นี้เกิดขึ้นจากการทำบุญให้ทานทั้งนั้น

จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้มีความรักศีลรักธรรม รักคุณงามความดี บำเพ็ญโดย
สม่ำเสมอ อย่าท้อแท้ย่อมนแอ อย่าเห็นเรื่องของกิเลสเป็นคุณ จะเป็นโทษแก่ตนเองเป็น
ลำดับไป ให้เห็นเรื่องกิเลส เช่น ความตระหนี่ถี่เหนียว เป็นต้น นี่เป็นข้าศึกต่อตนเอง

อยู่แล้ว ยังเป็นข้าศึกต่อผู้อื่นอีก ท่านเรียกว่า **กิเลส** คือความเหนียวแน่นภายในจิตใจ ไม่ยอมเสียสละ สมบัติที่มีมาน้อยก็ได้แต่เพียงครองอยู่ด้วยอารมณ์ของใจหึงหวง ห่วงใย เมื่อชีวิตหาไม่แล้ว สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ที่เสกสรรปั้นยอว่าเป็นของตัว รักและ หวงแหนมากนี้ ก็ไม่มีความหมายอะไรเลย เป็นท่อนไม้ท่อนพิน เป็นสมบัติต่างๆ ที่งัด เกื่อนอยู่เพียงเท่านั้น ส่วนตัวเองแม้ที่สุดร่างกายก็ไม่ได้ติดตัวไปด้วย ก็ทิ้งเกลื่อน เหมือนกับสมบัติภายนอกเหล่านั้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสมบัติของกาย ได้อาศัยเพียง ชั่วกาลชั่วเวลาเท่านั้น ถ้าผู้ไม่ฉลาดตายแล้ว ก็ไปเป็นเปรตเป็นผีแล้วตกนรกได้ด้วย

ถ้าผู้มีความเฉลียวฉลาด สมบัติเงินทองมีมาน้อย เราก็แยกสมบัตินั้นๆ ไว้ให้อยู่ ในความพอเหมาะพอดี การอยู่การกินการใช้การสอย การทำบุญให้ทาน แล้วแยกแยก สมบัติประเภทนี้เพื่อเลี้ยงอาชีพในครอบครัว สมบัติประเภทนี้เพื่อการให้ทาน สมบัติ ประเภทนี้เพื่อโรควัยไข้เจ็บ เจ็บหัวตัวร้อนก็ได้ใช้อันนี้ สมบัติประเภทนั้นเพื่อความจำ เป็นในงานอื่นๆ แยกไว้อย่างนี้ๆ เราก็มีความสม่ำเสมอ สมบัติเงินทองข้าวของเราได้ใช้ ได้อยู่อาศัย และได้ทำบุญให้ทาน เป็นสมบัติอันล้ำค่าของใจ เรียกว่า **“กุศลธรรม”** บุญกุศลเข้าสู่จิตใจ นี่เรียกว่าที่พึ่งของใจ หรือเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ หรือว่าเป็นอาหาร ของใจก็ได้ นี่เรียกว่าผู้ไม่เสียท่าเสียทีที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ทานการกุศล ภาวนา เราได้ ทำเพื่อเป็นอาหารหรือเป็นธรรมครองใจ เป็นที่พึ่งเป็นพึ่งตายของใจ เรายึดนี้ไว้บำเพ็ญ ตลอดเวลา ตายไปแล้วสมบัติมีมากมีน้อย ทั้งให้เป็นดินเป็นน้ำเป็นลมเป็นไฟไปตาม สมบัติของชาติเขา ส่วนบุญส่วนกุศลที่เราได้สร้างไว้ นี่เป็นสมบัติของใจโดยตรง เราอาศัยอันนี้ต่างหากที่จะไปสู่สุคติโลกสวรรค์

สมบัติเงินทองข้าวของมีมากมีน้อย ไม่สามารถที่จะนำส่งเราไปสวรรค์นิพพาน ได้เลยถ้าไม่นำมาแปรสภาพเป็นฝ่ายกุศล เช่น แยกมาทำบุญให้ทาน สร้างนั่นสร้างนี่ เป็นการกุศลเหล่านี้ ก็จะกลายมาเป็นบุญเป็นกุศลหนุนจิตใจของเราให้ไปเกิดในสถานที่ดี คติที่พึงหวังเป็นลำดับลำดับ เมื่อสร้างได้มากก็ถึงพระนิพพานได้ นี่ละผู้ใช้สมบัติให้ ถูกต้องเหมาะสมกับความเป็นอยู่ในครอบครัวของเรา อย่าตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินเหตุ เกินผล ให้แยกแยกความตระหนี่เป็นภัยไปตลอด อย่าให้เข้ามาใกล้ติดพันกับสมบัติ

ของเราและตัวของเราเลย สมบัติจะไม่ใช่ประโยชน์อะไรกับตัวเรา ตัวเราเองก็ไม่มีประโยชน์อะไรกับสมบัตินั้นๆ จะเสียประโยชน์ไปเปล่าๆ

ดังนั้นท่าน ท่านยกไว้เพียงเอกเทศ ซึ่งจะยกมาให้พี่น้องทั้งหลายทราบว่า มีเศรษฐีคนหนึ่ง เขามีความตระหนี่ถี่เหนียวมาก ลูกเจ้าหลานเหลนชวนให้ไปทำบุญ ขอไปทำบุญให้ท่าน เขาไม่ยอมให้ไป เพื่อนฝูงมาชวนซื้อเชิญมาเรียไรเพื่อบริจาคทำบุญให้ท่าน เขาไม่ยอมให้ เขามีความตระหนี่ถี่เหนียวทรัพย์สมบัติเงินทอง มีมากเท่าไรเขานำไปฝังไว้ใต้ดินเป็นไหๆ เขาเรียกไหกระเทียม หรืออะไรในสมัยนั้นเรียกว่าเงินเหรียญไปฝังไว้ในที่ต่างๆ โดยไม่บอกลูกบอกหลานบอกใครทั้งนั้นให้ทราบเลย ที่นี้พอตายไปแล้ว เขาก็ไปเป็นหมาดำตัวหนึ่ง แต่เผอิญเขายังมีบุญอยู่ เพราะเขาไม่ได้ทำบาปทำกรรม เป็นแต่เพียงความตระหนี่ถี่เหนียวเท่านั้นเป็นภัยแก่ตนให้ไปเกิดเป็นหมาดำ เกิดเป็นหมาดำก็เป็นหมาของลูกในบ้านนั้นแหละ ไม่ได้ไปเกิดที่ไหน เขาก็เลี้ยงดูไว้ธรรมดาของหมาดำ เมื่อยังไม่ทราบเหตุผลต้นปลายของหมาตัวนี้ว่าเป็นมาอย่างไร

พอพระพุทธเจ้าเสด็จมาไปบิณฑบาตก็ไปเจอเอาหมาดำตัวนั้น ก็รับสั่งกับพระอานนท์ “นี่ เห็นไหมอานนท์ นันทเศรษฐีที่เป็นตัวตระหนี่ถี่เหนียวนั้นนะ ตายแล้วแทนที่สมบัติเงินทองข้าวของมีมากมาย นั้นจะพาแกไปสวรรค์นิพพาน กลับไม่มีความหมายอะไรเลย แกตายแล้วกลับมาเป็นหมาดำอยู่กับสกุลของลูกของหลาน นี่เห็นไหม” นี่ชี้บอกเลยว่าหมาดำตัวนี้คือนันทเศรษฐีตัวตระหนี่ถี่เหนียวนั้นแล พระอานนท์จึงทูลถาม “จะปฏิบัติอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์แก่เศรษฐีคนนั้นจากหมาดำตัวนี้” พระองค์ก็ทรงรับสั่งว่า “ให้เลี้ยงหมาดำตัวนี้ไว้ให้ดีในฐานะเป็นพ่อของลูกทั้งหลายนี้แล” เรียกลูกคือปฏิบัติต่อหมาดำนี้ให้ปฏิบัติแบบพ่อกับลูก เรียกหมาดำตัวนี้ให้เรียกคุณพ่อๆ ตลอดเวลา ให้อุปถัมภ์ดูแลหมาดำตัวนี้เท่ากับพ่อ คือนันทเศรษฐีคนนั้น แล้ววิงวอนขอสมบัติจากหมาดำตัวนี้ว่า คุณพ่อไปฝังไว้ในที่ใดๆ บ้างทรัพย์สมบัติเงินทอง ลูกเจ้าหลานทั้งหลายเวลานี้กำลังยากจนข้นแค้น ขอคุณพ่อจงเมตตา หมาตัวนี้รู้ภาษาของคนได้ดี เพราะเพิ่งตายจากนันทเศรษฐีไปเป็นหมา ยังจำภาษามนุษย์ได้ดี หมาตัวนี้มันก็พาไปตะกุกตรงนั้นตะกุกตรงนี้ พอตะกุกที่ไหนขุดลงที่ไหน นั่นคือขุมเงินๆ ทั้งนั้น แล้วขอ

ไปเรื่อย ชุดไปเรื่อย ได้มาหมด บรรดาสมบัติของเศรษฐีที่ไปฝังไว้โดยไม่บอกให้ผู้ใดทราบเลย ก็มาได้ความตอนหมาด้าตัวนี้ได้รับอุปถัมภ์อุปฐากในฐานะของพ่อ บรรดาลูกทั้งหลายนั้น สมบัติเงินทองเหล่านั้นจึงได้มาแล้ว ทีนี้จึงแปรสภาพออกมาแบ่งปันปันส่วนทำบุญให้ทานอุทิศส่วนกุศลให้หมาด้าตัวนี้ เวลาแก่ตายแล้ว แกะจะได้รับส่วนบุญส่วนกุศล นี่แหละ อำนาจแห่งความตระหนี่ อย่างน้อยทำให้เกิดเป็นสัตว์เป็นเปรตเป็นผี เป็นจิ้งจกจิ้งเหลนอะไรก็แล้ว มาเฝ้าอยู่ตามบ้านตามเรือนนั้นแหละ มากกว่านั้นเราได้เพียงความตระหนี่ยังไม่แล้ว ยังสร้างบาปสร้างกรรมอื่นอีก แล้วตกนรกโดยไม่มีความหมายอะไรเลย นี่ความตระหนี่จึงเป็นภัยแก่ตนอย่างนี้

จึงขอพี่น้องทั้งหลายทราบไว้นี้เป็นตัวอย่างอันดี เพราะเราย่อมมีความตระหนี่ด้วยกัน ตระหนี่ธรรมดายังไม่แล้ว ตระหนี่หนักเข้าไปนั้น อยากได้โลกมากมาย เข้า ไปสร้างความชั่วช้าลามก ไปฉกไปลัก ไปปล้นสะดม ไปรีดไปไถคดโกงในแง่ต่างๆ ยิ่งล้วนแล้วตั้งแต่เป็นการสร้างบาปสร้างกรรม ผลสุดท้ายลงนรกได้โดยไม่ต้องสงสัย จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้จำเอาไว้ เราเป็นลูกชาวพุทธอย่าฝ่าฝืนคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นศาสนาดองค์แรกหรือชนสัตว์โลกให้พ้นจากกองทุกข์นี้พรรณนาไม่ได้เลย มีมากต่อมาก แต่เรื่องของกิเลสที่มันฝังจมอยู่ในหัวใจของเรา คือ ความโลภ ความโกรธ ราคะ ตัณหา นี่ไม่ปรากฏว่ากิเลสตัวใดสร้างคุณงามความดีให้เราได้ไปสวรรค์ นิพพาน พรหมโลก แม้ที่สุดอยู่ในบ้านเดียวกัน ถ้ากิเลสตัวนี้มันแผงฤทธิ์ ผัวกับเมียก็ต้องทะเลาะกันจนได้เพราะมันได้ไม่พอ ราคะตัณหาส่งเสริมหรือหนุนหลังให้มีความโลภมาก โลภมากได้ตามธรรมดาไม่พอ ต้องได้แบบฉกแบบลักแบบปล้นสะดม หรือรีดไถคดโกงประเภทต่างๆ ตายแล้วจมลงในนรกได้ไม่สงสัย

นี่อำนาจแห่งบาปแห่งกรรม อำนาจแห่งกิเลสตัวสำคัญ มันหนุนได้นะ ให้พากันระมัดระวัง อย่าคุ้นกับมันจนเกินไป อย่าตายใจกับความโลภ ความโกรธ ราคะ ตัณหาจนเกินไป จะเสียคนทั้งเป็นนี้ด้วย ตายไปแล้วก็ตกนรกด้วย ท่านจึงสอนให้บังคับบัญชาให้อยู่ในระดับที่พอดีพองาม มนุษย์เรากิเลสเหล่านี้ต้องมีด้วยกัน ไม่ว่าแต่สัตว์ มนุษย์นี้ตัวสำคัญมาก กิเลสเหล่านี้และมนุษย์นี้ฉลาดมากกว่าสัตว์ด้วย มีเครื่องมือร้อยแปด

พันประการที่จะสังหารทำลายกันได้ เพราะอำนาจของกิเลสที่มันรุนแรง เมื่อมันแสดงฤทธิ์ขึ้นมาแล้วทำลายกันได้ คือ ราคะ ตัณหา ความกำหนัดในหญิงในชายไม่มีขอบเขต ไม่มีฝั่งมีฝา นี่ก็สร้างพื้นสร้างไฟเผากันได้โดยไม่ต้องสงสัย มันไม่เคยทำประโยชน์ให้แก่ใครนะ กิเลสเหล่านี้

จึงขอให้พี่น้องทั้งหลายได้พยายามรักษาไว้ อย่างน้อยผู้มีความพอดีดีอยู่ในคู่ครองของตน ผัวเดียวเมียเดียวเท่านั้นมีความสุขยั่งยืนใจ สมบัติเงินทองข้าวของมีมากมีน้อย ไม่ร่ำไห้แตกสลายไปหาหญิงกาฝากชายกาฝาก แล้วไม่ก่อไฟเผาหัวอกคู่ครองกัน เช่น เมีย เป็นต้น เมื่อราคะตัณหาตัวนี้มันแก่กล้าสามารถ มันย้อมกินไม่พอ ไม่มีคำว่าอิ่มราคะตัณหา พี่น้องทั้งหลายโปรดทราบไว้ว่า มหาสมุทรทะเลหลวงกว้างขนาดไหน เขาวัดได้นะ ขอบเขตของมหาสมุทรกว้างเท่านั้น ลึกเท่านั้น โลกเขาวัดกันได้ แต่อำนาจแห่งราคะตัณหาไม่มีใครสามารถวัดได้เลยเพราะความกว้างสุดขอบเขตจักรวาลขอบเขตของไตรภพ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ กามตัณหาครอบหมดเลย ความลึกของมันก็ลึกสุดซึ่งไม่มีอะไรพอ คำว่าราคะตัณหาคือตัวหิวโหย ตัวทะเยอทะยานได้ไม่พอทั้งนั้นแหละ

สมมุติว่าเรามีเมียคนหนึ่ง เมียคนนี้อยู่มาหลายปีหลายเดือนแล้วรู้สึกจืดชืด ไปหาเมียคนใหม่จะมีรสมีชาติดี ลองไปแอบหาอีหนูมาลักคนดูซิจะเป็นยังไง มันจะมีรสดีไหม เอาเข้ามาแข่งเมียของเราจะมีรสดีไหม เอ้า พิจารณากันสดๆ ร้อนๆ นี่แหละเราเป็นลูกชาวพุทธ ถ้าอีหนูคนนั้นมีรสมีชาติดีกว่าแม่บ้านของเราแล้ว เอามาทดลองดูจะเป็นไฟแตกกระจัดกระจายไปในครอบครัวนั้นโดยไม่สงสัย ฝ่ายผู้หญิงก็เหมือนกัน ถ้าผู้ชายคนนั้นมีรสมีชาติยิ่งกว่าสามีของตนแล้ว นำชายคนนั้นเข้ามา เอ้า เอรสรชาติมาแข่งกันดูซิในครอบครัว มาแข่งสามีคนนี้ โลกแตกทันที นั่นเรียกว่ารสที่เป็นพิษสุดยอดคือรสของกาฝากแห่งหญิงชายที่เข้ามาแอบภายในคู่ครองของตน ถ้ามี ๒ คน เท่านั้นพอดีดีตามธรรมที่ทรงสอนไว้เมื่อผ่านไปตะกี้ที่ว่า **กามะสุมิฉาจาร** ให้มีความปรารถนาน้อยที่สุด คือมีผัวเดียวเมียเดียวนี้เหมาะสมอย่างยิ่ง ถูกต้องตามคลองธรรมไม่ผิด ครองกันด้วยความเป็นอยู่ผาสุกเย็นใจตลอดไปนี้ ผัวเดียวเมียเดียว **อัปปิจจตา** ให้มีกันน้อย อย่าไปมีมากมายในหญิงอื่นชายใด ให้ยินดีในผัวในเมียของตนเท่านั้น ทุกสิ่ง

ทุกอย่างครบบริบูรณ์สมบูรณ์ไม่มีอะไรบกพร่อง ทั้งฝ่ายผู้ฝ่ายเมียครบครันด้วยกัน อยู่ครองกันเป็นสุขไปตลอด ถ้าเอาหญิงอื่นชายอื่นมาแข่งขันกันแล้ว นั่นละคือเอาไฟ มาเผาบ้านเผาเรือนของเรา นอกจากนั้นบาปกรรมตัวนี้เป็นบาปหนักเสียด้วยนะ **กามสุมิฉนจาร** นี่เป็นบาปหนักมากที่สุด ท่านจึงสอนห้ามไม่ให้ไปยุ่งไปเกี่ยวกับใครเลย จะเป็นการสร้างบาปสร้างกรรมทั้งปัจจุบัน เอาไฟเผาหัวอกกัน เวลาตายไปแล้ว บาปกรรมอันนี้ก็จะเผาลงแดนนรกโดยไม่ต้องสงสัย ก็กับที่กลัวกว่าจะได้ฟื้นขึ้นมา เพราะอำนาจแห่งความเคียดความคะนอง เห็นว่ารสชาติของหญิงอื่นชายใดก็ตามดีกว่า รสชาติของตัวของเมียตัวเองแล้วเอามาทดลอง รสชาตินี้เลยกลายเป็นรสชาติินรก เผา ตลอดตั้งแต่กับตั้งกลบี่ไม่มีวันฟื้นขึ้นมาได้เลย

ขอให้พี่น้องทั้งหลายจดจำเอาไว้ นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้า สนิมกับว่าเรา เป็นชาวพุทธด้วยกัน ให้เชื่อครู อย่าฝ่าฝืนครู อย่าเชื่อกิเลส ราคะ ตัณหา ตัวนี้มันจะ เผาคนทั้งเป็น เผาผู้เผามีนั้นแหละทั้งเป็นก่อนอื่นนะ ให้ระมัดระวังให้ดี **กามสุมิฉนจาร** มีความเล็กน้อย อย่ายุ่งเรื่องอันอื่นอันใด มี ๒ นั้นพอแล้ว และพึงเป็นพึงตาย สมบัติเงินทองข้าวของมีเล็กน้อยไม่รั่วไหลแตกซิมไปไหนเลย ไหลเข้าสู่ ถ้าหากว่าเงิน ก็เข้าสู่ถึงเดียวกันกระเป๋เดียวกัน พึ่งเป็นพึงตายกันได้ มีมากมีน้อยอบอุ่นทั้งนั้น ไม่รั่ว ไหลแตกซิม นี่คนมีศีลมีธรรม เรียกว่าแดนแห่งสวรรค์ของมนุษย์คือผู้มีศีลมีธรรม ครอบครองผู้เมียอยู่ด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งจิตปันใจให้ผู้อื่นผู้ใด นอกจากสามีภรรยาของตนเท่านั้น นี่คือการสร้างวิมานขึ้นในแดนมนุษย์ของเรา ผู้เมียจะมีความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหน้ากัน หลังจากนั้นก็ลูกเต้าหลานเหลนเกิดขึ้นมาเห็นพ่อแม่ ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นคนดี มีความขี้มียิ้มแจ่มใส รักกัน ลูกเต้าหลานเหลนก็ถือพ่อแม่ ถือแม่เป็นคติตัวอย่างอันดีงาม แล้วก็กลายเป็นคนดีสืบทอดกันไปไม่มีสิ้นสุด เพราะ อำนาจแห่งศีลธรรมครอบครองหัวใจตลอดไป

ขอให้พี่น้องทั้งหลายตั้งใจปฏิบัติ เรื่องของกิเลสมันเป็นอย่างนี้ อย่าพากันนอนใจ กับมันจนเกินไป ความโกรธ ราคะ ตัณหา ความโลภ ก็เหมือนกัน ความโลภนั้นคือ มหาภัย เราอย่าเข้าใจว่าความโลภนี้จะทำคนให้เป็นเศรษฐีบุญภูมิ ไปขึ้นฟ้าสวรรค์ ที่ไหนเลย ความโลภนี้เมื่อมันโลภแล้ว ความโลภอยากได้มากต้องติดต้องดี้น หาทางใด

ไม่ได้ หาทางผิดทางอะไรไม่สนใจ เอาให้ได้ๆ สุดท้ายก็จม เช่น อยากสร้างตึกราม
บ้านช่อง อยากเป็นเศรษฐีकुมพี แข่งดีแข่งเด่นกัน แข่งมั่งแข่งมีกัน คนนั้นก็สร้าง
คนนี้ก็สร้าง เขาก็สร้าง เราก็คสร้าง เขาจะเป็นเศรษฐี เราก็คจะเป็นมหาเศรษฐี ครั้นสร้าง
ลงไปแล้วแทนที่จะซื้อได้ขายได้ กลับเปล่าไปเลย เอ้า สร้างหอโรงแรมยืดยาวไปจน
กระทั่งกิโละๆ สร้างแล้วปิดตายไว้ นี่คือการโลภมากทำลายเจ้าของ มันไม่ได้พาเป็น
เศรษฐีดังความคิดไว้นะ สร้างแล้วไม่มีใครมาซื้อ ไม่มีใครมาเช่า เงินทองข้าวของที่ซื้อนั้น
หมดไปจำนวนเท่าไร นอกจากนั้นยังไปกู้ยืมธนาคารไปอีก แล้วก็ดอกเบี้ยย เบี้ยก็กิน
มาเรื่อย สุดท้ายกลายเป็นดอกปี ปีเอาเรื่อย เจ้าของจม ตึกรามบ้านช่องก็ไม่มีใครมาซื้อ
ไม่มีใครมาเช่า ความจมเพราะความโลภมากคือเจ้าของเอง ให้ความกันจำเอาไว้ อย่าโลภ
มากจนเกินไป แล้วเวลานี้บ้านเมืองของเรากำลังคับขัน เราก็คอยู่ในแดนพุทธศาสนา
ซึ่งควรจะนำคำสอนพระพุทธเจ้ามาปรับเนื้อปรับตัวด้วยดี นี่เป็นของสำคัญ จึงขอให้
การปรับเนื้อปรับตัว การอยู่ เราอยู่ที่ไหนอยู่ได้ทั้งนั้นแหละ เป็นอะไร นักเขามีรวงมีรัง
บ้านของเราก็คสร้างเป็นที่อยู่ที่อาศัยพอเหมาะพอดี อย่าสร้างแบบทำเจ้าของให้ล่มจม
ดังที่ว่านี้ก็แล้วกัน

นี่แหละ ความเป็นอยู่ก็ให้เป็นอยู่พอเหมาะพอดี การกินก็กินให้พอเหมาะพอดี
อย่ากินแบบฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม กินไม่หยุดไม่ถอย เอ้า กินด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา
กินด้วยอำนาจแห่งชิงดีชิงเด่น อยากได้ซื้อได้เสียงต่างๆ กินไม่หยุดไม่ถอย โต๊ะหนึ่งๆ
เลี้ยงกันโต๊ะละร้อยก็ค่อยยังชั่ว โต๊ะละพันยังไม่ถึงใจ ฟาดโต๊ะละหมื่นโต๊ะละแสน ฟาด
โต๊ะละเป็นล้านๆ ไป นี่คือการสังหารชาติไทยของเรา คนนั้นเห็นคนนี้ทำ คนนั้นก็ทำ
คนนี้ก็ทำ ต่างคนก็ต่างสุร่ยสุร่าย ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ชิงดีชิงเด่นอวดดีอวดดีกัน สุดท้าย
ก็มีแต่พวกเราที่เหลือจะเป็นคนจนในชาติไทยของเรา ไม่ได้เป็นเพราะอำนาจแห่งความ
ชิงดีชิงเด่นมันจะเป็นมงคลนะ ความชิงดีชิงเด่นนั้น ชิงกันลงหาความล่มจม ให้ความกัน
ระมัดระวัง นี่ละอันสำคัญ

ความประหยัดมัธยัสถ์ การอยู่การกินให้พอเหมาะพอดี การใช้สอยก็เหมือนกัน
อย่าสุร่ยสุร่ายจนเกินเหตุเกินผล ให้พอเหมาะพอดี บังคับตนเองให้อยู่ในความพอดี
อย่าเลยเถิด อันนี้ก็แข่งดีแข่งเด่น เห็นเขามีก็อยากมี เห็นเขาได้ก็อยากได้ เอ้า

รถยนต์เขามีกี่คัน เขามี ๕ คัน เราอยากได้ ๑๐ คัน ดีกว่าเขา ๕ คัน แล้วสุดท้ายก็จมๆ เหมือนกัน ขายไม่ออก แล้วเวลาไปซื้อ ซื้อเงินสดไม่ได้ ไม่มีเงินสดให้ฟาดเงินผ่อนเข้าไป ถึงเวลาไม่มีเงินผ่อนไปผ่อนให้เขา เขาก็มายึดรถ ยึดแล้วเขาก็เอาไปขายเกลื่อน ตลาดสองฟากถนนมีแต่ขายรถๆ เพราะมันขายไม่ออก เจ้าของหาเงินไปหนุนเขาไม่พอ เขาก็มายึดรถกลับไปแล้วไปขายเกลื่อนนั้น เป็นยังไง นี่ละการชิงดีชิงเด่น มันเป็นอย่างนี้พิจารณาซิ นี่คือความไม่รู้จักรัฏฐะประมาณ ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมเป็นอย่างนั้นนะ ให้อุบายการใช้สอยมันจำเป็นขนาดไหน ให้จำเป็นขนาดนั้นอย่าให้เลยเถิด เช่นไฟในบ้านของเราเหมือนกัน ไฟใช้กี่ดวงในวันหนึ่งๆ ใช้กี่ดวงเป็นความจำเป็นขนาดไหน ก็ให้ใช้จำเพาะนั้น อันไหนไม่จำเป็นก็ปิดไว้ อย่าเปิดจ้าไปหมด นี่ก็เป็นความเสียหายเพราะความฟุ้งเฟ้อของเรา

นอกจากนั้นยังมีความสำคัญที่ลึกลับอยู่ภายในนิสัยของคนไทยเรา คือการเตร่ๆ เร่ร่อน ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม เทียบเมืองนั้นที่เขายเมืองนี้โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวนะ ชอบเพลิดชอบเพลิด ไม่มีหลักมีเกณฑ์ เป็นผั่งเป็นฝา เป็นเนื้อเป็นหนังของตนเองเลย แล้วเวลาไปเที่ยวนี้ กอบโกยเอาเงินของเราซึ่งเป็นเงินของชาติไทยนี้ไปประมาณเท่าไรๆ เอาไปถลุงอยู่เมืองนอกเมืองนา เมืองไหนมันก็เมืองคนเหมือนกัน บ้านคนเหมือนกัน ถนนหนทางของคนเหมือนกัน มันแตกต่างกันอะไร จึงต้องติดต่องัดนักหนา ไปแต่ละครั้งๆ แต่ละบุคคลๆ นี่เอาเงินไปถลุงไปจมลงในทะเลหลวงเมืองนอกนั้นมากขนาดไหน พิจารณาให้ดิ้นะตอนนี้ พี่น้องทั้งหลายนะ ชาติไทยของเราจะได้ฟื้นเนื้อฟื้นตัวขึ้นมา ถ้าคนไทยรู้จักระหัดระหัยย์สั การท่องเที่ยวที่ไหนมันก็พอไป เมืองไทยของเรามันแคบที่ไหน กว้างขวางขนาดไหน เมืองไทยไปที่ไหนก็พอไปได้ ไม่สิ้นเปลืองทรัพย์สินเงินทอง หากว่าจะซื้อจะขายที่ไหนก็มีแต่คนไทยด้วยกัน เงินหลุดจากกระเป๋าเราไปก็ไปสู่กระเป๋าของคนไทยด้วยกัน หนุนกันไปเป็นลำดับลำดับ ดีกว่าที่เราจะนำเงินของเมืองไทยนี้ซึ่งเป็นหัวตับหัวปอดเราออกไปเทลงที่เมืองนอก เหลือมาแต่ตัวเปล่าๆ กระเป๋าแฟบๆ ยังฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมมาอวดเพื่อนอวดฝูง ไปเที่ยวเมืองนั้นเมืองนี้ เมืองไหนก็เมืองผู้เมืองคน ดีกรามบ้านช่องเกิดขึ้นมาจากอิฐจากปูนจากหินจากทรายทั้งนั้นแหละ ไม่ได้แปลกกันนะ ถ้าเราไม่เป็นบ้าเสียอย่างเดียวนั่น

ขอให้ประหยัดเรื่องนี้นะ ลืมตัวจริงๆ ชาติไทยของเราตอนนี้แหละ ใครมั่งมีเท่าไรๆ มันไม่ได้คิดถึงความจนนะ ความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ความดีดความดี้น ความคึกความคะนอง มันจะพาคนให้จมจนได้นั้นแหละ ให้พากันคิดให้ดี อย่าฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมเกินไป เทียบเมืองไหนเมืองไทยไม่ด้อยาก เอ้า ไปเทียบกับจีน เงินนี้สำหรับชาติไทยของเรา จะเป็นเครื่องหนุนให้เป็นที่อันล้ำค่าขึ้นมาในชาติไทยของเรา ดีกว่าที่จะไปถลุงเมืองนอกเมืองนา สมบัติต่างๆ ของเมืองนอกก็เหมือนกัน ถ้าไม่จำเป็นเราอย่าซื้อ หากไม่มีความจำเป็น ทั้งเขาทั้งเราซื้อขายกันได้ แต่ไม่จำเป็นทำด้วยความฟุ้งเฟ้อ ด้วยนิสัยสุรุษสุราย อย่างนี้ใช้ไม่ได้เลย อันนี้ละ หลวงตาขออธิษฐานกับพี่น้องชาวไทย เราซึ่งเป็นชาวพุทธด้วยกัน ขอให้ประหยัดมัธยัสถ์ ให้รู้เนื้อรู้ตัวในสิ่งนี้ มันอดไป ที่ไหนไม่ได้หรอก

เอ้า ไป เราจะเปิดโอกาสให้เที่ยวมากไปเมืองอุดร ผ่านหน้าวัดหลวงตาบัวไป แล้วออกไปทางไหนก็ออกไปได้ เทียบมันเหล็กแฉกนั่นแหละ เทียนี่ไม่เสียเงินด้วยนะ ไปเมืองนอก เมืองนาก็เสียมากต่อมาก สร้างนิสัยไม่ดีด้วยนะ ลูกหลานเกิดขึ้นมาก็เห็นพ่อแม่พาไป เทียบเมืองนอก ลูกหลานก็อยากไป พ่อแม่เอาเงินไปเทลงทะเลหลวงเมืองนอก ลูกเต้าหลานเหลนมีเท่าไรก็อยากไปเท่าๆ สุดท้ายไม่มีเงิน ก็กู้ยืมไปเท ก็ยิ่งจมๆ ลงไปเป็นลำดับ ลำด้า นี่คือขาดหลักของพุทธศาสนา ท่านเรียกว่า **มตตณญตา สทุธา สาธุ ความรู้จักประมาณพอเหมาะพอดี ความประหยัดมัธยัสถ์ ไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม** นั่นแหละคือธรรมเครื่องครองชีพของคนผู้มีศาสนาประจำตน นี่ก็เรามีพุทธศาสนาประจำชาติไทยของเราก็ควรจะนำมาเป็นเครื่องวัดเครื่องตวงเครื่องบีบบังคับกิเลสตัวฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมให้มันอ่อนลงบ้าง อย่าส่งเสริมมันจนเกินไป เมืองไทยเรามันจะล่มจมได้นะไม่ต้องสงสัย ถ้าต่างคนต่างดีดต่างดี้นแหวกแนวหากฎเกณฑ์ไม่ได้ด้วยความฟุ้งเฟ้อเห่อเหิมนี้ เมืองไทยจะจมได้นะ มีก็เมืองจมได้ มีก็ประเทศจมได้ ถ้าปฏิบัติแบบที่เราว่าอยู่นี้แหละ

ถ้าต่างคนต่างรู้เนื้อรู้ตัวแล้วประหยัดมัธยัสถ์ ทุกสิ่งทุกอย่างจะดีขึ้นเป็นลำดับลำด้า การประหยัดแต่ละวันๆ คุณค่าของการประหยัดในคนจำนวน ๖๒ ล้านคนนี่ ทุ่มรายจ่ายไปเท่าไร การสุรุษสุรายแต่ละคน คน ๖๒ ล้านคนนี่ รายจ่ายหมดไปเท่าไร นี่ละการ

ทำลาย ชาติไทยของเราไม่จำเป็นจะต้องไปเอาปืนผาหน้าไม้ไปทำลาย ไร่เรื่องความ
สຸ່ງสຸ່ງสຸ່ງมันตัวลึกลับ สงครามกินกระเปาะเรา กินกระทั่งถึงชาติบ้านเมืองให้ล่มจมไปได้
เพราะความไม่รู้จักประมาณ ต่างคนต่างสร้างความไม่รู้จักประมาณ ก็ต่างคนต่างสร้าง
ไฟเผาบ้านเมืองของเรานั้นแหละ

ขอให้ทุกท่านได้พิจารณา ตั้งใจประพฤติปฏิบัติ ผีเนอะนะ การผืนเรื่อง
ความไม่ดีเพื่อความดี เพราะกิเลสมันต้องได้ต่อสู้กับมัน มันอยากฟุ้งเพื่อเห่อเหิม
เราไม่ให้ไป นี่คือธรรม มันจะอยากไปเราไม่ให้ไป ครั้งหนึ่งสองครั้งมันก็ยอมจำนน
เราได้ เพราะธรรมเรามีกำลังต่อสู้กับมันได้ ถ้าปล่อยตามมัน มันยังมีกำลังมากขึ้น
นี่แหละ แล้วเสียคนได้นะ

วันนี้ได้พูดถึงเรื่องความประหัยดมัธยัสถ์เพื่อรักษาชาติไทยของเรา สมชื่อสมนาม
กับว่าเราทั้งหลายเป็นลูกชาวพุทธ เป็นลูกคนรู้จักประมาณ ลูกศิษย์ตถาคต แล้ววันนี้เรา
ก็ได้มาบำเพ็ญมหากุศลต่อชาติไทยของเรา เรียกว่าหนุนชาติ นี่หนุนชาติไทยของเราให้
มีความแน่นหนามั่นคงมากยิ่งขึ้น แล้วกลับไปบ้านไปเรือนก็ให้มีความประหัยดมัธยัสถ์
อย่าฟุ้งเพื่อเห่อเหิม เรื่องผู้หญิงผู้ชายนี้ก็ดังอธิบายให้ฟังแล้ว เราจะตักตวงให้ระบับดับมัน
ไม่มีอะไรเป็นคุณแหละ มีแต่เป็นโทษเป็นกรรม เฉพาะอย่างยิ่งครอบครั้วผัวเมีย อยู่ยุ่ง
กับชายอื่นหญิงใดเป็นอันขาด นี่เหมาะแล้วกับธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนไว้

วันนี้ได้เทศนาว่าการให้บรรดาพี่น้องทั้งหลายฟังในเรื่องการประหัยดมัธยัสถ์
เราก็เห็นว่าสมควรแก่กาลเวลาและธาตุขันธ์ จึงขอความสวัสดิ์จึงมีแก่บรรดาพี่น้อง
ทั้งหลายโดยทั่วกันเทอญ

หนังสืออ้างอิง

ประวัติท่านพระอาจารย์ดี๋อ อจลัมโม, ๒๕๑๘, โรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย.

ชีวประวัติ ปฏิปทา และคตินิยม ของหลวงปู่ผาง จิตตคุดุโต, ๒๕๔๖, บริษัท ศิลป์สยาม
บรรจภัณฑ์และการพิมพ์ จำกัด.

คำแปลกุศลแก่สรรพสัตว์

ณ วัดป่าอัมพโรปัญญาณาราม

ในพระอุปถัมภ์ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ตำบลคลองกิว อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

วันศุกร์ที่ ๒๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๖๐ ดิถีขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๑

ขออนุกุศลจริยา อันข้าพเจ้าทั้งหลายได้บำเพ็ญด้วยดีแล้ว ทางกาย วาจา และใจ กล่าวโดยจำเพาะคือ การสร้างอารามถวายเป็นสังฆสถาน อุดมคติไว้ในพระบรมพุทธานุภาพ อารามนั้นมีนามว่า วัดป่าอัมพโรปัญญาณาราม ประกอบด้วยปูชนียวัตถุ และเสนาสนะต่างๆ กล่าวคือพระพุทธรูปปางนาคปรก พระพุทธรูปปางสมาธิ ศาลาที่ประชุม อาคารพิพิธภัณฑสถานพระบรมธาตุของพระสุปฏิปันโน ถนนลาดยางกว้าง ๕ เมตร ยาว ๘๐๐ เมตร อ่างเก็บน้ำสาธิตนันทนาการ กำแพงรอบพื้นที่ยาว ๒,๘๐๐ เมตร สูง ๓ เมตร ตลอดจนทั้งบุญกุศลแห่งการบำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ด้วยน้ำใจศรัทธาเลื่อมใส มั่นคงในพระรัตนตรัย ดังนี้ ข้าพเจ้าขอตั้งสังฆาภิธาน แผล่กุศลไปไม่มีประมาณ ขอถวาย เป็นพระราชกุศลสนองพระเดชพระคุณ สมเด็จพระบรมพุทธเจ้าพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ และเป็นกุศลสนองคุณท่านผู้บำเพ็ญคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ และพระพุทธานุภาพ เป็นปฐม

อนึ่ง ขอสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ จงมีส่วนแห่งบุญที่ข้าพเจ้า ได้ทำในบัดนี้ และแห่งบุญอื่นที่ได้ทำไว้ก่อนแล้ว, คือจะเป็นสัตว์เหล่าใด, ซึ่งเป็นที่รักใคร่ และมีบุญคุณ เช่นมารดาบิดาของข้าพเจ้า เป็นต้นก็ดี ที่ข้าพเจ้าเห็นแล้วหรือไม่ได้เห็นก็ดี, สัตว์เหล่าอื่นที่เป็นกลางๆ หรือเป็นคู่เวรกันก็ดี, สัตว์ทั้งหลายตั้งอยู่ในโลก, อยู่ในภูมิทั้ง ๓, อยู่ในกำเนิดทั้ง ๔, มีชั้น ๕ ชั้น, มีชั้นชั้นเดียว, มีชั้น ๔ ชั้น, กำลังท่องเที่ยวอยู่ในภพน้อยภพใหญ่ก็ดี, สัตว์เหล่าใดรู้ส่วนบุญที่ข้าพเจ้าแผ่ให้แล้ว, สัตว์เหล่านั้น จงอนุโมทนาเองเถิด, ส่วนสัตว์เหล่าใดยังไม่รู้ส่วนบุญนี้, ขอเทวดาทั้งหลายจงบอกสัตว์ เหล่านั้นให้รู้

เพราะเหตุที่ได้อนุโมทนาส่วนบุญที่ข้าพเจ้าแผ่ให้แล้ว, สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง, จงเป็นผู้ไม่มีเวร, อยู่เป็นสุขทุกเมื่อ, จงถึงบพอันเกษมกล่าวคือพระนิพพาน, ความปรารถนาที่ ดิถีของสัตว์เหล่านั้น จงสำเร็จเถิด, สาธุ สาธุ สาธุ

